

165. KESKIVIIKKONA 13. JOULUKUUTA 2000

kello 10

Päiväjärjestys**Ilmoituksia****Ainoa käsittely**

- 1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2001; Hallituksen esitys vuoden 2001 talousarviota koskevan hallituksen esityksen (HE 109/2000 vp) täydentämisestä 5486
- Hallituksen esitys HE 109, 187/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 43/2000 vp
Talousarvioaloite TAA 1—1127/2000 vp

Mietintöjen pöydällepano

- 2) Hallituksen esitys työsopimuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 5604
- Hallituksen esitys HE 157/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 13/2000 vp
Lakialoite LA 79, 84, 99/1999 vp, 47, 77, 161/2000 vp
Toimenpidealoite TPA 94/2000 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Esko Aho /kesk
Maria Kaisa Aula /kesk
Eva Biaudet /r
Tuula Haatainen /sd
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk

Seppo Kanerva /kok
Tarja Kautto /sd
Ossi Korteniemi /kesk
Jaakko Laakso /vas
Reijo Laitinen /sd
Kalevi Olin /sd
Virpa Puisto /sd
Sari Sarkomaa /kok
Osmo Soininvaara /vihr
Säde Tahvanainen /sd
Anu Vehviläinen /kesk
Harry Wallin /sd

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Virpa Puisto /sd
Harry Wallin /sd
Reijo Laitinen /sd
Maria Kaisa Aula /kesk

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkittään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavan ilmoituksen poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

13.—18.12. edustaja
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk

Sairauspoissaolot

Merkittään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:

13.12. edustaja
Tuula Haatainen /sd
13.—15.12. edustaja
Säde Tahvanainen /sd

Poissaololuvat

Merkittään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:

13.12. edustajat
Maria Kaisa Aula /kesk
Reijo Laitinen /sd

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2001

Hallituksen esitys vuoden 2001 talousarvion koskevan hallituksen esityksen (HE 109/2000 vp) täydentämisestä

Ainoa käsittely

Hallituksen esitys HE 109, 187/2000 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 43/2000 vp

Talousarvioaloite TAA 1—1127/2000 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43. Yleiskeskustelu talousarvioehdotuksesta päättyi viime istunnossa.

Puhemiesneuvosto on päättänyt, että pääluokakohtaiset yleiskeskustelut aloitetaan nopeatahtisella keskustelulla, jossa etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia.

Eduskunta ryhtyy talousarvioehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Esitellään menot.

Pääluokka 21

Tasavallan Presidentti

Yleiskeskustelua ei synny.

Päätökset:

Luku 01 Tasavallan Presidentti ja luku 02 Tasavallan Presidentin kanslia hyväksytään.

Pääluokka 22

Eduskunta

Yleiskeskustelu:

¹ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tähän pääluokkaan kuuluu eduskunnan lisärakentaminen. Tuossa matkan varrella johdonmukaisesti olen joka kerran esittänyt, jotta sitä ei tarvita, eikä nytkään ole mieli muuttunut tässä hommassa. Valiokuntatyössä on tehty vähän loivenuksia siihen, jotta suhdannepoliittisista syistä rakentamista siirrettäisiin, mutta siitä huolimatta

ta, kun katsoo tilanteen, mikä valtiontaloudessa yhä on, ja kun tiukkuus tulee olemaan jatkossakin vielä kaiken kaikkiaan, näen, että eduskunnan lisärakentamiseen ei pitäisi ryhtyä ollenkaan. Tarvehan on lähtenyt siitä, jotta avustajat tulivat Helsinkiin. Minusta pitäisi muuttaa linjaa siihen suuntaan, jotta tuettaisiin ennemmin maakunnissa avustajien työskentelyä, tehtäisiin se sillä tavalla edulliseksi, jotta avustajille voisi siellä maksaa vaikka työtiloista, jolloin tarve rakentamiseen jäisi kokonaan pois. Sen takia yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen tekemään esityksen siitä, että tämä 40 miljoonaa poistetaan.

2 Kari Rajamäki /sd: Arvoisa puhemies! Hallitusryhmien ja valtiovarainvaliokunnan piirissä oli tietysti monenlaisia lähestymistapoja lisärakennukseen. Kuitenkin keskustelujen aikana katsottiin, että huolimatta tietysti maakunnan edustajien ynnä muiden avustajajärjestelytarpeesta muilta osin, eduskunnalla on kuitenkin tiettyjä tilatarpeita, ja niitä ei haluttu yleisesti kiistää. Kuitenkin katsottiin, että suhdannepoliittisesti ei voi olla perusteltua samaan aikaan, kun asuntopoliittisesti ynnä muutoin Pääkaupunkiseudulla on ylikuumenemisen merkkejä, tässä suhdannetilanteessa lähteä sitä toteuttamaan ja ilman, että suhdannetilanne arvioidaan toteuttamisajankohdan ratkaisussa. Tältä osin valtiovarainvaliokunnassa päästiinkin keskustelemalla tähän lopputulokseen.

3 Olavi Ala-Nissilä /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaostossa käsiteltiin eduskunnan pääluokkaa tällä kertaa varsin perusteellisesti. Ihan lyhyesti kerron jaostokäsittelystä eduskunnan pääluokan osalta.

Ensinnäkin toimintamenoissa on nyt mukana kansanedustajien palkantarkistus, siltä osin kuitenkin jaostossa vähennettiin saatujen selvitysten perusteella 5 miljoonaa markkaa. Toimintamenoihin lisättiin saadun selvityksen mukaan, kuten valtionhallinnossa yleensäkin, niin sanotut Valpas-rahat, jolloin voidaan myöskin eduskunnan palkoissa suorittaa niitä järjestelyjä, joita on tarpeen tehdä.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on nyt ensimmäistä kertaa eduskunnan yhteydessä. Näin ollen Valtiontalouden tarkastusviraston määrärahat on lisätty eduskunnan pääluokkaan. Oikeusasiamiehen kanslian osalta myöskin todettiin,

että tällä hetkellä tilajärjestelyt ovat erittäin ongelmalliset ja joudutaan osin näistä syistä ja ruuhkatilanteen takia rekrytoimaan tilapäistä työvoimaa, josta toivottavasti päästään eroon, kun tilakysymykset järjestyvät.

Eduskunnan lisärakennuksen osalta jaosto pyysi erikseen hankesuunnitelmat ja selvitykset nähtäväkseen. Tämä on hanke, joka on ollut pitkään vireillä. Projektiaikataulu kaikkine suunnitteluvaiheineen ja rakentamis- ja päätöksentekovaiheineen on nyt laadittu siten, että rakentaminen voisi alkaa tänä vuonna ja lisärakennus aikaisintaan valmistua vuonna 2003. Hankesuunnitteluvaiheessa tehdyn rakennuspohjaisen kustannusarvion hintataso oli ilman kalusteita 181 miljoonaa markkaa ilman arvonlisäveroa, ja kalusteineen ja arvonlisäveroineen kokonaiskustannus on 250 miljoonaa markkaa. Nämä luvut ovat siis vuoden 97 lukuja. Suunnittelu- ja rakennusajan rakennuskustannusten muutos huomioon ottaen kokonaiskustannus vuoteen 2003 mennessä olisi tällä hetkellä siis 280 miljoonaa markkaa arvonlisäveroineen, ja tästä on jo myönnetty 10 miljoonaa markkaa. Tähän tulisivat osin kaluste- ja eräät liikenteeseen liittyvät järjestelyt. Ympäristöministeriö on asemakaavan vahvistanut, toki päätös on vielä valituksenalainen. Rahoitus on siis alun perin ajateltu kolmelle eri vuodelle.

Valiokunnassa ja jaostossa kiinnitettiin erityisen huomio rakennuskustannuksiin, josta totesimme, että valiokunta katsoo, että lisärakennuksen suunnittelussa ja rakentamisessa on tärkeää tehokas kustannusseuranta. Edelleen valiokunta toteaa, että rakentamiskustannusten tehokas seuranta on tärkeää myös rakentamisen käynnistämistä koskevan päätöksenteon ajankohtaa arvioitaessa. Näin ollen valiokunta esittää tähän lausumaa: "Eduskunta edellyttää, että suhdannetilanteen vaikutus otetaan eduskunnan lisärakennuksen rakentamisen käynnistämistä koskevaa päätöstä tehtäessä huomioon."

Tällä hetkellä eduskunnassa on jo tilapäisjärjestelyjä. Myöskin kaikki muut järjestelyt maksavat. Se on selvä asia tämän yhteydessä.

4 Marja-Liisa Tykkyläinen /sd: Arvoisa puhemies! Eduskunnan lisätalosta on käyty hyvinkin paljon keskustelua, tarvitaanko sitä vai ei. Haluan, arvoisa puhemies, todeta, että tällä hetkellä meillä on erittäin vaikea tilanne monien eduskunnassa toimivien virastojen kohdalla. Muun

muassa osa eduskunnan oikeusasiamiehen kansliasta on jouduttu siirtämään ulkopuolelle tämän talon. Me joudumme maksamaan aika suuria summia talon vuokrista. Lisäksi tällä hetkellä on eräitä valiokuntia, joilla ei ole tässä talossa tiloja, missä ne voisivat kokoontua, vaan ne joutuvat vaihtamaan tiloja. Samoin haluan todeta, että valtiovarainvaliokunnan jaostot kokoontuvat erilaisissa toimitiloissa.

Täällä käytiin erittäin tiukka keskustelu valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaostossa, jossa päästiin sitten yhteiseen sopimukseen siitä, että lisärakennushanke voidaan toteuttaa ja 40 miljoonaa markkaa jäi aloittamisrahaksi. Siellä sovittiin parista lausumasta, jotka on täällä esiteltykin. Itse näen, että kustannusten tehokas seuranta on sellainen, joka riittää, ja rakennustyöt aloitetaan silloin, kun suhdannepoliitika antaa myöten.

5 Tuija Brax /vihr: Arvoisa rouva puhemies! Suhdannetilanne Helsingissä on todella heikko. Meistä jokainen, joka on ollut yrittämässä saada putkiremonttia tai muuta merkittävää välttämättömä rakennustyötä Helsingissä käyntiin, tietää, että hinnat ovat pilvissä eikä tekijöitä helposti löydy. Niinpä ajatus hankkeen lykkäämisestä on tervetullut, ja olen iloinen, että niin on päätetty tehdä.

Omasta puolestani olen sitä mieltä, että lisärakennuksen paikka ei olisi tuossa puistossa. Sitä kantaa olen Helsingin kaupunginvaltuustossakin edustanut, mutta myönnän, että puhemies ja kaikki muutkin, jotka tässä asiassa ovat olleet rehellisesti ja reippaasti liikkeellä, ovat oikeassa siinä, että lisätilaa tarvitaan. Meistä helsinkiläisistä vain ilmeisesti osalle tuo puisto on niin paljon rakkaampi, että sitä emme haluaisi siihen luovuttaa.

Koska lisätilaa tarvitaan joka tapauksessa ja hanke on nyt suhdannesyistä tarkoitus lykätä, olen sitä mieltä, että tähän väliaikana on jo vuokrattava lähialueilta lisätilaa. Jos nuo tilat osoittautuvat käyttökelpoisiksi, toki voimme palata sitten siihen vaihtoehtoon myöhemminkin. Mutta eduskunta ei voi jäädä odottamaan nyt ilman väliaikaisia aputiloja tähän ahtauteen. Ahtauden osalta olen valmistelijoiden kanssa samaa mieltä, tontista en.

6 Esko Helle /vas: Arvoisa puhemies! Ed. E. Lahtela antoi ymmärtää, että lisärakennus johtuu

vain ja ainoastaan avustajajärjestelmästä. Mutta kuten esimerkiksi ed. Tykkyläisen puheenvuorosta kävi ilmi, asia ei ole niin. Ed. Lahtelan perustelut eivät pidä paikkaansa.

Mitä tulee rakennuksen paikkaan, Helsinki on omalta osaltaan ratkaisunsa tehnyt ja sillä siisti. Olen vielä kaiken lisäksi ymmärtänyt, että tähän asti voimassa ollut kaava tuolla niin sanotulla puistoalueella olisi sallinut erittäin raskaan rakentamisen, eli siihen vetoaminen tässä yhteydessä on mielestäni aivan turhaa. Jo työsuojelulliset asiat edellyttävät, että lisätilaa eduskunnan tulee saada.

Mutta, arvoisa puhemies, liittyen uuteen perustuslakiin asettaisin muuten kyseenalaiseksi nykyisen pääluokkakäytön. Mielestäni eduskunnan tulisi olla ensimmäinen ja tasavallan presidentin pääluokan seuraava.

7 Irina Krohn /vihr: Arvoisa puhemies! Onneksi tällä hetkellä Suomessa ei ole lamaa. Eduskunnan kirjaus suhdannetilanteesta tarkoittaa näin ollen sitä, että rakentamista ei pidä aloittaa nyt. Voin helsinkiläisenä sanoa, että tällä hetkellä jokainen julkisen vallan toimi rakentaa Helsinkiin heikentää helsinkiläisten muuttohalukkaiden perheiden elinolosuhteita karkealla tavalla. Tiedän, että Helsingin asuntojen hinnat ovat sellaisia, että se hyvin dramaattisesti vaikuttaa jo helsinkiläisperheiden lapsilukuun, että ei ole mahdollista hankkia isompaa asuntoa, jolloin se, että eduskunta kilpailee harvoista rakentajaresursseista, on omiaan nostamaan asuntojen hintoja Helsingissä.

Kun toisaalta on kiistatonta, että eduskunta tarvitsee lisätilaa, mielestäni eduskunnan päätöksen tulkinta on se, että nyt etsitään soveltuvia lisätiloja, koska tilantarvehan on niin suuri, että ei voida odottaa laman alkamista ja suhdannetilanteen vaihtumista.

Ed. Helle korjasi aivan oikein, että on väärin tämäkin asia panna avustajien syyksi. Tilantarve ei todellakaan johdu avustajista vaan eduskunnan moninaisista toiminnoista. Olen itse ajatellut, että meidän pitäisi ehkä olla herkempiä ajatukselle siitä, että me puhumme tällä hetkellä vain eduskunnan lisätalosta. Me henkisesti miellämme, että tämä ikään kuin on edelleen eduskunta ja sitten on lisätalo. Olen ruvennut kuitenkin miettimään, mitä tämä arkkitehtuuri kertoo nykyisen eduskunnan toiminnoista. On ajateltu, että toiseen taloon tulee suuri valiokunta, joka

käsittelee EU-asioita. Käytännössä arkkitehtuurimme tulisi ilmentämään, jos nämä kaksi rakennusta tulevat, sitä, että on vanhan Suomen eduskunta, joka oli ennen EU:ta, ja EU:n aikana tulee sitten tällainen toinen kansanvallan temppele, johon siirretään nimenomaan niitä toimintoja, joita EU:hun liittymisen seurauksena eduskunnan hoitettavaksi tulee. En oikeastaan tiedä, haluunko edes, että nyky-Suomi näin arkkitehtuurin tavalla ilmaistaisiin, vai olisiko kuitenkin parempi yrittää pitää kaikki keskeiset toiminnot tässä vanhassa talossa ja ikään kuin integroitua olemassa oleviin keskustatiloihin tai kauempana oleviin tiloihin.

Tilanteessa, missä äänestysprosentti on niin alhainen, vaikka olen sitä mieltä, että kansanvallan toteuttaminen tarvitsee tilansa, on myös tärkeää se, mikä kansalaisten näkemys tästä toiminnasta on. Varmaan meistä kaikki ovat matkustaneet paljon Brysselissä ja nähneet, mitä on tapahtunut kaupungin keskustalle, kun jonkin toiminnan tilantarve on niin arvokasta, että se syrjäyttää kaikki esteettiset tai muut argumentit. Ajatus siitä, että tilanteessa, missä ainakin Helsingissä kaupunkisuunnittelun kipukynnys on tällä hetkellä ylitetty, helsinkiläiset eivät halua sen näköistä keskustaa ... (Ed. Helle: Se ei ole eduskunnan syy!) — En sano, että se on eduskunnan syy. Mutta helsinkiläiset ... (Ed. Jaakonsaari: Tämä ei ole Helsingin kaupunginvaltuusto!) — Ei ole Helsingin kaupunginvaltuusto. Mutta helsinkiläiset ovat Suomen kansalaisia, tämä on Suomen pääkaupunki. Ajatus siitä, että eduskunta omalla toiminnallaan valitsee sellaisen vaihtoehdon, jossa tuhoamme ja teemme pääkaupungin keskustan epäviihtyisäksi, on mielestäni typerää. (Ed. Helteen välihuuto) — Jos ed. Helle olisi kuunnellut puheen alusta, olisitte varmaan huomannut, että sanoin, että eduskunta tarvitsee lisätilaa. Mielestäni lisätilaa voidaan hankkia olemassa olevista rakennuksista.

Ajatus toisesta eduskuntatalosta ei minusta ilmennä oikein sitä ajatusta, että on yksi kansanvalta. Toisaalta myös se, jos eduskunta tekee kaupunkisuunnittelua, joka ei kestä historian esteettistä tarkastelua, on minusta kansanvallan väärinkäyttöä.

⁸ **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Kun olemme keskustelleet eduskunnan lisärakennuksesta, minulle on jäänyt epäselväksi se, mistä tässä oikeastaan on kysymys. Olenko ym-

märtänyt oikein, että meillä on nimenomaan eduskunnan toimintojen kannalta välttämätöntä saada lisätiloja? Jos näin on, ainoa oikea johtopäätös on luonnollisesti silloin lisärakennus. Nyt on yhtäkkiä oivallettu, että tämä onkin suhdanepoliittikan väline. Näemme selkeästi, että tämä ei ole oikea eikä missään tapauksessa riittävä keino vaikuttaa suhdanepoliittisesti. Jos suhdanteisiin liittyy tämä argumentaatio, epäilemättä silloin korkeasuhdanne sen kummemmin kuin matalasuhdannekaan eivät ole oikeita vaiheita ryhtyä rakennushankkeeseen. Se on suhdanepoliittisesti jossakin siinä välissä, jolloin se olisi luontevinta tehdä. Nyt kun tietää viiveet, millä rakennushanke käynnistetään, todennäköisesti noin suhdannekierron kannalta tuleamme olemaan sopivasti siinä niin sanotussa välivaiheessa, jolloin ehkä Pääkaupunkiseudullakin tarvitaan lisärakentamista jopa suhdanepoliittisista näkökohdista.

Arvoisa puhemies! Erityisen hämmästynt olin siitä logiikasta, jolla vihreät edustajat Brax ja Krohn lähestyivät kysymystä. He totesivat, että lisätilaa tarvitaan. Samanaikaisesti he totesivat, että Pääkaupunkiseudulla on vaikea asuntopula, täällä on rakentaminen ylikuumentunut. Jos otamme käyttöön lähiseudulta olemassa olevia tiloja, epäilemättä se on omalta osaltaan vähentämässä rakennuksissa olevaa kiinteistömassaa, joka olisi mahdollisesti käytettävissä muihin tarkoituksiin. En näe tätä logiikkaa lainkaan. Päinvastoin se, että rakentaisimme omat tilat luontevasti eduskunnan lähistölle, olisi tarjoamassa ja jättämässä muut tilat, jotka muutoin jouduttaisiin vuokraamaan, muihin käyttötarkoituksiin.

Puistoa ajatellen meillä epäilemättä on luonnonarvot myös keskeisesti mielessämme. Jokainen pystyy tällä hetkellä arkkitehtipiirustuksista näkemään, että visuaalisesti puistoalue tulee olennaisesti kohentumaan. Tässäkin suhteessa niin sanotut vihreät arvot varmasti löytäisivät sijansa.

Puhemies: Pyydän muistuttaa, että kun V-painike ei ole käytössä, nouseaan seisomaan ja lausutaan ääneen "vastauspuheenvuoro". Ja nouseaan seisomaan niin, että muut mieluusti istuvat. En minä tiedä, kuka seisoskentelee ja istuskentelee mistäkin syystä.

⁹ **Tuija Brax/vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kiljuselle: Eduskunta

on nyt ponnella päättämässä, että suhdannesyistä hanke lykätään. Se on mielestäni hyvä ponsi ja kannatan sitä. Ei tässä ole kyse mistään muusta kuin siitä arvioinnista, että nyt ei ole oikea suhdannetilanne.

¹⁰ **Irina Krohn /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmaan ed. Kiljunenkin ymmärtää, että jos eduskunnan rakennustyömaalle palkataan paljon rakennusväkeä, se nostaa ammattikunnan työn hintaa, jos työntekijöistä on pula.

Meidän kantamme on se, että olemme olleet hyväksymässä lausuman, mutta on tulkinta, että suhdannepoliittisesti ei tällä hetkellä voi rakentaa. Mutta jos eduskunnan tilantarve on todella niin akuutti kuin on tullut esille, varmaan siihen pitää puuttua myös nousukauden aikana ja silloin ainoa oikea looginen tulkinta on se, että hankintaan korvaavia vuokratiloja.

¹¹ **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä käsitykseni mukaan olen yhtymässä sellaiseen lausuntoon, jossa suhdannetilanne otetaan huomioon mutta hanketta ei lykätä. Tämä on ainakin se käsitys, millä minä olen äänestämässä esityksen puolesta.

Kun ed. Krohn viittaa asuntojen hintoihin, eikö nimenomaan se, että eduskunta laajentuisi lähitaloihin ja ottaisi sieltä kiinteistöjä käyttöönsä, ole omiaan nostamaan asuntojen hintoja tällä seudulla? Arvoisa ed. Krohn, minä en ymmärrä teidän logiikkaanne tässä yhteydessä.

¹² **Kari Urpilainen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun hallinto- ja tarkastusjasto käsitteli asiaa pitkään, perusteellisesti ja hyvin monipuolisesti, siinä yhteydessä kävi selväksi kaksi asiaa: Ensinnäkin eduskunta tarvitsee lisätilaa. Se on tunnustettu kaikilta toimijatahoilta jo pitkään. Toisaalta tilanne on sellainen, että ainoa oikea toimintatapa hankkia lisätilaa on se, että rakennetaan lisärakennus. Kun tilanne on se, että meillä on tunnustettu lisätilojen tarve, on käynnistettävä mahdollisimman nopeasti toimenpiteet, jotta voidaan aikaansaada lisää tilaa. Tässä mielessä arviointi siitä, mikä on oikea hetki, pitää varmaan sisällään monta viisautta, mut-

ta yhtä lailla tämä hetki on oikea kuin jokin toinenkin.

Ed. Puisto merkitään läsnä olevaksi.

¹³ **Matti Saarinen /sd**: Arvoisa rouva puhemies! Edustajakollegat ovat viitanneet ponteen ja suhdanteisiin. Ehkä meidän kaikkien on hyvä jollakin lailla hakea hahmoa sille tilanteelle, minkälaiset ovat Pääkaupunkiseudun rakentamisvolyymit ja mitä eduskunnan mahdollinen lisärakennus vaikuttaisi todella suhdanteisiin, jos tänään aloitettaisiin rakentaminen. Pääkaupunkiseudun vuotuinen rakennusvolyyymi on 10 miljardia markkaa. Siitä yli 10 miljardista on toimitilarakentamisen, siis muitten tilojen kuin asuntojen rakentamisen, osuus yli 7 miljardia markkaa. Siihen verrattuna yksi 250 miljoonan markan pyntä on niin kuin rakentaisi kioskin johonkin pieneen kirkonkylään. Sillä tavalla se vaikuttaa todellisuudessa suhdanteisiin, mutta myönnän, jollakin lailla vaikuttaa.

Rakennusalan asiantuntijat ovat sanoneet, että suhdanteitten kannalta on huomattavasti merkittävämpää, että tilaaja varaa urakoitsijoille riittävästi aikaa urakan laskentaa varten, jotta urakoitsijat voivat hakea ja etsiä kaikkein edullisimmat tarjoukset, ohjelmoida työn ja tehdä esisuunnitelmat. Tällä tavalla suhdanteisiin voidaan myöskin vaikuttaa. Tämä on ratkaisevan tärkeää. Hosumalla ja kiireellä lämmitetään suhdanteita ja vaikutetaan korkeisiin hintoihin. Tämä on ehkä meidän hyvä hahmottaa.

Toivoisin, että näin tärkeään asiaan, kun on kysymys parlamentin, siis instituution, toiminnan kehittämisestä, ei ainakaan sorrutaisi mitään henkilökohtaisia kytkentöjä koplaamaan, koska tämä on hyvin herkkä asia ja tällä voi propagoida missä tahansa. Joku sanoisi sitä jopa populismiksi. Meidän tulisi kansanedustajina nähdä tämä asia niin, että kysymys on eduskunnan toimintaedellytyksistä. Mielestäni edellytyksiä tulee edelleen parantaa. Me olemme omilla päätöksillämme parantaneet niitä. Meidän ei ainkaan pitäisi huonontaa eduskunnan toimintaedellytyksiä.

Kun otetaan huomioon, että tämä talo on rakennettu pääosin 1931 ja täällä on nykyään lähes tuhat ihmistä töissä päivittäin, olosuhteet ovat muuttuneet ihan dramaattisesti. Ehkä tästäkin saa jotakin perustetta, että voisi hyväksyä sen, että rakennetaan lisätilaa. Siltä osin kuin on viitattu lähialueella oleviin talohankkeisiin, juna on osittain mennyt. Siellä on kaupat tehty ja siellä on uudet omistajat. Me emme voi oikein peruutuspeileihin katsoa. Meillä on tämä ratkaisu käsissämme, jonka suunnitteluunkin on aika paljon käytetty rahaa.

Arvoisa rouva puhemies! Aivan lopuksi: Me edustajat silloin tällöin valittelemme sitä, kuinka virkamiehet ja kuinka hallitus ovat niin vahvoja suhteessa eduskuntaan. Mutta tässä on nyt sellainen asia, että tämä on eduskunnan käsissä. Tämä ei ole kenenkään muun käsissä. Eduskunta päättää tästä aivan yksin ja itsenäisesti. Toivoisin, että me voisimme tehdä politiikkaa muilla argumenteilla ja aiheilla kuin sillä, millä tavalla Suomen eduskunnan toimintaedellytyksiä kehitetään.

¹⁴ **Anne Huotari /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saarinen oli aivan oikeassa siinä, että on varattava riittävästi aikaa siihen, että urakoitsijat pystyvät tekemään kunnolliset urakkatarjoukset ja että ne sisältävät myös hyvin suunnitellun ja oikean talousarvion. Mutta haluaisin puuttua ed. Saarisen puheenvuoron siihen kohtaan, missä hän sanoi, että pitää hakea edullisin ratkaisu. Toivottavasti se edullisin ei tarkoita sitä, että se on halvin, jolloin se tarkoittaisi viroilaista tai puolalaista työvoimaa aliurakoitsijoina. Toivon, että siinä vaiheessa, kun tämä rakennushanke alkaa, siinä vaalitaan laatua ja sitä tehdään suomalaisella työvoimalla.

¹⁵ **Marjaana Koskinen /sd**: Arvoisa rouva puhemies! Pääluokka 22 on luokka, joka kaikkein eniten ehkä on yleisön tietoisuudessa. Meidän poliittinen uskottavuutemme pitkälti riippuu siitä, minkä tyypisiä päätöksiä pääluokan sisällä tehdään. Väitän myös, että kun kunnallisvaalien äänestysaktiivisuus oli alhainen, täällä on kohtia, jotka myös vaikuttivat siihen. Täällä on kansanedustajien kohta, ja nyt tänään käsitellään eduskunnan lisärakennusta.

Tämä on mielestäni viimeinen mahdollisuus ottaa kantaa eduskunnan lisärakennukseen. Valtiovarainvaliokunta on vähentänyt rakentamises-

ta 20 miljoonaa markkaa. Minä vaan pelkään, että tulee käymään niin, että kun lisärakennus rakennetaan, sitten tarvitaan myös lisää henkilökuntaa. Minä ymmärrän, että täällä on työsuojeluongelmia. Ne pitää hoitaa ja katsoa vähän uudella tapaa. Mutta sitä en hyväksy, että tällä hetkellä tällä kaudella me rakennamme myös lisärakennuksen. Mielestäni me olemme liikaa tehneet toimenpiteitä, jotka ovat vaikuttaneet siihen, että poliittinen uskottavuus on kärsinyt. Sen tähden kannatan sitä, että nyt ei anneta sitä päätöstä, että lisärakennus rakennetaan.

¹⁶ **Irina Krohn /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saariselle sanoisin, että olennaista, jos puhutaan populismista, on se, onko valmis sijoittamaan kansan varoja eduskunnan, kansanvallan, toimeen. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että eduskuntatyö saa maksaa ja sen kunnollinen hoitaminen saa maksaa. Siitä syystä olen kannattanut aikanaan palkankorotuksia ja kannatan myös, että lisätilojen hankkiminen saa maksaa. Suuri vastustus kansan keskuudessa liittyy tähän, että ikään kuin demokratiapalvelut halutaan ostaa euroalennusmyyntiin. Minusta se on karkeata ja barbaarista. Vastustan sitä kaikin voimin. Kysymys siitä, minkälaisia tiloja, on sellainen poliittinen päätös, jossa voidaan käyttää monenlaista harkintaa. Mielestäni harkinnan esiintuominen ei ole populismia.

¹⁷ **Matti Saarinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huotarille: Ensinnäkin suomalaisilla on yleensä ollut hyvä herran onni. Luotan siihenkin, että myös eduskunta osaa toimia rakennuttajana, jos ja kun rakentaminen alkaa. Siltä osin en ole huolissani siitä, mistä työvoima tulee, vaan se on eduskunnan päättävien elinten asia. Se ei varmaan ratkea isossa salissa.

Ed. Krohnin suuntaan: Ei tässä oikeastaan muuta todettavaa ole kuin se, että meillä on vähän erilainen lähestymistapa tähän asiaan. Olisiko ollut johdonmukaista teidän taholtanne vastustaa alusta asti jo kategorisesti myös kaikkea suunnittelemista ja suunnittelumäärärohoja, koska ei kai tyhjän takia suunnitella? Kyllä kai suunnittelu tähtää rakentamiseen.

¹⁸ **Mikko Kuoppa /vas**: Arvoisa puhemies! On selvää, että eduskunta tarvitsee seinät ja katon, missä se toimii, ja riittävästi tilaa, jotta myöskin tilatarve tulee tyydytettyä. On nähtävä, että

myöskin kansanedustuslaitoksen luonne on muuttunut näitten vuosikymmenien kuluessa. Kansanedustajan työ on nykyään täysipäiväistä työtä, ja tarvitaan erilaista henkilökuntaa paljon enemmän kuin aikaisemmin. Nämä tilat eivät valitettavasti riittäisi sen kattamiseen.

Mutta itse asiassa pyysin puheenvuoron, koska tarkoitukseni on käsitellä eduskunnan oikeusasiamiehen toimialaa. Mielestäni siellä on aika huono tilanne tällä hetkellä, koska kansalaisen oikeusturva on hyvin uhattuna, koska yli 600 asiaa on yli vuoden odottanut ratkaisua. Siinä mielessä hallinto- ja tarkastusjaosto käsitteli asian ja valtiovarainvaliokunta esittääkin, että lisättäisiin henkilöstöä. Erityisen tärkeänä pidän sitä, että oikeusasiamiehen toimistoon tulee neuvontalaki-miehen virka, joka ennakolta jo ohjaisi ihmisiä oikeaan suuntaan, miten heidän tulisi toimia erilaisissa ongelmatapauksissa, jolloin voitaisiin ehkä vähentää kanteluita oikeusasiamiehen toimistoon ja parantaa kansalaisten oikeusturvaa. Mielestäni tämä on oikean suuntainen ratkaisu. Ennen kaikkea meidän tulee kantaa huolta siitä, että ihmiset saavat oikeutta nopeasti ja varmasti.

19 Martti Tiuri /kok: Arvoisa puhemies! Kun valtiovarainvaliokunta on laatinut lausuman, että suhdannetilanne pitäisi ottaa huomioon eduskunnan lisärakennusta tehtäessä, ihmettelen kyllä hieman tuollaista lausuntoa. Ei eduskunnan toiminta voi olla riippuvainen siitä, miten suhdanteet kehittyvät. Eduskunnan toiminta on hyvin paljon riippuvainen siitä, onko meillä hyvät työskentelytilat. Minusta kansanedustaja Saarinen hyvin selvästi ja järkevästi perusteli näitä asioita. Ihmettelen, että valtiovarainvaliokunta kuitenkin on mennyt tuollaiseen ponteen. Itse en oikein kannattaisi sitä.

Meillähän on hyvin paljon kokemusta siitä, että kun suhdanteita yritetään ottaa huomioon, ne yleensä menevät väärin päin. Veroja alennetaan silloin, kun on huippusuhdanne, ja veroja kiristetään, kun on laskusuhdanne jnp., vaikka yritetään niitä ajoittaa, niin että tuo suhdanteiden huomioon ottaminen ei käytännössäkään tule onnistumaan. Minusta on demokratian aliarvioimista, kun demokraattinen toimintakyky on riippuvainen siitä, miten suhdanteet kehittyvät.

Tilannehan on se, niin kuin vanha suomalainen sananlasku sanoo, että paras on hyvän pahin vihollinen. Ei tämä lisärakennus ole varmaan parhaassa mahdollisessa paikassa eikä eduskun-

nan toiminnan kannalta juuri siinä, missä se voisi parhaiten olla, esimerkiksi vastapäätä Eduskuntataloa, mihin nyt musiikkitaloa suunnitellaan. Mutta kun Helsingin kaupunki on tuon tilan varannut, kaavoitukset on tehty, asiat hoidettu ja arkkitehdit suunnitelleet rakennuksen, on aivan liian myöhäistä ruveta paikkaa enää muuttamaan, vaikka se ei paras mahdollinen olekaan. Siitä syystä minusta ei siitä enää kannata keskustella, mihin se tulee. Se tulee juuri sinne, mihin se on suunniteltu, ja toivottavasti mahdollisimman pian, koska ei tämä Suomen demokratia enää ole toimintakykyinen kunnolla, kun ajattelee näitä toimitiloja, joita eduskunnalla tällä hetkellä on käytettävissään ja jotka kansanedustajalla on.

Jos todella haluaa syventyä eduskunnassa käsiteltäviin asioihin ja tuleviin asioihin, kyllä silloin täytyy olla myös kansanedustajalla kunnolliset työskentelyolosuhteet ja avustajia tarvitaan. Varmaan joku kansanedustaja tulee toimeen ilman avustajaakin, mutta hänen ei pidä silloin aliarvioida niitä, jotka tietävät, että avustajaa tarvitaan ja tiloja tarvitaan. Minusta on väärin, että nämä edustajat sitten esittävät, ettei mitään tarvita, kun kuitenkin suurin osa meistä tietää, että tarvitaan. Varsinkin jos on eduskunnassa pitkään toiminut, tietää, kuinka täällä on toiminta jatkuvasti lisääntynyt ja kuinka kansanedustajilta vaaditaan yhä enemmän tietoa. Sitä varten tarvitaan myöskin tiloja. Jos ajattelee esimerkiksi kansainvälistä toimintaa, joka on kerta kaikkiaan toista suuruusluokkaa kuin vielä viisi kuusi vuotta sitten, siihenkin tarvitaan tiloja. Kyllä tässä hämmästyttää se, että tätä uudisrakennusta halutaan jatkuvasti viivyttää.

Kun valtiovarainvaliokunta esittää, että pitää suhdanne ottaa huomioon, johdonmukainen seuraus siitä olisi, että olisi myös esitetty lisävaroja siihen, että eduskunta voi kiireesti vuokrata väliaikaisesti tiloja toimintansa ylläpitämiseen. Mutta mitään sellaista siellä ei näytä olevan. On vain otettu 20 miljoonaa markkaa pois. Toivoisi jonkinlaista johdonmukaisuutta myöskin valiokunnilta.

Kun puhutaan siitä, että eduskunnan uskottavuus kärsii siitä, että rakennetaan lisärakennus, sitä on hyvin vaikea ymmärtää. Kyllä eduskunnan uskottavuus on kiinni siitä, kuinka hyvin eduskunta toimii. On varmaa, että eduskunta toimii paremmin, kun työskentelyolosuhteet ovat

paremmat. Siitä ei ole epäilystäkään. Tietenkin uskottavuus riippuu siitä, mitä itse kukin meistä tekee ja esittää ulospäin, niin että varmaan kannattaisi katsoa myöskin peiliin, kun epäilee eduskunnan uskottavuuden huononevan, mitä voisi tehdä sen hyväksi, että uskottavuus paranisi.

Minusta tuntuu, että keskustelu siitä, että lisärakennusta ei tarvita tai että sitä voi rakentaa siten, kun sattuu olemaan sopiva suhdanne, pikemminkin huonontaa eduskunnan uskottavuutta kuin vahvistaa sitä. Toivon, että tähän asiaan saadaan mahdollisimman nopeasti vauhtia.

Puhemies: Vastauspuheenvuoro ed. Antvuori, mutta mieluusti etenisisimme puhujalistaan, jotta saamme asiaa eteenpäin.

²⁰ **Pirjo-Riitta Antvuori /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiurin puheenvuoron johdosta: olen samaa mieltä, siis tilantarve täällä on aivan selvä, siitä ei pääse mihinkään. Valtiovarainvaliokunnan pönte: minusta on erittäin tärkeää, kun Helsingissä on hyvin kuumat rakentamismarkkinat ja asunnoista on kova puute ja hinnat nousseet, että tämän tyyppiset suhdanteet otetaan vakavasti ja huomioon.

Mikä sitten on paras paikka; itselleni tämä paikka ei ole ollut paras paikka, koska uskon, että eduskunnan lisärakennuskin tulee olemaan kaunis ja hieno rakennus, mutta tässä on ympärillä muitakin hienoja rakennuksia. Itse näen niin, että parasta kaupunkisuunnittelua ei ole se, että kaikki hienot rakennukset tungetaan samalle pienelle alueelle.

²¹ **Klaus Bremer /r:** Arvoisa puhemies, värderade fru talman! Ed. Saarinen vähätteli, että 300 miljoonan markan rakennus on kioskikirkonkylässä. Minusta se on kaikkien aikojen aliarviointi. Nimittäin 300 miljoonaa markkaa on niin paljon, että kun luvanvaraisen ammattiliikenteen edustajat pyysivät saman suuruista polttoaineveikon palautusta, se tyrmättiin valtiovarainministeri Niinistön ja pääministeri Lipposen toimesta vetoamalla, että vastuuntuntainen valtiontalouden hoito ei voi antaa periksi tämän verran eikä voida 300:aa miljoonaa palauttaa polttoaineveikosta. Kyllä se aika paljon on, ja sama vastuuntuntainen valtiontalouden hoito ilmeisesti pätee myöskin tässä tapauksessa.

Arvoisa puhemies! Lisätilaa varmasti tarvitaan ja tarvitaan nopeasti. Siitä varmasti kaikki

olemme samaa mieltä. Kuitenkaan suunnitellun lisärakennuksen paikka ei ole hyvä, sekin on tullut täällä monessa puheenvuorossa esille. Tuo viereinen kallio, sanottakoon suoraan, Aurorankadun ja Eduskuntatalon välissä, on pinta-alaltaan yhtä suuri kuin suunniteltu paikka vieressä, Pikkuparlamentin puistossa, ja tarjoaisi paljon käytännöllisemmät tilat, koska se sijoittuisi seinittäin nykyisen rakennuksen kanssa.

Eniten kuitenkin tässä asiassa tökkii helsinkiläinen tapa ajaa läpi virkamiesmenetelmällä suurimpia kiistanalaisia projekteja. Ensin myönnetään vähän rahaa suunnitteluun, sitten vähän suunnitteluun ja rakentamiseen, rakentamisen aloittamiseen ja niin edelleen. Annetaan lusikamitalia enemmän ja enemmän, kunnes voidaan todeta, kuten muuan johtava Helsingin virkamies on monasti todennut: kuule, ohjus on jo lähtenyt, ei sitä enää pysäytetä. Näin on menetelty miljardien virhesijoituksessa Vuosaaren satamaan, samoin Erkon Sanomatalossa, joka on muuten syy eduskunnan lisärakennusohjukseen, sijoituspaikkaa myöten ennen kaikkea. Näin meneteltiin myöskin Kiasman kohdalla, näin ollaan menettelemässä musiikkitalon kohdalla ja näin tulee jatkumaan, jollei tähän demokratian vastaiseen hivitustaktiikkaan saada ojennusta.

Toinen asia, joka tökkii: Pikkuparlamentin puistoon sijoitettu lisärakennus on tähän saakka syyllistänyt kansanedustajia lokaan saakka kansalaisten silmissä, vaikkei kansanedustajilta ole asiaa kysytty kunnolla eikä annettu kunnolla vaikutusmahdollisuuksia. Pikkuparlamentin puistoon sijoitettu lisärakennus ei palvele kansanedustajia ja avustajia tarkoituksenmukaisella tavalla. Etäisyys on yksinkertaisesti turhan suuri. Siitä tulee todellisuudessa, näin uskon, eduskunnan virkamiesten palatsi. Kansanedustajat ja ministerit tulevat ja menevät, virkamieskunta jää, ja sille on varmasti houkuttelevaa sijoittua komeaan lasipalatsiin Pikkuparlamentin puistoon.

Vastustan siis asian valmistelua, tapaa, jolla sitä on tehty. Se on helsinkiläisen virkamiesmaifian johtamistyyli, ja se ei käy ainakaan minulle.

²² **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on varmasti hyvin tärkeä. Uskottavuuskysymys, jonka ed. Marjaana Koskinen nosti esiin, on tarkastelun väärtti.

Jos ajatellaan eduskunnan uskottavuutta, aivan oikein, kuten ed. Saarinen sanoi, silloin se on uskottava, kun sillä on kunnan työtilat ja se voi

edustaa kansalaisia, tehdä päätöksiä. Mutta jos päätökset ovat olleet sellaisia, että ne eivät ole kansalaisten mielestä olleet oikeita, tasa-arvoisia, taikka ne ovat kohdelleet nimenomaan tiettyjä kansalaisryhmiä epäasiallisesti, eläkeläisiä, sairaita, lapsiperheitä, taikka sitten ne eivät ole olleet sellaisia, että ihmisten palveluja on voitu ylläpitää, silloin uskottavuus tulee jälleen esiin. Kysytään, ollaanko vain korottamassa omia palkkioita, mitä kysyttiin pitkin maata viime syksynä, tai kysytään, ollaanko rakentamassa uutta, niin kuin ed. Bremer sanoi, palatsia.

Arvoisat kansanedustajat, ei varmasti pystytty toimimaan uskottavasti ja hyvin, jos työolosuhteet eivät ole sellaiset. Työolosuhteisiin liittyy ahtaus, mihinkä ed. Saarinen viittasi, ja myös se, että tämä talo ei yksinkertaisesti myöskään täällä työtään viran puolesta tekevien kannalta ole enää riittävä: valiokuntaneuvosten työtilat ja valiokuntien työskentelytilat. Ed. Koskinen mainitsi työsuojelun. Esimerkiksi avustajien kohdalla tilanne on todellakin, voi sanoa, vähintään kyseenalainen. Heillä ei ole oikeastaan omaa paikkaa tehdä työtään, jos myös varsinainen kansanedustaja haluaa säilyttää sen yhdeksän neliömetrin työtilan, mikä täällä on.

Näin ollen on kysymys todellakin uskottavuudesta kahtalainen tässä tapauksessa. Mutta jos eduskunta on valmis tekemään sellaisia päätöksiä, jotka kansalaisten mielestä ovat uskottavia, niin ymmärrän kyllä, ettei myöskään tämän kaltainen kritiikki enää ole tarpeen. Kansalaiset ymmärtävät, että eduskunnan työtehtävät eivät ole suinkaan vähentyneet Euroopan unionin jäsenyyden myötä, vaan ne ovat lisääntyneet. Näin ainakin täällä pitempään mukana olleet vakuuttavat ja ovat kokeneet.

Näin ollen tilakysymys on aivan aito eduskunnan työtehtävien kannalta, sen ratkaisemisen kannalta. Tämä talo ei kestä edes sellaista kulumista, jonka nykyinen tilanne aikaansaa. Se, onko tämä ratkaisu jo tehty ja juna mennyt, niin kuin täällä todetaan, ja mikä on tämän päivän keskustelun rooli, onko tämä ikään kuin jatkoa Helsingin kaupunginvaltuuston keskustelulle, joka on jo kerran käyty ja jonka päätökset on tehty, on tietysti toinen kysymys.

Haluaisin tähän todeta, että Pikkuparlamentin puisto on varmasti rakenteellisesti ongelmallinen, se on tullut täällä esiin. Jos se kuitenkin on, tai olkoon eduskunnan lisärakennus missä tahansa, niin sen pitäisi olla kansalaisten kohtaamis-

paikka. Se tästä talosta puuttuu, paikka, missä kansanedustaja tai eduskunta instituutioon kohtaa kansalaisia. Se ei enää voi olla vain nuo lehterit, taikka eduskunnan kahvila taikka satunnaiset muut tapaamispaikat, tarvitaan enemmän väljyyttä tähän. Eduskunnan merkitys on minun mielestäni kasvanut ja kasvaa jatkuvasti. Se tosiasia vaatii myös tämän kohtaamispaikan.

Haluaisin lopuksi, arvoisa puhemies, vain todeta sen, että tämä keskustelu kyllä tietysti viestii myös siitä, että eduskunta on, niin kuin aikaisemmissa puheenvuoroissa on tullut esiin, ollut jonkin verran ulkona, kansanedustajat, itse tässä asiassa, ja nyt kun ollaan jo ikään kuin liian myöhässä, aloitetaan tämä keskustelu.

Edustajat Wallin ja Laitinen merkitään läsnä oleviksi.

23 Rakel Hiltunen /sd: Arvoisa rouva puhemies! Kun täällä on toistuvasti puheenvuoroissa viitattu Helsingin kaupungin päätöksiin, haluan kertoa sen, että kun valtio on pyytänyt Helsingin kaupunkia osoittamaan tonttitilaa eduskunnan lisärakentamista varten, kaupunki on tämän tonttitilan osoittanut ja kaavoitusprosessi on edennyt. Tällä hetkellä on tilanne se, että kaavoitus valituksista huolimatta on kunnossa, eli siltä osin rakentaminen voi alkaa.

Mitä tulee eduskunnan rooliin, niin kyllä se asia on nyt täällä päätettävä. Mielestäni kansanedustajien tulee omalla työllään kansalaisten hyväksi osoittaa olevansa kansan luottamuksen arvoisia. Kyllä meillä on vastuu siitä, että eduskunnan henkilökunta myös saa asianmukaiset työtilat.

24 Esa Lahtela /sd: Arvoisa rouva puhemies! Ajattelin, kun ensimmäisen kerran puheenvuoron pyysin paikaltani, että tämä menee lyhyen kaavan mukaan, mutta näköjään tästä syntyikin kova keskustelu. Johdonmukaisesti itse olen ollut sitä mieltä, jotta lisärakennusta ei tähän tarvitsella tehdä.

Olen esittänyt sillä tavalla kirjallisissa kysymyksissä ja kaiken näköisissä aloitteissa, eikä Oikeusasiamiehen kanslia voitaisi siirtää vaikka

Jyväskylään, kyllä se Joensuuhunkin kelpaa. Siellä on monia muita tiloja, jolloin kansanedustajien avustajille saataisiin paikat niitä varten, jotka haluavat pitää avustajiaan Helsingin seudulla. (Ed. Elo: Johdonmukaisuus!) Sen lisäksi Pääkaupunkiseudulla on varmasti vuokrattavissa tiloja eri näköisiin kokouskäytäntöihin. (Ed. Tykkyläinen: Ne ovat todella kalliita!)

Jos ajatellaan tien toiselle puolelle tulevaa uutta rakennusta, jota on suunniteltu, sinnehan hoidetaan yhteydet — uskoisin niin, sitten kun se toteutuu, kun olen nähnyt, että täällä suuri enemmistö on sitä mieltä — puhelimella ja sähköpostilla. Silloin pitää kysyä, eikö ole järkevää, että ne ihmiset, avustajat, ovat maakunnissa. Miksi hilata tänne kaikkia avustajia, koska silloin myös palkkarahat käytetään maakunnissa? Kun on puhuttu siitä, miksi Helsinkiin on kova muuttoliike ja täällä on asutuspulaa ja kaikkea, niin se johtuu näistä seikoista. Me itse vielä osoitamme esimerkkiä tässä.

Sen takia näkisin, jotta missään tapauksessa tätä ei pitäisi hyväksyä. Me olemme paisuttaneet tätä kuin pullataikinaa, eduskunta on lisännyt vain hiiivaa tähän, hallintoa ja kustannuksia on lisätty. Muistan sen avustajakeskustelun aikana, kun jotkut jo silloin kuvailivat, jotta joissakin maissa on kuulemma kaksi, kolme, neljä, viisi avustajaa. Onko seuraava vaihe sitten, että käydään lisäämään avustajia? Joissakin maissa — jotkut edustajat kertoivat puhujakorokkeelta, muistan sen keskustelun hyvin — jotta kansanedustajia mustat autot odottavat siellä ja on jopa omat kuskitkin niissä autoissa. Onko se seuraava vaihe, miten hallintoa paisutetaan? Se nostaa kansanedustajan arvokkuutta, niinkö? (Ed. Elo: Kuka sitä on ehdottanut?) — Ei, puhun tässä vain, mitä aikanaan käytiin keskustelua. Sen takia tämä kuuluu saman tyyppiseen pakettiin. Se tarkoittaa sitä, että kansanedustajat ja hallinto erkanevat kauemmas kansasta.

Sen takia tämä on yksi perustelu, niin kuin ed. Marjaana Koskinen totesi, että tämä vaikuttaa siihen uskottavuustekijään, miten paljon hallintoon käytetään rahaa, kun minusta suunnan pitäisi olla toisen tyyppinen. Meidän pitäisi vähentää päinvastoin hallintoon käytettyjä markkoja. Hallinto ei nimittäin tuota yhtään, (Ed. Tykkyläinen: Ulkonako pitäisi kokoontua?) vaan me tarvitsemme tuotantoelämää, joka myy tuotteita, ja saadaan Suomeen markkoja. (Ed. Elo: Torikokoukset!) Näkisin, että voidaan myös etätyönä to-

teuttaa muuten virkamiestyötäkin. Miksi pitää kasata kaikki Helsinkiin? Nykyisin Suomi kerskailee maailmalla, miten on tietoyhteiskunta ja hyvät tietoverkot olemassa, mutta siitä huolimatta me teemme päinvastaista työtä. Halutaan olla silmäkkinä, vaikka on mahdollista sähköisesti hoitaa kaikkia asioita. Eikös eduskunnan jokin osa virkamiehistä voisi toimia vaikka Mikkelissä? (Ed. Tiuri: Etäkansanedustaja!)

Puhemies: Ed. E. Lahtela, kenties nyt on aihetta tiivistää!

Puhuja: Oikeastaan ei sen kummempaa toivoisi nyt tässä kuin että eduskunta olisi järkevä. Nyt on viimeinen vaihe tyssätä tämä lisärakentaminen. Nyt kun tämä päätös tehdään, sen jälkeen jossakin vaiheessa lapio iskeytyy maahan, onpa se suhdanne mikä hyvänsä.

²⁵ **Jukka Vihriälä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Esa Lahtela totesi, että pitäisi tiloja vuokrata. Kyllähän nämä vaihtoehdot on nyt tutkittu moneen kertaan ja on turha edes tämmöistä hurskastelua täällä esille tuoda, että vuokrattavia tiloja on. Vaikka meillä ei olisi avustajajärjestelmää, niin tämä eduskunta on toiminut näissä tiloissa jo niin monta vuosikymmentä, että tähän tarvitaan ehdottomasti lisätiloja. Jokainen järkevä ihminen pystyy asian jo ajattelemaan niin. Se on nyt vain tästä talosta kiinni, tehdäänkö päätös vai eikö tehdä. Se on valitettavaa, että myöskään isoissa eduskuntaryhmissä ei löydy yksimielisyyttä, ja myöskin valittavaa on, jos tämän asian käsittelyn yhteydessä valtioneuvoston jäseniä on poissa tulevasta äänestyksestä. Minusta tähän pitäisi koko eduskunnan sitoutua yksituumaisesti.

²⁶ **Petri Salo /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ymmärrän kyllä, että jos Pohjois-Karjalaan menee ja kertoo tuon tyyppisiä puheenvuoroja, saattaa olla, että joku myöskin uskoo niitä, kuvittelee sillä lailla, että voisimme yhtäkkiä siirtää eduskunnan esimerkiksi Jyväskylään tai jonnekin Itä-Suomeen pois Helsingistä ja pääkaupungista. Mutta kyllähän meidän pitää tässä salissa kumminkin keskustella ihan asiaperustein ja järkevästi. Jos me jatkamme tämän tyyppistä keskustelua näillä argumenteilla, itse teemme kansalaisten silmissä oman työmme täysin arvottomaksi. (Ed. Kiljunen: Juuri näin!)

Minäkin nuorena edustajana yritän tehdä 15 tunnin päiviä ja koen joskus, että kyllähän täällä tilanpuutetta on. Mutta maailma kehittyy ja maailma muuttuu ja kansainvälistyy. Me tiedämme kaikki ne tarpeet. Kun käymme valiokuntavierailulla muissa maissa ja tutustumme muiden maiden vastaaviin parlamentteihin, toteamme, että Suomi on vain alhaista keskitasoa näissä. Siitä huolimatta, että tämä rakennus on tehty 20–30-luvulla silloisella keinolla, silloisilla markoilla, hyvin on talo palvellut ja hyvin ovat vieraat olleet tyytyväisiä. Kyllä siihen aikaan ovat olleet suomalaiset suomalaisia. Nytkö me antaisimme periksi? Ei varmasti!

Puhemies: Tämän jälkeen etenemme P-painiketta käyttäen puhujalistaa myöten.

²⁷ **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kun rouva puhemies kehotti keskittymään asiaan ja tiivistämään sanottavansa, niin pyrin itsekin tässä puolella lyhentämään tätä puheenvuoroa. Toteaisin tähän alkuun, että nyt näyttää siltä, että kansakunnan parhaat voimat ovat keskittyneet rakentamiseen ja suhdanteitten arvioon ja tuntuvat tietävän asiasta, vaikka monessa puheenvuorossa myöskin käy ilmi, etteivät oikein tiedäkään.

Kun näin äsken puheenvuorolistan, niin arvelin, että tässä esiintyvät kaikki parhaat asiantuntijat peräjälkeen, mutta pettymyksekseni totesin, että ed. Tiusanen olikin asialinjalla voimakkaasti asian puolesta. Mieleen jäi aikaisemmista puheenvuoroista myöskin ed. Kiljusen puheenvuoro, jossa oli yrittäjähenkisyyttä, näköalaa ja kannustavuutta eikä näkynyt ollenkaan Pääkaupunkiseudun läheisyys, mikä monissa Pääkaupunkiseudun edustajien puheenvuoroissa on ilmennyt ja tuntunut niin, että lyhyesti tulkiten on jäänyt vaikutelma, että maisemat pilaantuvat, tilaa ei tarvita, ei ole tarpeellista eikä ole asiallista rakentaa lisärakennusta. (Ed. Taipale: Semmoisesta ei ole puhuttu mitään!) — Ed. Taipale alkaa ottaa asiaan kantaa, ja tarkoitus onkin, että tässä lämmitetään vähän tätä näköalaa, mihin tarkoitus on syventyä.

Kaiken kaikkiaan, jos haetaan vähän kauempaa lähtökohtaa, niin kyllä Suomessa eduskuntalaitos maan itsenäistyttyä 1900-luvun alkupuolella oli todella avarakatseinen. Voisin sanoa, että päättäjät olivat vailla käytännön tajua, jopa

suuruudenhulluus oli tilaa ja mielialaa vallitseva, jos ajatellaan näitä mittasuhteita, mihin nykyinen Eduskuntatalo oli silloin rakennettu. Siihen nähden käsittäkseni keskustelu, joka käydään lisärakennuksen ja työtilojen tarpeellisuudesta, on viimeistään, sanoisin, myöhäsyntyistä ja harhaoppista. (Ed. Taipale: Ei tuohon voi luottaa, edustaja on rakennusalan kauppias!)

Tämän näköalan puitteissa katsottuna kunnioitan ed. Esa Lahtelan puheenvuoroa ja ajatuksia tässä asiassa, mutta moneen asiaan en voi yhtyä kuin puolittain. On käyty keskustelua erityisesti siitä, mihin avustajat sijoitetaan, mitä heillä tehdään, tarvitaanko, ja mitä muuta tähän pitäisi laajentaa. Mielestäni ainakin omalta kohdaltani, kun jokainen omia kokemuksiansa on tuntunut täällä kertovan ja puheenvuoroissa julkituovan, katson erittäin myönteiseksi sen, että avustaja on pienessä työhuoneessa, kyllä se tiivistää tunnelmaa ja tekee miellyttävän työskentelyolon eduskuntatyöhön. Ei siltä osin ole missään muodossa tämmöistä tarvetta sen suhteen olemassa.

Mutta kun ed. Esa Lahtela sanoi, että maakunnissa tarvitaan edustajilla avustajia, niin käsitän tämän ja tulkiten niin, että tehokkaalla edustajalla olisi avustaja täällä sekä avustaja maakunnassa. Olenko oikein ymmärtänyt? (Ed. Takula: Ja täydellä palkalla!) — Nimenomaan, ei suinkaan kukaan nykyisin talkoilla tee työtä missään muodossa tässä asiassa.

Mutta siihen asiaan, onko Helsingissä sopivaa tilaa, käydäänkö tässä keskustelua Helsingin kaupunginvaltuuston keskustelun jatkokeskusteluna, pitäisi myöskin miettiä sitä lähtökohtaa, että, pikkasen kevyesti sanottuna, pitäisi tutkia myöskin semmoinen vaihtoehto, onko eduskunta oikeassa paikassa Helsingissä, jos täällä niin ahdasta on. Pitäisikö tämä siirtää jonnekin keskeisempään Suomea?

Mutta sellaisenaan tähän keskusteluun ja keskustelun aitouteen: Katson, että se vakaumus, millä kansanedustajat ovat tähän syventyneet, paneutuneet, tehneet esityksiä ja jättäneet mietintöön lausumia, on sitä kansanedustajan työtä ja aitoutta, mitä tässä asiassa tarvitaan. On kansanedustajan tapa valita, toimia eduskunnasta käsin, kohdata ihmisiä eduskunnassa tai toimia maakunnasta käsin tai muuttaa ja muodostaa eduskuntatyöstä muutenkin etätyöluonteinen niin, että käydään vain nappia painamassa täällä ja odotetaan, että kyllä nämä päätökset keskeisesti ryhmien kesken sovitaan. Näin ei saa olla eikä

tällaista kuvaa saa kansalaisille Suomessa muodostua tässä asiassa. (Ed. Taipale: Lupasitte lyhentää puheita puoleen!) — Ed. Taipale, pitää paikkansa.

Tällaisenaan katson, että on myönteistä, että tämän asian puitteissa käydään nyt keskustelua. On myöskin myönteistä, että jokainen punnitsee omantuntonsa tässä asiassa, tuo mielialansa julki, uskaltaa olla mielialojensa takana ja on vakuuttava täällä eduskunnassa sekä maakunnassa, on puheittensa takana ja on samaa mieltä. Mutta toivon kuitenkin, että eduskunta suurella enemmistöpäätöksellä myöskin siunaa ja hyväksyy lisärakennuksen suunnittelu- ja käynti- ja panorahat. Tällaisenaan uskon, että siinä eduskunnan edustuksellisuus ja päätöksenteko menevät oikein ja oikealla lailla eteenpäin.

Pidän erikoisena ihmeenä, että keskustelu on käynyt sillä tasolla, että puhemies tarvitsee eduskuntaan lisärakennuksen, että kansanedustajien avustajat tarvitsevat lisätilaa, mutta muusta ei ole puhuttukaan tämänpäiväistä keskustelua enempää. Sellaisenaan uskon, että virkamiehet ovat valmiita tietämään, milloin on oikea suhdanne ja paikka olemassa. Olen aina sanonut, että lisärakennus tarvitaan, virkamiehet tarvitsevat tilat, mutta jos muukin sellainen, mikä ei välttämättä oman katon päällä olemiseen liity, lopetetaan Pääkaupunkiseudulla, sitten tätäkin pitää harkita ja katsoa toiselta näkökannalta, toisesta mielialasta. Mutta kun nyt näyttää, että kaikki julkinen rakentaminen toteutuu ja toteutetaan mitä kiireimmässä aikataulussa, katson, että myöskin tämän osalta on asia toteuttava tämä mitä pikimmin.

Rouva puhemies! Kuten lupasin, olen lyhentänyt puoleen tätä puheenvuoroa ja kannatan lämpimästi asian eteenpäinmenoa.

Eivät kansalaiset eduskunnan lisärakentamisesta oma-aloitteisesti ole aloittaneet keskustelua. Keskustelun aloitus on varmasti tapahtunut kansanedustajien itsensä taholta, mikä minun mielestäni ei ole ollut kovin viisas. Jos kansanedustajat itse eivät arvosta omaa työtään, ei varmasti voi edellyttää, että kukaan ulkopuolinenkaan meidän työtämme arvostaa. Kun itse olin parikymmentä vuotta ammattiyhdistysjohtajana ja toiuin olemaan ihmisten kanssa tekemisissä, suurimpia pettymyksiä sinänsä ansiokkaalla ja hienolla kansanedustajauralla on ollut se, miten huono kansanedustajien arvostus on. Ei ole kansanvallan kannalta hyvä, jos sen edustajia ei arvosteta ja jos vielä sitten edustajat itsekään eivät kaikki riittävästi omaa työtään arvosta.

Minusta myös tuntuu vähän epäsuhtaiselta, niin kuin ed. Tiuri edellä sanoi, että eduskunnan tarpeellinen lisärakennus voisi olla jostain suhdannesyistä kiinni. Kyllä siinä on pantu todellakin kaksi asiaa, joilla on aivan erilainen painoarvo, vastakkain. Täytyy ihmetellä, miten 1920-luvulla, kun Suomen elintaso oli noin kymmenesosa nykyisestä, silloiset kansanedustajat uskalisivat päättää ja rakentaa tämän talon. Silloin varmasti olisi voinut perustellusti kysyä, onko sillä maalla, joka on juuri käynyt sisällissodan ja oli erittäin köyhä, varaa näin hienoon taloon, mitä tämä nykyinen toimitila on. Ehkä meiltä nykyisiltä 2000-luvun alun kansanedustajiltakin pitäisi vaatia hieman kaukonäköisyyttä ja asioiden painoarvon oikeaa suhteuttamista.

Sikäli tämä keskustelu on hyvä, että tässä monet edustajat — edustajat Tiuri, Saarinen ja monet muut — ovat tuoneet esiin tosiasioita. Ehkä myös tarpeen olisi keskustelu ja toivomus siitä, että todella kun tämä rakennus, missä nyt olemme, on varmasti kansanvallan arvon mukainen ja vieläkin toimii, 80 vuotta myöhemmin, tulevaisuuden rakennuksessa onnistuttaisiin yhtä hyvin eikä tehtäisi sellaisia heikennyksiä tai epäonnistumisia kuin esimerkiksi ainakin oman kokemukseni mukaan on 70-luvulla rakennettu lisäsiipi jne. Ehkä siinä olisi keskustelun aihetta, ei niinkään täysistuntoon mutta johonkin muuhun yhteyteen.

Kaiken kaikkiaan on valitettavaa, että eduskunnan lisätilasta on tullut poliittinen kiistakysymys. Tietysti voisin sanoa lohduttaakseni, että jos tästä asiasta meillä on varaa kiistellä, ehkä se osoittaa, että maassa kaikki asiat ovat hyvin, ei ole muita välineitä, joilla poliittisia kiistoja käydä. Tässä yhteydessä myös on tuntunut aikaisem-

²⁸ **Risto Kuisma /rem:** Arvoisa puhemies! Eduskunta tarvitsee lisätilaa. Sen jokainen tietää. Myöskin on todettu, että vanhoja tiloja ei ole käytettävissä eikä varmasti olisi asianmukaista kaan parlamentin siirtyä mihinkään vanhoihin tai vuokratiloihin. En tiedä missään maailmassa tällaista käytäntöä. Valtiovalta, jota osa eduskuntakin on, on jatkuvasti rakentanut lisätiloja Helsingin seudulla, esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön ihan lähivuosina paljon suuremmalla budjetilla, ilman että niistä eduskunnassa olisi käytetty yhtään puheenvuoroa. Tilat ovat olleet varmasti tarpeen.

min, että eduskunnan puhemies on ainut, joka rohkenee puolustaa lisätilan tarvetta. Siitä hänelle kiitokset. Itsekin tulin sen takia pitämään tämän puheenvuoron, että kansalaisille tulisi hie- man oikeampi kuva siitä, että kysymys ei varmasti ole puhemiehen rakennuksesta, ei nykyisten kansanedustajien rakennuksesta vaan siitä, että suomalainen kansanvalta tarvitsee arvoisen- sa toimitilat.

²⁹ **Anni Sinnemäki /vihr:** Arvoisa puhemies! Vihreä ryhmä on katsonut, että jos on tehty ponsi, jossa sanotaan, että rakentamisen aloittamisessa otetaan huomioon suhdannetilanne, se sitten tarkoittaa sitä, että suhdannetilanne otetaan huomioon. Viimeksi eilen uutisissa sanottiin, että rakennusalan indeksi on nousussa, ja jos joskus on rakennusallalla noususuhdanne, se epäilemättä on nyt. Yleisestikin katsotaan, että on järkevää suhdannepoliittikkaa hillitä julkista rakentamista silloin, kun on noususuhdanne, ja tehdä sitä silloin, kun on laskusuhdannetta.

Ryhmämme on myös katsonut, että täällä on lisätilan tarvetta ja että se ei suinkaan, niin kuin ed. E. Lahtela esitti, johdu pelkästään avustajista. Silloin, kun tupakkalainsäädäntöä uudistettiin, kahvilan perälle perustettiin erillinen tupakkahuone, ja samalla tavalla olisi varmaan korrek- tia, jos eduskunnassa noudatettaisiin täällä sää- dettyä työsuojelulainsäädäntöä.

Samalla tavalla mielestäni eduskunnan tulee toimia nimenomaan myös suhdannepoliittisissa asioissa esimerkkinä. Se on jossain määrin eri asia kuin esimerkiksi ministeriöiden rakentami- nen, koska meidän tekemisiämme myös tarkkail- laan suurennuslasilla ja silloin me ikään kuin vastaamme asioista enemmän. Olemme hyväk- syneet rakennuksen rakentamisen, koska lisäti- laa tarvitaan, mutta toisaalta katsomme, että tämä suhdannepoliittinen ponsi otetaan vakavasti. Jos sillä välin akuuttia tilantarvetta on, tilat vuokra- taan.

Ed. Kuismalle vielä sen verran, että kyllä tätä- kin taloa itse asiassa rakennettiin laskusuhdan- teen aikana. Sillä on ollut elvyttävä vaikutus sii- hen aikaan.

³⁰ **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Täällä on käytetty monta hyvää puheenvuoroa tämän rakennus- hankkeen puolesta. Erityisesti haluaisin mainita edustajien Saaren ja Tiurin puheenvuorot. Mi-

nusta ed. Tiuri on pitkään tehnyt merkittävää työ- tä kansanedustajien aseman parantamiseksi. Muun muassa avustajajärjestelmä lähti hänen ponnestaan liikkeelle. Vaikka jotkut edustajat ovat sitä mieltä, että avustajia ei tarvita, itse olen kuitenkin sitä mieltä, että se on hyvä järjestelmä ja se edelleen vahvistaa meidän mahdollisuksi- amme työskennellä.

Tänä päivänä voidaan sanoa, että tieto on val- ta. Se on sitä aina ollut, mutta se on sitä yhä suu- remmassa määrin. Kuten tiedämme, kansainväli- sen kanavan CNN:n eräs tunnuslause on "You are what you know" eli, 'Olet sitä, mitä tiedät'. Meidän kansanedustajien pitää huolehtia siitä, että meillä on kaikki edellytykset kaiken tiedon saamiseksi, jota me tarvitsemme. Uskoisin, että yhä enemmän myös yksittäisen kansanedustajan vaikuttaminen on kiinni siitä, minkälainen hänen tietomääränsä on, kuinka paljon hän asioista tie- tää. Tämä tietomäärä vaikuttaa siihen, kuinka va- kavasti hänen sanomansa otetaan.

Mitä tulee suhdanteisiin, totesin eduskunta- ryhmämme kokouksessa, että koskaan ei ole sel- laista suhdannetta, että kansanedustajille voitai- siin maksaa lisää palkkaa tai että työskentelyolo- suhteitamme voitaisiin parantaa.

Mitä, ed. Sinnemäki, rakennuskustannusin- deksiin tulee, niin sehän oli vuositasolla noussut 3,2 prosenttia eli suurin piirtein saman kuin on keskimääräinen inflaatio. Sitäpaitsi ehkä ed. Sin- nemäkeä ja muita, jotka ovat huolestuneita suh- danteista, voisi lohduttaa sillä, että tällä hetkellä suhdanteiden heikentyminen näyttää olevan edessä. Kuten ehkä olette lukeneet, Kalifornian yliopiston UCLA:n arvio on se, että kasvu, joka tänä vonna Amerikassa on 5 prosenttia, laskee ensi vuonna 1,1 prosenttiin, ja tiedämme, että sil- lä on vaikutusta Eurooppaan, sillä on vaikutusta välittömästi Suomeen. Saattaa olla jopa dramaat- tisia vaikutuksia, toivottavasti ei, mutta joka ta- pauksessa suhdanteista ei kukaan kamalan var- ma voi olla, esimerkiksi siitä, että ensi syksynä Helsingin hinnat ovat enää edes sillä tasolla, jol- la ne ovat tänä päivänä. Vanhojen asuntojen hin- nathan ovat jo laskeneet, ja kaikki on yhä enem- män kiinni siitä, mitä tapahtuu Amerikassa, mitä tapahtuu markkinoilla. Sitä me suomalaiset kan- sanedustajat emme ehkä ole huomanneet, että se vaikuttaa myös meidän jokapäiväiseen elämääm- me entistä enemmän.

Puhemies! Tässä yhteydessä haluan myös yh- tyä ed. Vihriälän näkemykseen siitä, että kun täs-

tä nyt äänestetään, niin kaikki ryhmänjohtajat pitäisivät huolen siitä, että ministerit, jotka ovat Helsingissä, olisivat äänestämässä, ettei synny sellaista tilannetta, että esimerkiksi ensi viikolla tai vaikka ensi vuonna tulee joku ministereistä ja sanoo, että tämä on kohtuutonta, että eduskunta aloittaa tällaisen rakennuksen. Nyt pitäisi ministerien olla paikalla, olla äänestämässä.

Kun eilen esimerkiksi kävimme palautekeskustelua, niin esitin oman arvostukseni ministeri Niinistölle ja edelleen olen samaa mieltä. Hän on erittäin osaava valtiovarainministeri, ehkä parhaita, mitä Suomessa on ollut. Hän osallistuu myös eduskunnan keskusteluihin kiitettävästi. Mutta miinukseksi lasken kyllä sen, että ministeri Niinistö jatkuvasti puuttuu eduskunnan asioihin, esimerkiksi kansanedustajien palkkoihin ja tähän lisärakennukseen. Sen takia toivon nyt, että esimerkiksi ministeri Niinistö olisi paikalla, kun äänestetään, ja että ed. Ben Zyskowiec huolehtisi siitä omalla tavallaan. Varmasti ministeri Niinistö, aikakin tietojen mukaan, on tällä hetkellä Pääkaupunkiseudulla. Näin saataisiin todellinen tulos aikaan.

Esimerkiksi eilisestä palautekeskustelusta eräs pääsanoma oli se, että ministeri Niinistö oli arvostellut kansanedustajien palkankorotuksia. Minä olen sitä mieltä, että kansanedustajien palkoista voidaan olla mitä mieltä tahansa. Olen jopa sitä mieltä, että ne ovat edelleen aliarvostettuja ja niihin voidaan palata koska tahansa. Se on minun oma, henkilökohtainen näkemykseni. Mutta populismiahan voidaan tietysti harrastaa millä tasolla tahansa. Jos minä olisin populistinen, voisin esittää kysymyksen esimerkiksi siitä, minkä takia ministerit saavat kolmanneksen kansanedustajien palkoista ja kulukorvauksista. Minusta tämä on asiallinen kysymys, mutta en sitä nyt esitä. (Ed. Markkula-Kivisilta: Hyvin hämätty!) Mutta joka tapauksessa tämä kysymys voitaisiin todella esittää. (Välihuutoja eduskunnasta)

Puhemies! Samoin kuin ed. Kuisma myös minä lopuksi antaisin suuren arvostuksen puhemiehen käyttäytymiselle tässä asiassa. Puhemies olisi voinut vuosien mittaan yrittää noukkia populistisia pisteitä ja varmasti olisi niitä saanut. Mielestäni meidän kansanedustajien pitää nyt ryhdistäytyä ja mahdollisimman monen, jotka nyt haluavat eduskunnan ja kansanedustajan asemaa parantaa, pitää äänestää tämän hankkeen puolesta.

³¹ **Janina Andersson /vihr:** Arvoisa puhemies! Entisen pääkaupunkimme, Suomen Turun, edustajana olen joskus aamujunassa haikaillut pääkaupunkistatuksen perään, mutta voin nyt myöntää, että Turun keskustasta ei löydy tonttia, niin että lopetan haikailemisen.

Asia on ollut minulle aika vaikea. Vuosi sitten äänestin suunnittelurahaa vastaan. Nyt olen kovasti pohdiskellut asiaa. Tämä ponsi on minulle tärkeä asia. Ilman pontta en olisi tähän kantaan voinut päätyä. Nyt jos pontta aletaan vähätellä, se tuottaa minulle kovia tuskia. Nyt annankin luottamukseni valtiovarainministereille Sauli Niinistölle ja Suvi-Anne Siimekselle. Pitäkää nyt huolta, että järki kädessä pontta todella tulkitaan oikein eikä ruveta pehmentämään sinne tänne, kun tekee mieli tehdä jotakin vähän eri tavalla kuin päätöksellä todella tarkoitetaan. Nyt annan luottamukseni valtiovarainministereille, että tämä asia todella tehdään niin, että se parhaimmalla tavalla tulee juuri oikeaan suhdannetilanteeseen. Jos sitä ennen huomataan, että asiat ovat muuttuneet, löytyy muita ratkaisuja, niin näin tehdään. Eli tämä ei ole mikään tällainen tekoponsi, vaan oikea ponsi.

Ylipäätään siihen, että täällä on ahdasta, täytyy myöntää, että minulle ahtaus on kotoisuutta. Olen ehkä ylisosiaalinen ihminen. Se on oma luonnevikani. Tässä on kovasti pohdinnan alla, mikä on oikein ja mikä väärin, mutta olen nyt sen takia, että mielestäni on väärin, että tässä yritetään kerätä pisteitä, ehkä myös populismin pelossa, tämän kannan takana, että tulen mukaan painamaan vihreää nappia. Mietin varmaan sitä monta yötä tämän jälkeen.

³² **Marjaana Koskinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Asia on minulle sillä tapaa vakaumuksellinen, että minä näen niin, että parlamentarismi on myös muuttunut viime vuosien aikana. Puhemiehet, puhemiesneuvosto ja kansliatoimikunta ovat saaneet entistä suuremman vallan. Jos me katsomme, miten pääluokka 22 on kehittynyt, niin vuodesta 1999 vuoteen 2001 pääluokkaan tulee 130 miljoonaa markkaa enemmän rahaa kuin aikaisemmin, vuosina 2000–2001 noin 100 miljoonaa markkaa. Eli tätä pääluokkaa on nyt kasvatettu kaiken kaikkiaan.

Ed. Vihriälä toi esille jossain vaiheessa puheenvuorossaan sen, että eduskunta ei voi tiloja vuokrata. Minun käsittääkseni eduskunta on jonkin verran tiloja vuokrannutkin. (Ed. Huovinen:

Se maksaa!) — Totta kai se maksaa. Kaikki maksavat vuokransa. Minun mielestäni se on yksi mahdollisuus, jos lisätilaa todella tarvitaan.

Toinen asia: Kun meille on tullut atk-järjestelmät, meillä on eduskunnassa hyvin toimiva tietopalvelu jne., kansanedustajien käytössä on niin paljon tietoa kuin me tarvitsemme. Atk:n kautta minun mielestäni paperin määrä on vähentynyt ja esimerkiksi Internet on erittäin tehokas väline. Eli se ei kauheasti perustele lisätilan tarvetta.

Esimerkiksi tulevaisuusvaliokunta, joka on yksi valiokunnista, joka täällä työskentelee, on kokenut erittäin hankalaksi sen, että se on eri tilassa työskennellyt, ei ollenkaan tässä päärakennuksessa. Se pieni välimatkaero, joka tulevaisuusvaliokunnan on vienyt muualle, on myös ollut erittäin hankalaa. Tavallaan kaiken valiokuntatyöskentelyn ja muun vastaavan pitää olla päärakennuksen sisällä.

Jos vielä saan käyttää puheenvuoroni loppuun, tiedän, että tämä on erittäin hankala tilanne. Minä näen tämän asian tosiaan niin, että kun pääluokkaa 22 on paisutettu ja me katsomme kunnallisvaalit, mitkä olivat muutama kuukausi sitten, niin eduskunnan ja kansanedustuslaitoksen uskottavuuden kannalta ei ole hyvä, että me rakennamme eduskunnan lisärakennuksen. Sen takia kannatan ed. E. Lahtelan esitystä, kun hän tulee sen tekemään.

³³ **Hannu Takkula /kesk:** Arvoisa puhemies! Kaikki eduskunnassa työskentelevät varmasti tietävät, että tässä talossa on tilausta. Se on varmasti kaikille selvä. Jotka jotain muuta väittävät, eivät ole tutustuneet esimerkiksi niihin tiloihin, mitkä ovat puhemiehenaukion yhteydessä ja tuossa viereisessä kiinteistössä. On varmasti paikallaan, että nopeasti asianmukaisia tiloja saadaan eduskuntatalon lähistöltä.

Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu, minkä pitäisi olla itsestäänselvä, on saanut monia uudenlaisia ulottuvuuksia. On totta se, että kun rakennetaan eduskuntaan lisärakennusta, kun sitä suunnitellaan, sen pitäisi olla kansanvallan symboli. Sen pitäisi heijastua ja heijastaa kansalaisille myös sitä, että kansanvalta on suuri, tärkeä asia, on valtavan suuri ja hieno asia se, että Suomi on valinnut kansanvallan ja demokratian tien. Niin kuin tiedämme, esimerkiksi YK:n jäsenvaltioista enemmistö tällä hetkellä nauttii sellaisista hallituksista, jotka ovat itse itsensä asettaneet

tehtävään. (Ed. Kiljunen: Ei pidä paikkaansa! — Ed. Kääriäinen: Sellainen on Suomessa!) — Arvoisa puhemies! Ehkä sen verran ystävälleni ed. Kiljuselle, että saattaa olla, että tilasto, minkä luin, on hiukan vanha, mutta ehkä korjaan niin, että merkittävä osa YK:n jäsenvaltioista edelleen nauttii hallituksista, jotka ovat itse itsensä tehtävään asettaneet.

Tämä keskustelu on tosiaan saanut uutta lisäväriä. Minun mielestäni yksi oleellisin ja keskeisin kysymys on ollut se, että valtiovarainministeri on myös julkisuudessa antanut lausuntoja, jotka ovat kyllä hyvin ristiriitaisia. Niitä voisi kutsua myös populistisiksi. Minä pelkään, että tästä äänestysnäytelmästä tulee samanlainen kuin edustajien palkkiolakiäänestyksestä, että nimenhuudon jälkeen valtiovarainministeri juoksee käytävälle, luikkii pakoon, ja sitten kun äänestys on suoritettu, saapuu takaisin saliin. Sen jälkeen hän kerta toisensa jälkeen ministeriatiosta käy syylistämässä edustajia: te pahat poliitikot päätitte näin, te pahat poliitikot teitte tällä tavalla. Ei tällainen peli voi vedellä tässä kysymyksessä. Minun mielestäni, jos keltaisen kirjan allekirjoittajana on valtiovarainministeri Sauli Niinistö, hänen on myös kannettava siitä vastuu, eikä niin, että merkittävä hallituspuolue kokoomus pelaa tässä kaksilla taikka kolmilla korteilla.

Arvoisa puhemies! Oppositioista käsin on vaikea selittää ihmisille myöskään sitä, että tilantarvetta on, kun valtiovarainministeri on eri mieltä, että tilantarvetta ei ole, sitä ei tarvita. Milloin puhutaan Kuparitalosta, milloin puhutaan Akatemialta vapautuvista tiloista mahdollisen Musiikkitalon jälkeen jne. Sen vuoksi voi sanoa, että mikäli tämä asia äänestykseen menee, siihen menään kyllä melko ristiriitaisin tiedoin ja tunnelmin johtuen tästä, että merkittävät valtioneuvoston jäsenet ovat tästä antaneet hyvin ristiriitaista tietoa.

Arvoisa puhemies! On tietenkin niin, kun katsotaan laajemmin edustamista, että edustustiloja tarvitaan. Tällä hetkellä on edessä se, että — ehkä ulkoasiainvaliokunnan jäsenenä voi todeta, ehkä ed. Kiljunen vahvistaa sen — kolme ulkoministeriön edustustoa tullaan sulkemaan ensi vuoden aikana johtuen siitä, että ei ole varoja, ei ole rahaa pitää niitä yllä. Nyt niitä edustustoja haetaan. Kaksi pääkonsulinvirastoa on laitettu kiinni. Elikkä nämäkin ovat tietenkin asioita, missä puhutaan edustamisesta ja kuinka tärkeää on, että sitäkin kautta Suomi näkyisi ja suomalais-

nen kansanvalta maailmalla, suomalaisten yri-
tysten vientiponnistelu jne.

Mutta lisärakennuksesta haluan myös omalta
osaltani allekirjoittaa ja vahvistaa, että alkuperäisistä suunnitelmista, joita jäntevästi ja rohkeasti
eduskunnan puhemies on pitänyt esillä, on käy-
nyt selkeästi esille se, että ne eivät ole puhemie-
hen eivätkä avustajien tarkoituksiin vaan asialli-
sesti ottaen juuri virkamiehille ja kansainvälisel-
le osastolle ja muille, jotka ovat tällä hetkellä ti-
lanahtaudessa ja osittain myöskin ulkona edus-
kunnan läheisestä yhteydestä, kauempana tuolla,
näille tarvittavia tiloja. Sen me kaikki tiedämme
ja tämän tarpeen.

Kun tämä on saanut niin monia vaihteita, jou-
dun tässä yhteydessä toteamaan, että näissä suh-
danteissa, jotka eivät tällä kertaa ole yksistään ta-
loudellisia — niistäkin voidaan keskustella —
joudun miettimään. Toivon, että voin vielä val-
tiovarainministerin kanssa keskustella tästä asi-
asta, onko Sibelius-Akatemian tilojen vapautu-
minen todellinen vaihtoehto. Jos valtiovarainmi-
nisteri voi minulle vielä selvittää, millä tavalla
hän johtavana valtion kirstun valtijana ja hallitsi-
jana on tämän asian ajatellut järjestää, niin että
asianmukaiset tilat löytyvät, ja jos ne löytyvät
halvemmalla tässä suhdannetilanteessa, olen sil-
loin valmis toimimaan valtiovarainministerin oh-
jeiden mukaan ja äänestämään sen mukaisesti.

³⁴ **Saara Karhu /sd:** Arvoisa rouva puhemies!
Keskustelu eduskunnan lisärakennuksesta on jat-
kunut jo vuosia. Itse olen seurannut sitä tämän ta-
lon ulkopuolelta ihan tavallisena kansalaisena ja
suhtautunut varsin kriittisesti koko rakennuk-
seen. Ulkopuolelta katsottuna on vaikea mieltää
tämän talon lisärakennustarvetta, kun sitä perus-
tellaan esimerkiksi juuri avustajien täällä ololla.
Myös puiston rakentaminen on tuntunut varsin
vastenmieliseltä entisestä helsinkiläisestä.

Keväällä 99, kun pääsin tähän taloon, pitäisi
äkkiä kääntää nuttu nurinpäin ja olla sitä mieltä,
että ilman muuta rakennus tuohon tarvitaan.
Olenkin ollut varsin ristiriitaisin tuntein. Olen
edelleenkin ristiriitaisin tuntein mutta päätökse-
ni tehnyt. Sen haluan tässä yhteydessä sanoa, että
on aika hupaisaa, että kun on osana kansaa muo-
dostanut jonkinlaisen mielipiteen ja sitten tulee
tähän taloon ja on kansanedustaja, onkin yllättä-
en mahdollisesti tämän talon kannasta poikkeavi-
ne mielipiteineen populistit. (Ed. Kiljunen: Sen

jälkeen kun on saanut täällä tietoa!) — Kansan-
edustaja Kiljunen on sitä mieltä, että kansa ei
tiedä, vain kansanedustajat tietävät? Selvä. —
(Ed. Markkula-Kivisilta: Tämän talon työskente-
lyolosuhteista!)

Mielestäni suurimpia populistieja näissä asi-
oissa ovat ne henkilöt, jotka käyttävät näistä pu-
heenvuoroja mutta eivät ole paikalla äänestys-
sä. Mielestäni jokaisella on oikeus omaan mieli-
piteeseensä, äänestää miten äänestää ja sen jäl-
keen kantaa vastuun äänestyksestään. Viittaan
tässä lähinnä jo täällä erääseen nimeltä mainit-
tuun valtioneuvoston jäseneseen, joka on käyttänyt
aika kovia äänenpainoja asioista ja sitten on itse
kuitenkin poissa tietyistä äänestyksistä. Nyt to-
della toivonkin, että jos kokoomuksen eduskun-
taryhmän puheenjohtaja Zyskowitz kammios-
saan tätä keskustelua kuuntelee, hän ajaa kisso-
jen ja koirien kanssa valtiovarainministerin mu-
kaan äänestykseen, sillä mielelläni näkisän hä-
nen napinpainalluksensa. Vaikka itse olen eri
mieltä kansanedustajien palkkiolakiäänestykses-
tä, en ole tehnyt sillä politiikkaa. Äänestin mitä
äänestin, ja sillä hyvä. Esimerkiksi tämänpäiväi-
nen Helsingin Sanomat jälleen kerran valtiova-
rainministerin suulla viittaa kyseiseen äänestyk-
seen. Itse en pidä sitä kovin hygienisenä tämän
talon työskentelyn kannalta. Joka tapauksessa
mielestäni jokainen on oikeutettu omaan mieli-
piteeseensä ja populistinimityksellä ruoskiminen
joka asiassa on suorastaan hurskastelua ja aivan
käsittämätöntä ihmisten riviinajoa.

Olen lukenut sen pienen kirjasen, joka tämän
rakennuksen perusteluista ja kustannuksista ym.
on kirjoitettu, kannesta kanteen niin hyvin, että
voin melkein kertoa, mitä sivulla 5 rivillä 3 lu-
kee. Täytyy sanoa, että siellä on ihan hyviä pe-
rusteluja, mutta edelleen esimerkiksi avustajien
200 huoneen tarve on semmoinen asia, että sitä ei
olisi sinne pitänyt laittaa, koska eihän tässä talos-
sa ole päivittäin 200:aa avustajaa. On niitä avus-
tajia, jotka eivät käy täällä ollenkaan, ja on niitä,
jotka ovat pari päivää viikossa. Jos niin on, että
avustajat tarvitsevat päivittäiset huoneensa, sit-
ten täytyy miettiä avustajajärjestelmä uudelleen.
Sanon näin siitä huolimatta, että kannatan avus-
tajajärjestelmää. Olen nimittäin tyytyväinen
omaan avustajaani. Mutta tällaisella perusteella
asiaa ei voida viedä eteenpäin. Muita hyviä pe-
rusteluja siellä kyllä on.

On viitattu myös työsuojelullisiin puoliin.
Voin sanoa, että minulle se yhdeksän neliön kop-

pi on ihan riittävä, sillä en ehdi koskaan käydä siellä. Kaksi peräkkäistä valiokuntaa pitää siitä huolen. Oikeastaan suurempi työsuojelullinen ongelma omalla kohdallani on se, etten ehdi päivän aikana käydä koskaan syömässä, vaan vasta sitten, kun täysistunto on alkanut, en myöskään luonnollisilla tarpeilla, mutta niitä ei ole paljon, kun ei ehdi juodakaan mitään.

Tontin rakentaminen ei mielestäni paranna Helsingin kaupunkikuvaa ja olisin sallinut sen jäävän puistoksi, mutta nyt saamani tiedon mukaan se tullaan rakentamaan jollain lailla kuitenkin. Silloin on oikeastaan ihan samantekevää, mikä rakennus siinä on. Pääasia on, miltä rakennus näyttää ja miten se istuu sille tontille.

Oikeastaan voisin, jotta en pitempään tässä jorise, todeta, että tämä keskustelu on ollut erittäin hyvä. Tulin tänne hyvin ristiriitaisin tuntein, ja niin kuin sanoin, olen edelleenkin ristiriitaisin tuntein mutta päätökseni tehnyt. Tämä päätös on johtunut tästä keskustelusta, ja lisäksi luotan valiokunnan ponteen. Voin sanoa, että kokemani painostukset äänestyksen suhteen eivät ole päätökseeni vaikuttaneet. Voin edelleen todeta, että jatkossakaan painostus ei tule kohdallani toimimaan, kenties päinvastoin. On parempi antaa miettiä rauhassa ja tehdä omat ratkaisunsa.

Ponsi, johon ovat viitanneet muun muassa edustajat Rajamäki, Sinnemäki ja Andersson, on sellainen, joka mielestäni pitää todella ottaa vakavissaan. Kun täällä on sanottu, että suhdannetilanteet, että nyt rakentaminen vain kallistuu, jokainen meistä tietää sen, että viisi vuotta sitten rakentaminen oli huomattavasti edullisempaa kuin tänä päivänä. En tiedä, onko teistä kukaan yrittänyt saada remonttiryhmää kotiinsa — tarkoitan jotakuta muuta kuin ed. Kuismaa — siis ammattitaitoista porukkaa korjaamaan jotain kotiinsa. Se onnistuu, mutta aivan jumalattomalla rahalla. Niiden joukkojen, jotka ovat vapaina, jälki on sellaista, että sen saa joku toinen korjata. Rakennusala on varsinkin Pääkaupunkiseudulla tällä hetkellä erittäin kuumaa. Mielestäni eduskunnalta on aika edesvastuutonta lyödä lapio sanaan tämmöisessä tilanteessa. Todella odotan, edellytän ja luotan, aivan kuten ed. Andersson puheenvuorossaan totesi, että pontta noudatetaan ja tilannetta katsotaan eikä lähdetä tällaisessa tilanteessa liikkeelle, vaikka päätös nyt tehtäisiinkin. Suhdannetilanteen huomioon ottaminen vaikuttaa siihenkin, että suunniteltu budjetti pitää jollakin lailla. Nämä rahat eivät riitä mil-

lään, jos ryhdytään rakentamaan kalleimpaan aikaan.

Ponsi on syy, miksi nyt äänestän lisärakennuksen puolesta. Luotan siihen, että pontta noudatetaan. Hyvin ristiriitaisin tuntein poistun ja katson hyvin tiiviisti kokoomuksen eduskuntaryhmän, kun äänestetään, yhtä tiettyä tuolia. Toivon, että siellä on äänestäjä paikallaan kuittamassa tämän päätöksen — tiedätte kenestä puhun, koska viittasin häneen puheenvuoroni alussa — jotta meitä ei tällä päätöksellä ruoskita lehdistössä myöhemmin.

35 Pertti Hemmilä /kok: Arvoisa rouva puhemies! Paljon on puhuttu tällä kertaa lisärakennuksesta, mutta itse olen sitä mieltä, että nykyisessä suhdannetilanteessa ei voida perustella eduskunnan lisärakentamista.

Julkisia menoja päinvastoin pitäisi hillitellä sen sijaan, että niitä kasvatetaan rakentamalla monesti itse itseään ruokkivia menoautomaatteja. Eduskunnan lisärakentamisessa on kyse satojen miljoonien markkojen kertainvestoinnista ja sen lisäksi vuosittain toistuvista huomattavista ylläpito-, muun muassa henkilöstökuluista. Itse ainakin kuulen ensimmäistä kertaa tämän lisärakennuskeskustelun yhteydessä tässä salissa, että satoja miljoonia on yhtä kuin pikku summa.

Eduskunnan arvovaltaa ei todellakaan mitata neliömetreillä. Olen aivan varma, ettei kansalaisten ja kansanedustajien välinen tiedonkulku ja kanssakäyminen ole kiinni kansanedustajien työhuoneen koosta. Suuri osa kansanedustajan työstä on lainsäädäntötyötä, johon ei myöskään vaikuta ympäröivän huoneen lattiapinta-ala, kun puhutaan työhuoneesta. Mikäli eduskunnan virkamieskunta ei enää, ja ilmeisestikään ei, mahdu työskentelemään tämän katon alla, informaatioteknologia mahdollista nykyaikana myös heidän osaltaan etätönnä tekemisen. Avustajajärjestelmä sitäpaitsi on kehitetty helpottamaan edustajien työskentelyä, ja hyvin toimiessaan se myös vähentää virkamieskunnan osaksi tulevaa työtaakkaa.

Kansanedustajaa ei ole velvoitettu palkkaamaan avustajaa. Avustajan kokoaikainen työskentely eduskuntatalossa ei myöskään ole välttämätöntä. Kenenkään kansanedustajan ei ole pakko ottaa avustajaa työskentelemään työhuonee-

seensa, ei todellakaan ole pakko. Eduskunta on jopa antanut avustajille käyttöön ensiluokkaiset etätyövälineet. Täällä eduskunnassa meidän kansanedustajien pitäisi omalla esimerkillämme olla keventämässä julkishallintoa. Siksi onkin ilahduttavaa, että myös demariryhmässä tämä näkökulma otetaan esille. Parlamentarismi ja eduskunnan kansan silmissä, huom. kansan silmissä, nauttima luottamus ei todellakaan parane palatseja rakentamalla.

Puhemies: Olen ilmoittanut jo, että kaikki menään P-painikkeen kautta. Olisi suotavaa saada tämä asia päätökseen. Omasta puolestani voin sanoa, että haluaisin itse johtaa tämän äänestyksen loppuun saakka. Joudun fennougristien kongressin takia ehkä olemaan kello 14 poissa. En ole tällaista yksityistä asiaa ikinä sanonut, mutta nyt sanon, kun meillä olisi tilaisuus saattaa tämä asia loppuun. Mutta katsotaan, täytyy sitten jättää ne fennougristit. — P-painikkeen kautta puheenvuoro siis.

³⁶ **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Elon puheenvuoron johdosta. Hän palasi avustajajärjestelmään ja avustajajärjestelmän syntyyn ja siihen, että se lähti aikanaan ed. Tiurin aloitteesta.

Avustajajärjestelmällä sinänsä on varmaan pyritty saamaan hyvää aikaan, mutta järjestelmä on kasattu kuin tilkkutäkki: ensin oli vain vähän ja sitten oli vähän enempi ja nyt on mahdollisuus kokoaikaiseen avustajaan. Tässä olisi siinä vaiheessa pitänyt miettiä myös ryhmäkanslioiden roolin edelleen vahvistamista, koska Euroopan unionin jäsenyyden myötä koko tietämys lainsäädännöstä ja myös unionin vaikutus Suomessa tehtävään lainsäädäntöön on lisääntynyt ja tietojen tietojen hankinta ryhmäkohtaisesti olisi ollut perustellumpaa.

Ei kai tässä edustajajärjestelmässä vieläkään ole se vihonviimeinen etappi tullut. Eduskunnasta on tullut tietynlainen koulutuskeskus, tänne tulee toistasataa avustajaa, tai en ole tarkalleen selvillä siitä, kuinka paljon yli 200 sopimusta tehdään vuositasolla, mutta niitä joka tapauksessa tehdään. Avustajilla ei ole myöskään mitään pätevyysvaatimusta. Näissä asioissa olisi mielestäni edelleen tarkistamisen varaa. Tilakysymys on seurausta siitä, joten mietin vielä omaa kantaani.

En ole koskaan lämmennyt tälle tilakysymykselle, lisärakentamiselle, vain sen takia, että meillä on ollut pontena avustajajärjestelmä.

Puhemies: Arvoisat edustajat! Jottei tule väärää kuvaa, luonnollisesti P-painikkeen kautta puheenvuoron saa. Siitä ei ole kysymys.

³⁷ **Marjatta Vehkaoja /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Eduskunnan lisätilan tarve on mielestäni selviö. On tärkeää, että esimerkiksi kaikki valtiokunnat voisivat kokoontua tässä talossa, ja siihen tulee mahdollisuus, kun lisätiloja saadaan.

Voin sanoa, että lisätilojen rakentaminen tuskin tulee tuottamaan meille kansanedustajille mitään henkilökohtaista lisäarvoa, vaan meidän huoneemme tulevat säilymään jatkossakin näinä aika pieninä koppeina, joissa esimerkiksi atk-työskentelyn edellytyksiä ei ole millään lailla otettu huomioon. Voin kyllä kertoa, että siitä on aika suuria ongelmia. Me emme pysty esimerkiksi tekemään työhuoneissamme ergonomian vaatimia muutostöitä, ja tämä tilanne tuskin lisärakentamisenkaan seurauksena paranee.

Arvoisa puhemies! Lähtökohtaisesti olen ollut sitä mieltä, että lisätila olisi pitänyt löytää ympärillä olevista rakennuksista. Se olisi mielestäni ollut sopiva kulttuuriteko. Me Suomessa aika huonosti osaamme tätä asiaa, että käytämme uudelleen rakennuksia. Mutta tämä asia on selvitetty, ja näin se ei näytä olevan mahdollista. Huomasin tosin itse, että tuossa selvityksessä oli tutkittu rakennusta kerrallaan eikä sitä vaihtoehtoa ollut siinä mukana, että olisi katsottu ehkä useita rakennuksia yhdessä.

Mutta minua nyt tyydyttää tehty selvitystyö ja olen mukana painamassa vihreätä nappia. Minuakin ilahduttaa tuo ponnepuoli siellä. Haluaisin tukea ed. Rajamäen täällä esille tuomaa, että nyt olisi hyvin tärkeä, että ministeri Niinistö olisi henkilökohtaisesti paikalla, koska en myöskään voi hyväksyä hänen tapaansa keskustella niistä asioista, joissa on täällä tehty päätös.

³⁸ **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Seppo Lahtela, joka on tunnetusti Vehkalahdelta, ei esittänyt parlamentin siirtoa esimerkiksi Vehkalahdelle. Se oli myönteinen asia.

Toteaisin sen, että asiantuntevuus on todellakin tietysti kansanedustajilla, jotka työskentelevät täällä, sen suhteen, mikä on työtilatilanne, onko tilaa tehdä työtä, onko näitä mahdollisuuksia ja mitkä ovat eri valiokuntien työskentelymahdollisuudet.

Arvoisa puhemies! On myös keskusteltu siitä, että kaikilla valiokunnilla ei ole omaa työtilaa, yleensä ottaen omaa työhuonetta. Jotakin valiokuntaa taas tämä olemassa oleva tosiasia on hankaloittanut.

Ed. Seppo Lahtela, totesitte myös sen, että tämä talo on joskus oliko se "suuruudenhulluuden" osoituksena rakennettu, jotenkin näin, jos siteeraan nyt oikein. Yritin kirjoittaa tuon sanan heti ylös, kun sanoitte. Haluaisin todeta, että silloin, kun tämä talo valmistui aivan 30-luvun alussa, maassa käytiin varmasti melkoista vään-töä, millä instituutiolla on valtaa ja millä tavalla. Se tahtotila silloin nuoren tasavallan aikana näkyy kyllä tässä rakennuksessa, jolloinkin kyllä tälläkin on varmasti ollut oma vaikutuksensa.

³⁹ **Jukka Vihriälä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hemmilälle toteaisin vain se, että suhdannetilanne ei ole koskaan suosiollinen lisärakentamiselle eduskunnassa. Näin me varmaan kaikki kansanedustajina sen tiedämme. Meidän vain on tehtävä se päätös. Ponsia tietenkin voidaan tehdä ja lausumia kirjoittaa, jos ne jotakin rauhoittavat ja antavat helpotusta äänestyspää-tökselle, niin siitä vaan. Mutta nyt seuraavassa äänestyksessä ratkaistaan se, rakennetaanko lisärakennus vai eikö sitä rakenneta. Minusta tämä pitää kaikkien edustajien tietää.

Mitä tulee avustajajärjestelmään, itse en ole kannattanut tämäntapaista avustajajärjestelmää, vaan olen katsonut, että avustajat olisi pitänyt ottaa ja asia hoitaa ryhmien kautta. Mutta tämäkin asia on jo mennyt, tämä juna on mennyt, ja en voi millään peruuttaa, pidän avustajaa, ja minusta jokaisen kansanedustajan velvollisuus on käyttää avustajajärjestelmää, kun siihen mahdollisuus annetaan. Vielä totean, että olipa avustajajärjes-telmää tai ei, lisärakennusta tarvitaan. Minusta se on välttämätön ja se on jokaisen nyt tiedostetta-va.

⁴⁰ **Tanja Karpela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Varmasti tämä on jo aikaisemmin tullut esille, mutta onhan kovasti saman tyyppinen ää-

nestys tulossa kuin palkankorotuksesta: jos me emme kannata, me olemme populistieja; jos kan-natamme, olemme ahneita oman edun tavoittelijoita; jos äänestämme tyhjää, olemme pelureita. Nyt on aika kuitenkin ottaa perusasiat esille, eli unionin vaikutus työmäärään sekä tilanpuute. Ponsi on hyvä ja tarkoituksenmukainen, ja, ku-ten ed. Vihriälä sanoi, se on ihan rauhoittava. On hyvä, että se siellä olisi. Selvitykset on tehty. Itse niihin selvityksiin luotan. Näillä perusteilla mie-lestäni voi hyvillä mielin vihreätä nappia painaa.

⁴¹ **Ulla Anttila /vihr:** Arvoisa puhemies! Alun pitäen vihreä eduskuntaryhmä oli sitä mieltä, että lisätila olisi pitänyt hankkia nimenomaan ole-massa olevasta rakennuskannasta. Tämän kan-tamme toimme esiin, kun asiasta pyydettiin vii-me kaudella lausuntoa. Toissijaisena vaihtoehto-na ryhmämme piti tuolloin lisärakennusta.

Nyt rakennushanke on suunnittelun jälkeen ja suunnitteluprosessin edelleen jatkuessa etene-mässä. Pyydän edustajia, jotka ovat kiinnostuneita kaupunkikuvallisesta aspektista, käymään kol-mannessa kerroksessa, jossa pienoismallin vie-ressä on myös pienoismalli, johon lisärakennus on konstruoitu.

Arvoisa puhemies! Olen valmis kansanvallan nimissä kannattamaan lisärakennusta, olin edus-tajana sitten tai en, kun lisärakennus valmistuu. Katson, että kansanvallalla pitää olla asianmu-kaiset tilat, ja kansaa edustaa tietenkin Suomessa Suomen eduskunta. Niinä kymmenenä vuotena, kun olen ollut kansanedustaja, eduskunnan työn luonne on muuttunut. 91—95 eduskunta kävi läpi sen prosessin, että ensin siirryttiin Eta-järjes-telmään, sitten EU:hun. Tämän lisäksi työn luon-ne on muuttunut kaiken kaikkiaan siihen suun-taan, että tässä talossa tapahtuu paljon enemmän kuin aikaisemmin. Tämä on tietenkin jo pitkälli-sempi prosessi.

Tällä perusteella mielestäni lisätiloja tarvi-taan. Avustajajärjestelmä on osa tätä muutosta. Kansanvallan puolesta ja sillä lisäkaneetilla, että suhdannetilanne otetaan huomioon, kun rakenta-minen aloitetaan, hyväksyn tämän esityksen.

⁴² **Jukka Gustafsson /sd:** Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusja-oston jäsenenä olen joutunut ja saanut perehtyä tähän asiaan varsin syvällisesti. Totean sen, että tämä itse pääasia ei ole missään vaiheessa ollut minulle hirvittävän iso periaatteellinen kysy-

mys. Minulle olisi sopinut hyvin myöskin se vaihtoehto, että lisärakennuksen rakentamista siirretään, mutta monista eri syistä olen myöskin nähnyt nämä tilatarpeet varsin välttämättömäksi.

Pyyisin oikeastaan puheenvuoron lähinnä sen takia, että sanoisin kyllä ed. Karpelalle, että tällä tehtävällä päätöksellä ei ole mitään tekemistä edustajien palkankorotuksen kanssa. On olemassa kansalaisia muutama prosentti, jotka ovat sitä mieltä, että kansanedustajat eivät tarvitsisi palkkaa ollenkaan eivätkä tarvitsisi mitään lisärakennusta eivätkä tarvitsisi mitään muutakaan. Olemme tässä asiassa, jos missä, asiantuntijoita, mitkä meidän työ- ja tilatarpeemme ovat. Se nyt on tosiasia, että me kiistatta pidemmällä aikavälillä tarvitsemme täällä lisätiloja.

Mitä tähän kaupunkikuvallisuuteen tulee, niin melkein joka aamu kuljen Kiasman ja Helsingin Sanomien talon ohitse ja minusta se on käsittämättömän ahdasta, kaupunkikuvallista rakentamista. Tähän nähden meidän lisärakennuksemme istuu miljööseen ihan toisella tasolla ja kategoriolla. Tämä ikään kuin helsinkiläisille kunnallislipolitiikoille vain viestiksi.

⁴³ **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Eduskunnan peruspäärakennus, jossa toimimme pääsääntöisesti, on rakennettu 1930-luvun alussa. Silloin 200 kansanedustajan lisäksi avustavaa henkilökuntaa oli tietojeni mukaan noin 40. Tänä päivänä näissä tiloissa toimii lähes 1 000 ihmistä, ja monessa yhteydessä käytetyissä puheenvuoroissa on otettu esille se, millä tavalla avustajat ovat tuoneet lisätilan tarvetta. Minusta on erittäin tärkeä huomata, että ennen avustajakäytäntöä jo näissä tiloissa toimi noin 750 ihmistä, ja tätäkin taustaa vasten voidaan sanoa, että näitä tiloja tänä päivänä käyttää aivan toisenlainen määrä ihmisiä kuin silloin, kun tämän tilan rakentamispäätös aikanaan tehtiin.

Sen vuoksi, arvoisa puhemies, haluan lyhyesti viitata siihen, minkälainen kehitysalto on kaiken kaikkiaan yhteiskunnassa menossa. Me elämme arvojen rapautumisen aikaa, me elämme keskinäisen kunnioituksen rapautumisen aikaa ja me elämme demokratian rapautumisen aikaa. En voi olla kertomatta sitä kokemusta, mikä muutama viikko sitten oli taksimatalla Helsinki-Vantaan lentoasemalta Helsingin keskustaan. Olin muutaman sata metriä ollut kyseisen autoilijan kyydissä, kun hän kysyi, oletteko kansanedustaja. Sanoin, että olen kansanedustaja. Hän sanoi,

että hän on ollut Suomessa kahdeksan vuotta, ennen sitä viisitoista vuotta Saksassa ja on Turkista lähtöisin ja on hämmästellen seurannut sitä keskustelua, jota Suomessa käydään, kansalaisten suhtautumista kansanedustajiin. Hän on ihastellen seurannut tätä maata, tämän maan demokratian toimintaa, mutta hämmästellyt sitä, mihin on kadonnut esivallan kunnioitus tästä maasta.

Minä toivon, hyvät ystävät — en jatka pitempään tätä tarinaa — minä toivon, arvoisat kollegat, että tämä on pysäyttämässä myös meitä kansanedustajina, ei niin, että olemme itsekkäästi vaatimassa joitain etuoikeuksia, vaan me näemme sen, että emme ole täällä itsemme edustajina vaan olemme suomalaisten, kansalaisten, edustajina. Meidän päätehtävämme on puolustaa demokratiaa, rohkeasti seistä niiden ratkaisujen takana, jotka luovat lisää arvoa, ei vain rakentamalla lisää vaan tekemällä oikeudenmukaisia päätöksiä, mutta tähän osana liittyy se, että suomalainen kansanvalta, suomalainen demokratia, tarvitsee arvoisensa puitteet. Hämmästelen sitä, miten me voimme vaatia kansalta ryhtiä, kansakunnan sisällä toistemme kunnioitusta, jos me emme anna riittävää arvoa edes niille puitteille, joissa Suomen eduskunta, Suomen korkein päätöksentekotoimii.

Arvoisa puhemies! Jos ajatellaan tilantarvetta, sanon näin leikkimielisesti lopuksi, että uskon, että moni meistä laiskimmista kansanedustajista viettää päivittäin jopa kahdeksan tuntia muiden töiden ohessa omassa työhuoneessaan, ehtii ruokailemaan jne. Tähän kokonaisuuteen liittyen ajattelen sitä, että me teemme nyt tärkeän päätöksen. Toivon, että löytyy sitä yhtenäisyyttä, jossa me puolustamme suomalaisen demokratian tulevaisuutta.

⁴⁴ **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Karjulalle totean, että kansa arvostaa kansanedustajaa sen mukaan, minkälaista työtä kansanedustajat tekevät täällä, lähinnä lainsäädäntötyötä eduskunnassa. Kansanedustajat ja eduskunnan virkamiehistö tarvitsevat lisärakennuksen, ja lämpimästi kannatan tätä ehdotusta.

Yleiskeskustelu päättyy.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraava pääluokkaa koskeva, hyväksytyn menettelytavan mukaisesti keskuskansliaan kirjallisena jätetty, edustajille monistettuna ja numeroituna jaettu ehdotus tehdään keskustelun kuluessa:

1. Esa Lahtela /sd: momentilta 22.02.74 vähennettäväksi 40 000 000 mk eduskunnan lisärakennuksen suunnitteluun ja rakentamisen aloittamiseen ehdotetun määrärahan poistamiseksi. (TAA 577)

Keskustelu:

Esa Lahtela /sd: Teen ehdotuksen n:o 1.

Marjaana Koskinen /sd: Kannatan ed. E. Lahtelan ehdotusta.

Keskustelu päättyy.

Puhemies: Keskustelussa on tehty ehdotus n:o 1 ja sitä on kannatettu.

Selonteko hyväksytään.

Päätökset:

Luku 01 Kansanedustajat hyväksytään.

Luku 02 Eduskunnan kanslia

Äänestys ed. E. Lahtelan ehdotuksesta n:o 1

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 1 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 145 jaa- ja 25 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 28. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luvun kohdalla mietinnössä oleva lausumaehdotus 1 hyväksytään.

Luku 09 Valtiontilintarkastajat, luku 14 Eduskunnan oikeusasiamies, luku 40 Valtiontalouden

tarkastusvirasto ja luku 99 Eduskunnan muut menot sekä pääluokan perustelut hyväksytään.

Puhemies: Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 14.

Täysistunto keskeytetään kello 11.56.

Täysistuntoa jatketaan

kello 14

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Mikkola.

Pääluokka 23**Valtioneuvosto**

Yleiskeskustelua ei synny.

Päätökset:

Luku 01 Valtioneuvosto, luku 02 Valtioneuvoston kanslia, luku 03 Oikeuskanslerinvirasto, luku 27 Poliittisen toiminnan avustaminen ja luku 99 Valtioneuvoston muut menot hyväksytään.

Pääluokka 24**Ulkoasiainministeriön hallinnonala***Yleiskeskustelu:*

⁴⁵ **Susanna Huovinen /sd:** Arvoisa herra puhemies! Jo eilisessä yleiskeskustelussa totesin, että seuraavan budjetin valmistelua koskien voisi ehkä esittää sellaisen toiveen, että kun nyt tässäkin budjetissa ei vielä päästä YK:n suositustasolle kehitysyhteistyömäärärahoissa, todellakin seuraavassa budjetissa tämä asia vihdoinkin korjattaisiin. Jollei Suomi nyt tässä taloudellisessa

tilanteessa ole tarpeeksi vauras antaaakseen omasta hyvinvoinnistaan edes murusen maailman köyhimmille, ei sitten koskaan. Asia tulisi hoitaa kuntoon tai sitten pitäisi todeta, että tähän tavoitetasoon ei edes yritetä pyrkiä. Siinä mielessä on erittäin hyvä, että valtiovarainvaliokunnan mietinnössä odotetaan hallitukselta nyt ohjelmaa, jossa eduskunnalle sitten myös toivottavasti esitetään aikataulu YK:n kehitysyhteistyömäärärahavaroituksen saavuttamisesta.

Ed. Aula merkitään läsnä olevaksi.

⁴⁶ **Pia Viitanen /sd:** Herra puhemies! Olen edellisen puhujan kanssa täsmälleen samaa mieltä tästä periaatteesta. Viime kesänä jo sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kesäkokouksessa ryhmämme nuorimmat edustajat ottivat voimakkaasti kantaa sen puolesta, että jo tässä budjetissa olisi lisätty kehitysyhteistyömäärärahoja. Olemme erittäin tyytyväisiä edes siihen, että nyt on todella kirjattu tähän mietintöön se tosiasia, että eduskunta haluaa tästä selkeän ohjelman ja tavoitteet esiin.

Mutta minäkin olen sitä mieltä, että kyllä jo tässä budjetissa olisi ollut aika päästä tavoitteesta käytäntöön ja sanoista tekoihin. Kyllä meidän on kansainvälinen vastuumme maailmasta kannettava, ja se aika on nyt tai ei koskaan. Toivottavasti todella sitten jatkovalmisteluilla ihan suurella innolla olemme kantamassa yhteistä vastuuta maailmasta.

⁴⁷ **Esko Helle /vas:** Arvoisa puhemies! Valtiontilintarkastajat äsken julki tullessa kertomuksensa puuttuivat siihen, että ulkoministeriön pääluokasta on jatkuvasti maksettu eräitten muitten pääluokkien menoja, lähinnä tasavallan presidentin ja pääministerin matkoja sekä niihin liittyviä asioita. Valtiontilintarkastajien mukaan tällaisesta käytännöstä pitää päästä siihen, mikä on muuallakin valtion talousarviossa, että kustannuspaikalle merkitään sille kuuluvat menot.

Tässä yhteydessä en myöskään malta olla ihmettelemättä sitä, että valtion talousarvion allekirjoittaja menee täällä istunnossa äänestämään vastoin antamaansa esitystä.

⁴⁸ **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Tasan 30 vuotta sitten silloinen tasavallan presidentti Urho Kekkonen esiintyi YK:n 25-vuotisjuhlaistunnossa New Yorkissa. Hän totesi, että 1970-luvun puoliväliin mennessä Suomi tulee saavuttamaan YK:n 60-luvun alussa asettaman tavoitteen: 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta kehitysyhteistyörahoitukseen. On jossain määrin nolo todeta tänä päivänä, vuonna 2000, eduskunnassa, että Suomi on vielä kovin kovin kaukana tuosta tavoitteesta.

Me olemme yhden kerran, 80-luvun nopean ja määrätietoisien kehitysyhteistyömäärärahojen kasvun seurauksena, saavuttaneet 0,7 prosenttia eli vuonna 1991. Sekin tapahtui jossain määrin sattumalta, sen vuoksi että vuosi 91 oli ensimmäinen lamavuosi, jolloin bkt laski. Silloin se johti siihen, että meidän kehitysyhteistyömäärärahamme saavuttivat tason 0,78 prosenttia. Sitä seuraavina kolmena vuotena Suomi teki historiaa. Koskaan aikaisemmin yksikään kehitysavun antaja ei ole niin rajusti leikannut kehitysyhteistyömäärärahojaan kuin teki Esko Ahon johtama hallitus. Me yli puolitimme kehitysapumme. Tuolloin perusteena oli se, että taloudellinen tilanne pakotti näihin rajuihin leikkauksiin kehitysyhteistyössä.

Jos tuo peruste on ollut kantava, tuntuu kovin oudolta, että vuonna 2000, jolloin meidän bkt-tasomme on korkeampi kuin 90-luvun alussa, jolloin meidän taloudellinen tilanteemme on vähintään verrannollinen tilanteeseen vuonna 90, me emme ole pystyneet määrätietoisesti kohottamaan kehitysyhteistyöpanostamme. Tässä suhteessa edustajien Huovinen ja Viitanen ehdotus ja sanat siitä, että meidän täytyy edellyttää hallitukselta selkeää tavoiteohjelmaa kehitysyhteistyömäärärahojen nostamisesta, on mitä kannatettavin.

⁴⁹ **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Tämä pääluokkakäsittely antaa mahdollisuuden paitsi pelkästään määrärahojen käsittelyyn myöskin siihen, että me keskustelemme asioiden sisällöstä. Ajattelin aivan muutaman sanan sanoa ajankohtaisesta Euroopan unionin huippukokouksesta, Nizzan kokouksesta, ja siitä, mitä siellä saavutettiin ja mitä ei saavutettu. Kokoustahan edelsivät pääministeri Lipposen ja ulkoministeri Erkki Tuomiojan mielenkiintoiset puheet, jotka herättivät täällä Suomessa paljon mielenkiintoa. Mitä tulee Nizzan kokouksen päätelmiin, niin yleinen päätel-

mähän on ollut, että suuret jyräsivät ja pienet jäivät suurten maitten alle.

Puhemies! Meillä on Suomessa keskusteltu myös siitä, mikä olisi pienen maan etu. Olisiko pienen maan etu se, että komissiolla olisi enemmän valtaa kuin nykyään, vai pitäisikö valtaa edelleen lisätä ministerineuvostolle eli hallitustenväliseen yhteistyöhön? Mielestäni tässä ei ole olemassa mitään yksiselitteistä johtopäätöstä. Jokainen näkee asioita ehkä vähän eri näkökulmasta. Sen takia en henkilökohtaisesti ole täysin vakuuttunut esimerkiksi siitä, että komission valan lisääminen merkitsisi pienten maitten etua.

Täytyy myös muistaa se, että periaatteessahan on oltu jopa yksimielisiä siitä, että jossain vaiheessa pienetkin maat tulevat menettämään komissaarin paikkansa ja tällä tavalla pienten maitten mahdollisuus vaikuttaa komission työskentelyyn tulee heikkenemään. Näinhän ei Nizzassa vielä päätetty, mutta tällainen mahdollisuus on esitetty, ja tällainen mahdollisuus tulee varmaan myös tulevaisuudessa olemaan.

Kun puhutaan suurten vallasta, niin kaikkihan on tietysti suhteellista. Jos ajatellaan esimerkiksi Saksaa, jossa on nyt 82 miljoonaa asukasta, niin oman laskelmani mukaan Suomi olisi Saksan toiseksi pienin osavaltio. Vain Bremen olisi pienempi kuin Suomi. Jos ajatellaan, että Saksa saa ministerineuvostossa 29 ääntä ja Suomi 7, niin en pidä tätä kuitenkaan aivan mahdollisena. Siitä, mikä on oikeudenmukaisuus, on jokaisella tietysti oma tulkintansa. Voidaan sanoa, että yksimielisyys Nizzassa saavutettiin, vähän kitisten, rimaa hipoen, mutta joka tapauksessa yksimielisyys saavutettiin, ja se on varmasti hyvä asia. Mitä sitten tulee siihen, että Nizzassa ei käsitelty esimerkiksi sellaisia vaikeita asioita kuin yhteinen puolustuspolitiikka tai yhteinen perustuslaki, niin tämä tietysti helpotti yksimielisyyden saavuttamista.

Puhemies! Ehkä vielä kannattaa mainita se, että Nizzassa kuitenkin hyväksyttiin perusoikeusasiakirja, jota Suomen hallituksen taholta aivan kiitettävästi ajettiin. Ajettiin myös sitä linjaa, että Euroopan unioni liittyisi Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukseen. Tätä asiaa pitäisi edelleen pyrkiä saamaan eteenpäin, koska näyttää aika järjettömältä se, että Eurooppaan muodostetaan kaksi erilaista oikeusistuinjärjestelmää: yksi Strasbourgiin ja yksi todennäköisesti Luxemburgiin. Sen takia olisi tosiaan avaa se, että Euroopan unionin liittyminen Euroopan neu-

voston ihmisoikeussopimukseen toteutuisi mahdollisimman pian.

Puhemies! Lopuksi haluan lyhyesti sanoa vain sen, että kun Suomi on aika pitkälle noudattanut omaa linjaansa Euroopan unionin sisällä — olemme muun muassa ainoa Pohjoismaa, joka on liittynyt Euroopan raha- ja talousunioniin — olen aikaisemminkin vedonnut siihen, että kun nyt ajatellaan sitä, että suuret maat löytävät toisensa, varsinkin Saksa ja Ranska, näyttäisi siltä, että Pohjoismaista yhteistyötä erityisesti Euroopan unionin sisällä pitäisi lisätä. En voi nähdä mitään estettä sille, että esimerkiksi Suomi, Ruotsi ja Tanska yhä kiinteämmin neuvottelevat asioista ennen kuin ne tulevat lopulliseen ratkaisuun Euroopan unionin sisällä.

Puhemies! Ihan viimeiseksi — valitettavasti nyt ei ulkoministeri ole paikalla — haluaisin ottaa esille kysymyksen Suomen Venäjän-politiikasta. Siitä on tullut vähän erilaisia viitteitä. Joskus on todettu, että Suomi ei tarvitse omaa Venäjän-politiikkaa, joskus taas on todettu ja aivan hiljattain ulkoministeri Tuomioja totesi, että Suomi tarvitsee oman Venäjän-politiikkansa. Sen takia nyt olisi mielenkiintoista kuulla tästä ulkoministeriltä, mutta kun hän ei ole paikalla, niin me emme sitä kuule, mikä on Suomen lopullinen kanta asiassa: Tarvitsemmeko oman Venäjän-politiikkamme vai emme?

Henkilökohtainen käsitykseni on, että Suomi Venäjän naapurina tarvitsee oman politiikkansa EU-strategian lisäksi. Tämä varmasti ajankohdastuu viimeistään siinä vaiheessa, kun Venäjällä kansallisuusmielisyys, joka on jo nyt nousussa, nousee entisestään ja kun esimerkiksi Baltian maiden Nato-jäsenyys tulee esille.

⁵⁰ **Kari Urpilainen /sd:** Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä olevassa ensi vuoden talousarvioesityksessä kehitysyhteistyömäärärahat kasvavat markkamääräisesti kohtuullisen hyvin kuluvan vuoteen verrattuna, mutta kehitysyhteistyön bruttokansantuoteosuus jää budjettiin tehtyjen lisäysten jälkeenkin korkeintaan 0,34 prosentin tasolle.

Vuonna 96 hallitus päätti, että bruttokansantuoteosuutta lähdetään vähitellen nostamaan, aluksi 0,4 prosenttiin tähän vuoteen mennessä ja myöhemmin taloudellisen tilanteen niin salliessa YK:n suosittamalle 0,7 prosentin tasolle. Viisi vuotta on kulunut, ja bruttokansantuoteosuus on

edelleen sama. Tätä ei hyvällä tahdollakaan voi pitää minään saavutuksena.

Keväällä julkistettiin mielipidetutkimus, joka osoitti, että kansalaismielipide on kääntynyt selvästi myönteisemmäksi kehitysyhteistyötä ja määrärahojen nostamista kohtaan. Tämän vuoden merkittävin kannanotto kehitysyhteistyön puolesta oli arkkipiispa Jukka Paarmen ja puheenjohtaja Lauri Ihalaisen yhteinen vetoamus syyskuun lopulla Tampereella. Vetoamuksessa kehitysyhteistyön tarve ja oikeutus ilmaistiin tavalla, joka varmasti on suomalaisten suuren enemmistön hyväksyttävissä.

Ydinajatus oli tämä: "Pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan ja demokratian perusarvoja ovat yhteiskunnan heikkojen ja vähäosaisten puolustaminen ja kaikkien ihmisten perusoikeuksien vaaliminen. Nämä arvot eivät koske vain omaa yhteiskuntaamme, vaan niiden tulee ohjata koko ihmiskunnan kehitystä. Tarvitaan maailmanlaajuisia yhteisvastuuta perusoikeuksien takaamiseksi kaikille maapallon ihmisille. Tämän yhteisvastuun konkreettisena ilmentymänä on kehitysyhteistyö. Sitä tarvitaan nyt enemmän kuin koskaan."

Paarma ja Ihalainen vetosivat kaikkiin päättäjiin ja vaikuttajiin sen puolesta, että luotaisiin uusi kansallinen konsensus kehitysyhteistyön lisäämisen puolesta. He toivoivat, että saataisiin aikaan hallitus- ja oppositiorajat ylittävät, koko kansakuntamme yhteinen moraalinen ja poliittinen sitoumus kehitysyhteistyön asteittaisesta nostamisesta YK:n suositamalle tasolle. Tällaisen konsensuksen luomisessa eduskunnalla on luonnollisesti tärkeä rooli. Kun valtiovarainvaliokunnan mietinnössä pidetään tärkeänä, että valtioneuvosto esittää eduskunnan hyväksyttäväksi ohjelman, jonka mukaisesti kehitysyhteistyömäärärahojen kasvulle asetetut tavoitteet saavutetaan, olemme osaltamme mukana tässä konsensuksen rakentamisessa. Mutta, arvoisa puhemies, tämä ei vielä riitä. Meidän on syytä yhdesä miettiä, millä tavalla voimme alkavan vuoden aikana vaikuttaa siihen, että konkreettista edistymistä myös tapahtuu.

Ulkoasiainministeriössä on tämän vuoden aikana tehty perusteellinen arvio Suomen kahdenvälisestä ja monenkeskisestä avusta. Sen perusteella on nyt valmisteilla Suomen kehitysyhteistyön kehittämiseksi uusi linjaus, johon lähiaikoina on tarkoitus ottaa kantaa, ja myöskin aiotaan tuoda se myöhemmin käsittelyyn. On tärkeää,

että tämä linjaus valmistuu hyvissä ajoin ennen kevään keskusteluja seuraavista budjettikehyksistä, jotta sillä olisi suora vaikutus myös seuraavan talousarvion valmisteluun. Siksi on tärkeää, että valmisteilla oleva linjaus tuodaan myös eduskunnan käsittelyyn niin pian kuin se on mahdollista. Tämän linjauksen eduskuntakäsittely olisi seuraava luonnollinen tilaisuus ottaa kantaa kehitysyhteistyömäärärahojen kasvattamiseen pidemmällä aikavälillä.

Valiokunnan ainoa varsinainen muutosesitys kehitysyhteistyöbudjettiin koskee kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön myöntö- ja sopimusvaltuuksia. Poikkeuksellisen suurten myöntö- ja sopimusvaltuuksien tarve johtuu saadun selvityksen mukaan kehys-järjestöjen tukisopimusten uusimisesta nelivuotiskaudeksi 2001—2004. Aiemmin myöntö- ja sopimusvaltuuksiin kohdistunut tarve ei ole ollut näin korkea yksittäisen vuoden osalta, koska tukipäätökset ovat olleet kolmivuotisia ja ne on tehty porrastettuina eri vuosille eri järjestöjen osalta.

Sopimusten sisältöä on nyt uudistettu. Niiden solmiminen kaikkien kuuden järjestön kanssa saman pituiseksi sopimuskaudeksi olisi perusteltua hakemusten yhdenmukaisen arvioinnin ja järjestöjen yhdenvertaisen kohtelun vuoksi.

⁵¹ **Katja Syvärinen /vas:** Arvoisa puhemies! Hallitus teki viime vuonna periaatepäätöksen, jonka mukaan kehitysyhteistyömäärärahojen ehdoton alaraja on 0,34 prosenttia bruttokansantuotteesta. Sen jälkeen hallitus teki talousarvioesityksen, jossa itse asiassa jäätin tämän rajan alapuolelle. Mutta hallitus on harrastanut tässä asiassa sellaista mielenkiintoista prosenttikikkailua, että 0,3351 on pyöristettyä 0,34. Onneksi matkan varrella tämäkin asia on pikkusen korjaantunut. Toivon todella, että tämä on viimeinen vuosi, kun taso on ylipäätään näin alhainen. Hallitushan on myös omassa ohjelmassaan todennut nostavansa kehitysyhteistyövaroja lisärahoituksella ja tavoittelee YK:n suositamaa 0,7 prosentin tasoa taloudellisen tilanteen niin sallissa. Nythän taloudellinen tilanne sen totta vie saisi sallia.

Ulkoasiainvaliokunta kiinnitti lausunnossaan tähän asiaan huomiota, samoin valtiovarainvaliokunta mietinnössään. Todella ilolla panin merkille lausunnon siitä, että valtiovarainvaliokunta todella toivoisi, että valtioneuvosto esittää ensi vuonna ohjelman, jonka mukaisesti nämä kehys-

määrärahojen kasvulle asetetut tavoitteet saavutetaan. On todellakin vähintä, mitä tässä tilanteessa voi toivoa, että valtioneuvosto todella antaa selkeän kuvan siitä, onko tähän 0,7 prosentin tavoitteeseen sitouduttu vai ei. Minä uskon ja toivon niin, että sitä todellakin ollaan tavoittelemassa.

Ed. Urpilainen puhui maa- ja järjestöanalyysistä, jota tällä hetkellä tehdään Suomen kehitysavun osalta. On todella hyvä, että käymme laajaa keskustelua siitä, mille maille ja millä ehdoin Suomi kehitysapua myöntää. Toivonkin, että tätä keskustelua käydään myöskin täällä eduskunnassa. Toivon, että myös laajempaa kansalaiskeskustelua tämän asian suhteen voitaisiin käydä. Kyseessä on nimenomaan Suomen uskottavuus kansainvälisillä areenoilla. Me emme voi vuodesta vuoteen toistaa mantranomaisesti, että tavoittelemme 0,7 prosentin bkt-osuutta, jos emme niin todella tee. Tällaiset prosenttiluvut hämäävät siinä mielessä, kuten täälläkin on todettu, että määräraha nousevat, mutta prosenttiosuus ei nouse. Kuitenkin prosenttiosuudessa on kyse siitä, että maat osallistuvat kehitysyhteistyöhön kokonsa mukaisesti, bruttokansantuotteen mukaisesti, eli sillä tavalla oikeudenmukaisesti jaetaan tätä kakkua tästä yhteisestä vastuusta. Todella silloin tällaiset prosenttiosuudet ovat perusteltuja.

Todella toivon, että ensi vuoden kehysneuvotteluihin mentäessä tämä asia olisi sillä tavalla selvä, että ensi vuonna prosenttiosuus olisi selkeästi suurempi.

⁵² **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Kun Suomi on liittynyt EU:n jäseneksi, on tullut ikään kuin sellainen harha, että ulkoasiainministeriön hallinnonalan merkitys vähenisi. On ollut taloudellisia paineita edustustojen määrän vähentämiseen. Tämä on mielestäni väärä ratkaisu. Globaalisuus lisääntyy, ja muun muassa Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan merkitys Suomelle kasvaa. Näin ollen myös kehitysyhteistyön merkitys jatkuvasti kasvaa, ja aivan oikein täällä on sitä painotettu. Haluaisin ulkoministerin paikalla ollessa myös painottaa ympäristönäkökulman eli ympäristöyhteistyön merkitystä osana kehitysyhteistyötä. Ympäristönsuojeluun liittyvät hyvin läheisesti ihmisoikeuskysymykset, joiden rooli kehitysyhteistyössä kaiken kaikkiaan kasvaa. Ympäristöä, ympäristökysymyksiä ja -ongelmia ja ihmisoikeuskysymyksiä on

käytännössä erittäin vaikeaa ja myös erittäin vaarallista irrottaa toisistaan.

Lopuksi, puhemies, momentti 24.99.67, joka on Kansainvälisen ilmastopimuksen alaisen yhteistyön menot, nimenomaan yhteistyö kehitysmaissa, liittyy Kiiton mekanismien cdm-osaan eli clean development mechanism -osaan. Nimenomaan on hyvin tärkeää, että tämä kysymys on täällä omana momenttina. Uskon, että tuota momenttia on syytä seuraavassa budjetissa nostaa.

⁵³ **Markku Laukkanen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Valitettavasti ed. Elo lähti nyt salista pois, kun hän avasi hieman jälkiarviointia Nizzan huippukokouksen tiimoilta. Kyllä minusta Nizzan kokous oli myös signaali siitä kyvyttömyydestä, mitä Euroopan unioni tällä hetkellä osoittaa suhteessa päätöksentekoon suurienkin asioiden tiimoilta, ja toisaalta myös signaali siitä, että se on hallintokulttuuri, joka Ranska-veitosen tai Välimeri-painotteisena näyttäytyy, ja koen sen erittäin vieraana Pohjoismaiden ja suomalaisten kannalta.

Arvoisa ulkoministerimme on itse muotoillut lähestymistapaa minusta erittäin taitavalla ja viisaalla tavalla korostaessaan, että unioni täytyy nähdä suvereenien jäsenvaltioiden ja kansalaisten yhteisönä. Näin minäkin Euroopan unionin kehittämistarpeet näen ja haluan korostaa, että Nizzan jälkeen erityisesti painottuu kansalaisten myötävaikutus EU:n kehittämisen osalta. On aivan turha tavallaan politiikan makro- tai ylätasolla tehdä sellaisia päätöksiä, joita väkivalloin runnotaan läpi, jos niille ei saada aitoa jäsenmaiden kansalaisten hyväksyntää taakse. Siksi koko tässä kehitystyössä on tavattoman välttämätöntä, että kansalaisjärjestöjen ja kansalaisten vaikutus kytketään EU:n kehittämiseen ja huolehditaan myöskin siitä, että jäsenmaiden kansallisten parlamenttien myötävaikutus Euroopan unionin politiikan muotoiluun tullaan jatkossa kaikin tavoin myös institutionaalisten uudistusten yhteydessä turvaamaan, ja huolehditaan siitä, että tämä niin sanottu demokratiavaje katetaan myöskin kansallisten parlamenttien riittävällä osallistumismahdollisuudella EU-asioiden käsittelyyn.

Tältä osinhan tuntuu ainakin siltä, että Nizzasalla olleiden Suomen edustajien ja eduskunnan suuren valiokunnan keskinäinen dialogi tuon kokouksen aikana toimi moitteettomalla ja juohevalla tavalla.

Herra puhemies! Tämän pääluokan talousarvioehdotus n:o 3 pitää sisällään noin 1,5 miljoonan markan määrärahan karjalaisen kulttuuri- ja tiedotuskeskuksen perustamiseksi Viipuriin. Muutama sana tämän hankkeen taustoista. Tätä on valmisteltu nyt parisen vuotta tietoisena siitä, että lähialueillamme Karjalassa ei ole suomalaisilla, ei kansalaisilla, lähialueen matkailijoilla, ei yrityksillä, tavallaan kotipesää, josta monissa keskusteluissa niin kansalaisjärjestöjen, instituutioiden, Karjala-tutkijoiden, lähialue toimijoiden, viranomaisten kuin ulkoasianhallinnonkin kanssa todettu, että tällaiselle olisi selvästikin tarvetta. Tarve kumpuaa myöskin siitä, että tietoisuus lähialueilla Karjalassa Karjalan suomalaisesta historiasta on tänä päivänä tavattoman ohut.

Siksi olemmekin lähteneet tällaiseen valmistelutyöhön, jonka tavoitteena on kulttuuri- ja tiedotuskeskus, joka voisi tehdä alueella tunnetuksi suomalaisen Karjalan historiaa ja kulttuuria, lisätä myöskin Venäjällä lähialueilla kansalaisjärjestötoiminnan tietoisuutta, tapaa toimia, ja myöskin ylipäättään luoda edellytyksiä kansalaisjärjestöjen syntymiselle esitellen suomalaisen ajan ja nykysuomalaistenkin kansalaisyhteisötoiminnan luonnetta ja perinteitä niin, että voidaan tarjota myöskin elinkeinoelämän toimijoille ja alueella yrittämisestä kiinnostuneille yhteyksiä myöskin paikalliseen talous- ja elinkeinoelämään.

Tällä hetkellä on hyvinkin mittava ja laaja kartoitustyö meneillään niin lähialuepolitiikasta vastaavien viranomaisten kanssa kuin kulttuuriyhteistyötä tekevien tahojen kanssa. Tavoitteena voi olla myöskin eri puolilla Eurooppaa olevien Suomi-instituuttien, kulttuuri-instituuttien, tapainen hyvin hoidettu, organisoitu laitos, jossa yhteiskunta ja valtio kantavat omalta osaltaan keskeisen vastuun. Liikkeellelähtö tapahtuisi kansalaisjärjestöjen, paikallisten toimijoiden sekä myöskin EU:n Tacis-rahoituksen puitteissa.

Herra puhemies! Minusta tämän asian merkittävyys on myös siinä, että tällä tuodaan ja tarjotaan tavallaan myöskin lähialueille Venäjälle osaamista kansalaisjärjestötoiminnasta, sitähän tällä hetkellä on, ja luodaan edellytykset, että sille alueelle myöskin syntyy kansalaisjärjestöjä, joiden kanssa suomalaiset järjestöt voivat tehdä yhteistyötä vaikkapa myöskin ympäristöasioissa. Meillä myöhemmin varmasti ympäristöhallinnon osalla puhutaan paljonkin lähialueen ym-

päristöhankkeista. Erittäin suuret, Suomen kannalta ehkä suurimmat ympäristöhaasteet ovat juuri tuolla alueella, Koiviston öljysatamakysymykset, Karjalan puhtaan veden saanti, jätevesikysymyksiin liittyvät asiat jne. Nämä kaikki kuuluvat tavallaan siihen toimialaan, jonka piirissä tällainen kulttuuri- ja tiedotuskeskus voisi toimia.

54 Päivi Räsänen /skl: Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton budjettivastalauseen pohjalta suoritetaan pian kaksi äänestystä, joissa tavoitteenamme on edistää Suomen kansainvälisen vastuun kantamista kehitysmaiden köyhyydestä. Esitämme 80 miljoonan markan lisäystä jälkeenjääneisiin kehitysyhteistyön määrärahoihin. Lisäksi esitämme pontta, jota pidän erityisen tärkeänä. Ehdotamme, että hallitus kiirehtisi köyhimpien maiden velkojen anteeksiantoa niin, että toimenpiteisiin ryhdyttäisiin jo ensi vuoden aikana. Kehitysmaiden talouden kohentamisen ja köyhyyden lieventämisen kannalta on erityisen tärkeää ratkaista näiden maiden velkakysymys. Velanhoitokulut muodostavat sietämättömän rasitteen kaikkein köyhimpien maiden kansantalouksille.

55 Kari Kärkkäinen /skl: Arvoisa puhemies! Maailman kaikkein köyhimmille on annettu lupauksia, joista budjettiesityksemme tällä kertaa luistaa. Vuoden 96 päätöksellä hallitus on jo tänä vuonna sitoutunut saavuttamaan kehitysyhteistyömäärärahojen 0,4 prosenttiin osuuden bruttokansantuotteesta, mutta hallitus sopi hädissään viime vuonna, että ehdottomana alarajana pidetään 0,34 prosentin osuutta, jolle pudottiin siis vuonna 96.

Budjettiesityksessä tämä alitettiin ja muun muassa Kepan laskelmien mukaan tarvitaan vielä noin 115 miljoonan markan lisäys. Onneksi pieni korjaus asiaan saatiin ehkä kansalaisjärjestöjen paineen alla. Hallitus on myös päättänyt, että kansalaisjärjestöjen tekemän kehitysyhteistyön tuen pitää olla vähintään 10—15 prosenttia varsinaisesta kehitysyhteistyöstä. Hallituksen tuleekin suuntautua auttamaan ensisijaisesti niitä, jotka ovat heikommassa asemassa. Se edellyttää edelleenkin lupausten pitämistä.

Tähän asiaan on jokaisen meistä myös tänään mahdollisuus ottaa kantaa. Niin kuin ed. Räsänen edellä mainitsi, tulemme tämän pääkohdan alla tekemään muutaman korjausesityksen.

⁵⁶ **Tuija Brax /vihr:** Arvoisa puhemies! On erittäin tärkeää, että täällä on noussut eettisesti ehkä kuitenkin tämän budjettikeskustelun suurin kysymys esille. Mitä ministeri Hassi on julkisuu-teen sanonut siitä, että kehitysyhteistyömäärärahat ovat hävettävän alhaalla, on täysin totta, ja yhdyn siihen näkemykseen. Olen kyllä houkutel- tu myös äänestämään niiden esitysten puolesta, jotka kannattavat sitä, että kaikkein köyhimmille maille velat annetaan anteeksi.

Jos ajatellaan tässä salissa käytyä rehellistä ja fiksua viimeaikaista EU- ja globalisaatiokeskus- telua, jossa viimeinkin ollaan ehkä siinä tilan- teessa, että Suomessa puhutaan maailman asiois- ta oikeilla nimillä, mietitään Suomen asemaa maapallolla, mietitään Suomen asemaa Euroo- passa, ja verrataan sen keskustelun tasoon ja re- hellisyyteen ja rohkeuteen puhua vaikeistakin asioista tätä globaalia keskustelua siitä, mikä on meidän vastuumme kaikkein huono-osaisimmis- ta, kaikkein eniten sorretuista, pahiten väärinkäy- tetyistä ja toivottomuuden kierteessä olevista kansoista, jos näitä keskusteluja verrataan, niin meillä on omituinen aukko sydämessämme, omassatunnossamme ja prioriteettijärjestykses- sämme, jos me emme aktiivisemmin, paremmin, puutu kehitysyhteistyöhön ja näytä myös tosiasi- allisesti kukkarollamme, että olemme valmiit auttamaan kehitysmaita myös taloudellisesti.

⁵⁷ **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa herra puhe- mies! Aivan lyhyesti jaostokäsittelyn osalta muutama ajatus näin vähän jälkikäteen, niin kuin entisen muijan hiiva.

Valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkas- tusjaostossa kiinnitettiin huomiota ulkoasiain- hallinnon määrärahoihin ja budjettikehykseen. Kehitysyhteistyön lisääminen on hyvä asia ja toi- vottavasti hallitus tekee siinä esityksiä aikanaan, mutta se syö ulkoasiainministeriön kehystä koko ajan, kun sitä tarkistetaan bruttokansantuotteen noustessa. Kuulimme muun muassa Ranskan suurlähettilästä, joka kertoi juuri sen, että toimin- tamenoihin, itse toimintaan, ei tahdo riittää enää rahaa ulkoasiainhallinnon lähetystöissä. Sen takia jaosto kirjoitti siitä tänne oman kappaleensa.

Jaostokäsittelyssä myöskin, niin kuin täällä on todettu, nostettiin kansalaisjärjestöjen valtuuk- sia tältä osin 160 miljoonalla markalla, ja mieles- täni se oli tärkeä ja hyvä esitys. Myöskin näim- me, että on tärkeää käydä kansalaiskeskustelua Eurooppa-politiikasta, ja sen takia tänne nyt uu-

destaan tuensajiksi lisättiin Eurooppalainen Suomi ja myöskin Vaihtoehto EU:lle, molem- mille pienet määrärahat. Tämän eduskunta viime vuonnakin teki, mutta valtiovarainministeriö tä- mänkin eduskunnan lisäyksen jälleen poisti bud- jettiesityksestä. En ymmärrä, miksi valtiovarain- ministeriö ei näitä eduskunnan viime vuoden li- säyksiä tänne ollenkaan ottanut, vaan ne sieltä kokonaan karsittiin.

Teimme myöskin kaksi lausumaehdotusta, joista viittaan lausumaehdotukseen Suomen Ark- tisen neuvoston puheenjohtajakauden ohjelman edellyttämästä lisärahoitustarpeesta, joka pitäisi vuoden 2001 lisätalousarviossa ottaa huomioon, kun hallitus tekee ensimmäistä lisätalousarviota.

Arvoisa puhemies! Kun Suomi on aktiivinen Eurooppa-politiikassa ja ulkopolitiikassa, on to- siasia, että tämäkin sektori tarvitsee määrättyt res- surssit. Itse tunnen huolta siitä, miten ulkoasiain- hallinnon budjettikehys tulee riittämään ensi vuonna ja jatkossa, jos joudumme toimimaan näin ahtaan budjettikehyksen varassa ja jos kehi- tussyhteistyömäärärahat ovat kokonaan budjetti- kehyksen sisässä, kun kuitenkin lisäystarve on täällä eduskunnassa laajalti tunnustettu.

⁵⁸ **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd:** Arvoisa pu- hemies! Hallinto- ja tarkastusjaosto on käsitellyt kehitysyhteistyötä, ja me olemme tehneet halli- tuksen esityksestä poikkeavan lausumaehdotuk- sen, josta on tänäänkin ollut monenlaisia kannan- ottoja.

Kuten on jo todettu — haluan sen vielä pöytä- kirjoihin merkittäväksi — valiokunta ehdottaa myöntö- ja sopimusvaltuuksia lisättäväksi 160 miljoonalla markalla. Se on aika suuri summa, mutta tähän tulee seuraavan budjetin aikana käsittelyyn ja lisäksi kolmen vuoden aikana tästä eteenpäin. Minun mielestäni, kun täällä on käyty arvioita rahoituksista, olisi syytä ottaa huomioon tämä lisäys. Kun ajatellaan, että 2 miljardia markkaa kuitenkin on kehitysyhteistyöhön rahoi- tuksia ohjattu, niin kyllä Suomelta on jo jonkin verran tullut lisäyksiä, kun otetaan huomioon, kuinka pieni maa tämä on.

Sitten haluaisin puuttua myös niihin lisäyk- siin, joita jaosto ehdotti. Olen tyytyväinen, että saimme jonkinlaisen yhteistyön aikaan jaostos- sa. Se oli erittäin hyvää yhteistyötä. Siellä on myönnetty varoja kansalaisjärjestöjen Eurooppa- tiedotukseen, Suomen YK-liitolle, Suomen Pa- kolaisavulle, Suomen toimikunnalle Euroopan

turvallisuuden edistämiseksi, Suomen YK:n lastenapu Unicefille, YK:n naisten kehitysrahaston Suomen yhdistykselle; Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssille on myönnetty myös sekä SPR:n kansainväliseen humanitaariseen toimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan.

Tällä kertaa mielestäni tämä kohta on onnistuneempi kuin edellisenä vuonna. Ainoastaan voi vain toivoa ja vedota ulkoministeriöön sen johdosta, että nämä tulevat seuraavan vuoden kehyyksiin, kun budjetti on käsitellyssä seuraavan kerran eduskunnassa.

⁵⁹ **Janina Andersson /vihr:** Arvoisa herra puhemies! Lucian vierailun jälkeen tänään ja kun joulumieltä on edes jonkin verran tässäkin talossa, olen pohtinut, miten ihmiset ovat jonkin verran itsekkäitä ja härskéjä ylipäättään, vaikka on jouluaika. Minun tekee mieli nyt kannattaa ed. Kärkkäisen lausumaa, missä edellytetään, että ensi vuonna ruvetaan antamaan anteeksi köyhien maiden velkoja. Joulumieli tuo sen minulle erittäin lähelle sydäntä tällä hetkellä.

Meidän kehityksimaapolitiikkamme on asia, joka on jäänyt niin alhaalle kaikkialla. Ei näy, ei kuulu mitään, puhutaan vain omista optioista ja rahoista, miten lujaa jollakin menee ja millä tie- naa. Ehkä olisi aika vähän pohtia, miten maa oikeasti makaa.

⁶⁰ **Irina Krohn /vihr:** Arvoisa puhemies! Suomi on osana Euroopan yhteisöä valinnut hyvin arvopohjaisen käsityksen siitä, mikä on meidän roolimme, eurooppalainen rooli, maailmanpolitiikassa, verrattuna USA:han tai Aasiaan. Tähän liittyy toisenlaista eettistä vastuuta, kuin millä tavalla tällä hetkellä Suomi sitten omassa ulkopolitiikassaan suhteessa kehitysyhteistyörahoihin toimii. Voin kasvattajana sanoa, että se viesti, minkä me annamme omille lapsillemme siitä, miten lapsia Suomessa kohdellaan ja miten me toimimme suhteessa muihin maailman lapsiin, ei jää huomaamatta. Sanotaan, että jossain Sambassa on yhdeksänmiljoonaisella kansalla pian miljoona aids-orpoa huolehdittavanaan. Tämä aiheuttaa tuskaa meidän maamme lapsille, koska luottamus meidän aikuisten kykyyn hoitaa maailman asioita vähenee. Tästä syystä kannatan lämpimästi kristillisten pontta siitä, että juuri köyhimpien maiden velat annettaisiin anteeksi, jotta ne voisivat panostaa lastensa koulutukseen,

kansalaistensa terveydenhuoltoon ja maanviljelyslojen parantamiseen.

⁶¹ **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Ulkoministeriön pääluokasta käytetyissä puheenvuoroissa on pitkälti keskusteltu kehitysyhteistyörahoituksesta. Se onkin suurin menoerä ulkoministeriön osalta. On puhuttu niistä periaatteista, joilla Suomi osallistuu kansainväliseen vuorovaikutukseen, ja on tunnistettu kehitysyhteistyön eettinen perusta nimenomaan ituna globaalissa talonjakopolitiikassa, ensimmäisenä askeleena siihen suuntaan, että rikkaista maista voimavaroja siirretään kehitysedellytysten synnyttämiseksi köyhempiin maihin. Täällä on pitkälti puhuttu siitä vastuusta, joka Suomella on osana kansainvälistä yhteisöä, ja niihin puheenvuoroihin voi kaikkiin yhtyä.

Se, mikä ehkä nyt unohtuu, on se, että kehitysyhteistyötäkin tulee tarkastella vain osasena Suomen ulkosuhteita. Kun on käytetty termiä globalisaatio, jonka sisältönä on maailman pienentyminen, on tunnistettava itse asiassa, että tämän nyt auneen vuosisadan ja vuosituhannen lähestymistapa tulee olemaan toinen kuin se, joka menneisyydessä on ollut, eli että kansallisvaltiokeskeisesti rahoitus siirtoja tehdään maista toisiin, millä pyritään paikkaamaan kehityksen ongelmia.

Kyseessä tulevaisuudessa on väkisin sen kaltainen lähestymistapa, että me joudumme katsomaan globaaliosallistumista ja siihen myös rahoituksellista panostusta uudella tavalla. Meillä tulee säilymään aivan varmasti kehitysyhteistyön kaltainen panostus, jolla näihin räikeimpiin köyhyyden ongelmiin pyritään löytämään voimavaroja. Mutta meillä yhä enemmän puhutaan muun muassa sellaisella käsitteellä kuin globaalit julkishyödykkeet, joka tarkoittaa sitä, että me joudumme osallistumaan rahoitukseen kansainvälisellä tasolla, jolla emme ainoastaan tue esimerkiksi rajattuja kehitysmaiden tarpeita, vaan pyrimme ratkomaan sellaisia ongelmia, jotka koskettavat koko ihmiskuntaa. Tämän pitäisi olla se uusi lähestymistapa, jolla me myös budjetissa vastaisuudessa arvioimme globaalirahoitusta.

Silloin me puhumme maailman laajuisten ympäristöongelmien ratkaisemista. Silloin me puhumme kriisinhallinnastakin tarvittaessa. Ennen kaikkea kriisinhallinnassa täytyy olla kyse ennalta ehkäisevistä toimenpiteistä, demokratian rakentamisesta eri maissa, konfliktien jälkeisten

yhteiskuntien ylösrakennuksesta ja tällaisesta. Kansainvälinen pelastustoiminta on aivan varmasti saman tyyppistä, eri tyyppinen humanitaarinen avustustyö, pakolaistoimintaan liittyvä rahoitustyö ja tietenkin eri tyyppisten kansainvälisten järjestöjenkin tukeminen on osa tätä.

Arvoisa puhemies! Näkemykseni mukaan me tulevaisuudessa joudumme rakentamaan myös Suomen valtion budjetin tästä uudesta näkökulmasta siten, että täytyisi katsoa koko globaalirahoitusta ja siihen liittyvää panostusta kuitenkin laistamatta sitä selkeätä velvoitetta, johon me olemme sitoutuneet koskien myös kehitysyhteistyörahoitusta, jossa on 0,7 prosentin bkt-vaade asetettu YK:ssa. Siihen myös Suomi on sitoutunut. Eräissä maissa, kuten Tanskassa parlamenttikeskustelu vastaavalla tasolla käytynä sisältää jo näitä muita elementtejä, joihin viittasin. Siellä bruttokansantuotteesta käytetään huomattavasti ylitse 0,7 prosentin globaalirahoitukseen. Odotan sitä päivää, että Suomenkin eduskunta voi lähestyä tällä tavalla näitä maailman laajuisia kysymyksiä.

Yleiskeskustelu päättyy.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyn menettelytavan mukaisesti keskuskansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Kari Kärkkäinen /skl: momentille 24.30.66 lisäyksenä 80 000 000 mk maa- ja aluekohtaiseen kehitysyhteistyöhön. (Vastalause 1)

2. Kari Kärkkäinen /skl: momentin 24.30 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii köyhimpien maiden velkojen anteeksiantoa niin, että toimenpiteisiin ryhdytään jo vuoden 2001 aikana." (Vastalause 1)

3. Markku Laukkanen /kesk: momentille 24.50.66 lisäyksenä 1 480 000 mk karjalaisen kulttuuri- ja tiedotuskeskuksen perustamiseen Viipuriin. (TAA 621)

Keskustelu:

Kari Kärkkäinen /skl: Teen ehdotukset n:ot 1 ja 2.

Marja-Leena Kemppainen /skl: Kannatan ed. Kärkkäisen tekemiä ehdotuksia.

Markku Laukkanen /kesk: Teen ehdotuksen n:o 3, siis talousarvioaloite, jolla otetaan varoja karjalaisen kulttuuri- ja tiedotuskeskuksen perustamiseen Viipuriin.

Kimmo Kiljunen /sd: Kannatan ed. Laukkasen tekemää ehdotusta.

Keskustelu päättyy.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—3 ja niitä on kannatettu.

Selonteko hyväksytään.

Päätökset:

Luku 01 Ulkoasiainhallinto hyväksytään.

Luku 30 Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Äänestys ed. Kärkkäisen ehdotuksesta n:o 1

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 1 "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 136 jaa- ja 33 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 29. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kärkkäisen ehdotuksesta n:o 2

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 2 "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 126 jaa- ja 45 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 27. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 50 Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja muiden IVY-maiden kanssa

Äänestys ed. Laukkasen ehdotuksesta n:o 3

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 3 "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 120 jaa- ja 50 ei-ääntä; poissa 29. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luvun kohdalla mietinnössä oleva lausumaehdotus 2 hyväksytään.

Luku 99 Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot hyväksytään.

Pääluokka 25

Oikeusministeriön hallinnonala

Yleiskeskustelu:

⁶² **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Herra puhemies! Oikeusministeriön hallinnonalalta valiokuntakäsittelyssä nousi erityisesti esille rikosuhripäivystys, rikosuhrien tilanne laajemminkin, tuomioistuinlaitosten palkkauskas ja vielä myöskin yksityiskohtana saamelaisten kulttuuri- ja itsehallintoon liittyvä määrärahatarve.

Lakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan talousarvioesityksestä huomiota rikosuhrien aseman tarkasteluun. Rikosuhreja auttava valtakunnan organisaatio Rikosuhripäivystys tarjoaa rikoksen ja rikosyrityksen kohteeksi joutuneille ja heidän läheisilleen henkistä tukea ja myöskin käytännön neuvoja. Rikosuhripäivystyksen rahoitus on ollut pääasiassa Raha-automaattiyhdistyksen toiminta-avustuksen ja oikeusministeriön vuotuisen avustuksen varassa. Nyt Raha-automaattiyhdistys on vähentänyt omaa avustustaan 3 miljoonasta 2,5 miljoonaan markkaan. Näin ollen tilanne tämän toimen osalta on varsin hankala. Tulojen vähenemisen ja kustannusten nousun seurauksena muun muassa Keski-Suomen aluetoimiston toiminta on päättynyt ja Päijät-Hämeen aluetoimisto joudutaan lakkauttamaan vuonna 2001. Tällä perusteella jaosto yksimielisesti lisä-

si 500 000 markkaa käytettäväksi rikosuhripäivystykseen.

Saamelaisten kulttuuriin ja itsehallintoon liittyvät määrärahat ovat tarpeeseen nähden olleet myös hyvin niukat, mikä näkyy ennen kaikkea saamelaiskäräjien ja muun muassa saamen kielitoimiston Utsjoen toimintapisteeseen kääntäjä- ja tulkkiressurssien vähäisyytenä. Tätä toimintaa voidaan auttaa varsin pienellä määrärahalisäyksellä. Valiokunta ehdotti tähän 200 000 markkaa.

Arvoisa puhemies! Korkeimpien oikeuksien presidenttien ja jäsenten palkkaus on asia, jota eduskunta on edellyttänyt korjattavaksi tasolle, jolla se on ollut ennen niin sanotun palkkalain voimaantuloa suhteessa valtionhallinnon ylimpien virkamiesten palkkaukseen. Myöskään ensi vuoden talousarviossa ei ole varattu määrärahaa palkkauksen korjaamiseen. Tiedämme, että neuvotteluja on tässä suhteessa edelleen käynnissä. Tosin tulopoliittiset neuvottelut ovat auki, mutta on lähdeittävä siitä, että tuomioistuinlaitoksella on asiantuntevat resurssit käytettävissään, kun se toimintaansa ylläpitää ja pyrkii myöskin sitä kehittämään.

Arvoisa puhemies! Laajemminkin tietysti oikeusministeriön hallinnonalalla on lainsäädännön osalta isoja haasteita. Kun tiedämme rikollisuuden kasvun aiheuttamat paineet erityisesti huumorikollisuuden alalla ja kansainvälisessä rikostoiminnassa, on tärkeätä, että myöskin oikeusministeriöllä on sellaiset resurssit, että sen toiminta voi jatkua ja kehittyä. (Hälinää)

Toinen varapuhemies: Odotan salin hiljentymistä, ennen kuin annan seuraavan puheenvuoron.

⁶³ **Mikko Kuoppa /vas:** Herra puhemies! Ed. Ala-Nissilä jaoston puheenjohtajana käyttikin jo puheenvuoron, jossa hän kertoi rikosuhripäivystyksestä. Rikosuhripäivystys, kuten kävi jo ilmi, ollaan lopettamassa Lahden ja Kymin toimintapisteistä. Jyväskylän Keski-Suomesta on lopetettu jo. Näin ollen on välttämätöntä, että tänne lisää määrärahaa myöskin tulee, jotta myöskin rikosten uhrien asiat voidaan hoitaa edes jollain kohtuullisella tavalla. Tässä on syntynyt tilanne, että lähes puoleen Suomeen olisi jäänyt ainoa päivystyskeskus Tampereelle, mikä jo sekä maantie-

teellisesti että muutoinkin olisi ollut täysin mahdollon tilanne, koska rikosten uhrien olisi täyty-
nyt turvautua pelkästään puhelinkeskusteluun.
Se ei välttämättä aina ole paras mahdollinen va-
kavissa tilanteissa.

Toisena asiana haluaisin ottaa esille vakuutus-
oikeuksien tilanteen. Vakuutusoikeuksissahan
asioitten käsittelyaika on ollut jonkin aikaa jo
kahdeksan kuukautta, mutta asiaruuhkien joh-
dosta käsittelyajat ovat olleet venymässä kym-
meneen kuukauteen ja saattavat lähennellä jopa
vuotta. Jokainen voi ajatella sitä, että kun on teh-
nyt esimerkiksi eläkevalituksen ja joutuu päätös-
tä vakuutusoikeudesta odottamaan lähes vuo-
den, aika on kohtuuttoman pitkä, koska siinä ti-
lanteessa valituksen tehnyt henkilö on usein jo
pudonnut kaikilta päivärahoilta pois. Hän ei saa
sairauspäivärahoja, eikä hänellä myöskään, jos
hän ei ole ilmoittautunut työttömäksi työnhaki-
jaksi, ole mahdollisuutta saada työttömyyspäivä-
rahaa. Näin ollen näitten ihmisten oikeusturva on
vakavasti uhattuna, koska siinä saattaa aiheutua
myöskin monia muita menetyksiä, jos tavatto-
man kauan joutuu odottamaan vakuutusoikeu-
den päätöstä.

Siitä syystä on erinomaisen tärkeää, että oi-
keusministeriön taholta on lisätty vakuutusoike-
uteen voimavaroja niin, että sinne tulee uusi jaosto.
Toivottavasti tämä uusi jaosto pystyy purka-
maan ruuhkia, mutta myöskin niin, että päätös-
ten taso säilyy hyvänä ja että myöskin päätösten
perustelut tulevat nykyistä paremmiksi, koska
edelleenkin tässä on ollut ongelmia, että päätös-
ten saajien on vaikea ymmärtää sitä, mihin esi-
merkiksi vakuutusoikeuden kielteinen päätös on
perustunut. Mielestäni tämä on myöskin oikeus-
turvan kannalta erittäin tärkeä asia, että perusteet
tulevat selvästi näkyviin.

Vielä tähän liittyvänä asiana haluan puhua esi-
merkiksi tapaturmalautakunnan, tarkastuslauta-
kunnan ja eläkelautakunnan asiantuntijaläkä-
reistä. Heistähän ei yleensä oikein juuri missään
sanota muuta kuin, että he ovat vakuutuslääkärei-
tä. Esimerkiksi aivovamman johdosta työkyvyt-
tömyyseläkettä hakevan hakijan asian voi käsi-
tellä asianomaisissa lautakunnissa sellainen va-
kuutuslääkäri, joka on erikoiskoulutukseltaan
urologi tai gynekologi. Tämä ei voi olla oikein,
koska monta kertaa erikoislääkärit keskussairaa-
loissa hyvinkin perusteellisten tutkimusten jäl-
keen tekevät työkyvyttömyyspäätökset. Sitten

lääkärit, joiden koulutus suuntautuu vallan eri
alalle, tekevät ratkaisun näissä lautakunnissa,
mistä sitten tietenkin syntyy se, että ihmiset jou-
tuvut valittamaan vakuutusoikeuteen. Näin ollen
myöskin tähän asiaan tulisi kiinnittää huomiota.
Myöskin näitten lääkäreitten jääviyskysymys pi-
täisi selvittää nykyistä paljon paremmin, että
heillä ei ole varmasti mitään riippuvuussuhteita
kyseisiin yhtiöihin, joitten puolesta he päätöksiä
tekevät.

⁶⁴ **Arto Seppälä /sd:** Arvoisa puhemies! Laki-
valiokunta on kiinnittänyt huomiota erittäin tär-
keään asiaan, joka koskee rikosten uhreja autta-
vaa valtakunnallista organisaatiota Rikosuhripäi-
vystystä. Yhdistys todella hoitaa esimerkillisesti
rikosten tai rikosyritysten kohteeksi joutuneita ja
heidän läheisiään antamalla käytännön neuvoja
ja henkistä tukea. Tämän toiminnan alasarjoja ei
voi hyväksyä, eikä esitys välttämättä sitä tarkoi-
takaan. Toisaalta näen, että valtion olisi entistä
vahvemmin otettava tämä rooli ja tehtävä, vaika
Raha-automaattiyhdistyksen toiminnan kaut-
ta tätä tuetaan ilmeisesti jatkossa.

Rikollisuus on valitettavasti, niin kuin tiedäme,
kasvussa, ja sen uhrit tosiaan tarvitsevat jat-
kuvaa tukea ja neuvontaa tulevaisuudessa entistä
enemmän. Siksi minusta on hyvä, että asiasta nyt
keskustellaan avoimesti. Tulevina vuosina mei-
dän pitää tämä varmasti ottaa valtion kautta toi-
sella tavalla hoitoon.

⁶⁵ **Kari Urpilainen /sd** (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Edustajat Kuoppa ja A. Sep-
pälä ovat puuttuneet erittäin tärkeään asiaan eli
rikosten uhrien asemaan suomalaisessa yhteis-
kunnassa. On todella huolestuttavaa, että tämä
palvelujärjestelmä, joka on luotu, on nyt rapautu-
massa. Sen vuoksihan jaostossa yksimielisesti
todella päätettiin ottaa lisää rahaa.

Raha-automaattiyhdistys, joka on toimintaa
tukenut, on lähtenyt pudottamaan tukimarkko-
jaan, ja sen seurauksena on se, että muutama yk-
sikkö mahdollisesti joutuu lopettamaan toimin-
tansa. Yhdyn ed. A. Seppälän esittämään näke-
mykseen ja vaatimukseen siitä, että kyllä valtio-
vallan ja Raha-automaattiyhdistyksen yhdessä
tulisi neuvotella ja löytää ratkaisu, niin että tämä
sinällään hyvä ja tarpeellinen toiminta voidaan
riittävän kattavana turvata tulevaisuudessa.

66 Oikeusministeri Johannes Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rikosuhrien asema on laajemmankin selvityksen kohteena. Toimikunta saa ehdotuksensa valmiiksi ensi vuoden kevääksi, ja siinä varmasti yhtenä osana on se, miten Rikosuhripäivystyksen hoitama toiminta saadaan vakinaiselle kannalle ja myös sen rahoitus turvattua kestäväällä tavalla. Samassa yhteydessä on keskusteltu myös sen nimen muuttamisesta paremmin toimintaa kuvaavaksi rikosuhripalveluksi tai rikosuhrien aputoiminnaksi, koska vain harvalla paikkakunnalla pystytään varsinaista päivystystyyppistä toimintaa järjestämään ja sellainen myös vähemmän on tarpeen. Olen aistinut sen, että uhrien asemaa noin kokonaisuutena ja heidän oikeuksiaan kohennetaan, ja siinä ensi vuosi menee varmasti niin kuin valiokunta esittää ja jatkossa tehdään uudet kestävät järjestelmät.

67 Lauri Oinonen /kesk: Arvoisa herra puhemies! Todellakin on tärkeää, että kiinnitämme huomiota rikosuhripäivystykseen. Keski-Suomen kansanedustajina olimme joku viikko sitten evästettävänä siitä ongelmasta, joka Jyväskylässä tässä suhteessa on muodostumassa.

Mutta menen kysymykseen vankeinhoidon sektorilla. Meidän tulee kehittää vankeinhoitoa sillä tavalla, että rikollisten kierre saataisiin katkaistua. Vaikka määrärahat ovat tiukat, silti kehitystoimia tarvitaan. Eräs kehittävä vankeinhoitolaitos jo 70-luvulta lähtien suunniteltiin valtion aiheuttamien VR:n työpaikkamenetysten kompensatioksi Keuruun kaupunkiin Haapamäelle. Toivon, että jatkossa myös tämä Haapamäen vankeinhoitolaitoksen kehittäminen voisi edetä vankeinhoito-osaston suunnitelmissa.

68 Juha Karpio /kok: Arvoisa puhemies! Myös minä lähestyn rikosuhripäivystystä. On todettava näin, että maksuttoman oikeudenkäynnin menot vuonna 99 olivat 174 miljoonaa markkaa, vuoden 2000 talousarviossa 183 miljoonaa ja ensi vuoden talousarviossa 189 miljoonaa markkaa, eli maksuttoman oikeudenkäynnin menot ovat todellakin rajussa kasvussa. Siinä on taustana tietenkin se, että oikeudenkäyntimenettelyssä on siirrytty suulliseen menettelyyn ja tietysti asianajajat hyvin mielellään vaativat vielä hovi-oikeudessa uutta suullista käsittelyä, mikä aiheuttaa todellakin rajun kasvun menoihin. Tätä

näkökohtaa vasten voidaan kysyä, kuinka oikeudenmukainen on rikoksen uhrin asema.

Raha-automaattiyhdistys on antanut 3 miljoonaa, nyt sitä on pienennetty 500 000, valtionavustus on ollut 200 000, ja nyt tulee 500 000 markkaa lisää. Muun muassa Jyväskylästä on jouduttu rikosuhripäivystys lakkauttamaan. Meidän pitäisi kyllä käydä keskustelua tasapuolisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta, mikä rikoksen uhrin asema on syytettyyn nähden.

69 Leea Hiltunen /skl: Arvoisa puhemies! Yhdyn myös edellisiin puheenvuoroihin siinä, miten tärkeää on nimenomaan rikoksen uhrien asema. Oli erittäin hyvä kuulla ministeri Koskisen puheenvuorossa se, että tavoite on nimenomaan saada toimintaa vakinaiselle ja kestäväälle pohjalle ja että voitaisiin puhua todellisesta rikosuhreja palvelevasta toiminnasta ja konkreettisesta avusta. Tiedämme, että Suomessa todella tehdään vuosittain kymmeniätuhansia rikoksia, joissa uhri todella tarvitsee ulkopuolista apua. Rikosten uhreiksi joutuneille aiheutuu monenlaisia haittoja: taloudellisten menetysten ja fyysisten vammojen lisäksi henkisiä järkytyksiä ja pelkotiloja. Silloin on tärkeää, että asioita ei katsota ainoastaan rikoksen tekijöiden näkökulmasta, vaan ennen kaikkea myöskin uhrin asema otetaan huomioon ja se, että hän saa riittävästi henkistä apua.

Itselläni on ollut tästä talousarvioaloite, 500 000 markkaa, ja olen erittäin tyytyväinen, että rahaa nyt lisätään. Ei tietenkään ole oikein se, että Raha-automaattiyhdistys joutuu vähentämään rahoja, ja siinä mielessä toivonkin, että seuraavana vuonna, kun tehdään budjettia vuodelle 2002, katsotaan erityisesti asia kokonaisuudessaan, niin että sinne voidaan myöskin lisätä määrärahoja ja saada sellainen ratkaisu, jossa valtiovalta ottaa kokonaisuudessaan enemmän vastuuta toiminnan toteuttamisesta ja myös rahoittamisesta.

70 Anne Huotari /vas: Arvoisa puhemies! Ed. Kuoppa otti jo esille vakuutus-oikeuden jonot. Todellakin on niin, että siellä voi joutua jonottamaan kahdeksan tai kymmenenkin kuukautta. Silloin voi kysyä, onko tämä ihmisten oikeusturvan kannalta enää järkevää, erityisesti tilanteessa, jossa esimerkiksi valitus menee työttömyysturvautakunnan kautta, jossa työttömyysturvautakunnalle on ensin jono kuusi tai kahdeksan

kuukautta. Eräissäkin tapauksessa työttömyysturvautakunta katsoi, että valitus ei ole saapunut ajoissa sinne. Vaikka myöhemmin pystyttiin todistamaan, että se on saapunut ajoissa työttömyyskassalle, työttömyysturvautakunta ei silti lain mukaan pysty tekemään uutta päätöstä siitä, että se ottaisi asian käsittelyyn. Nyt esimerkiksi tässä tapauksessa henkilö joutuu valittamaan vakuutusoihteeseen, jossa jono on kahdeksan kuukautta. Kysymys on yli 30 000 markasta henkilön kohdalla. Hän joutuu odottamaan yli vuoden päätöstä siitä ja vain sen vuoksi, että tässä ei päästä sellaiseen järjestelmään, että näitä hakemuksia käsiteltäisiin nopeammin.

Olen sitä mieltä, että missään tapauksessa ei pidä siirtyä nopeampaan käsittelyyn laadun kustannuksella. Mielestäni esimerkkitapaus oli siinä mielessä hyvä huono esimerkki, että silti hakemus viipyi kuusi kuukautta, vaikka tulos oli työttömyysturvautakunnassa, että henkilön hakemusta ei otettu lainkaan käsittelyyn myöhästymisen vuoksi. Jotenkin tuntuu kyllä aika epäoikeudenmukaiselta tällainen tilanne. Toivon, että oikeusministeri voi tähän jollakin tavalla puuttua.

⁷¹ **Ilkka Taipale /sd:** Arvoisa puhemies! Keskustelu rikosuhrien asemasta on erittäin mielenkiintoinen. Uskon, että yksikään puhuja, joka ottaa asian esille, ei ymmärrä, että raskaimpien rikosten uhrit ovat itse yhtä köyhiä ja samasta porukasta kuin rikoksentekijät. Tämän vuoksi jälleen: Yksinäisten miesten sosiaalisen aseman olennainen parantaminen Suomessa parantaisi sekä rikosten uhrien että rikoksen tehneiden asemaa olennaisesti ja myöskin vähentäisi rikollisuutta.

En pidä siitä, että puhutaan yksinomaan rikosten uhreista. Se on sama kuin blame the victims, 'syyttäkää uhreja' eli tekijöitä. On myös muistettava, miten raskaasti yhteiskunta kohtelee niitä, jotka saavat rangaistuksen, ovat sen kärsineet. Kriminaalihuollolta vietiin 300 asuntoa koko maasta pois. Kaverit pantiin yksittäisille asunomarkkinoille tai kuntien harteille. He eivät tule saamaan asuntoja sillä tavalla. Tiedän tämän valan hyvin Helsingin asuntolautakunnan puheenjohtajana. Jälkihuoltoon täytyy laittaa huomattavasti suurempi panostus. Nyt viireillä on esimerkiksi uusi akordirahasto kirkon toimesta, joka lisäisi Takuu-Säätiön perspektiiviä laajemmaksi. Tämän tapaisista asioista pitäisi puhua. Kannat-

taa rikosuhrien puolustajien muistaa, että he todella puolustavat köyhälistöä, joka on useimmiten raskaimpien rikosten uhri. Varakkaat ovat varallisuusrikosten uhreja ja pärjäävät nahoissansa paremmin.

Yleiskeskustelu päättyy.

Päätökset:

Luku 01 Ministeriö ja sen yhteydessä toimivat viranomaiset, luku 10 Tuomioistuinlaitos, luku 30 Oikeusapu, luku 40 Syyttäjä- ja ulosottolaitos, luku 50 Rangaistusten täytäntöönpano ja luku 70 Vaalimenot hyväksytään.

Päälukka 26

Sisäasiainministeriön hallinnonala

Yleiskeskustelu:

⁷² **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Puhemiesneuvosto on toivonut tapaa, että myös jaostojen puheenjohtajat esittelisivät jaostojensa lausuman. Jaostothan tekevät valtiovarainvaliokunnassa omalta sektoriltaan esityön, joka sitten hyväksytään yhdessä tai kahdessa itse varsinaisen valtiovarainvaliokunnan kokouksessa.

Puolustus- ja turvallisuusjaosto käsittelee sisäasiainministeriön pääluokasta poliisitoimen, pelastustoimen ja Rajavartiolaitoksen. Muilta osin sisäasiainministeriön pääluokka kuuluu hallintojaostolle, jonka osalta esittelypuheenvuoro kuuluu myöhemmin.

Hallituksen esityksessä on poliisitoimeen esitetty kaikkiaan 3,2 miljardia markkaa. Poliisin talousarviorahoitusta on viime vuosina asteittain lisätty niin varsinaisessa talousarviossa kuin lisäbudjetissakin. Vuodelle 2001 hallitus on esittänyt 91 miljoonan markan lisäystä kuluvan vuoden talousarvioon verrattuna. Lisäksi tulee vielä 10 miljoonaa huumetyöhön talousarvion täydennyksessä.

Poliisitoimen menot ovat vuodesta 1997 kasvaneet 473 miljoonaa markkaa, mistä palkkausmenojen osuus on 370 miljoonaa markkaa. Vaikka poliisin rahoja on lisätty viime vuosina, on täällä tullut jo melkein lentäväksi lauseeksi, aina kun on kuultu asiantuntijoita sekä talousarvion että lisäbudjetin yhteydessä, että taas poliisilta

puuttuvat ne samat 40 miljoonaa markkaa. Vaka-
vasti puhuen on toki sanottava, että poliisin me-
nojen vertaaminen eri vuosina on ongelmallista
eivätkä loppusummat ole vertailukelpoisia ja että
nämä menot ovat todella kasvaneet. Lisämenoja
ovat esimerkiksi tänä vuonna aiheuttaneet erityi-
sesti kansainvälisten sopimusten velvoitteet, ri-
kollisuuden kasvu ja lupapalvelusten kysynnän
muutokset ja lisäpanostus huumausainepolitiik-
kaan, joka oli 10 miljoonaa markkaa, mutta myös
ulkoiset tekijät, kuten polttoaineen hinnannousu
ovat lisänneet poliisin toimintamenoja.

Hallitusohjelmassa todetaan, että poliisin voi-
mavaroja lisätään ja vahvistetaan toimintaedelly-
tyksiä estää huumausainerikollisuutta, selvittää
talousrikollisuutta sekä ehkäistä järjestäytyntä
rikollisuutta. Perusturvallisuus, jota poliisi osal-
taa, on valtion tärkeimpiä tehtäviä, ja poliisi-
sitoimen määrärahoja ja toimintaa on arvioitava
täältä pohjalta.

Valiokunta piti tärkeänä, että poliisitoimen
kokonaisrahoitustarve selvitetään vuoden 2001
aikana. Sen vuoksi poliisitoimen kirjanpito, las-
kentatoimi ja budjetointi saatetaan sille tasolle,
että voidaan seurata eri vuosien menotasoja ja
määrärahoista päättäminen voidaan jatkossa pe-
rustaa luotettaville arvioille. Valiokunta katsoi,
että vasta tämän jälkeen voidaan luotettavasti ar-
vioida poliisin rahantarvetta, eikä esittänyt lisä-
ystä hallituksen esittämään 90 miljoonaan mark-
kaan plus 10 miljoonan markan lisäykseen, vaika-
ka asiantuntijakuulemisissa epäiltiin rahojen riit-
tävyyttä.

Jaosto ja sittemmin valiokunta kiinnittivät
huomiota pelastustoimen määrärahoja arvioides-
saan etenkin pelastushelikopteritoiminnan kehiti-
tämiseen. Sisäasiainministeriön helikopterityö-
ryhmä ehdotti vuonna 1999, että toiminta organi-
soidaan kahdeksalle toimipaikalle ja koko maan
kattavaksi. Jaosto ja sittemmin valiokunta totesi-
vatkin, että siviilihelikopteritoiminta ei voi pe-
rustua, kuten tällä hetkellä. Raha-automaattiyh-
distyksen avustuksiin. Valiokunta sai sisäasiain-
ministeriöstä ja ministeriltä selvityksen, että vuo-
den 2001 aikana sisäasiainministeriö käy neuvot-
telut pelastushelikopteritoiminnan järjestämisestä
eri tahojen kanssa ja laatii toteuttamissuunnitelman,
ja valiokunta jäi odottelemaan tulevia ratkaisuja.
Pelastustoimintaan hallitus on esittänyt kaikkiaan
2,6 miljardia markkaa, eikä valiokunta ole tätä
ehdotusta muuttanut.

Rajavartiolaitokselle hallitus esitti 1 015 mil-
joonaa markkaa vuodelle 2001, mikä laskennalli-
sesti tarkoittaa noin 14 miljoonan markan leikka-
usta vaadittavaan menotaseeseen, mikä taas vastaa
noin 70 henkilön palkkauskustannuksia. Kuiten-
kin rajavartiostojen työmäärä on selkeästi lisääntynyt
tai lisääntymässä. Henkilöliikennemäärä
ulkorajoilla rajanylityspaikoilla on kasvanut val-
tavasti, ja Schengenin sopimus astuu voimaan
ensi maaliskuussa. Lisäksi on tarkoitus ottaa kol-
me uutta rajanylityspaikkaa käyttöön Venäjän ra-
jalla. Tosiasia on, että Venäjän rajavartioujoukot,
jotka ovat toimineet Suomen rajalla, ovat vähen-
tyneet ja heikentyneet, kun Venäjä on siirtänyt ja
siirtää rajavartiotaan Aasiaan sikäläisille rajoille.
(Puhemies koputtaa) Niinpä laitton maahantulo
ja luvattomat rajanylitykset ovat lisääntyneet
itärajalla.

Valiokunta tuli vakuuttuneeksi, että Rajavar-
tiolaitoksen toimintamenoja on lisättävä eikä vä-
hennettävä. Niinpä Rajavartiolaitokselle lisättiin
toimintamenoja 10 miljoonaa markkaa, joka on
minimi, jotta toiminnot pidetään edes nykytasol-
la. (Puhemies koputtaa) Jaosto on ollut toimin-
nassaan yksimielinen. Mietintöön on jätetty kak-
si vastalauseita, joista toisessa ehdotetaan Raja-
vartiolaitokselle vielä 4 miljoonaa markkaa lisää.

Toinen varapuhemies: Muistutan siitä, että etu-
käteen pyydytetyt puheenvuorot ovat 5 minuutin
pituisia.

⁷³ **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa puhemies!
Pääluokkaa käsitellään hallinto- ja tarkastusjaos-
tossa kuntien osalta, alueiden osalta sekä myös-
kin kihlakunnanvirastojen osalta, joihin mietin-
nössä on otettu kantaa ja on myöskin kaksi perus-
teltua lausumaehdotusta.

Sisäasiainministeriön antaman selvityksen
mukaan ja myöskin asianomaisten kihlakunnan-
virastojen selvityksen mukaan toimitilakysymys
on eräissä kihlakunnanvirastoissa erityisen on-
gelmallinen. Erityisesti Raahen tilanne on hälyt-
tävä. Myöskin Raision ja Ylä-Savon kihlakun-
nanviraston tilat ovat ahtaat ja epätarkoituksen-
mukaiset. Näillä paikkakunnilla myös terveys-
huollon edustajat ja työsuojeluviranomaiset ovat
joutuneet puuttumaan työskentelyyn tiloissa, jot-
ka aiheuttavat työnteekijöille ilmeisen terveysris-
kin. Home-sanakin on tässä yhteydessä mainittu.

Valtiovarainministeriö on tässä suhteessa ol-
lut hyvin nihkeä. Selvitysten mukaan toimitila-

tarpeet selvitetäisiin vuonna 2002—2005. Kuitenkin jaostossa ja valiokunnassa katsoimme, että kihlakunnanvirastojen akuutteja toimitilongelmia on pidettävä niin vakavina, että niitä ei voida ratkaista virastojen toimintamenojen nykytasolla. Siksi edellytetään selkeää lausumaa siitä, että eduskunta edellyttää, että kihlakunnanvirastojen toimitiloissa olevat, myös terveydellisiä haittoja aiheuttavat puutteet ja muut toimitilatarpeet selvitetään pikaisesti siten, että korjaaviin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä tarvittaessa jo vuonna 2001. Tässä katson erityisesti ministeri Korhosen suuntaan, että teillä olisi voimaa valtiovarainministeriön suuntaan saada tämä asia liikkeelle. Rohkaisen teitä rohkaistumaan.

Erittäin paljon tänäkin vuonna käsiteltiin jaostossa kuntien tilannetta, joka tietysti on ollut keskustelun aiheena muutoinkin syksyn mittaan kunnallisvaalien johdosta. Nyt kuntien tilanteen yleiskuvan voidaan katsoa jopa hieman parantuneen, mutta kuntien taloudellinen kehitys poikkeaa maakunnittain, kuntatyypeittäin ja kuntakoon mukaan maan keskimääräisestä tilanteesta. Erityisesti rahoituksen riittävyysongelmat keskittyvät lähitulevaisuudessa pieniin, asukasluvultaan alle 6 000 asukkaan kuntiin. Samoissa seutukunnissakin saattaa olla isoja eroja. Omalta kotisuunnaltani ehkä esimerkiksi käy Salon kaupunki, jonka väitetään ensi vuonna saavan yhteisöveroa yhtä paljon kuin koko Kainuun maakunnan ja joka voi rahastoida nyt ja laskea tuloveroprosenttia jne. Samaan aikaan Salon seutukunnassa on kuitenkin pieniä maaseutukuntia, joiden vuosikate on negatiivinen ja jotka ovat tosi ongelmissa peruspalvelujen turvaamisessa.

Negatiivisten vuosikatteiden yhteenlaskettu markkamäärähän oli vuonna 97 oli 340 miljoonaa markkaa. Se putosi viime vuonna 140 miljoonaan markkaan, mutta se käsitti kuitenkin 87 kuntaa. Tänä vuonnahan voitiin harkinnanvaraisella rahoitusavustuksella nostaa monia kuntia lähelle pintaa, mutta ensi vuodelle tuota rahoitusavustusta on käytettävissä vähemmän. Selvitysmies Pekkarinen tekee työtään. Siitä on saatu tietoa, ja näimme välttämättömäksi valiokunnassa, että kuluvan vuoden lopussa jätettävän selvityksen osalta pitäisi esitykset tuoda eduskuntaan. Siitä on selkeä ponsi, että eduskunta edellyttää, että kunnallistaloutta koskevan, kuluvan vuoden lopussa jätettävän selvitysmiehen raportin edellyttämät sääntömuutokset saatetaan eduskunnan käsittelyyn jo vuoden 2001 aikana.

Valiokunta teki myöskin yhden määrärahalisäyksen. Maakunnan kehittämisrahaan lisättiin 15 miljoonaa markkaa aluekeskusohjelmiin. Nähtiin, että 10 miljoonan markan määräraha on täysin riittämätön, jos aluekeskusohjelmaa aiotaan viedä eteenpäin. Samassa yhteydessä valiokunta korosti sitä, että aluekeskusohjelmien lisäksi ohjelmavalikoimassa ovat käytettävissä myös osaamiskeskusohjelmat, kaupunkiohjelmat ja maaseutuohjelmat. Maakuntien kehittämistyötä tukevia seudullisesti, alueellisesti ja kansallisesti tärkeitä hankkeita varten pitää jatkossakin olla käytettävissä myös kansallista maakunnan kehittämisrahaa.

Erikseen nostettiin esille valkoiset alueet, joista on ministeri Korhonen kanssa ennenkin ollut puhetta. Muun muassa Oulun kaupunki tuli kaksoiskustalueeksi, ja jäi todella ongelmallisia alueita ulkopuolelle. Näille pitäisi antaa nyt myöskin välineitä. Jaosto yksimielisesti lisäsi tämän 15 miljoonaa markkaa aluekeskusohjelmiin.

Arvoisa puhemies! Tältä osin mietintöön sisältyy opposition kaksi vastalauseetta. Keskustan vastalauseen osalta on määrärahaesityksiä ja malli siitä, miten voitaisiin kuntien taloudellista tilannetta selkeästi tasapainottaa ja turvata peruspalvelujen rahoitus paremmin.

⁷⁴ **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa puhemies! On mieluisaa, että molemmat ministerit ovat istunnossa paikalla ja seuraavat täällä käytävää keskustelua.

Käytin eilen yleiskeskustelussa varsin kattavan puheenvuoron kuntataloudesta enkä siihen mene enää syvällisemmin. Ainoastaan nostan yhden asian esille, arvonlisäveron hyvitys- ja takaisinperintäjärjestelmän suuret kuntakohtaiset erot. Se on vuosi sitten valtiovarainvaliokunnassa ollut esillä, ja toivon ja esitän, että se viedään hallitusohjelman mukaisesti eteenpäin ja haetaan siihen ratkaisu. Se on ollut kuntien taloutta hyvin vahvasti eriarvoistava tekijä, itse asiassa juuri niissä kunnissa, jotka ovat taloudellisissa vaikeuksissa muutoinkin. Kuntatalouden osalta yksityiskohtaisesti tänään tulemme äänestämään keskustan vastalauseen mukaisesti yleisestä valtionosuudesta ja indeksitarkistuksista ja harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen nostamisesta.

Arvoisa puhemies! Muutoin ajattelin tarkastella tässä nyt alueiden kehittämistä. Sekä aluekehityslaki että valiokunnan mietintö lähtevät siitä, että maan kaikkia alueita, kaupunkia ja

maaseutua, kehitetään tasapuolisesti. Kuitenkin yhteiskunnassa tapahtuu sen kaltaista rakenne- muutosta, että kehitys ei ole tasapainossa ja vaatii erityisiä toimenpiteitä. Hallitus on kiitettävästi aktivoitunut näissä kysymyksissä. Ennen kunnallisvaaleja valtioneuvosto on hyväksynyt aluepoliittisen tavoiteohjelman, on laatinut kahdeksan-kohtaisen toimenpideohjelman, ja käsittelyssä taitaa olla uusi maaseutupoliittinen ohjelma. Tämä osoittaa, että keinovalikoimaa on varsin runsaasti, mutta kehitystä sinällään ei ratkaise keinon runsaus vaan keinon vaikuttavuus.

Ennen kaikkea mietinnössä aluepoliittisen kehityksen kärkikeinoksi nostetaan aluekeskusver- koston aikaansaaminen, joka olisi kaikki maa- kunnat kattava, kaikkiaan 30—40 aluekeskusta. Sinällään pidän aluekeskusjärjestelmää hyvänä ja ennen kaikkea sitä, että ne toivottavasti voivat myöskin verkostoitua keskenään. Kun otetaan huomioon se, että meillä on aluekehityslain mu- kaisesti maakunnallinen aluekehitysjärjestelmä, ja kun aluekeskusjärjestelmää lähdetään luo- maan, toivon, että aluekeskusjärjestelmästä ei synny rinnakkaista eikä päällekkäistä järjestel- mää, jolloin hankkeet priorisoidaan sen mukaan, kummassa järjestelmässä ne ovat, normaalissa maakuntahallintopohjaisessa järjestelmässä vai aluekeskusjärjestelmässä.

Ennen kaikkea mieluisaa on, että aluekeskus- järjestelmään on tuotettu hallituksen esittämän 10 miljoonan markan lisäksi 15 miljoonaa mark- kaa lisää. Näen, että aluekeskusveroston toteut- taminen sinällään vaatii kokonaisuudessaan eril- lisrahoituksen, koska hallituksen ehdotuksessa muutoin todetaan, että aluekeskukset tulevat käyttämään hallinnonalan normaaleja rahoitus- kanavia ja toisaalta myöskin rakennerahastova- roja. Siinä mielessä aluekeskusten vaikuttavuus eittämättä on suurempi, mikäli niillä on riittävät resurssit olemassa.

Toisaalta näen, että aluekeskukset eivät saa muodostua sen kaltaiseksi alueelliseksi kasvukes- kuksiksi, että ne imevät kehityksen puoleensa, vaan niiden tulee kyetä säteilemään kehitystä koko alueelle. Toisaalta toivon, että myöskään aluekeskukset eivät jätä ympärilleen harmaita, taantuvia maaseutualueita vaan aluekeskusjär- jestelmä on niin kattava ja laaja, että se tuo myös maaseutualueet hyvin kattavasti kehitykseen mu- kaan.

Näen, että maakuntaohjelmajärjestelmän ja aluekeskusohjelmajärjestelmän tulee hyvin kiin-

teästi toimia yhdessä ja täydentää toinen tois- taan. Erityisesti näen, että yritystoiminnan vah- vistaminen, työttömyyden parantaminen ja yrit- täjyyden edistäminen vaativat riittävät yritystu- kimäärärahat ja erityisesti kansallista rahoitusta on kyettävä merkittävästi nostamaan.

⁷⁵ **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhe- mies! Haluan yhtyä ed. Nousiaisen esittämiin ajatuksiin, kun hän toi esille kuntatalouden kysy- mykset, nimenomaan ongelmana olevan rahan puutteen kuntien taloudessa.

Haluan enemmän kiinnittää huomiota siihen sektoriin, mikä liittyy kansalaisten turvallisuus- teen. Meidän tulee ennalta ehkäistä huumeytteen pääsy maahan. Kun Schengenin sopimus astuu voimaan, on pelättävissä, että entistä enemmän tähän maahan voidaan tuoda luvattomia aineita. Siksi tarvitaan riittävät voimavarat niin poliisil- le, tullille kuin Rajavartiolaitoksellekin. Meidän on säilytettävä yhteiskuntamme kaikilta osin tur- vallisena. On helpompi hillitä näitä ilmiöitä sil- loin, kun ne ovat vielä mahdollisimman pienet eivätkä ole päässeet saamaan sellaista otetta, jol- loin on paljon vaikeampi saada asioita hallintaan.

⁷⁶ **Paula Lehtomäki /kesk:** Arvoisa herra puhe- mies! Keskityn puheenvuorossani lähinnä Raja- vartiolaitoksen asioihin, aivan itärajan pinnasta kun itsekin olen.

Valtioneuvoston budjettiehdotus Rajavartio- laitoksen toimintamenojen osalta oli 14 miljoonaa markkaa laitoksen omaa ehdotusta pienempi. Tämähän olisi aiheuttanut aika katastrofaalisen tilanteen toteutuessaan. Rajavartiolaitokses- sa 14 miljoonaa markkaa tarkoittaa noin 70 hen- kilön palkkausta. Rajavartiolaitoksen oman eh- dotuksen sisässä oli jo laskettu 60 henkilön vähennys vuoteen 99 mennessä, joten tervehdin suurella ilolla sitä, että valtiovarainvaliokunta esittää nyt tässä yhteydessä Rajavartiolaitoksen toimintamenoihin 10 miljoonan markan lisäystä. Tästä asiasta ja siitä, että Rajavartiolaitoksen määrärahataso pitää turvata, myös eduskunta on aikaisempien talousarvioiden käsittelyn yhtey- dessä lausunut.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä teh- dään mielestäni myös aivan oikeat päätelmät itä- rajan tilanteesta. Ensinnäkin rajavartiostojen henkilöresurssien vähennystä ei voi läheskään kokonaan korvata teknisen valvonnan lisäämi- sellä. Lisäksi on huomioitava se seikka, että Ve-

näjän Suomen vastaisella rajalla rajatilanne on jonkin verran muuttumassa. Siellähän on ollut hyvinkin pitävä ja tiukka valvonta tähän saakka, mutta aivan varmoja emme voi tulevaisuudessa olla, mitä se on. On huomioitava, että entisen Neuvostoliiton aluerakenteen johdosta Venäjän koko valtakunnan läpi kulkee tavallaan läpäisevä vyöhyke aina Suomen rajalle asti Kaukasian maista saakka ja sen vuoksi myös rikollisuuden vyöryllä on mahdollisuudet realisoitua itärajallamme. On Suomelle, koko valtiolle, ehdottomasti edullisempaa ja muullakin tavoin hyödyllisempää, että me onnistumme pysäyttämään mahdollisen rikollisuusaallon parhaiten jo rajalla eikä päästetä sitä tähän maahan syvemmälle. Tämän vuoksi pidän tärkeänä, että itärajalla rajavalvonnan tasoa ei saa laskea.

Itärajalla on myös jo esimerkkejä siitä, että laitonta maahantuloa tapahtuu entistä enemmän. Kuluneena kesänä ja syksynä loikkaritilanne on muuttunut huonommaksi myös harvemmin asutulla itärajan alueella. Me tulemme myös pian Schengen-sopimuksen alueeksi, ja se sopimus luonnollisesti edellyttää meiltä erittäin tiukkaa ja tasokasta ulkorajavalvontaa. Jonkin verranhan resursseja on pystytty sisärajoilta vähentämään, mutta tarve ulkorajoilla ei ainakaan laske.

Olen saanut myös viestejä siitä, että Rajavartiolaitoksen määrärahojen niukkuuden jakamisessa on myös ilmennyt sellainen ikävä piirre, että se pakkaa heijastumaan enemmän syrjäisillä itärajan seuduilla kuin eteläisillä niin sanotuilla näyteikkuna-alueilla. Kyllä määrärahalisäyksen jälkeinenkin Rajavartiolaitoksen tilanne saattaa vielä aiheuttaa sen, että meillä joitakin vartioasemia tai ainakin joku jouduttaisiin sulkemaan. Myös Suomen keskuksista syrjäisillä itärajan alueilla Rajavartiolaitoksen toiminnalla on tärkeä työllistämisaikutus. Siellä on kyllä Rajavartiolaitoksen palvelukseen myös saatu ja jatkuvasi haetaan erittäin tasokasta henkilöstä. Siinä mielessäkin toivon, että toiminnot pystytään hyvin ylläpitämään.

Arvoisa puhemies! Kun molemmat sisäministerit ovat paikalla, en malta olla muutamalla lauseella puuttumatta vielä kihlakuntakysymykseen. Hallintovaliokunta eduskunnan yksimielisesti hyväksymässä mietinnössä aika tiukasti toteaa, että kihlakuntien lakkauttamisen tulee olla viimeinen vaihtoehto. Kun ministeriön hankkeitten jälkeen hallintovaliokunta pyysi uutta selvitystä ja antoi siitä lausunnon, niin siellä nämä tiu-

kat lausumat kyllä uudelleen toistetaan, mutta siitä huolimatta sisäasiainministeriössä on nyt melko monien — tai se on tietysti suhteellista, monta ja monta, mutta kuitenkin lukuisten — kihlakuntien osalta lakkauttamis- ja yhdistämissuunnitelmat käynnissä. En kyllä mitenkään voi pitää, varsinkaan näin pikaisella aikataululla, näitä lakkauttamissuunnitelmia eduskunnan antamien lausumien mukaisina.

77 Tanja Karpela /kesk: Arvoisa puhemies! Maassamme on harjoitettu kansalaisaktiivisuuden ansiosta jo kahdeksan vuoden ajan lääkärihelikopteritoimintaa. Toiminta lähti liikkeelle Helsingin ja Uudenmaan alueella Pro Medi-Heli -nimisen yhdistyksen toimesta, ja vastaavanlaisia lääkärihelikoptereita on jo ainakin Oulussa ja Turussa. Pisimpään toimineen Medi-Helin toimintakulut vuositasona ovat noin 10 miljoonaa markkaa, josta Raha-automaattiyhdistys kattaa avustuksellaan noin puolet, Vantaan kaupunki luovuttaa noin miljoonan markan arvosta pelastuslaitoksensa työvoimaa lentoavustajatehtäviin ja yksityiset kansalaiset ja yritykset lahjoittavat vuosittain 3—4 miljoonaa markkaa toimintaan. Lisäksi jotkut kunnat avustavat toimintaa ja Kela maksaa korvauksia. Ilman kansalaisten lahjoitus-halua toiminta ei olisi ollut mahdollista.

Lääkärihelikopteritoiminta on toimintavuosiansa aikana osoittanut tarpeellisuutensa. Pitkien etäisyyksien maassa lääkäriavun nopea perille toimittaminen on pelastanut ihmishenkiä ja pienentänyt vammojen astetta. Toiminnan vakinaistamiseksi ja siirtämiseksi yhteiskunnan rahoitettavaksi on vuosien mittaan tehty selvityksiä ministeriöissä, mutta mihinkään lopullisiin ratkaisuihin ei ole päädytty. Viimeisin ministeriötason työryhmä sai työnsä valmiiksi toissa talvena, mutta hallitus ei ole ryhtynyt toteuttamaan esityksiä.

Vuosi sitten käsitellessään valtion vuoden 2000 talousarviota valtiovarainvaliokunta totesi mietinnössään, että toiminta on tarkoituksenmukaisinta vakinaistaa portaittain ja ottaa valtion ja kuntien vastuulle. Tämä valiokunnankaan kannanotto ei ole johtanut toimenpiteisiin. Järkevintä olisi, että valtio huolehtisi pysyvästi koptereista ja niiden henkilökunnasta ja kunnat ja erikoissairaanhoidon piirit huolehtisivat lääkäripalveluista, sillä toiminnanhan pitää olla osa koko terveydenhuollon ketjua. Kun tällaista järjestelyä ei ole tehty, on luontevinta, että valtio huolehtii ny-

kyisten lääkärihelikopteria ylläpitävien tahojen rahoituksesta osoittamalla valtion budjetissa riittävän määrärahan toimintaa varten.

Tämän vuoden budjettimietinnössään valtiovarainvaliokunta toistaa vuoden takaisen kantaansa. Se viittaa vuosi sitten ottamaansa kantaan ja edellä mainitsemaani, jo helmikuussa 99 jätettyyn helikopterityöryhmän mietintöön. Valiokunta linjaa sanatarkasti, että "siviilihelikopteritoiminta ei voi perustua, kuten tällä hetkellä, pääasiassa Raha-automaattiyhdistyksen avustuksiin". Mietinnössään valiokunta kertoo saaneensa selvityksen, jonka mukaan sisäasiainministeriö käy vuoden 2001 aikana neuvottelut pelastushelikopteritoiminnan järjestämisestä eri tahojen kanssa. Valiokunta pitää tärkeänä, että näiden neuvottelujen tuloksena pelastushelikopteritoimintaa koskevat ratkaisut voidaan sisällyttää jo vuoden 2002 talousarvioon.

Arvoisa puhemies! Tuntuu siltä, että asiaa pallorellaan vuodesta toiseen. Jo vuosi sitten valiokunta otti selkeän kannan, mutta se ei tunnu johtavan tuloksiin. Kansalaiset ovat laajoin lahjoituksin osoittaneet, että he haluavat lääkärihelikopteritoimintaa. Tietääkseni tästä asiasta ei ole koskaan äänestetty budjetin käsittelyn yhteydessä. On kai toivottu, että asia hoituu hyvällä tahdolla.

Nyt vien tämän kysymyksen äänestykseen ja esitän yksityiskohtaisessa käsittelyssä momentille 26.80.22 talousarvioaloitteeni n:o 453/2000 mukaisesti määrärahalisäystä 30 miljoonaa markkaa lääkäri- ja pelastushelikopteritoiminnan tukemiseen ja siirtämiseen kokonaan yhteiskunnan rahoittamaksi.

⁷⁸ **Aulis Ranta-Muotio /kesk:** Arvoisa puhemies! Sisäasiainministeriön hallinnonalalla on keskeistä aluepolitiikka, kuntatalous, myös aika paljon täällä aiemmin — ei nyt tässä keskustelussa, mutta edellisinä vuosina — puhutut poliisin määräraha-asiat. Aluepolitiikasta toteaisin sen, että budjetissa ei mitään radikaalia parannusta ole esitetty aluepolitiikkaan, mutta on mielenkiintoinen uusi avaus: aluekeskusten perustaminen.

Hallitus esittää, että maahan nimettäisiin 30—40 aluekeskusta, mikä tarkoittaa sitä, että kussakin maakunnassa maakuntakeskuksen lisäksi voisi jokin muu seutualue päästä aluekeskukseksi. Ne ovat nyt haettavina. Seutukunnat voivat

tehdä kehittämisohjelman, jonka perusteella haavevat pääsyä aluekeskukseksi. Ilmeisesti ensi kerran kynnyksellä päätös tullaan näistä tekemään.

Määräraha, joka oli tähän varattu, noin 10 miljoonan markan starttiraha, oli kovin pieni. Onneksi valtiovarainvaliokunta esittää siihen 15 miljoonan markan lisäystä, jolloin olisi kokonaisuutena käytettävissä 25 miljoonaa markkaa, joka sekin on tietysti aika pieni määräraha. On laskettu, että jos näitä 30—40 perustettaisiin, niin kutakin kohti tarvittaisiin miljoonan markan starttiraha asian käynnistämiseen. On selvää, että näillä aluekeskuksilla tulee varmasti suurin merkitys olemaan siinä, että seudulla tiivistetään yhteistyötä ja sitten myöhemmin elinkeinopoliittista rahoitusta ohjataan näihin aluekeskuksiin.

Itse olen ollut pitkään epätiетoinen, onko tämä erinomaisen hyvä asia vai onko tämä siinä mielessä huono asia, että tavallaan joka toinen Suomen seutukunta jätetään tämän järjestelmän ulkopuolelle. Samanaikaisestihan hallitus esittää seutukuntien tukiohjelmaa, johon nyt voidaan kokeilunluotoisesti ottaa muutama seutukunta mukaan. Siellä keskitytään seutukunnan kuntien yhteistyön tiivistämiseen. Puhutaan, että jopa maankäytön suunnittelussa voisivat seutukunnan kunnat mennä nykyistä pidemmälle yhteistyöhön ja luonnollisesti sitten kunnallishallinnollisissa asioissa tiivistää tätä yhteistyötä.

On ollut mielessä, olisiko ollut viisaampi, että jokaiselle seutukunnalle, joka tekee hyvän ohjelman — meilläähän on 85 seutukuntaa — varattaisiin starttiraha, joka annettaisiin vain hyvää kehittämisohjelmaa vastaan, ettei sitä suinkaan jaettaisi aivan automaattisesti. Silloin ei tarvittaisi erillistä tukiohjelmaa. Rahaa pitäisi tietysti olla enemmän käytettävissä, 100 miljoonaa ainakin, tällaiseen tarkoitukseen. Hyvä puoli olisi se, että jokaisella alueella olisi mahdollisuus päästä alueelliseksi keskukseksi.

Asiahan on niin, että kyllä jokaisessa seutukunnassa on tietty keskuspaikka ja muut kunnat ovat enemmän vähän ympärillä olevia kuntia. Verkosto olisi tasaisempi, jos joka seutukunnalle taattaisiin tämä mahdollisuus. Tuntuu, ettei se nyt ole mahdollista, on jopa epäilty — lähinnä kokoomuksen taholta on sanottu — että 30—40:kin on liikaa, riittäisi jos olisi maakunnittaiset keskukset. Olen ymmärtänyt niin, ettei tässä ole kysymys pelkästään maakuntien kehittämisestä, vaan todella maakuntakeskuksen lisäksi jokin muukin seutukunta voisi päästä tähän mukaan.

Kun ajattelen omaa maakuntaani Etelä-Pohjanmaata, jossa on kuusi seutukuntaa ja yhteistyö on menneitten vuosien aikana seutukuntien sisällä aika lailla käynnistynyt kuntien välillä, niin on selvää, että tulee melkoinen kilpailu sitten, mikä seutukunta maakuntakeskus Seinäjoen ympäristön lisäksi voi päästä aluekeskukseksi. On se nyt joka tapauksessa paljon parempi asia kuin se, että kehitettäisiin vain muutamaa kasvukeskusta koko Suomen alueella. Onhan tämä aina parempi, kun verkosto on tiheämpi, mutta epäily jää juuri, mitä tapahtuu sitten niille, (Puhemies koputtaa) jotka jäävät kokonaan tämän systeemin ulkopuolelle. Hallituksen taholta on sanottu, että sen ei tarvitse rajautua seutukuntiin, että esimerkiksi kaksi seutukuntaa voi yhdessä toki tehdä tällaisen aluekeskusohjelman ja sillä lailla ei jäisi valkoisia alueita. (Puhemies koputtaa) Aika näyttää, kuinka tässä kehitys kulkee. Joka tapauksessa tämä on mielenkiintoinen aluepoliittinen avaus. (Puhemies koputtaa)

Poliisin määrärahoista olen tavannut puhua ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Nyt olen pakotettu huomauttamaan, että 5 minuuttia on jo mennyt. Minun naputukseni tarkoitti sitä nimenomaan.

Puhuja: Arvoisa puhemies, lopetan.

⁷⁹ **Erkki Kanerva /sd:** Arvoisa puhemies! Minä voin sanoa sen, mikä ed. Ranta-Muotiolta jäi poliisin määrärahoista sanomatta. Nimittäin tarve verraten tuoreeseen, eduskunnan viime keväänä tarkastelemaan kihlakuntauudistukseen syntyi jo kohta 30 vuotta sitten. Tarpeen loi silloin nykyisen kihlakuntaviraston suurimman yksikön, poliisin, siirtyminen työkalain alaiseksi. Silloin luotiin eräänlaisena hätäratkaisuna poliisipiirien välinen yhteistoiminta. Se oli tarkoitettu väliaikaiseksi ratkaisuksi. Kun varsinaiseen organisaatiouudistukseen ei ryhdytty, tuo hätäratkaisu jäähmettyi paikoilleen neljännesvuosisadaksi.

Kun uudistukseen sitten lopulta ryhdyttiin, neljännesvuosisadan pysähtyneisyyden tilassa syntyneet käytännöt, lähes perinteet, vaikuttivat niin, että kihlakuntauudistus organisatorisesti ja toiminnallisesti enemmän tai vähemmän epäonnistui. Luulen, että sen myöntävät jo uudistuksessa omat saavutetut etunsa betonoineet uudis-

tuksen kummisedätkin. Kihlakuntauudistus olisi pitänyt tehdä puhtaalta pöydältä. Oli vahinko, että eduskunta ei viime keväänä kyennyt tarkastelemaan aikanaan tekemäänsä ratkaisua paljon kriittisemmin.

Epäonnistuneesta kihlakuntauudistuksesta osittain selittyy tämän pääluokan Poliisitoimiston alle kirjattu tarve selvittää poliisihallinnon rahan käyttö ja mahdollinen todellinen lisärahoituksen tarve. Tällainen väliaikaistarkastelu on tarpeen senkin vuoksi, että poliisihallinnossa on vieläkin vanhempia, peräti 30-luvun oloihin luotuja päällekkäisiä ja rinnakkaisia rakenteita. Vielä läänituudistuksessa jätettiin runsaasti esikuntaan resursseja, joille ei ole aina löydetty tarkoituksenmukaisia tehtäviä.

On syytä toivoa, että valiokunnan mietintöön kirjattu selvitys pureutuu riittävän syvälle siihen, mistä poliisihallinnon kustannukset muodostuvat. Vasta perusteellisen analyysin jälkeen tiedetään, mikä poliisihallinnon täysin mahdollinen lisärahoitustarve on.

Arvoisa puhemies! Pelastustoimen kohdalla valiokunta on pitäytynyt tarkastelemaan vain pelastushelikopterijärjestelmän rahoitusta. Valiokunnan ratkaisu on perusteltu sitäkin taustaa vasten, että pelastustoimen seutukunnalliset, tarkoituksenmukaisuutta tavoittelevat yhteistoimintajärjestelyt ovat lopultakin käynnistyneet.

Suoraan sisäasiainministeriön alaisista toiminnosta Rajavartiolaitos on kenties kaikkein eniten joutunut sopeutumaan muuttuviin olosuhteisiin. Rajavartiolaitos otti sille uutena tehtävänä maahantulon valvonnan olosuhteissa, joissa Suomesta tuli EU:n itäraja. Se vaatii Rajavartiolaitokselta mittavat henkilöstösiirrot samanaikaisesti, kun itärajan vartiointi rajaviivan toisella puolen on tietävästi oleellisesti heikentynyt. Valiokunnan esittämä Rajavartiolaitoksen lisärahoitus on vähintäänkin perusteltu. Rajavartiolaitoksen uudet haasteet edellyttävät, että sen taloudellista selviytymistä niistä kaiken aikaa seurataan.

Arvoisa puhemies! Kuntien rahoitus on tulos- ja valinkauhaan kokonaisuudessaan. Ne ratkaisut eivät luonnollisestikaan ole vielä käytettävissä. Valiokunnan kannanotto siitä, että käynnissä olevan selvitystyön edellyttämät säädosiehdotukset tuodaan tänne jo kuluvaan vuoden aikana, on perusteltu.

Tämän syksyn veroratkaisut, muun muassa ansiotulovähennys, ovat poissa kuntataloudesta.

Kuntien harkinnanvarainen avustaminen pitää tietenkin ymmärtää tilapäisratkaisuna, mutta vielä tulevana vuonna sen käyttäminen nyt esitettyä laajemmin olisi kenties ollut perusteltavissa.

⁸⁰ **Sisäasiainministeri Ville Itälä:** Arvoisa puhemies! Tässä on käyty keskustelua poliisin, Rajavartiolaitoksen ja pelastusosaston osalta. Yritän vastata muutamiin näkemyksiin, joita täällä on tullut esiin. Pitkälti voin yhtyä niihin käsityksiin, joita ed. Ihmäki jaoston puheenjohtajana esitteli, mutta muutama huomio joka tapauksessa.

Poliisin osalta on syytä todeta, että keskustelua on itse asiassa jo vuosikausia käyty siitä, ovatko poliisin resurssit riittäviä vai eivät. Yleensä lisäbudjetin kautta on tehty muutoksia. Sen takia ja kun tilanne jatkuvasti muuttuu, on poliisin taloustilannetta käyty nyt viikoittain läpi, jotta löydämme yhteiset määrittelyt, yhteiset luvut, ja on asetettu muutama työryhmä miettimään organisaatiota, painopisteitä, alueellisia painopisteitä. Työryhmää vetää maaherra Koski, ja työryhmän aika loppuu tämän vuoden lopussa. Tammi-kuussa siltä pohjalta päästään sitten ehkä tekemään johtopäätöksiä, mihin suuntaan poliisin osalta on syytä lähteä eteenpäin.

Mihin poliisin työn pitäisi painottua tulevaisuudessa? Ed. Ihmäki totesi, että kuluja on aiheuttanut polttoaineen hinnannousu; erityisesti atk-kustannukset ovat nousseet huikasti; henkilöstömenot ovat jatkuvasti nousseet; oikeuslääketieteelliset kulut ovat nousseet miljoonia; on tämän kaltaisia menoja, jotka vain tavallaan automaattisesti lisääntyvät ja joille poliisi itse ei oikeastaan voi yhtään mitään.

Meidän täytyy kuitenkin tulevina vuosina varustautua siihen, että tehtäväkenttä muuttuu. Selvästi on ollut näkyvissä huumausainetilanteen muuttuminen pahempaan suuntaan. Siksi olikin tärkeää, että valtioneuvosto jo heti alkusyksystä osoitti myös poliisin puolelle 10 miljoonaa markkaa siihen, että poliisi voi käydä taistelua huumerikollisuutta vastaan. Nämä 10 miljoonaa tullaan käyttämään nimenomaan katutason huumekaupan valvontaan.

Schengen asettaa myös poliisille uusia menoja. Esimerkiksi Schengenin tietojärjestelmä yhdessä Sirene-toimiston kanssa on maksanut poliisille noin 30 miljoonaa markkaa ja käyttö maksaa vuotuisesti noin 6 miljoonaa markkaa.

Rikosten monimuotoisuus ja monimutkaistuminen lisää kustannuksia. Telekuuntelukustannukset ovat voimakkaasti nousseet, ja telekuuntelu on kuitenkin yksi parhaimpia välineitä huumausainerikollisuuden vastaisessa taistelussa. Kansainväliset operaatiot omalta osaltaan vievät aika ison osan määrärahoista.

Rajavartiolaitoksen osalta voin tietysti yhtyä moniin näkemyksiin siitä, mikä on tulevaisuus, kun on tiedossa, että rajavartiosto on itärajalla pärjännyt hyvin. Venäläisen rajavartioston kanssa yhteistyö on ollut aika saumatonta, ja se on ollut tärkeää. Kun Venäjä on omalta puoleltaan ilmoittanut supistavansa rajavalvontaa Suomen rajalla, täytyy tietysti vähän huolestuneenakin seurata tilannetta, kuinka paljon siellä vähennystä tapahtuu. Kun Venäjä vähentää itärajalta rajavalvontaa siirtäessään sitä omalle etelärajallensa, tämä auttaa myös Suomen itärajan osalta, koska nimenomaan Venäjän etelärajalla ei ole ollut käytännössä mitään valvontaa ja sieltä on tullut kolmansien maiden kansalaisia ja myös huumeita. Kun sinne siirtyy valvontaa, se helpottaa tietysti koko Venäjän osalta ja meidän itärajamme osalta. Pelkästään se, että Venäjän puolella itärajalta siirtyy ihmisiä etelään, ei ole Suomenkaan kannalta huono asia. Tilannetta on syytä hyvin tarkkaan seurata.

Vielä pelastusosaston puolelta helikoptereista: Jo tässä vaiheessa jatketaan neuvotteluja siitä, miten tuleva helikopterijärjestelmä Medi-Helin ja Oulun Sepen osalta tulee jatkumaan. Ratkaisu yritetään löytää siten, että tarvittavat palvelut tulevat turvattua ainakin Turun, Helsingin, Kuopion ja Oulun osalta. Nämä keskustelut on todella aloitettu ja niitä tullaan käymään. Raha-automaattiyhdistys on ilmeisesti parhaillaan kokouksessa tekemässä omia ratkaisujaan.

⁸¹ **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Tämänkin pääluokan kohdalta hallituksen talousarvioesitys on peruslinjauksiltaan toimiva. Käsittelemme muutamaa asiaa ja ensimmäisenä Rajavartiolaitosta, vaikka siitä on paljon puhuttukin.

Kukin rajavartiosto huolehtii rajavalvonnasta siten, että rajalla vallitsee hyvä järjestys ja Suomea koskevat kansainväliset sitoumukset tulevat täytetyiksi.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä Rajavartiolaitoksen toimintamenomomentille esitetään 10 miljoonan markan lisäystä. Näin ollen

Rajavartiolaitoksen toimintamenot jäävät esitettyä 4 miljoonaa pienemmiksi. Rajavartiolaitoksen vuoden 2001 talousarvioesitys sisälsi valmiiksi noin 60 henkilön vähentämisen vuoden 1999 tasosta. 4 miljoonan markan vaje, joka nyt on, tarkoittaa edellä mainittujen 60:n lisäksi noin 20 henkilön vähennystä vuonna 2001.

Koko 1990-luvun pienentyneeseen henkilövahvuuteen Rajavartiolaitos on vastannut painopisteyttämällä toimintaansa ja mukauttamalla organisaatiota muun muassa lakkauttamalla rajavartioasemia. Omassa maakunnassani Pohjois-Karjalassa on esimerkiksi kymmenen viime vuoden aikana lakkautettu 13 rajavartioasemaa jne. Vuosittain toistuneet määrärahojen leikkaukset ovat suhteellisesti voimakkaimmin vaikuttaneet ja varmasti myös tulevat vaikuttamaan ensi vuonna, näin uskon, ennen kaikkea Pohjois-Karjalassa, Kainuussa ja Lapissa, juuri niillä alueilla, joilla myös työttömyys on maan korkein. Muun muassa Pohjois-Karjalasta on kymmenen viime vuoden aikana vähennetty noin 150 rajavartiomiestä.

Rajavartiolaitoksen resurssien väheneminen yhdessä nousseen työn hinnan kanssa edellyttää rajatarkastusten tehon sekä rajavalvonnan joustavuuden ja tekniikan hyödyntämisen kehittämistä edelleen, mutta myös mahdollisesti toimipisteiden vähentämistä, joten se jatkuisi. Rajavalvonnan taso laskee vuoden 1999 tasosta oleellisesti jo tänä vuonna. Täällä on kannettu huolta itärajan rajavalvonnan tasosta monessakin puheenvuorossa, ja resurssien vähetessä ja rajanylityksen lisääntyessä rajavalvonnan taso jatkaa laskuaan koko suunnittelukauden. On kyseenalaista, täyttääkö kesäkuukausien rajavalvonnan taso EU-jäsenyyden edellyttämää minimitasoa suunnittelukauden lopussa.

Arvoisa puhemies! Hiukan kuntataloudesta: Talousarvioesityksessä kuntien harkinnanvaraisiin rahoitusavustuksiin esitetään 320 miljoonaa markkaa. (Ed. Ala-Nissilä: Liian vähän!) — Sehän on liian vähän, olen samaa mieltä. — Tänä vuonna summa oli noin 100 miljoonaa suurempi. Toivotaan, että tätä voidaan nostaa lisätalousarviossa. (Ed. Ala-Nissilä: Keskusta esittää nyt lisäystä, toivottavasti edustaja kannattaa!)

Kuntien väliset taloudelliset erot ovat suuret, ja pelkäänpä pahoin, että ne edelleen ovat kasvamassa. Mietinnössä todistellaan keskiarvoilla sitä, että negatiivisten katteitten kokonaissumma on vähenemässä, mutta edelleen todetaan, että se

on todennäköisesti jatkossa nousemassa. Yleensäkin kuntien eroon vaikuttaa voimakkaasti yhteisöverouudistus, jossa menettäjiä ovat nimenomaan maa- ja metsätalousvaltaiset kunnat. Väli vuosien kunnallistalouden ongelmiin olisi toivonut todella merkittävämpää panostusta. Kuntatalouteen vaikuttaa myös hyvin voimakkaasti ansiotulovähennyksen nostaminen, joka nyt toteutetaan ja josta on puhuttu myös vuodelle 2002, eli kunnallisverotuksen puolella kärsivät eniten ne kunnat, joissa tulotaso on alhaisin. (Ed. Ala-Nissilä: Juuri näin!)

Edelleen haluan lopuksi vielä todeta sen, mihin muun muassa ed. Nousiainen viittasi. Arvonlisäveron takaisinperintäjärjestelmän valitettavasti eniten vaikuttaa juuri sellaisiin kuntiin, joissa on heikompi taloudellinen tilanne. Tällä tavalla taloudellinen toimeliaisuus on heikompa, (Ed. Ala-Nissilä: 5 miljardia pyörii sitä kautta!) ja tätä kautta perintä on huomattava negatiivinen tekijä, keskimäärin Pohjois-Karjalassakin noin 0,5 tuloveroprosenttia.

⁸² **Pekka Ravi /kok:** Arvoisa herra puhemies! Ihan lyhyesti poliisitoimesta: Pidän erittäin tärkeänä sitä, että mietintöön on kirjattu nyt aika suurella vakavuudella se, että poliisitoimen vaatima kokonaisresurssitarve selvitetään pikaisesti ja luotettavasti. Mikäli minun tietoni ovat oikeat, ministeri Itälä on tässä lähtenyt erittäin ripeästi liikkeelle. Olisi erittäin tarpeellista, kun resurssitarve on jatkuvasti ollut täällä keskustelussa, että todella voitaisiin luottaa siihen, että puhutaan oikeilla luvuilla. (Ed. Ala-Nissilä: Tähän on ministeri Niinistöillä sanottavaa!) Sitä täytyy kysyä ministeri Niinistöltä. (Ed. Ala-Nissilä: Ehdottomasti pitää!)

Rajavartiolaitoksen osalta tyydyn vaan ilmaisemaan kannatukseni niille rajaseudun lasten puheille, jotka täällä tätä asiaa erityisen asiantuntevasti käsittelevät. Totean vain se, että rajavalvonnan taso on todella kyettävä huolehtimaan kaikissa olosuhteissa ja minkäänlaisilla teknisillä välineillä ei sitä ihmistyövoimaa ja rajapartiointia niissä vaikeissa olosuhteissa pystytä täydellisesti korvaamaan.

Sitten kuntatalouteen: Aika paljon on jo käsitelty harkinnanvaraisia rahoitusavustuksia ja todettu, että ... — (Ed. Ala-Nissilä: Sitä on liian vähän!) — Ed. Ala-Nissilä on lukuisia kertoja todennut, että sitä on liian vähän. Jos hän malttaisi

hetken odottaa, minä perustelisin, että tuo 320 miljoonaa saattaa olla ihan oikea taso. — Eli aivan oikein on todettu, että se on kerta kaikkiaan käsitettävä väliaikaiseksi ratkaisuksi. Siinä minä olen kyllä ed. Ala-Nissilän kanssa samaa mieltä, että sen volyymin on oltava sellainen, että sillä on todella merkitystä kunnalle, joka sitä saa. Sitä ei pidä pilkkoa niin pieniin osasiin, että sillä ei ole vaikuttavuutta. Mietintöön sisältyy myös se näkökulma, että tuen riittävyttä seurataan. Jos näyttää siltä, että 320 miljoonaa markkaa ei riitä, ryhdytään pikaisesti toimenpiteisiin.

Juuri tähän kohtaan minusta sisältyy pieni epätarkkuus tai kömmähdyks valiokunnan tekstissä, kun siellä todetaan, että kuntien tulojen pitää olla ensisijaisesti lakisääteisiä. Tätä minä en kyllä allekirjoita missään olosuhteissa. Lienee tarjottu niin, että tulonsijoitusten täytyy perustua jonkunlaiseen lakisääteisyyteen. Kyllähän kuntien tulot koostuvat verotuloista. Minun mielestäni siinä aktiivisella elinkeinopolitiikalla ja yrittämisen edellytysten vahvistamisella on hyvin keskeinen osuus. (Ed. Ala-Nissilä: Siinä on laki takana!) — Siinä saattaa olla laki takana, mutta lakisääteinen-sanan käyttäminen on hieman arveluttavaa tässä yhteydessä.

Alueitten kehittämisestä haluaisin aluksi siteerata virkkeen pääministeri Lipposen Oulussa 11. päivä pitämästä puheesta, jossa hän totesi: "Itä- ja Pohjois-Suomi säilyvät aluepolitiikan pääkohdeena. Molempien kehittämistä varten on ollut oma työryhmänsä. Jatkossa tehostetaan toimia kehityksen vauhdittamiseksi perinteisillä kehitysalueilla." Tässähän ei ole sinänsä mitään uutta, mutta minä peräänkuulutan nyt voimakkaasti, että nämä lauseet muuttuisivat lihaksi ja todella nyt ennakkoluulottomasti mietittäisiin Suomen olosuhteisiin sopivia erityistoimia, lopetettaisiin se, sanoisinko, turhanpäiväinen höpötys milloin mistäkin Norjan tai Uuden-Seelannin mallista ja todella ennakkoluulottomasti tähän asiaan paneuduttaisiin.

Ed. Ranta-Muotiolle haluan todeta, että en ymmärrä, mistä hän on saanut semmoisen käsityksen, että kokoomus olisi jossakin yhteydessä nimenomaan ollut voimakkaasti rajoittamassa aluekeskusten lukumäärää. (Ed. Ranta-Muotio: Kokoomuslaisten puheista!) — Olette kuunnellut väärää kokoomuslaista siinä tapauksessa. — Minusta on nimittäin erittäin arvokasta, että aluekeskusohjelmaan lähtisi mukaan mahdollisimman suuri määrä alueita riippumatta siitä, tulee-

ko niitä valituksi 30, 40, 50 tai 60, koska on erittäin tärkeää, että näillä alueilla yhdessä, otetaan nyt vaikka seutukunta, mietitään omia vahvuuksia ja mahdollisuuksia ja pannaan niitä palikoita oikeaan järjestykseen. Vaikka valinta ei osuikaan kohdalle, sillä on merkitystä seudun jatkokehittämisen kannalta.

Arvoisa puhemies! Lopetan kihlakunta-asiaan ja esitän vain ministeri Korhosen suuntaan vilpittömän toivomuksen, että kun hän vie eteenpäin esitystä kihlakunta-asiasta, hallintovaliokunnan kannanotot ja eduskunnan käymä selvustelut otettaisiin visusti huomioon ja pyritäisiin mahdollisimman oikeudenmukaiseen ratkaisuun.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uusukainen.

⁸³ **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ravin puheenvuoron johdosta totean, että koko aluekeskushanke on mielestäni erinomaisen erikoinen ja kyseenalaistettavissa oleva hanke. Jos uutta rahaa näiden aluekeskusten, näitten veturien, rakentamiseen, näiden vetokyvyn parantamiseen, ei valtion toimesta tule, vaan tehdään niin kuin valtioneuvoston päätöksessä sanotaan, että aluekeskuksiin kohdennetaan alueelle tulevia määrärahoja, niin tämän johtaa entisestään vaikeampaan tilanteeseen aluekeskukseksi nimetyn paikkakunnan tai paikkakuntaryhmän ulkopuolella. Mitä aluekehitystä, mitä uutta lisäarvoa tällaisesta menettelystä tulee? Ei yhtään mitään. Siksi toiseksi, nyt kun alueet yrittävät toteuttaa EU-ohjelmia, joissa on pyritty maakunta- tai tavoite-alueajautuuteen, niin samaan aikaan heitetään uusi pala purtavaksi. Seuduilla ja maakunnissa alkaa olla (Puhemies koputtaa) palat sikin sokin, siellä puuhastellaan EU-ohjelmien kanssa, siellä puuhastellaan uusien seutuhankkeitten kanssa, joista kunnat eivät oikein tiedä, mihin niissä pyritään. Aika sekava tilanne kaiken kaikkien kanssa.

⁸⁴ **Mikko Elo /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Tulen omassa puheenvuorossani käsittelemään tätä aluekeskusasiaa. Monia kysymys-

merkkejä voidaan asettaa, mutta kyllä ensimmäisenä tulee mieleen, kun ed. Pekkarinen nyt puhuu, että hän puhuu erään hyvin suuren kasvu-keskuksen puolesta eli Jyväskylän puolesta. Ed. Pekkarinen, kannattaa kuunnella. Ei kannata ehkä jatkaa sitä pekkarointia, joka tuli tunnetuksi 1990-luvun alussa, jolla ed. Pekkarinen veti aina omaan maakuntaansa rahoja. Tässä on aivan selvästi ed. Pekkarisella pelko nyt siitä, että muikin maa saisi kehittää itseään valtion rahoilla, niin kun Jyväskylän seutu on saanut. Minun mielestäni, ed. Pekkarinen, tämä ei ollut perusteltu puheenvuoro.

⁸⁵ **Lauri Kähkönen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tervehdin ilolla aluekeskusohjelmaa sekä myös seutuhanketta, mutta kun ed. Ravi totesi, että — en tarkalleen sanamuotoa muista — haikaillaan Norjan-mallia tai muuta, niin itse kyllä näen asian sillä tavalla, vaikka on puhuttu, että näissä hankkeissa ei rahaa käsitellä, että se on niissä joka tapauksessa hyvin oleellista. Totta kai yhteistyöllä varmasti saadaan säästöjä ja asioita voidaan hoitaa toisella tavalla, mutta myös raha on tärkeä porkkana. Tälläkin hetkellä näillä alueilla, joissa on suuri työttömyys, on erittäin hyviä peruskorjaushankkeita liittyen teollisuuteen ja uusinvestointeihin, mutta rahasta on pula. Minusta olisi parasta aluepolitiikkaa, että riittävästi varattaisiin myös rahaa.

⁸⁶ **Olavi Ala-Nissilä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Yhdyn siihen näkemykseen, jonka ed. Pekkarinen vastauspuheenvuorossaan esitti, että kun meillä on 85 seutukuntaa, niin kaikille seutukunnille pitää antaa mahdollisuus. Sen pitää olla lähtökohta ja varoa sitä, että seutukuntia alettaisiin jakaa kahteen luokkaan: niihin, joita kehitetään, ja niihin, joita heitetään sushille. Tämä on tärkeä lähtökohta.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee kuntien eriarvoistumiseen, kyllä siinä on monta tekijää maaseutukuntien osalta. Maatalous ei maksa enää, kun ansiotulovähennystä on korotettu ja pääomatulo menee valtiolle veroina. Alle kouluikäisten lasten päivähoidon valtionosuuden työssäkäyntikerroin on kerta kaikkiaan väärä, koska lapsilla on subjektiivinen päivähoito-oikeus. Se pitäisi korjata. On arvonnalisäverojärjestelmä. On yhteisöverojärjestelmä. On eräitä muita järjestelmiä, jotka panevat nyt pienet maaseutukunnat sellai-

seen tilanteeseen, (Puhemies koputtaa) että vaikka ne tuottavat peruspalvelut edullisesti, tulot kerta kaikkiaan loppuvat. Ei tämä voi olla oikein, että ne voivat olla vain harkinnanvaraisten varassa yksin ...

Puhemies (koputtaa): Ed. Ala-Nissilä, minä olen lyönyt jo minuutin pöytään.

Puhuja: ... joita kiitettävästi tänä vuonna annettiin.

⁸⁷ **Pekka Ravi /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä minuakin nyt oudoksuttavat, kun olen tottunut pitämään ed. Pekkarista ja myöskin ed. Ala-Nissilää alueellisen kehittämisen puolestapuhujina, nuo heidän äskeiset puheenvuoronsa, ja suosittelisin ainakin ed. Ala-Nissilälle hieman tarkempaa perehtymistä hallituksen aluekeskus- ja seutukuntaohjelmaan.

Haluun vielä sanoa, että kuitenkin monet keskustalaiset vaikuttajat maakunnissa, muun muassa Pohjois-Savon maakuntajohtaja Antti Mykkänen, on pitänyt erittäin erinomaisena ja kunnianhimoisena hallituksen aluepoliittista ohjelmakokonaisuutta, jopa niin, että en ollut aivan todeksi uskoa, kun Savon Sanomien uutista luin. Kyllä keskustan kentässäkin tähän suhtaudutaan hyvin eri tavalla. Käytännön toimijat näyttävät olevan eri mieltä kuin te täällä eduskunnassa.

⁸⁸ **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Elolle voisi todeta, kun olette pitkään ollut eduskunnassa niin kuin ed. Pekkarinenkin, että ed. Pekkarinen edustaa tänä päivänä Jyväskylää, joka kasvaa hyvin voimakkaasti, ja Pori taantuu edelleen. (Ed. Pekkarinen: Keski-Suomea minä edustan!) — Niin, Keski-Suomea. — Mistä se johtuu? Onko kyse kotiinpäinvedosta vai ei, mutta joka tapauksessa siinä maakunnassa on tehty hyvää työtä. Olkoon se esimerkiksi koko Suomelle ja hallitukselle, että meillä kaikki maakunnat voivat yhtä hyvin kuin ainakin osa Keski-Suomesta. (Ed. Elo: Valtion rahoilla, Salo!) — Joo, mutta valtiolle tulee rahaa takaisin, kun talouselämällä menee hyvin.

Arvoisa rouva puhemies! Täällä on puhuttu kuntataloudesta, ja kuntatalous on erittäin tärkeää budjettitalouden kannaltakin, koska jos valtion ja kuntien vuorovaikutus ei ole sopusoinnussa, kuntataloudessa voidaan huonosti. Tämän

vuoden osalta on jaettu viime vuoden lukujen perusteella kunnille harkinnanvaraisia apuja. Se oli hyvin merkittävä summa ja se tuli monessa kunnassa aivan tarpeeseen. Se oli hyvä asia. Se, että harkinnanvaraisia apuja on tarvittu niin paljon jaettavaksi, kertoo siitä, että kuntien välinen rahaliikenne ei ole kuitenkaan sopusoinnussa, koska kuntaministeri uemampaan eri otteeseen on vakuuttanut, että kunnilla menee keskimäärin hyvin. Siksi odotamme Jukka Pekkarisen yhden miehen selvitystyöryhmän raporttia ja toimenpide-ehdotuksia. Toivottavasti voidaan aidosti liikua siihen suuntaan, niin kuin ministeriössä esitetään, että harkinnanvaraisia apuja jatkossa vähemmän tarvitaan.

Alueiden kehittäminen on erittäin tärkeää ja arvokasta. Meillä on muutama kasvukeskus, joilla on erityinen asema tänä päivänä suomalaisessa yhteiskunnassa. En kadepdi niitä kasvukeskuksia, vaan toivoisin, että Suomeen yhteisin ponnistuksin voitaisiin luoda lisää kasvukeskuksia, jotta muuttoliikettä voitaisiin jonkun verran hillitä, koska onhan tosiasia, että nyt tapahtuva muuttoliike aiheuttaa tyhjiöitä, joita ei voida millään täyttää. Esimerkiksi Pääkaupunkiseudulla puhutaan voimakkaasti asuntopulasta ja toisaalta jatkuvista ruuhkista, tarvitaan lisää teitä, rautateitä. Keskittyminen luo kustannuksia, ja siinä mielessä juuri osaamiskeskusten luominen on erittäin tärkeää.

Meillä on nyt meneillään EU-ohjelmakausi, joka päättyy vuonna 2006. Nyt vielä kun unionia ollaan laajentamassakin, täytyy erittäin johdonmukaisesti tietenkin suhtautua tämän ohjelmakauden rahoihin ja siihen, mitä jatkossa tulee ja miten tulevaisuuteen varaudutaan. Uskon, että ministeriössä riittää viisautta nähdä kauaksi ja niin, että myös ne alueet, jotka eivät tässä ja nyt ehdi kehityksen vauhtiin, pääsevät aikanaan mukaan.

Vielä poliisista ja poliisin näkyvyydestä. Kihlakuntaudistuksen myötä useat kunnat menettivät poliisiasemansa ja nyt poliisi on siellä harvinaisen nähtävyys. Turvattomuus näillä alueilla on lisääntynyt, ja siksi on erityinen huoli ja resurssien kohdennuskin osoittavana poliisin liikkuvuuteen, näkyvyyteen ja yleensäkin toimintatavallisuuteen. Huumausainerikollisuus on edelleen kasvussa, ja rikollisuuden myötä tietenkin tulee kaikenlaisia seurausilmiöitä, tarvitaan lisää tutkijoita ja muutakin. Voidakseen toimia johdonmukaisesti poliisi tietenkin tarvitsee rahaa.

(Puhemies koputtaa) Toivottavasti huumausainerikollisuuteen, joista ministeri Itälä on ansiokkaasti puhunut, osoitetaan myös rahat budjetissa, viimeistään lisäbudjetissa, jotta päästään asiassa eteenpäin.

Puhemies: Pyydän muistuttaa, että meillä on 5 minuutin nopeatahtinen keskustelu edelleen meillä.

⁸⁹ Alue- ja kuntaministeri Martti Korhonen: Arvoisa rouva puhemies! Ihan lyhyesti ed. Pekkariselle: Onneksi se ei ole kovin iso joukko, joka ei tiedä, mihin ollaan menossa. Minun tapamani kuntapäätäjät, maakuntajohtajat, tekeskuksen johtajat jne. tietävät kyllä mihin ollaan menossa. Onneksi, kun kuuntelee teidän puheitanne. Olette koko ajan samaa mieltä ja toistatte samaa: Väärin sammutettu. Milloin ei tehdä mitään, ei ole hyvä, silloin kun tehdään jotain, sekaan ei ole hyvä. Siitä huolimatta meillä on johdonmukainen, selkeä suunnitelma, minkä mukaan on tarkoitus mennä eteenpäin, ja sen mukaan nyt edetään.

Kihlakuntajakoa en ala sen tarkemmin käydä läpi, mutta totta kai huomioidaan se, mitä eduskunta on sanonut, ja huomioidaan valiokunnan näkemykset. Pitää kuitenkin muistaa reaaliteetti, että on myös muita asiantuntijoita. Otan esimerkiksi läänin poliisijohdon, jonka näkemykset ovat joiltakin osin hyvin selkeitä, johdonmukaisia, ja me tietenkin toimimme myös näiden asiantuntijoiden mukaan ja heidän ääntään kuunnellen. Jos on selvät lausunnot, että kihlakunta ei esimerkiksi ole riittävän kokoinen toimiakseen eikä siellä pystytä takaamaan kansalaisille tarvittavia tasapuolisia palveluja, niin kyllä ministeriö on silloin sen tosiseikan edessä, että jotakin on tehtävä. Jos kihlakunnassa vielä ovat tehtävämäärät läänin alhaisimpia sekä poliisien määrään että asukasluukuun suhteutettuna, niin kyllä sille jotakin on pakko tehdä, tai muuten ministeriö ei vastaa siitä toimialastaan, josta on vastuussa. Asioissa on aina puolensa, mikä tulee muistaa.

Aluekehityksen ja kuntatalouden kytkentä toisiinsa on hyvin tiivis. Kun olen puhunut, olen sen takia koko ajan korostanut sitä, että näillä kahdella sektorilla pitää pystyä saamaan tuloksia aikaan. Se, että harkinnanvaraisen kautta käydään keskustelua, on toisaalta järkevää ja toisaalta ei-järkevää. Harkinnanvaraisesta pitää pyrkiä

eroon, se on ainoa johdonmukainen tie, jolloin saadaan ennustettavuutta ja tasaisuutta kuntatalouksiin, jotta ei tarvittaisi harkinnanvaraista. Mutta se on tehtävä niin, että sekin menee tietyllä kaavalla ja tietyllä lailla siten, että kunnat voivat myös itse tehdä korjaustoimia, joita tarvitaan. Valtio tekee omalta osaltaan.

Tällä hetkellä kuntatalous on tasapainottomassa kokonaisuutena kohtuullisen hyvin, niin kuin usea puhuja on maininnut. Eriytymisongelma on, mutta pitää muistaa, että sitä on painettu hyvin tiukasti alaspäin. Jos katsotaan negatiivisia kuntia, niiden lukumäärää on voitu pudottaa, markkamäärää on voitu pudottaa, jos lasketaan henkilöluvulla, on tultu noin miljoonan henkilön määrästä noin 300 000:een. Tilanne näyttää paranevan vielä ensi vuonna, mutta sen lisäksi tarvitaan toimia, ja ne toimet ovat nyt tiukasti kiinni selvitysmies Pekkarisen esityksestä sekä myös muista, jotka tällä hetkellä ovat kesken, mukaan lukien arvonlisäverojärjestelmän selvitys, joka kytketään osaksi tätä isoa kokonaisuutta.

Aluekehittämisen osalta pitää nähdä koko toimintakehikko, jolla hallitus menee eteenpäin. Se on itse asiassa yhdeksänkohtainen ohjelma, työohjelma nimeltään, joka pitää sisällään erittäin monta erilaista toimea, joista muodostuu kokonaisuus. Nyt räätälöidään irti aina yksi osa kokonaisuudesta, jolloin kenellekään ei tunnu syntyvän kokonaiskuvaa siitä, mitä kaikkea se pitää sisällään. Korostan sitä, että mitään aluetta ei ole tarkoitus jättää ulkopuolelle ja ilman kehittämistoimia. Nyt on vaan välineistö erilainen kuin se on ollut ennen. Se on uudenlainen, sitä pitää uudistaa, on vastattava tulevaisuuden haaveisiin eikä elettävä menneisyydessä, niin kuin joillakin tuntuu mielihaluja olevan. Puhutaan vanhasta aluepolitiikasta. Minä arvostan vanhaa aluepolitiikkaa osaltaan, mutta johdonmukaisen kysymys silläkin puolen on, miksi meillä on ongelmia, jos se kerran oli niin hyvää. Jos sillä olisi tuloksia saavutettu, sillä olisi pysytty saavuttamaan tilanne, ei meidän nyt tarvitsisi miettiä uuden ja uudenlaisten toimien kohdentamista ja resursointia, millä tulevaisuuteen vastataan.

Tulevaisuudessa yksi olennainen kysymys on, miten eri alueet pystyvät vastaamaan suurempiin haasteisiin. Silloin tullaan seutuyhteistyöhön, aluekeskusten kautta saavutettaviin tuloksiin ja sitä kautta syntyvään riittävään voimaan vastata haasteeseen. On aivan selvä, mihin ed. Ala-Nissilä viittasi, että ongelmat ovat ennakoitavissa jo

laskelmien mukaan. Ne kohdentuvat pieniin, alle 6 000 asukkaan kuntiin, ja niidenkin eteen jotta-kin pitää tehdä.

90 Mauri Pekkarinen /kesk (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Annan arvoa ministerin korkealle osaamiselle ja opettamiselle tässä asiassa. Se ansaitsee varmasti tunnustuksen.

Ministeri Korhonen, on hivenen vaikea käsittää, mitä lisäarvoa suurelle osaa jotakin seutukuntaa tuo se, jos seutukunnalle, sille alueelle, tulevat varat tässä ideassa ollaan keskittämässä seutukunnan veturiin. Jos ne ovat alueella ympärillä olevilta muilta kunnilta pois, on vaikea nähdä, mitä tulevaisuuden uskoa tällä metodilla luodaan ympärillä oleville kunnille, aivan hirveän vaikeaa. Kokonaan eri asia olisi, jos te toisitte uutta lisää seudulle seudun veturin kautta. Silloin toimittaisiin toisella tavalla, mutta ajattelu, mikä tässä nyt on menossa ...

Mitä tulee vanhaan ja uuteen aluepolitiikkaan, sallikaa tälle kohdalle, ministeri, opetuksessa vähän hymyillä. Kun Pihtiputaalle yritetään rakentaa linja-autoasemaa aluekehitysrahoilla, (Puhemies koputtaa) se on ilman muuta, jos seiniä rakennetaan, vanhaa aluepolitiikkaa, mutta jos Jyväskylään samaa hanketta yritetään, samojen sanojen mielestä se on uutta aluepolitiikkaa. Mikä idea tämä on?

91 Olavi Ala-Nissilä /kesk (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Selvitysmies Jukka Pekkarisen työ on tietysti tärkeää. Mikäli olen oikein ymmärtänyt, arvonlisäveron palautus- ja takaisinperintäjärjestelmä on siihen otettu mukaan, mutta esimerkiksi kouluikäisten lastenhoidon työssäkäyntikerrointa, joka sorsii maaseutumaisia kuntia, koska maanviljelijöiden lapset eivät ole siinä mitään, ei ole siinä mukana. Ottakaa tämä, ministeri, sinne myöskin mukaan.

Mitä tulee eriytymisongelmaan, luulen, että samaan aikaan kun sitä yritetään ratkaista, uusi talous asettaa uusia haasteita. Tiedämme, että on pieniä Nokia-vetoisia kaupunkeja, jotka saavat suurin piirtein yhtä paljon yhteisöverotuottoja tänä vuonna kuin esimerkiksi Kainuun maakunta, kokonainen maakunta. Pienen kaupunkiin tulee yhtä paljon yhteisöverotuottoja. Tämä heitely, ministeri, vaan jatkuu, kun Nokia kasvaa. Uuden talouden haasteisiin pitää myöskin varautua, jos aiotaan näitä tasoittaa.

⁹² **Paula Lehtomäki /kesk** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Pekkarinen jo hyvin jatkoi aluekeskuksista, joten en puutu siihen.

Kysyisin ministeri Korhoselta, milloin te lähette voimakkaasti toimenpiteisiin talousneuvoston työryhmän yksimielisten lausumien pohjalta. Siellähän kuitenkin teidän oma työryhmänne sanoi, että resursseja aluekehitykseen pitää lisätä, ja korosti sitä, että infra, tietoliikenneinfra, on yhä valtiovallan vastuulla. Siitä asiasta me olemme hallituksen puolelta kuulleet erilaisiakin mielipiteitä.

Viitaten hallinnon hajauttamiseen, eikö hajauttamista olisi se, että mietittäisiin lisää tehtäviä paikallistasolle, eikä niin, että nyysitään toiminnot perukoilta niin pitkälle, ettei voida enää hyvällä tahdollaakaan puhua paikallisesta valtionhallinnosta?

⁹³ **Mika Lintilä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lehtomäki otti aikaisemmin esille kihlakuntakysymyksen ja ministeri vastasi, että mikäli läänit ovat myös sitä mieltä, että kihlakunnissa tulee tehdä muutoksia, ministeriö ryhtyy toimenpiteisiin. Esimerkiksi Länsi-Suomen lääni on ollut yhtä mieltä kihlakunnan kanssa, mutta siitä huolimatta ministeriö on puutunut tilanteeseen.

Harkinnanvaraisesta tietysti kaikki olisimme mielellään pääsemässä eroon, mutta ongelmat valtionosuuksien ja yhtiöverojen leikkauksissa ovat ajaneet siihen, että kunnat ovat eriytyneet. Tämä eriytymisongelmahan ajaa meidät jollain aikavälillä pakkoliitoksiin, eli harkinnanvaraisia tarvitaan, jos halutaan kuntia pitää pystyssä.

Aluekeskuksista: Sinällään oli hyvä, että aluekeskuksille saatiin lisää 15 miljoonaa markkaa, mutta mikä aluekeskusten rooli on suhteessa maakuntaliittoihin, suhteessa seutukuntiin, sen pitäisi kirkastua pikkuhiljaa paremmin ihmisille siellä maakunnissakin. (Puhemies koputtaa) Tämä asia ei ole täysin selvä.

⁹⁴ **Alue- ja kuntaministeri Martti Korhonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä minuutissa selvitan kaikki kysymykset.

Ensinnäkin tietoliikenneinfra: Vasta tuli tutkimus, että oliko 99 prosenttia maasta on tietoliikennejärjestelmien piirissä. En tiedä, pitääkö prosentin olla yli 100.

Ed. Pekkarinen otti esille kysymyksen, mikä on se uusi lisä. Uusi lisä on uuden opettelu, uudenlaisen tavan lähestyä asioita, ei niin kuin monesti tapana on, riitelemällä ja vastakkain asettamalla. Jos te katsotte tällä hetkellä Suomessa menestyneitä alueita, ne pohjautuvat kaikki vahvaan seutuyhteistyöhön, joka ainut. Mitään muuta mallia, joka on menestynyt, ei löydy. Sieltä löytyy verkostoituminen, sieltä löytyy uudenlaisten menettelytapojen opettelu jne.

Ed. Ala-Nissilä otti esille kouluikäisten lasten kertoimen maaseutupaikkakunnilla. Tässä on tulossa myös muita ratkaisuja, jotka liittyvät verotukseen. Katsotaan, pystytäänkö sillä puolella etenemään. Olen samaa mieltä periaatteessa siitä, että myös maaseutuvaltaisia paikkakuntia pitää jollakin tavalla katsoa tulevaisuudessa, mutta eri keinot pitää katsoa siihen.

⁹⁵ **Sisäasiainministeri Ville Itälä** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. M. Salo otti ihan puheenvuoronsa lopussa esille huumetestit. Ihan varmuuden vuoksi, ettei tule väärää käsitystä, kun hän totesi, että niihin tarvitaan nopeasti määrärahoja, haluan tuoda esiin, että tietenkin järjestys on niin, että ensin asiasta on tehtävä laki, ja kun on laki, voimme miettiä määrärahoja. Totean tämän, ettei tule kuvitelmia, että testejä voitaisiin tehdä, jos vain olisi rahaa. Ensin täytyy miettiä lain tasolla, kenelle niitä tehdään, miten niitä tehdään ja mitä siitä seuraa.

⁹⁶ **Mikko Elo /sd**: Puhemies! Totta on se, että maamme alueellinen kehitys on selvästi vinoutunut viime vuosien aikana. Kehitys on keskittynyt muutamaankin kasvukeskukseen, ja toisaalta eräät muut alueet maassamme kärsivät aikamoista verenvähyttä. Täällä on usein mainittu pelkästään Itä- ja Pohjois-Suomen ongelmat. Tässä tuon esille oman maakuntani Satakunnan ongelmat samanaikaisesti. Satakuntahan on selvästi jakautunut kahtia esimerkiksi työllisyyden osalta. Siellä on hyvin toimeentulevia kuntia, joissa työttömyys on 6–7 prosentin luokkaa, mutta sitten maakuntakeskukset Pori ja Rauma ovat kuitenkin erittäin suurissa vaikeuksissa edelleen.

Tietysti, puhemies, voidaan kysyä, mitkä ovat sisäministeriön mahdollisuudet yleensä aluepoliittisen kehityksen näkökulmasta. Rahathan ovat käytännössä muualla. Rahat, jotka vaikuttavat alueelliseen kehitykseen, tulevat kauppa- ja teol-

lisuusministeriöstä, työministeriöstä, liikenneministeriöstä, puolustusministeriöstä ja tänä päivänä ennen kaikkea opetusministeriöstä. Tällä hetkellä on erilaisia organisaatioita, jotka yrittävät vaikuttaa maakunnalliseen kehitykseen: sellaiset kuin te-keskukset, joita on kaikkiaan 15, ja maakunnalliset liitot, joita on parikymmentä. Meillä on osaamiskeskuksia ja meillä on esimerkiksi Finnveran toimistot lähes kaikissa maakunnissa. Itse asiassa kyllä meillä välineitä on olemassa, mutta, puhemies, minun väittämäni on se, että perusongelma on se, että valtion rahat jakautuvat hyvin eri tavoin. Tänä päivänä valtion rahojen jakautuminen tulee nimenomaan yliopistojen ja korkeakoulujen kautta.

Kun täällä esimerkiksi ed. Pekkarinen aikaisemmin puhui aluekehityksestä, niin kyllä on esimerkiksi mielenkiintoista todeta, kun Tilastokeskuksen mukaan katselen, miten valtakunnalliset rahat jakautuvat maakuntien kesken, että kaikkein vähiten aina 90-luvun selvityksissä on saanut Päijät-Häme eli Lahden seutu ja sen jälkeen Satakunta eli Porin alue. Ehkä ihan eniten valtion rahoista hyötyviä on Keski-Suomi, joka saa nimenomaan esimerkiksi Jyväskylän yliopiston kautta erittäin merkittävän summan, noin 500 miljoonaa markkaa, joka vuosi rahaa. Näillä on suuri merkitys.

Puhemies! Meidän nykyiset kasvukeskuksemme ovat Saloa lukuun ottamatta kaikki yliopistokaupunkeja. Sekin kannattaa huomioida.

Kun täällä on nyt minun mielestäni esitetty aiheellisia kysymyksiä siitä, mitä mahdollisuuksia meillä todellisuudessa on kehittää 30–40 alueellista keskusta, niin minä esitän tämän saman kysymyksen nyt ministeri Korhoselle. Kun rahaa oli osoitettu budjetissa 10 miljoonaa markkaa, se olisi tehnyt noin 300 000 markkaa per maakunta, ja kun sitä lisättiin 25 miljoonaa markkaan, niin eihän se sinänsä paljon vielä merkitse lisärahoitusta.

Itse asiassa henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että jokainen maakunta tarvitsisi maakuntakeskuksesta veturin. Meillä riittäisi parikymmentä maakunnallista keskusta ja parikymmentä aluekeskusta. Minä ymmärrän ministeri Korhosen näkökulman, ja se on se, että uudennaisella lähestymistavalla löydetään jotakin uutta, mutta sehän on tietysti vielä ideoiden varassa. Kukaan meistä ei pysty sanomaan sitä, tapahtuuko todellisuudessa näin. Rahasta on kysymys, ja, vielä kerran, olen sitä mieltä, että pääasiallinen rahoitus

tulee nyt opetusministeriön kautta satsauksesta yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin jne., mutta palaan siihen ehkä vähän myöhemmin.

Puhemies! Toinen asia aivan lyhyesti. Tämän päivän Helsingin Sanomissa toimittaja Keijo Himanen kirjoittaa voimakkaasti sen puolesta, että Keravalle sijoitetaan valtakunnallinen hätäaluekeskusyksikkö. Se on ilmeisesti tilaustyötä Helsingin alueelta, ja siinä on erilaisia perusteita muun muassa, että siellä jo kymmenen henkilöä toimii siinä odotuksessa, että tämä aluekeskusyksikkö tulee sinne. Sehän on aika erikoinen perustelu, että kymmenen ihmistä toimii siinä uskossa, että ministeri Itälä tällaisen päätöksen tulisi tekemään. Todellisuudessaan päätöksen tekee todella ministeri Itälä.

Minun mielestäni tässä olisi nyt ensimmäisen kerran sen jälkeen, kun on luvattu hajakeskitystä eli hallitus on sitoutumassa siihen, että valtiollisia laitoksia voidaan hajakeskittää, mahdollisuus siihen. Tiedän, että Keravan lisäksi monet alueet ovat kiinnostuneita tästä yksiköstä. Esimerkiksi kotikaupunkini Pori on esittänyt minun mielestäni hyviä perusteluita sille, minkä takia valtakunnallinen hätäaluekeskusyksikkö olisi syytä sijoittaa sinne. Totta kai kaikki muutkin alueet, jotka ovat ilmoittautuneet, ovat varmasti tehneet perustellut esityksensä. Mutta omasta puolesta toivoisin, että jo tässä yhteydessä me todella harrastaisimme valtakunnallista hajakeskitystä ja valtioneuvosto, tai tässä tapauksessa ministeri Itälä, tekisi oikean ratkaisun.

⁹⁷ **Sisäasiainministeri Ville Itälä** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Varmasti teen oikean ratkaisun, mutta en vielä tiedä, mikä se tulee olemaan. Joka tapauksessa, kun tämä on ajankohtainen asia, haluan tässä ottaa sen esiin, kun tiedän, että täällä varsin monet ovat kääntyneet puoleeni ja kertoneet monista kaupungeista, joilla on valmiuksia ottaa hätäkeskusten keskusyksikkö omaan kaupunkiinsa. Virkamiehet ovat nyt valmistelleet toiminnalliset kriteerit, joiden pohjalta ratkaisu tullaan tekemään, ja päätöksenteossa tietysti otetaan myös alueelliset kriteerit huomioon. Päätös tullaan varmaan tekemään vuodenvaihteen tienoilla, koska nimenomaan tärkeintä on, että sijaintipaikka tiedetään silloin, kun ruvetaan palkkaamaan ihmisiä tähän hätäkeskukseen.

⁹⁸ **Marja Tiura /kok:** Arvoisa puhemies! Vaikka poliisin määrärahoja on viime vuosina lisätty, ei mielestäni vieläkään ole saavutettu riittävää tasoa. Ensi vuoden 2001 kehys on 2 963 miljoonaa markkaa, eli esitetty lisäys tähän vuoteen verrattuna on 91 miljoonaa markkaa. Poliisin työn vaatimus vastaavasti lisääntyy jatkuvasti, eikä työturvallisuuksikaan tule unohtaa. Erityisesti syrjäseuduilla poliisipäivystykset ovat lähes lakanneet ja poliisin virkoja on edelleen täyttämättä. Kansalaisten luottamus poliisiin tulee taata poliisien riittävällä näkyvyydellä.

Talousarvioesityksen selvitysosassa todetaan, että poliisin henkilöresurssien turvaamiseksi panostetaan peruskoulutukseen ja koulutuksen sisältöä kehitettäessä huomioidaan muun muassa uusien rikollisuusmuotojen, kuten esimerkiksi talousrikollisuuden, vaatima asiantuntemus ja tekninen osaaminen. Tänä vuonna koulutetaan 432 poliisia ja ensi vuonna 360. Ainakaan määrällisesti poliisin henkilöresursseja ei olla ensi vuonna turvaamassa. Hallituksen 5.10.2000 tekemä periaatepäätös huumausainepolitiikan lisäämisestä lisää poliisin määrärahoja, mikä on hyvä asia ja menee oikeaan kohteeseen.

Arvoisa puhemies! Mielestäni nämä panostukset kyseiseen ammattikuntaan eivät kyllä riitä. Valtion rahakirstu ei toki ole pohjaton ja jakajia on muitakin, mutta poliisin palkkaus on pidettävä kilpailukykyisenä kansalaisten yleisen turvallisuuden takia. Yksityissektorille poliiseja ei ole Suomessa juurikaan siirtynyt vielä, mutta lähivuosina varmasti poliisihallinto joutuu kilpailemaan työvoimasta myös muiden työnantajien kanssa.

Lopuksi, arvoisa puhemies: Olen samaa mieltä valtiovarainvaliokunnan kanssa siitä, että poliisitoimen kirjanpito, laskentatoimi ja budjetointi tulee tehdä siten, että eri vuosien menotason seuranta on mahdollista ja määrärahoista päättäminen voidaan jatkossa perustaa luotettaville arvioille määrärahojen tarpeesta. On hyvä, että poliisin resurssitarve selvitetään kokonaisuudessaan pikaisesti ja asiaan tartutaan. Siitä kiitokset ministeri Itälälle.

⁹⁹ **Harry Wallin /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Halusin kiinnittää huomiota Ulkomaalaisviraston asioihin, koska niistä täällä ei ole vielä puhuttu. Meillähän Ulkomaalaisviraston tehtävänä on käsitellä ja ratkaista asioita, jotka koskevat maahantuloa, maassa oleskelua ja pakolaisuutta, sekä

käsitellä ja ratkaista Suomen kansalaisuutta koskevia asioita.

Talousarvioesityksessä todetaan Ulkomaalaisvirastosta: "Päätöksenteko on oikeusvarmaa ja nopeaa. Päätösten määrä ylittää vireille tulleiden asioiden määrän ja käsittelemättömien asioiden määrä on saatu hallintaan." Viimeksi sanottu ilmeisesti on perua siitä, että ulkomaalaislakia uudistettiin kesällä niin, että niin sanottu pikäkäännytys onnistuu. Kuitenkin talousarvioesityksessä todetaan: "Vireille tulleiden hakemusten läpivientiaikoja hakemuksesta päätöksentekoon nopeutetaan heikentämättä oikeusturvaa käyttämällä sekä henkilö- että teknisiä resursseja joustavasti ja tehokkaasti."

Kun ainakin henkilökohtaisesti olen saanut yhteydenottoja ihmisiltä, joitten puoliso on vielä toisessa maassa ja asioiden käsittely ei ole nopeaa vielä tänäkään päivänä, niin riittääkö se, että henkilö- ja tekniset resurssit käytetään joustavasti ja tehokkaasti, eikä kuitenkin pitäisi satsata lisävirkoja? Saadun selvityksen mukaan Ulkomaalaisvirastoon tarvittaisiin peräti 30 uutta lisävirkaa, jotta päätöksenteko olisi nopeaa ja tehokasta ja ihmiset saisivat oikeudenmukaisen ratkaisun. Sitä tämä talousarvioesitys ei meille lupaa, vaan olemassa olevia resursseja pyritään edelleenkin kuormittamaan lisää, joustavasti ja tehokkaasti.

Kun katsoo turvapaikkahakemusten määriä ja päätöksiä, huippu kai saavutettiin viime vuonna, jolloin hakijoita oli peräti 3 106. Varmaan ministeri Itälä voi kertoa, mikä tämänhetkinen tilanne on, mutta sehän oli kasvava vielä kesään asti. Kuitenkin samanaikaisesti on erittäin suuri joukko oikeutettuja ihmisiä, jotka hakevat oleskelulupaa Suomeen avioliiton tai muun syyn takia ja jotka joutuvat olemaan muualla asioiden käsittelemättömyyden takia. Tähän halusin kiinnittää huomiota.

Toinen asia on huumetilanne, josta täällä on aika paljon puhuttu. Siitä haluaisin kiittää hallitusta, sen toimista lisätä huumeiden vastaiseen työhön voimavaroja. On hyvä, että huumeepoliisin virkoja lisätään 70:llä seuraavan kahden vuoden aikana ja tällä lisävoimalla tehostetaan katuvalvontaa ja isketään entistä kovemmin huumeiden jakeluportaaseen. Kuitenkin asia, jota huumeepoliisit itse henkilökohtaisesti haluaisivat, olisi se, että perustettaisiin maakunnalliset huume-yksiköt. Nyt esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla ja Seinäjoella ei ole yhtään päätoimista poliisia,

joka työskentelisi huumeiden parissa, vaan se tapahtuu oman toimen ohella tai keskusrikospoliisin toimesta. Kun katsoo humerikoksien kehitystä esimerkiksi entisen Vaasan läänin alueella, Vaasan kaupungissa on vuoden sisällä humerikollisuus lisääntynyt 420 prosenttia. Seinäjoen osalta lisäys on ollut peräti 107, ja esimerkiksi Seinäjoen osalla, niin kuin aiemmin jo totesinkin, ei ole yhtään päätoimista huumepoliisia, vaan työ tapahtuu muun työn ohella. Tähän haluaisin kiinnittää huomiota.

Keskustelun nopeatahtinen osa päättyi.

¹⁰⁰ **Sisäasiainministeri Ville Itälä** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä tuli ulkomaalaisasia tänään ensimmäistä kertaa esille. Se on usein kyselytunnilla muutenkin ollut keskusteluissa. On näistä resursseista puhuttu ja lupien käsittelyn pitkästä kestoajasta. Kuitenkin siellä on tapahtunut erittäin paljon parannusta ja keskimääräinen kesto aika on lyhentynyt oleellisesti. Muutos, joka kesällä tehtiin ulkomaalaislakiin, on toiminut varsin hyvin. Turvapaikanhakijoiden määrä on oleellisesti vähentynyt, ja sitä kautta on myös saatu lisäresursseja. Resurssien lisäksi tietysti lain sisältö vaikuttaa ratkaisevasti siihen, kuinka kauan käsittely kestää. Nyt ollaan ensi vuoden aikana tuomassa eduskunnalle kokonaisuudistus ulkomaalaislain osalta, ja siinä tietysti sen sisältö aika paljon ratkaisee.

Kun ihmiset ottavat kansanedustajiin ja ministereihin yhteyttä siitä, että jonkun anomuksen käsittely kestää varsin kauan, niin taustalla on usein se, että hakemus ei ole ollut täydellinen. (Puhemies koputtaa) Hakemusta on jouduttu pyytämään korjaamaan, ja sen takia käsittely usein kestää. Kyse ei ole pelkästään Ulkomaalaisviraston viranomaisista.

Puhemies: Muistanette, että vastauspuheenvuoro ei ole niin sanottu subjektiivinen oikeus; ottaa puheenvuoro sitten P-painikkeen kautta.

¹⁰¹ **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Alueiden kehitys Suomessa jatkuu edelleen erittäin tasapainottomana. Vaikka on edetty vahvan talouden kasvun aikaa, niin siitä huolimatta myös työllisyserot maan eri osissa ovat erittäin suuret. Hallituksen suuri aluepolitiikan linja ei ole tuonut toivottua tulosta. Ongelmana tässä on ollut paljolti se, että määrärahat, jotka eri muodoin

kohdistuvat alueille kansallisen budjetin kautta, ovat liian paljon supistuneet Lipposen ensimmäisen hallituksen leikkausten seurauksena eikä tasoa ole nyt kyetty nostamaan. Hallitushan on tässä salissa hyvin usein vedonnut EU:n rahoitukseen ja niihin rakenneohjelmiin, rakennerahaston kautta tuleviin varoihin, joita uudella Agenda-kaudella toteutetaan. Ne ovat kuitenkin sinänsä hyvä lisä, mutta vain, lisä siihen rahoitukseen, jota kansallisen oman budjetin kautta alueille eri tavoin kohdentuu.

Arvoisa puhemies! Mielestäni tässä tilanteessa tarvitaan paljon muutakin kuin erilaisia hankeohjelmia. Tarvitaan myös sellaista selkeää rahoituksen lisäystä, jolla luodaan uskoa alueille ja vahvistetaan siellä toimivan yritystoiminnan edellytyksiä. Myös laajan maaseudun infrastruktuurin rahoitukseen ja sitä kautta myös toimintaedellytysten paranemiseen tarvitaan lisää panostusta. Aluekehityksessä tarvitaan myös uusia toimenpiteitä sen ohella, että entisen hyvän aluepolitiikan teho on palautettava. Tarvitaan käyttöön alueellisia verokannustimia. On jotenkin outoa, että Suomessa näihin asioihin kyllä helposti lämmetään, niitä pidetään hyvinä myös valtioneuvoston piirissä ja arvoisat ministerit ovat näin todenneet, mutta sitten käytännön toimenpiteet jäävät kuitenkin toteuttamatta.

Julkisten teknologia- ja kehittämisrahojen suuntaaminen myös voimakkaammin alueellisen kehityksen tueksi on tässä tilanteessa välttämätöntä. Tähän suureen kokonaisuuteen liittyy myös osaamisen perustan vahvistaminen. Siihenkin tarvitaan rahaa, mutta ennen kaikkea tarvitaan myös koulutusta, maakuntiin suunnattua koulutusta ja kehittämistoimintaa. Tässä mielessä hallituksen sivistys- ja koulutuspoliittinen linjaus on nyt joutumassa huonolle tolalle. Ammatillisen koulutuksen rahoitushan, erityisesti ammatillisen aikuiskoulutuksen rahoitus, on heikentymässä merkittävästi, ja nyt näkymät myös kukaan korkeakoulurahoituksen osalta eivät ole siinä mitassa valoisat kuin aiemmin vielä ehdittiin luottaa. (Ed. Gustafsson: Kaikki on menossa parempaan suuntaan, ed. Väistö!)

Arvoisa puhemies! Hyvin suuri kysymys on myös kuntien talous. Täällä on paljon korostettu sitä, että kuntien pitää kyetä sen ohella, että ne kykenevät tarjoamaan tasavertaiset palvelut asukkailleen, panostamaan myös elinkeinojen kehittämiseen ja muuhun alueen kehittämiseen. Tässä suhteessa valitettavan vähän monilla kun-

nilla on varaa panostaa alueelliseen kehittämiseen ja elinkeinojen tukeen.

Hallintovaliokunta on omissa lausunnoissaan ja myös mietinnöissään korostanut kuntatalouden parantamisen tärkeyttä. Vaikka kate keskimäärin mitattuna onkin kuntasektorilla parantumassa, erot kuntien välillä ovat todella suuret ja kasvavat. Erityisesti ongelmat kärjistyvät sinne, missä myös työttömyyden ongelma on kärjistynyt. Tässä suhteessa Itä- ja Pohjois-Suomen alueet ovat ongelmallisimmassa tilanteessa. Siellä myös muuttotappio on suurinta poismuuttoalueilta. Tämä kehityshän ei voi olla Suomen kokonaisedun mukaista. On välttämätöntä, että tasapainoisempi alueellinen kehitys saadaan mahdollisimman ripeästi aikaan.

Arvoisa puhemies! Rajavartiolaitoksen rahoista täällä on puhuttu. On hyvä, että valtiovarainvaliokunta teki pienen lisäyksen hallituksen esittämään tasoon. Tällä tavoin toivon mukaan kyetään turvaamaan Rajavartiolaitoksen toiminnallinen taso kohtuullisena. On kuitenkin muistettava, että monilla alueilla Suomea, erityisesti juuri rajamaakunnissa ja rajakunnissa, Rajavartiolaitoksen merkitys on monella tapaa paljon suurempi kuin pelkän rajan vartiointin tai raja-valvonnan toteutus. Usein rajamiehet ovat ainoita alueella olevia viranomaisia ja heidän merkityksensä rajan asukkaiden elämälle on myös tässä mielessä varsin suuri.

¹⁰² **Timo Seppälä /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Olen pääsääntöisesti tyytyväinen talousarvion pääluokkaan 26 mutta haluaisin nostaa siitä erään asian esille. Se on nuorten lisääntyneeseen huumeongelmaan annetut selkeät määrärahalisäykset. Nyt on kuitenkin vain huolehdittava siitä, että lisäpanostus ei huku hallinnollisiin kuluihin tai jää pelkästään Pääkaupunkiseudulle. Poliisin huumausainetorjuntaa on syytä kohdistaa ennen kaikkea katutason valvontaan ja poliisin näkyvyyteen sekä yleisillä paikoilla tapahtuvan huumausainekaupan tehokkaampaan torjumiseen.

Toivon ministeriön valvovan, että rahoja kohdennetaan nyt myös maaseudulle. Esimerkiksi Lahden ja Hämeenlinnan seudut näyttävät jäävän taas tämän rahanjaon ulkopuolelle. Silti huumausaineongelma on myös näillä paikkakunnilla akuutti. Kuten ed. Elo puheenvuorossaan sanoi, Päijät-Häme on tähän mennessä ollut kaikessa rahanjaossa viimeisenä ja suuntaus näyttää jatkuvan. Mutta toivon, että edes tässä humeraha-

kysymyksessä voitaisiin myös maaseudun etua valvoa.

¹⁰³ **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Olen tyytyväinen siihen, että valtiovarainvaliokunta on päättänyt esittämään pelastushelikoptereiden rahoitukseen aikataulua niin, että vuoden 2001 aikana asia pitäisi sopia. Toivon, että se sovitaisiin niin, että se olisi jo vuoden 2002 budjetissa, eli jo alkuvuodesta, koska kaikilla on tieto, että eihän tällainen toiminta voi pääsääntöisesti keräysvaroilla toimia, kun tiedetään, että se myös säästää paljon rahaa nimenomaan pikaisen ensihoidon vuoksi.

Toinen asia, mihin haluaisin vielä puuttua, on aluekeskushanke, joka sai 15 miljoonaa markkaa lisärahoitusta eduskunnassa. Viikonloppuna kuulin, että eräät maakuntahallinnon ihmiset eivät ole olleet tyytyväisiä siihen, että tähän on annettu lisää rahaa, vaan he ovat olleet sitä mieltä, että tämä rahoitus on turha. Ihmettelin sitä suuresti. Uskon silti, että tämä on ihan tarpeellinen rahoitus.

Olen ihmetellyt aluekeskuksista käytyä keskustelua, kun tavallaan ministeriöstä vaaditaan tietoa siitä, mitä aluekeskus tuo uutta. Miksi me täältä Helsingistä apua pyydämme? Meidänhän pitää alueilla kehittää, ja sitä vartenhan ministeriö antaa siihen rahaa, että me itse keksisimme, mitä uutta me tarvitsemme. Olen aina luullut ja olen monen kuullut sanovankin, että viisautta riittää myös muualle kuin Helsinkiin.

¹⁰⁴ **Inkeri Kerola /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää valtiovarainvaliokuntaa täsmällisestä ja erikoisen huolellisesta perehtyneisyydestä kihlakuntien toimitalohankkeisiin. Mutta kannan huolta eräästä niistä, joka on käsittääkseni ja tietojeni mukaan kaikkein pahimmassa jamassa, ja se koskee Raahen kihlakunnanvirastoa, josta tänä päivänä olen muuten saanut tuoreen Työterveyslaitoksen raportin käsiini, joka käsittääkseni velvoittaisi ministeriä vastaamaan, ollaanko näissä kolmessa toimitalohankkeessa nyt tosissaan lähtemässä ensi vuonna toimenpiteitä suorittamaan, lähinnä rahallisessa mielessä. Siellä ollaan nyt tekemässä häättöä henkilökunnalle terveydellisistä syistä. Uskon, että vastuunkantajia tässä loppujen lopulta haetaan, jos tilanne kulminoituu erittäin pahaksi.

¹⁰⁵ **Arto Seppälä /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tyydytyksellä voidaan tukea valtiovarainvaliokunnan kannanottoja muun muassa seuraaviin asioihin.

Pelastushelikopteritoiminnan järjestäminen valtion pysyväksi toiminnaksi tulee mielestäni toteuttaa viimeistään vuonna 2002. Järjestelmä tarvitsee selkiyttämistä, ja varainhankinnan piirissä on ollut niin sanottua harmaata, vilpillistä toimintaa. Rahoitus voidaan edelleen jättää oman varainhankinnan piiriin. Kuntia ja eri toimijoita on hyvä edelleenkin olla mukana, mutta pääsääntöisen rahoituksen todella tulisi olla valtion budjetissa. Ministeri Itälä kertoi jokin aika sitten, että asia selvitetään ensi vuoden aikana, ja näin todella täytyy tehdä. Itä-Suomen pelastushelikopterin sijoituspaikka on Varkaus eikä Kuopio, näin muistutan tässä yhteydessä. Tämän vuoden marraskuun alkuun mennessä pelastushelikopteri Ilmarilla oli 700 hälytystä, joka on merkittävä määrä.

Aluekeskuksien vahvistaminen on myös tärkeä koko maata ajatellen, ja hyvinvointia tulee jakaa laajemmalle kuin vain muutamien kasvu-keskuksiin. Aluekeskusohjelmiin ollaan lisäämässä rahaa, mikä on hyvä asia. Näen myös sillä tavalla, että aluekeskusohjelmat tukevat koko seutukuntaa eikä pelkästään sitä aluetta, mikä aluekeskukseksi määritellään. Liikkeelle on lähdeittävä nopeasti ja tarkasteltava erityisesti niitä alueita, jotka kamppailevat työttömyyden ja kuntatalouden kanssa.

¹⁰⁶ **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Pelastustoimen kohdalta yhdyin niihin esityksiin, mitä on painokkaasti tullut esille, että nimenomaan asia selvitetäisiin niin, että jo vuoden 2002 budjetissa voidaan selkeästi osoittaa määrärahat ja se, miten toiminta toteutetaan niin, että yhteiskunta ottaa pelastustoimesta merkittävemmän vastuun. Vapaaehtoistoiminnalla on tehty erittäin suurta työtä, mutta jotta nyt voidaan tästä tärkeästä ensihoidosta vastuuttaa myös kunnat, valtion täytyy ensin osoittaa oma tahtonsa rahojen kohdentamisen osalta.

Poliisitoimesta haluan todeta, että nimenomaan poliisitoimen kehittämisessä, jos missä, tulee katsoa tulevaisuuteen. Tämän päivän ja edessä olevat ongelmat on nähtävä. Erityisesti huumeiden käytön vastaiseen toimintaan ja huumeiden välitystoiminnan torjuntaan tarvitaan riittäviä toimenpiteitä. Tiedämme, että kansainväli-

nen toiminta jo edellyttää meiltä toimenpiteitä, että voimme torjua huumeriollisuutta ja siihen liittyvää toimintaa sekä myös huumeiden välitystä ja käyttöä.

Valiokunta on pitänyt tärkeänä, että poliisitoimen vaatima kokonaisrahoitustarve selvitetään pikaisesti. Varmasti on kysymys siitä, riittävätkö lisäresurssit, 91 miljoonaa, mitä sinne on tullut, kaikkeen siihen tarpeeseen, mitä tiedämme. Eri-tyisesti tänä päivänä on kysymys nimenomaan siitä, että jo henkilöstökulut ovat merkittävät ja kalustokulut, kalustotarpeet, poliisitoimella.

Lisäyksen osalta, mitä nyt on saatu esimerkiksi 10 miljoonaa huumeiden torjuntaan, lähinnä on huoli siitä, miten nämä määrärahat jakautuvat ja riittääkö esimerkiksi resursseja suurten keskusten, kaupunkien, ulkopuolelle, kun tiedämme, että huumeita liikkuu entistä enemmän jo maaseudulla ja nimenomaan Pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Siinä mielessä odotukset nyt kaikkien työryhmien toimintaan, mitä ministeri Itäläkin totesi, että on maaherra Kosken vetämä työryhmä, ovat suuret, mihin todella keskitetään toiminta. Silloin on kysymys myöskin siitä, mitä kautta huumeet kulkevat maahamme ja onko riittävästi esimerkiksi tullin välineistöön mahdollisuus satsata niin, että läpivalaisulaitteita on mahdollisuus hankkia ja samoin huumekoiratoimintaa lisätä.

Tilannetta on nyt syytä todella tarkkailla ja ryhtyä niihin toimenpiteisiin, jotka edellyttävät mahdollisesti lisätalousarviossa rahaa. Toivoisin, että hallitus todella ottaisi vakavasti sen, että ei ainoastaan sanota, että nyt selvitetään ja sitten pyritään rahat saamaan vuoden 2002 budjettiin, vaan jos nämä rahat, mitä nyt 2001 budjetissa esitetään, eivät riitä, ryhdytään toimenpiteisiin, että mahdollisesti lisäbudjeteilla saadaan kuitenkin toimintaa tehostettua jo ensi vuoden aikana.

Täällä on puhuttu myöskin huumetesteistä. Yhdyin siihen ajatukseen, että nimenomaan nyt lainsäädännöllä tulee ottaa selkeä kanta ja osoittaa poliittinen tahto siihen, että saadaan laki, joka säätelee sen, miten huumetestit tulee toteuttaa ja mitä kaikkia määrärahoja, resursseja, se käytännössä edellyttää.

On erittäin tärkeää, että poliisin toimintaan voidaan luottaa. Kansalaiset odottavat sitä, että yleinen turvallisuus lisääntyy ja että me saamme poliisin apua tarvittaessa kiireellisissä hälytystapaauksissa ja nimenomaan että törkeitä yksilöön kohdistuvia rikoksia pystytään torjumaan ja että

myöskin näitten rikosten selvittämisprosenttia voidaan nostaa niin, että todella nämä selvitetään nopeasti ja lyhyellä aikavälillä sen lisäksi, että todella huumestikortijunaan kiinnitetään huomiota.

Lopuksi haluan todeta, että kuntien ja poliisiviranomaisten yhteistyötä tulisi mielestäni lisätä ja esimerkiksi ryhtyä laatimaan tällaista yhteistä suunnitelmaa, jossa nimenomaan strategian kautta käydään läpi se, mitkä ovat kuntien velvoitteet ja mitkä ovat valtion velvoitteet ja poliisitoimen velvoitteet niin, että yhteistoimin huolehditaan siitä, että kansalaisten turvallisuus lisääntyy ja myöskin voidaan todellisuudessa torjua huumestikollisuutta ja huumeiden käyttöä.

¹⁰⁷ **Raija Vahasalo /kok:** Arvoisa puhemies! Kansalaisten turvallisen elämän kannalla poliisin toiminnan tehokkuus on yksi tärkeimmistä asioista. Hallitus on linjannut ihan oikein, kun on systemaattisesti lisännyt poliisin määrärahoja vuosittain. Ensi vuoden osalle hallitus esittää 91 miljoonan markan lisäystä.

Se, ovatko määrärahalisäykset oikealla tasolla, on asia, josta voidaan keskustella hyvinkin paljon, ja mielipiteitä riittää. Pääasia kuitenkin on, että rahavarat kohdistetaan oikein ja siitä koituva hyöty olisi mahdollisimman suuri. (Ed. Aittoniemi: Ministeriö ei osaa käyttää rahaa!) Rikollisuus on lisääntynyt ja tullut yhä ammattimaisemmaksi. Sen me kaikki tiedämme.

Tilastokeskuksen mukaan poliisin tietoon tulleitten rikosten selvitysprosentti vuosina 98—99 esimerkiksi varkauksien osalta oli vähän yli 10 prosenttia. Luku on hävyttömän pieni, ja rikollinen saa olla todella epäonnekas, jos jää kiinni. Meidän onkin täällä eduskunnassa tiedostettava tilanne ja kannettava vastuuta siitä, että luodaan riittävät toimintaedellytykset poliisin toimia.

Valiokunta piti tärkeänä sitä, että poliisitoimen vaatima kokonaisrahoitustarve selvitetään mahdollisimman pikaisesti ja että kirjanpito, las kentatoimi ja budjetointi saatetaan sille tasolle, että määrärahoista päättäminen voidaan perustaa luotettaville arvioille. Poliisin määrärahat koituvat yhteiskunnallemme suureksi säästökse muissa menoissa ja turvaavat omalta osaltaan yhteiskuntarauhaa.

¹⁰⁸ **Mirja Ryynänen /kesk:** Arvoisa puhemies! Tulin itse asiassa käyttämään puheenvuoron vas tauksena ministeri Korhoselle, mutta hän ei ole

enää täällä paikalla. Minä kyllä aika suuresti ihmettelin ministerin leimaavaa puhetta uudesta ja vanhasta aluepolitiikasta. Kyllä ministeri itse nyt syyllistyi vastakkainasetteluun. Minusta tämän budjetin valossa ongelma on enemmänkin se, että täällä ei ole paljon minkään näköistä aluepolitiikkaa, ei uutta eikä vanhaa.

Hallituksen taholta on toki ollut aktiivisuutta tänä syksynä enemmänkin, mutta se on ollut hyvin paljolti tällaisten selvitysten ja puheitten ja periaatepäätösten tasolla, sinänsä hyvien selvitysten. Talousneuvoston asiantuntijatyöryhmän selvitys oli erinomainen, samalla tavalla valtioneuvoston periaatepäätös, mutta niitä konkreettisia toimia me edelleen jääme kaipaamaan. Toivottavasti niitä tulee lisäbudjeteissa ja seuraavassa budjetissa.

Aluekeskusohjelma, josta on keskusteltu, ei todellakaan sinänsä tuo paljonkaan uutta, jollei myöskin tule tuntuvasti uusia voimavaroja aluekehitykseen. Nythän vaarana on, että näistä uusista aluekeskuksista tulee niillä alueilla veturin sijasta imureita. On hyvä asia, jos saadaan vetureita, ja suurempi määrä aluekeskuksia tarvitaan. Minusta on oleellista, että tämä maa saa maan kattavan eriasteisten osaamiskeskusten verkoston. Joka ainoalla seutukunnalla pitää olla mahdollisuus kehittyä, ei niin että hallinnollisella määräyksellä se lupa annetaan vain joillekin. Mutta alueellisia keskuksia tarvitaan, jos tulee uusia voimavaroja niiden kehittämiseen. Se on oleellinen asia. Myöskään Itä-Suomessa EU-rahoitus, ykköstukialueen rahoitus, ei saa olla se, jolla aluekeskuksia ainoastaan voidaan kehittää. Silloin lisäarvo jää tulematta.

¹⁰⁹ **Antti Rantakangas /kesk:** Arvoisa puhemies! Edellä ed. Ryynänen käytti erittäin hyvän puheenvuoron, johon voi täydellisesti yhtyä. Koko maan tasapuolinen kehittäminen on tärkeä yhteiskuntapolitiikan tavoite. Nyt vain tällä hetkellä hallituksen tosiasialliset toimet aluepolitiikassa ovat liian vaatimattomia. Jos paljon puhuttu aluekeskusohjelma onnistuu aikaansaamaan alueitten sisällä tiivistyvää yhteistyötä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, elinkeinoelämän ja seutukuntien välillä, silloin se on jo osaltaan minusta tehnyt myönteisen tehtävän.

Tässä on vain mielenkiintoista se, että hallituksen piirissä näyttää olevan selkeitä näkemyseroja, minkä verran aluekeskuksia nimetään. Kokoomus sanoi, että korkeintaan 20, ja ministeri

Korhonen sanoi, että 30—40. Toivoisin, että ministeri Korhosen linja voittaisi, jotta saataisiin riittävän tiheä ja vaikuttava aluekeskusten verkosto. Pidän kuitenkin erittäin tärkeänä, että koko maan tasapuoliseen kehittämiseen panostetaan, jolloin myös maaseutualueitten kehittämiseen pannaan enemmän rahaa kuin tällä hetkellä, luodaan perusedellytyksiä infran ja osaamisverkon kehittämiseksi ja sitä kautta elinkeinoelämän toimintaedellytyksille myös näitten keskustien ulkopuolella. Tämä on suuri haaste, johon hallitus ei ole riittävästi paneutunut.

¹¹⁰ **Kari Urpilainen /sd:** Arvoisa puhemies! Sain oikeastaan kimmokkeen tähän puheenvuoroon kuunnellessani ed. Väistön sinällään sovittelevaa, rauhallista puheenvuoroa. Hän käsitteli siinä kuntataloutta ja toi varsin kriittisiä näkemyksiä esille. Sanoisin sillä tavalla, että varmasti on tunnustettava, että erilaistumiskehitys on meneillään, mutta ei pidä myöskään jättää kertomatta sitä, että kyllä kuntiin tänä päivänä ja ensi vuoden budjetin mukaan siirtyy myöskin valtiolta rahaa enemmän kuin moniin vuosiin. Yli 28 miljardia markkaa ovat valtionavut ensi vuonna, kun esimerkiksi vuonna 98 ne olivat vain hie-man yli 24 miljardia markkaa. Tässä mielessä minusta kehitys on oikean suuntainen.

Mitä tulee eriytymiskehitykseen, joka on ilmeisesti tosiasia kuntakentässä, minusta erittäin tärkeää työtä on tekemässä Jukka Pekkarinen, jonka mietinnön pitäisi valmistua tämän vuoden lopulla. Tuon asiakirjan pohjalta toivon ja uskon, että tulee uutta evästä siihen, mitä voidaan tehdä niille kunnille, joilla on kaikkein vaikeinta.

Puhemies! Mitä tulee aluepoliittisiin linjauksiin, tuskin me koskaan sellaista budjettia käsittelemme, että me täysin tyytyväisiä voimme olla, mutta minusta tässä on kuitenkin uutta evästä siihen nähden, mitä on ollut aikaisemmin. Tämä on minusta varsin myönteistä. Siinä, miten aluekeskusohjelmien kanssa lopulta tulee käymään, aika olennaisen osan tulee varmaan muodostamaan se, miten eri ministeriöt tulevat itse asiassa suhtautumaan niihin esityksiin, mitä näissä ohjelmissa tuodaan esille, eli se, miten ministeriöt sitouttavat itsensä näihin ohjelmiin. Tältä osin toivoisi, että tämä verkko tulisi riittävän kattavaksi, eli olen samaa mieltä kuin ed. Rantakangas siitä, että 20 on liian vähän. Onko 30—35 sitten oikeampi, jää nähtäväksi.

Joka tapauksessa olennaista on se, että täällä kirkonkylällä, niin kuin tapaan sanoa, kun tulen poronhoitoalueelta, olisi ymmärtämystä, että eri ministeriöt nimenomaan sitouttavat itsensä siihen työhön, mitä alueilla tullaan tekemään hyvässä uskossa siihen, että aluekeskusohjelmat tulevat olemaan se tärkeä uusi instrumentti, jolla tehdään kehittyvää aluepolitiikkaa.

¹¹¹ **Kari Uotila /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Täällä on puhuttu paljon poliisitoimesta ja rikollisuuden torjunnasta. Huumerikollisuus on tietenkin kärkeä, mutta muistuttaisin toisesta painopisteestä, joka on toki hallituksen erillisinä projekteinakin edelleen voimassa, eli harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnasta. Viime keväänä tai kesällä poliisin ylin johto heitti ilmaan ajatuksia siitä, että huumerikollisuuden torjunnan paine on niin suuri, että talousrikollisuuden torjunnasta pitäisi siirtää voimavaroja huumerikollisuuden torjuntaan. Tämä ei voi olla oikea tie siitä huolimatta, että huumerikollisuuden torjunta on hyvin tärkeää, koska äskettäin eräs tutkimus vai oliko opinnäyte, peräti väitöskirja, oli huolissaan siitä, että talousrikollisuuden torjunnan volyyymi on eräällä tavalla laske-massa eikä sille enää anneta sitä painoarvoa kuin pitäisi antaa.

Muistaakseni pari kuukautta sitten oli myös-kin julkisuudessa tietoja, että muun muassa Helsingin ylimmän poliisijohdon osalta oli talousrikollisuuden suhteen jonkinlaisia henkilökohtaisia ristiriitaisuuksia, joihin julkisuudessa olleiden tietojen mukaan ministeri Itälä lupasi jämäkästi puuttua. Toivottavasti nämä ongelmat, jos niitä oli, on hoidettu.

Korostaisin lopuksi, arvoisa rouva puhemies, todella, että talousrikollisuus ja harmaa talous on sellainen syöpä, jonka kitkemistä ja raivaamista tästä yhteiskunnasta on päättäväisesti huumerikollisuuden torjunnan ohella pystyttävä jatka-maan.

¹¹² **Jari Leppä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Budjetti sisältää kuntalaisen näkökulmasta aika monta hyvää ja kannatettavaa asiaa. Siellä on laajenevat hammashuollot, siellä on ansiotulovähennyksen laajentaminen ja siellä on kuntouttava työtoiminta jne. Mutta mitaleilla on aina toinenkin puoli. Se toinen puoli on rahoitus.

Sellaisia kuntia, joissa verotulot eivät ole kasvaneet, jotka kärsivät muuttoliikkeestä, kosket-

taa erityisen kipeästi ja, sanotaan, eriarvoistavasti hallituksen linja, jossa näitä hyviä toimintoja ei kuitenkaan rahoiteta kunnille täysimääräisinä. Kun siihen vielä lisätään alvn takaisinperintään liittyvät ongelmat, indeksitarkistusten puolittamiset jne., tämä vain syventää tätä kuilua. Sen vuoksi on erityisen tärkeää, että tähän kiinnitetään huomiota myöskin siinä, kun mietitään seutukuntaistamista, kasvukeskuspolitiikkaa ja aluepolitiikkaa uudesta vinkkelistä.

Ministeri Korhonen toi esille elinkeinopolitiikan vahvistamisen, jota tietysti jokaisessa kunnassa ja jokaisella seutukunnalla on mahdollisuus tehdä, mutta siinäkin eriarvoisuus on räikeää. Toisaalla, missä muuttoliike on kovimmillaan, siellä joudutaan lähestulkoon poikkeuksetta yrityksille kunnan toimesta rakentamaan seiniä. Sen sijaan kasvukeskuksissa tilanne on aivan päinvastainen. Siellä voidaan jopa kynnysrahoja laittaa sen mukaan, mikä on se paras ja työllistävin ja eniten työpaikkoja tuova yritys, joka sinne saadaan tulemaan. Eihän tämä voi olla oikein, ei kuntalaisia eikä kuntiakaan kohtaan, vaan tähän tulisi niiden keskustan ja monien muidenkin, myös hallituspuolueiden edustajien, esittämien toimenpiteiden nyt ryhtyä puremaan.

¹¹³ **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Toivon, että aluepolitiikassa ei käy niin, että alueita tai seutukuntia laitetaan voimakkaasti kilpailemaan vastakkain, ettei synny joko—tai—politiikkaa, vaan nimenomaan sekä—että—politiikkaa. Jos ajattelen vaikka omaa maakuntaani, niin meillä on seutukuntia, jotka kerta kaikkiaan tarvitsevat nyt sykettä päästäkseen mukaan voimakkaaseen kehitykseen. Jos ajattelen vaikka Loimaan seutukuntaa, Vakka-Suomea, ne tarvitsevat varmasti erityistoimia, muuten ei onnistu. Toivon saatesanoina ministerille, joka kiitettävästi on läsnä, että olisi koko alueen kattavaa ajattelutapaa eikä niin voimakkaasti joko—tai—ajatusta.

¹¹⁴ **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! Ihmettelen vähän, miksi oppositio on kovin kriittinen alue- ja kuntapolitiikkaa kohtaan. Nyt kuitenkin on saatu pitkästä aikaa uusia avauksia, ja kiitos tästä ministeri Korhoselle. Uudet aluekeskukset ovat hyvä asia, samoin myöskin ministerin linjaukset kansallisen aluepolitiikan puolesta. Mielestäni ei pitäisi nyt etukäteen tuomita uusia avauksia.

Ed. Kerola otti mielestäni tärkeän yksittäisen asian esille, nimittäin Raahen kihlakunnan virasotalon. Siellähän on homeongelmia niin kuin monissa muissakin laitoksissa. Olen kuitenkin ymmärtänyt, että ministeri Korhonen on luvannut asian hoitaa, ja uskon myös, että näin käy eikä tästä asiasta tarvitse täällä päättää eikä sen enempää puhua.

¹¹⁵ **Markku Markkula /kok:** Arvoisa puhemies! Keskustelu ennen kaikkea alueellisesta innovaatiotoiminnasta ja korkeakoulujen roolista ja uuden teknologian synnyttämisestä on ollut hyvin mielenkiintoinen, ja siinä mielessä haluan korostaa, että on erittäin tärkeää, että sisäasiainministeriö on nyt todella havahtunut ja ottanut uuden tiedon synnyttämisen prosessit oman menestyksensä, ministeriön tulevan roolin, voisoin sanoa jopa keskeiseksi kulmakiveksi. Tällöin tietenkin mennään myös muiden ministeriöiden eräänlaisille reviiereille, mutta tähän on modernia yhteistyötä, aitoa yhdessä tekemisen meininkiä, jota suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseksi tarvitaan.

Tällä kentällä on tehty varsin paljon, ja siinä mielessä haluan vielä korostaa sitä, että todella käytettäisiin kaikissa näissä toimenpiteissä hyväksi jo tehtyjä toimenpiteitä, niitä selvityksiä, joita esimerkiksi Sitra ja eri yliopistot ovat omalta osaltaan toteuttaneet ja joita on erittäin monia vielä meneillään. Toivon, että myös se työ, jota eduskunnan tulevaisuusvaliokunnassa tietämyksen hallinnan ja siihen liittyvän alueellisen innovaatiotoiminnan osalta on tehty ja josta raportit ovat juuri valmistuneet, antaisi omaa lisäpontta sisäasiainministeriön hankkeille ja osoittaisi samalla myös sitä, että eduskunnalla on todella tahdot viedä asioita myös omin päätöksin eteenpäin.

¹¹⁶ **Alue- ja kuntaministeri Martti Korhonen:** Arvoisa rouva puhemies! Kiitän ensinnäkin kannustavista sanoista ja varmaan yhtä kannustavista ajatuksista. Ihan lyhyesti muutama yksittäiseen asiaan: Itse asiassa useampi edustaja, edustajat Ryyänen, Urpilainen ja Rantakangas mukaan lukien, totesi tavalla tai toisella aluekehitykseen liittyen, mitä kaikkea on tapahtumassa tai ei ole tapahtunut.

Nyt pitää nähdä alueiden kehittämisen kannalta kokonaisuus, niin kuin olen aiemminkin todennut. Siellä on kolme osatekijää, jotka liikkuvat. Ensimmäinen iso tekijä on rakennerahastot.

Sen osalta olemme edelleenkin ed. Ryynänen, ainut EU-maa, joka on neuvotellut komission kanssa ja ottanut käyttöön ykkös- ja kakkostuki-alueet ja pannut ne toimeen. Olemme tällä hetkellä siinä hyvässä vauhdissa: on uudet hallintomallit, on hakemuksia enemmän kuin koskaan. Kysyitte, mitkä ovat niitä toimia. Nämä ovat niitä toimia.

Toinen iso tekijä on kuntatalous. Jos joku sanoo, että kuntatalous ei ole menossa parempaan suuntaan, niin pitää kyllä ihmetellä, onko hän tutustunut budjettikirjaan tai kuntatalouslukuihin. Siellä ollaan menossa huomattavasti parempaan tilanteeseen kuin missä oltiin. Eriytymiskehitys on ongelma edelleen, mutta siitä huolimatta tasausjärjestelmämme lähtevät jo ensi vuonna tuomaan kohtuullisen merkittävää tulosta myös niin sanotuille heikomille kunnille, jolloin myös niihin syntyy varaa, jolla kehittämistointa voi viedä eteenpäin.

Kolmas iso asia on sisäisen rakenteen muuttaminen. Niin kuin totesin aiemmin, meillä on yhdeksänkohtainen ohjelma, jolla lähdetään menemään eteenpäin. Mitä uutta se pitää sisällään? Siinä on hyvin paljon erilaisia asioita, ja uutta on muun muassa se, mihin ed. Urpilainen hyvin viittasi, että ministeriöiden kanssa tehdään yhteistyötä, rakennetaan uudenlaisia yhteistyömenetelmiä. Jos olette panneet merkille, niin Sitra ja muun muassa Tekes ovat tehneet omia alueiden kehittämishankkeita ja -suunnitelmia. Mitä siellä tapahtuu? Ensi vuonna tulee teknologia-asiamiehiä lisää, millä parannetaan alueiden vastaanottoa. Se on uutta, uuteen pohjautuvaa, minkä kautta tuloksia haetaan.

Ed. Kerola kysyi, olemmeko tosissamme kirkkuntatila-asiaissa. Me olemme aina tosissamme, varsinkin tällaisissa asioissa, kun niitä eteenpäin viedään.

Ed. Huotari oivalsi oikein sen, että nimenomaan alueen omiin vahvuuksiin tukeutuvaa kehittämistä tähän tässä olemme suorittamassa.

¹¹⁷ **Sisäasiainministeri Ville Itälä:** Arvoisa rouva puhemies! Vielä haluan lisätä aikaisempaan vastaukseeni, kun sen jälkeen varsin moni edustaja oli huolestunut huumorikollisuuden noususta ja siitä, miten resurssit siihen jaetaan. Totean, että se 10 miljoonaa, jonka valtioneuvosto syyskuussa päätti tähän poliisin osalta antaa, on merkittävä ja tärkeä lisä. Kyllä ministeriö huolehtii siitä, että tämä 10 miljoonaa markkaa ei

todellakaan mihinkään byrokraatiaan häviä vaan tulee todella käytettyä katutason valvontaan.

Toki on niin, että se jaetaan lääneittäin ja läänin poliisiyliojohto katsoo, miten se jakaa läänin sisällä tämän määrärahan. Täällä oltiin huolissaan siitä, että pienet paikkakunnat eivät ehkä saata 10 miljoonasta mitään ja huumorikollisuus myös pienillä paikkakunnilla tietysti on kasvamaan päin. Kuitenkin käytännössä kaikkia poliiseja on koulutettu siihen, että he paremmin tunnistavat huumeitten käyttäjät ja pystyvät paremmin tutkimaan huumorikollisuutta.

Ed. Uotila otti tärkeän asian esiin. Julkisuuteen todella tuli jokin aika sitten itse asiassa Poliisiakatemia tutkimus siitä, että poliittisten päättäjien tahdon mukaan olisi tehty ratkaisu, että talousrikostutkinnasta siirrettäisiin voimavarat huumausainerikollisuuden tutkintaan. Tämä asia ei kuitenkaan näin ole. Se tutkimukseen ei tätä osoittanut, vaan tällaisia käsityksiä on tietysti eri paikoissa esitetty. Talousrikostutkinnasta on siirtynyt jonkin verran poliiseja pois toisiin tehtäviin, toiseen koulutukseen. Siellä on jotain vähentymää ollut. Mutta kun tulin ministeriksi, tiedotustilaisuudessa selkeästi ja yksiselitteisesti toin esiin, että siitä satsauksesta, joka on tehty talousrikostutkintaan, ei oteta yhtään pois tähän asiaan. Sinänsä asiat liittyvät aina toinen toisiinsakin. Varmuuden vuoksi on hyvä todeta tämä; Poliisiakatemia tutkimuksesta tuli ehkä väärä kuva julkaisuudessa.

Yleiskeskustelu päättyy.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyn menettelytavan mukaisesti keskuskansliaan kirjallisuina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Marja-Leena Kemppainen /skl: momentille 26.75.21 lisäyksenä 50 000 000 mk poliisien peruskoulutuksen ja toiminnan turvaamiseen. (TAA 462)

2. Tanja Karpela /kesk: momentille 26.80.22 lisäyksenä 30 000 000 mk lääkäri- ja pelastushelikoptereiden toiminnan tukemiseen. (TAA 453)

3. Pauli Saapunki /kesk: momentille 26.90.21 lisäyksenä 4 000 000 mk rajavartioston henkilöstömenoihin. (Vastalause 2)

4. Liisa Hyssälä /kesk: momentille 26.97.31 lisäyksenä 400 000 000 mk yleisen valtionosuuden ja indeksitarkistusten budjettiperusteiseen maksamiseen. (Vastalause 2, TAA 657)

5. Olavi Ala-Nissilä /kesk: momentille 26.97.34 lisäyksenä 100 000 000 mk kuntien harkinnanvaraisiin rahoitusavustuksiin. (Vastalause 2)

7. Liisa Hyssälä /kesk: momentille 26.98.43 lisäyksenä 47 500 000 mk maakuntien kehittämismisrahaan. (Vastalause 2)

8. Olavi Ala-Nissilä /kesk: pääluokan 26 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että kansallista aluepolitiikkaa tehostetaan kannustamalla kasvualojen yrityksiä investoimaan myös kasvukeskusten ulkopuolelle, turvaamalla sujuvat ja edulliset liikenne- ja tietoliikenneyhteydet kaikkien kansalaisten ulottuville, ottamalla käyttöön alueellista kehitystä edistäviä verokannustimia sekä hajauttamalla valtion toimintoja uuden teknologian mahdollistamalla tavalla." (Vastalause 2)

Keskustelu:

Marja-Leena Kemppainen /skl: Teen ehdotuksen n:o 1.

Sakari Smeds /skl: Kannatan.

Tanja Karpela /kesk: Teen ehdotuksen n:o 2.

Matti Vanhanen /kesk: Kannatan.

Pauli Saapunki /kesk: Teen ehdotuksen n:o 3.

Liisa Hyssälä /kesk: Kannatan edellistä ehdotusta ja teen ehdotuksen n:o 4.

Olavi Ala-Nissilä /kesk: Kannatan ehdotusta n:o 4 ja teen ehdotuksen n:o 5.

Liisa Hyssälä /kesk: Kannatan ehdotusta n:o 5, otan pois ehdotuksen n:o 6 ja teen ehdotuksen n:o 7.

Olavi Ala-Nissilä /kesk: Kannatan voimakkaasti ehdotusta n:o 7 ja teen perusteluja koskevan ehdotuksen n:o 8.

Liisa Hyssälä /kesk: Kannatan ehdotusta n:o 8.

Keskustelu päättyy.

Puhemies: Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—5, 7 ja 8 ja niitä on kannatettu.

Selonteko hyväksytään.

Päätökset:

Luku 01 Sisäasiainministeriö, luku 02 Ulkomaalaisvirasto, luku 05 Lääninhallitukset, luku 06 Rekisterihallinto ja luku 07 Kihlakunnat ja luvun kohdalla mietinnössä oleva lausumaehdotus 3 hyväksytään.

Luku 75 Poliisitoimi

Äänestys ed. Kemppaisen ehdotuksesta n:o 1

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 1 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 100 jaa- ja 45 ei-ääntä; poissa 54. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 80 Pelastustoimi

Äänestys ed. Karpelan ehdotuksesta n:o 2

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 2 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 50 ei-ääntä; poissa 50. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 90 Rajavartiolaitos

Äänestys ed. Saapungin ehdotuksesta n:o 3

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 3 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 46 ei-ääntä; poissa 48. (Ään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 97 Avustukset kunnille

Äänestys ed. Hyssälän ehdotuksesta n:o 4

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 4 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 46 ei-ääntä; poissa 47. (Ään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Ala-Nissilän ehdotuksesta n:o 5

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 5 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 46 ei-ääntä; poissa 47. (Ään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luvun kohdalla mietinnössä oleva lausumaehdotus 4 hyväksytään.

Luku 98 Alueiden kehittäminen

Äänestys ed. Hyssälän ehdotuksesta n:o 7

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 7 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 45 ei-ääntä; poissa 49. (Ään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Pääluokan perustelut

Äänestys ed. Ala-Nissilän ehdotuksesta n:o 8

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 8 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 46 ei-ääntä; poissa 47. (Ään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Pääluokka 27**Puolustusministeriön hallinnonala***Yleiskeskustelu:*

¹¹⁸ **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Puolustusvoimain pääluokka kuuluu valtiovarainvaliokunnan turvallisuus- ja puolustusjaoston alaan. Hallituksen esityksessä ensi vuoden budjettiin oli puolustusministeriölle osoitettu 9 554 miljoonaa markkaa, jotka kohdistuvat siten, että puolustusmateriaalihankinnat ovat 3 162 miljoonaa ja Puolustusvoimien toimintamenot 5 981 miljoonaa markkaa.

Talousarvioesityksen määrärahasato alittaa valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa vuonna 1997 määritellyn vuoden 2001 rahoitustarpeen peräti 600 miljoonalla markalla. Puolustusmäärärahat ovat nyt 1,17 prosenttia bruttokansantuotteesta. Parin vuoden sisällä bruttokansantuoteosuus laskee alle 1 prosentin, jos tätä menoa jatketaan. Puolustusvaliokunnan budjettikannanotossa katsotaan, että nyt esitetyllä määrärahasatolla ei pysyvänä ja useampia vuosia jatkuvana voida enää ylläpitää nykyistä kansallista puolustuskykyä.

Jaosto ja valtiovarainvaliokunta saivat asian tuntijakuulemisissa käsityksen, että vuosi 2001 vielä likimain selvittää esitetyllä määrärahasatolla, mutta vuonna 2002 on selkeästi vaikeuksia. Tähän on todettava, että Puolustusvoimat on päällikkölaitos: jos sille annetaan käsky selvitä jollakin rahamäärällä, se selviää, mutta miten selviää, on sitten eri asia. Jaosto ja myös valiokunta ovatkin jättäneet toivonsa keväällä 2001 annettavaan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon tarkistukseen. Sitä varten on tehty lausuma, jossa eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee vuoden 1997 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon tarkistuksen linjaukset keväällä 2001 siten, että ne perustuvat realistiselle ja kansallisen puolustuskyvyn turvaavalle määrärahasatolle vuodesta 2002 lähtien.

Se käsitys jäi, että Puolustusvoimien budjetissa on lopullisesti otettu niin sanotusti löysät pois. Enää ei ole minkäänlaista puskuria mahdollisia äkkinäisiä rahanmenoja varten. Puolustusvoimien toimintamäärärahat ovat sen verran tiukalla tasolla, että tilanteen näin jatkuessa on edessä henkilöstön irtisanomisia, siviilityöpaikkojen menetyksiä, hankkeiden lykkäytymisiä, kertaus-

harjoitusten vähenemisiä, kaluston puutteellista varastointia, valmiusprikaatien varustamisen hidastumista, homekasarmien korjaamatta jättämistä ja varuskuntien lakkauttamisia. Uhanalaisia varuskuntia on nyt jo, ja kansanedustajien on syytä tottua ajatukseen, että lähivuosina varuskuntien alasajo alkaa, ellei rahaa enempää myönnetä. Ei ole syytä sitten muutaman vuoden kuluttua alkaa puhua varuskuntien säilyttämisestä, kun se todella on myöhäistä. Ihmeteltävä on myöskin, että ensin hankitaan kalliit Hornetit ja helikopterit, mutta puutteellisten määrärahojen takia niillä ei voida riittävästi lentää eikä niitä voi huoltaa. Polttonesteiden hinnan kohoaminen heijastuu myös Puolustusvoimiin, jolla on paitsi lentokoneita ja merialuksia myös moottoriajoneuvokantaa.

Kotimainen puolustustarviketeollisuus on myös suurissa vaikeuksissa, vaikka eduskunta totesi vuonna 1997, että kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytykset turvataan riittävillä kotimaisilla tilauksilla ja tuotekehityshankkeilla. Samoin vuonna 1997 vuorineuvos Matssonin toimikunta toi esiin kotimaisen puolustustarviketeollisuuden alhaisen tilauskannan ongelmana. Matssonin toimikunta katsoi, että kotimainen puolustustarviketeollisuus tarvitsee 200—300 miljoonan markan vuositason lisärahoitustarpeen kahden vuoden ajalle. Tämä lisärahoitus on jäänyt hallituksen esityksessä hurskaaksi tavoitteeksi. Mikäli tilanteeseen ei saada korjausta, syntyy tilanne, jossa ajaututaan merkittävien kotimaisten puolustusmateriaalia tuottavien yksiköiden supistukseen ja lopettamiseen. Näillä toimenpiteillä on kielteinen vaikutus Suomen puolustusvalmiudelle, huoltovalmiudelle, teollisuuden teknologисelle kehittämiselle ja uudistamiselle, alan kansainvälisen yhteistoiminnan edellytyksille sekä ennen kaikkea työllisyydelle. Ruutiteollisuus alkaa olla jo lähtölaskennassa.

Puolustusmateriaalihankintoihin hallitus ehdottaa 534 miljoonaa markkaa vähemmän kuin tänä vuonna ja niin sanottuja kertahankintavaroja talousarvioesityksessä leikataan 290 miljoonalla markalla puolustusministeriön esitykseen nähden. Jaosto esitti 90 miljoonaa markkaa puolustusmateriaalihankintoihin, että edes ruutituotanto olisi voitu pelastaa. Hallituspuolueiden ryhmäpuheenjohtajat poistivat tämänkin rahsumman. Valtiovarainvaliokunta ei siis esitä lisärahoitusta tälle momentille eikä koko pääluok-

kaan. Olen kuitenkin esittänyt asiantuntijakuulemisista saamani kuvan, koska toivon, että jatkossa ja varsinkin kun turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteon tarkistus tehdään reaaliiteetitunnustetaan.

Mietinnössä on kaksi vastalauseetta, joista toisessa kotimaiselle puolustustarviketeollisuudelle esitetään 60 miljoonaa markkaa ja on jätetty myöskin lausumaehdotus, että nykyisten joukko-osastojen toiminnan jatkuminen turvattaisiin.

¹¹⁹ **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Käsiteltävä puolustushallinnon pääluokka sisältää varsin vakavia huolenaiheita. On ilo yhtyä ed. Ihmäen ajatuksiin näistä huolenaiheista, jotka hän toi hyvin esille vankan asiantuntemuksen pohjalta, on ilo yhtyä ed. Ihmäen ajatuksiin, mutta itse asiat ovat perin juurin murheellisia. Meillä on vakava huoli siitä, kuinka Puolustusvoimiemme kehityksen käy tulevaisuudessa. Se, että selonteko saadaan lähitulevaisuudessa, tulevana vuonna, on kovien todellisuuksien julkitulemista ja silloin olemme vakavien asioiden edessä. Näin on ennakoitavissa jo tässä vaiheessa.

Varuskuntien lakkauttaminen ankaralla kädellä muutama vuosi sitten koetteli monia maakuntia. Puolustusvoimathan ovat olleet kautta historiansa tiettyssä rakenneuudistuksessa. Kun 80-luvun alussa tuli maavoimien rauhanajan organisaation uudistus, niin sanottu Maro-ohjelma, silloin ennakoitiin hyvinkin asiantuntevasti, että on kysymyksessä pitkän ajan järjestelmä, johon ei muutoksia tule. Paljon painomuste ei ehtinyt noilta papereilta kuivua, kun 90-luvulla tuli rajua varuskuntien lakkauttamisaalto. Samassa yhteydessä sisäministeriön alainen Rajavartiolaitos huolestuttavassa määrin sulki rajavartioasemia.

Meidän on tajuttava tilanne, johon puolustushallinto on taloudellisten voimavarojen ehtyessä ajautumassa. Meidän on pidettävä huoli siitä, että meillä on oma uskottava puolustus kaikkien puolustushaarojen osalta ja koko maassa niin maa-, vesi- kuin ilmatilassa jokaista Suomen alueeseen kuuluvaa neliometriä myöten. Tämä edellyttää, että Puolustusvoimat saavat tehtäviensä toteuttamiseen riittävät toimintaresurssit.

On ollut ilo näinä päivinä nähdä hyviä tunnuksia maamme puolustustahdosta. Se on parempi kuin ehkä pitkiin aikoihin rauhan aikana. Samoin on ollut ilo nähdä kansainvälisiä tunnustuksia siitä, kuinka Suomen puolustuskykyyn luote-

taan. Se nähdään parhaimmaksi tietyissä tärkeissä mittayksiköissä koko Euroopan unionissa. Näin tuleekin olla. Mutta jotta tämä uskottavuus säilyisi, joka nyt on tällä hetkellä kansainvälisesti tunnustettu, meidän on sen eteen myös oltava valmiit panostamaan.

Polttonesteitten korkea hinta vaivaa puolustusvoimia kaikilla sektoreilla, mutta erityisesti lentopolttoaineitten korkea hinta on vakava uhka Ilmavoimien lentokoulutukselle. Kun ajattelemme, miten suuri pääoma uudessa kalustossa on ja kuinka arvokas on ihmishenki, niin silloin meidän on kyllä tuo kysymys nähtävä hyvin vakavana.

Varuskuntien sulkeminen olisi hyvin ikävää kehitystä. Meidän on nähtävä asiat sillä tavalla, että ainuttakaan varuskuntaa ei enää tarvitsisi sulkea. Se vaikuttaa kielteisesti maanpuolustustahtoon ja samalla sillä on kielteinen vaikutus itse koulutukseen.

Kotimainen ruudintuotanto, johon Keski-Suomen kansanedustajina olimme Nexplo Vihtavuorossa lokakuussa tutustumassa, on asia, joka tulee turvata. Sama koskee kaikkia muitakin perusasioita maanpuolustuksen materiaaleissa ja hankinnoissa alkaen lääkehankinnoista ulottuen kaikkiin niihin tarvikkeisiin, joita maanpuolustuksessa tarvitaan. Meidän tulee olla näissä ehdottoman omavaraisia.

Kun kriisitilanne uhkaa, maailmalla ei ole kukaan kovinkaan helposti niitä tavaroita, joita tarvittaisiin. Niiden hinta on hyvin korkea, ja tilanne olisi täynnä ongelmia. Ruudintuotanto on yksi hyvä esimerkki siitä, että meidän on säilytettävä kotimainen, oma puolustusvälinetuotanto, se korkea koulutus, mikä meidän Puolustusvoimissamme on. Meidän on samalla pidettävä huolta myös henkilökunnan motivaatiosta riittävällä palkkauksellakin ja nimenomaan siitä, että puolustushallinnossa on turvattu työpaikka kaikille mukana oleville. Tällä hetkellä on henkilöitä, jotka kokevat jo tässäkin suhteessa, ennen muuta siviilityöntekijät, jotka ovat tulleet hyviin ja vakaina pidettyihin valtion työsuhteisiin, he kokevat huolta omien työpaikkojensa säilymisestä.

Arvoisa rouva puhemies! Meillä on erittäin vakava sektori yhteiskuntamme kannalta ja meidän kansanedustajina tulee tiedostaa se välttämättömyys, joka on taloudellisten voimavarojen antamisessa maamme Puolustusvoimille, jotta uskottava puolustus säilyy eikä varuskuntia tarvitse sulkea.

¹²⁰ **Aulis Ranta-Muotio /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Puolustusbudjetin vaje on kasvanut kokonaisuudessaan noin 1 miljardin markan suuruiseksi vuoden 97 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjauksiin nähden. Puolustusvaliokunta on ilmaissut huolensa tästä kehityksestä lausunnossaan ensi vuoden budjetista. Valiokunta oli erityisen huolestunut myös kotimaisen puolustusvälineteollisuuden tilasta ja tulevaisuudesta. Se on tärkeä osa kriisivalmiuttamme. Esimerkiksi kotimaisen ruudin valmistus on tällä hetkellä uhattuna, kuten edellisissä puheenvuoroissa on jo kuultu.

Puolustusvaliokunta on katsonut, että nyt esitetyllä määrärahasolla ei pysyvänä ja useampia vuosia jatkuvana voida enää pitää yllä nykyistä kansallista puolustuskykyä. Valtiovarainvaliokunta on yhtynyt puolustusvaliokunnan kantaan. Myös pääministeri on eri yhteyksissä todennut, että nykyinen määrärahasato edellyttää jopa useamman varuskunnan lakkauttamista. Valtiovarainvaliokunta esittää lausumaehdotuksessaan, että eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ensi kevään turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon siten, että linjaukset perustuvat realistiselle ja kansallisen puolustuskyvyn turvaavalle määrärahasolle vuodesta 2002 lähtien.

Keskustan vastalauseessa todetaan aivan oikein, että ensi kevättalvella annettavan selonteon linjaukset eivät ehdi vaikuttamaan vielä ensi vuoden rahoitustilanteeseen, joten määrärahoja on lisättävä vastalauseemme mukaisesti jo ensi vuoden budjettiesityksessä 60 miljoonalla markalla. Tämä on välttämätöntä juuri kotimaisen puolustusvälineteollisuuden kannalta.

Kannatan myös keskustan vastalauseen lausumaehdotusta, jonka mukaan hallituksen on valmisteltava selonteko siltä pohjalta, että nykyisten joukko-osastojen toimintaa voidaan jatkaa.

Juuri eilen maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta julkaisi mielipidemittauksen, jonka mukaan todella suuri osa suomalaisia pitää välttämättömänä kotimaisen puolustuksen kehittämistä. Tulos on ehkä paras, mitä on vuosiin ollut, kun mittauksia on vuosittain tehty. Myös on todettu joissain kansainvälisissä selvityksissä, että puolustustahto on Suomessa unionin maista kaikkein korkeimmalla tasolla. Nämä vahvat kansalaisten mielipiteet ohjaavat meitä päätöksentekijöitä, ja meidän täytyy ottaa ne huomioon niin, että puolustusvalmiudestamme huolehdi-taan.

¹²¹ **Eero Akaan-Penttilä /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Puolustusministeriön pääluokassa kaikki se, mitä sieltä voi lukea, herättää hyvin monia kysymyksiä. Ensinnäkin vuoden 2001 toimintamenoissa 40 miljoonan markan supistus siihen nähden, mitä Puolustusvoimat itse ehdottaa, voisi olla hyväksyttävä, ellei lukisi vähän tarkemmin näitä papereita. Siellä ihan selvästi kerrotaan, että kertausharjoitusten suunniteltu määrä vähenee 65 prosenttia. Ilmavoimille hankittuja Horneteja ei pystytäkään kunnolla lennättämään. Tarkasti ei kerrota, joudutaanko supistamaan siitä, mikä on ollut tänä vuonna ja viime vuonna. Ne eivät ole olleet täyskäytössä tähänkään mennessä. Lentäjäpojat olisivat halunneet lentää enemmän, mutta rahaa ei ole ollut. Tuntuu hyvin oudolta tällainen politiikka. Samaten sanotaan Merivoimien kalustosta. Vaikka se meillä ei ole liian suuri, sekin on vajaassa käytössä.

Minä en ymmärrä ollenkaan tällamoista suunnittelupolitiikkaa kaikkienensa. Samaten lähivuodet eteenpäin voidaan selvästi lukea, että useita joukko-osastoja mahdollisesti lakkautetaan. Puhutaan myös varuskuntien lakkauttamisesta. Pääministeri on kyselytunnilla vilauttanut sitä yhtenä mahdollisuutena ja verrannut jotenkin yliopistokoulutukseen koko asiaa. Aika lailla kummallinen vertaus sinänsä, mutta joka tapauksessa kaikki tämä on suuri uhka Puolustusvoimille.

Puolustuspoliittiseen selonteeseen nähden, joka tehtiin vuonna 97, rahoitustarve ensi vuonna tulee olemaan jo 600 miljoonaa markkaa. Kun vielä otamme sen mittarin, mikä osuus bruttokansantuotteesta pitäisi maanpuolustukseen investoida, niin puolustuspoliittisessa selonteossa on sovittu, että sen pitäisi olla 1,5 prosenttia vuosina 2000–2004 ja sen jälkeen sitä pitäisi yrittää taittaa numeroon 1,27 vuodesta 2008 eteenpäin. Ensi vuoden budjettiehdotus on alle näiden lukujen. Se on 1,17 prosenttia, ja tekstissä sanotaan, että se uhkaa mennä jopa alle 1 prosentin. Tämän lisäksi kotimainen puolustustarviteellisuus on monella tapaa vaarassa, niin kuin täällä olemme kuulleet.

Minulle tuli mieleen, arvoisa puhemies, että tätä voisi verrata meidän budjetissamme johonkin muuhun alaan. Jotenkin törmäsin kehitysyhteistyömäärärahoihin. Minusta on aika mielenkiintoista, että ne ovat 0,34 prosenttia bruttokansantuotteesta ensi vuoden budjettiehdotuksessa, ja sitä sanotaan minimitasoksi. YK:n suositus on kehitysyhteistyömäärärahoille 0,7 prosenttia.

Tämä on aivan mahdoton yhtälö, että Suomen puolustusvoimien koko budjetti on kolme kertaa se, mikä on kehitysyhteistyön minimitaso, eikä itse asiassa oikein kunnolla edes puolitoistakertainen verrattuna siihen, mikä on YK:n suositus kehitysyhteistyöhön. Onko tosiaan niin, että tämä sali kuvittelee ja osittain valtiovarainvaliokunta, joka on neuvotellut näitä, vai onko se meidän hallituksemme, joka tässä jotain kuvittelee tavalla, joka ei ole minusta tästä maailmasta? En malta sanoa ainoastaan, että tämä olisi mielenkiintoista.

Toiminnan tarkastelua on tehty tässä budjetin pääluokassa. On kerrottu, mihin vaikeuksiin joudutaan. Niistä eräässä mielessä viis veisataan. Me olemme täällä toisissa asioissa puhuneet jakopolitiikasta. Tässä minusta ei ole jakopolitiikasta ollenkaan kysymys, vaan selvästi tuodaan asioita, jotka eivät nyt toimi. Emme pysty käyttämään niitä laitteita, mitä meille on hankittu. Sen toiminnan tarkastelun luulisi tuovan toisenlaisen lopputuloksen. Lausuma 5 on tässä mielessä erittäin kannatettava.

Aivan lopuksi vielä: Kun puhumme tässä talossa kansanäänestyksistä ja haluamme niitä kunnioittaa, niin eilenhän tuli tieto, jonka mukaan Suomessa maanpuolustustahto ei ole koskaan ollut näiden selvitysten aikana niin korkealla kuin nyt. Vuodesta 82 lähtien selvityksiä on tehty. 81 prosenttia Suomen kansasta on sitä mieltä, että meidän pitää itse puolustaa maataamme. Heiltä kysyttiin: "Jos Suomeen hyökätään, olisiko suomalaisten mielestä puolustauduttava aseellisesti kaikissa olosuhteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta?" 81 prosenttia sanoi, että kyllä; 46 prosenttia haluaisi korottaa nykyisiä Puolustusvoimien määrärahoja, siis puolet Suomen kansasta, ja ainoastaan 8 prosenttia vastustaa määrärahan korotusta. Eduskunta ja hallitus huitelevat kyllä aivan muilla foorumeilla, kuin yleisesti tästä Suomessa ajatellaan. Se on erittäin ikävä asia todeta.

¹²² **Olli Nepponen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Eilen kyllä jo yleiskeskustelun yhteydessä puutuinkin tähän menoluokkaan, mutta ehkä vielä uudestaan on muutama sana paikallaan.

Puolustusvoimien rakenne on ollut voimakkaan saneerauksen kohteena. Sitä on uudistettu eduskunnan hyväksymien suuntaviivojen mukaisesti vastaamaan sitä tavoitetta, mikä täällä on

määritetty. Itsenäinen, vahva kansallinen puolustus on ollut tavoitteena.

Puolustuspoliittisen selonteon linjaukset määrittivät myös tietyt määrärahasot aina vuoteen 2008, ja lähdettiin siitä, että vähitellen panostetaan entistä enemmän laatuun määrän sijasta, panostetaan materiaalin sijasta myös toimintaan. Tämän suuntaisesti puolustushallinto on toiminut.

Valitettavasti vain, niin kuin täällä on toistettu, nyt edessä oleva budjetti merkitsee sitä, että näistä eduskunnan hyväksymistä tavoitteista ollaan jäljessä noin 600 miljoonaa, ja kun otamme huomioon rahanarvon muutoksen, olemme miljardin perässä. Se ei voi olla vaikuttamatta siihen työhön, mitä puolustushallinnon piirissä tehdään. Suunnitelmat laadittiin viime vuosikymmenellä, viime vuosituhaten viimeisinä vuosina, ja ne tähtäävät vuoteen 2008. Sen mukaisesti hallintoa, materiaalia ja koulutusta on lähdetty kehittämään. Nyt kuitenkin järjestelmällisesti vuodesta toiseen leikkaantuu määrärahaso alemmaksi. Se ei voi olla vaikuttamatta siihen, että aina joudutaan suunnitelmia tarkistamaan, ja kun kysymys on mittavista uudistuksista, myös tavoitteita joudutaan rukkaamaan.

On päästy hyviin tuloksiin. Koulutus uudistus on ollut onnistunut, mutta monelta osalta myöskin tämä työ ontuu. Erityisesti vajuus tuntuu juuri materiaalihallinnon puolella, joka kohdistuu kotimaisiin materiaalihankintoihin, jossa on uhkana muun muassa strategisesti tärkeän ruututuotannon loppuminen ellei ensi vuoden puolella siihen saada tukea.

Täällä on tuotu esiin, että Puolustusvoimat selviää. On selvää, että puolustushallinnolla on siirtyviä määrärahoja, mutta kaikkien osalta käyttö on suunniteltu, vaikka ei vielä ole pystytty lyömään lukkoon hankintaa johtuen siitä, että ne ovat moninaisia toimenpiteitä. Siksi on aivan turhaa, kun olemme hyväksyneet tilausvaltuudet, nähdä, että näitä käytettäisiin sellaisiin toimenpiteisiin, kuin nyt edessä olevassa budjetissa on odotettu. Tämä on se huoli, jota yhteisesti kannamme, mihin ajaudumme.

Jo puolustusvaliokunnan lausunto viittaa siihen, että kun edessä on ensi keväänä eduskuntaan tuleva puolustuspoliittisen selonteon tarkistus, jo ennakkotiedot kertovat luvuista, jotka tulevat aiheuttamaan toimenpiteitä, ellei eduskunnalta löydy tahtoa antaa lisävaroja. Uhkana on, niin kuin on todettu ja mietintö myös toteaa,

mahdollisesti varuskuntien sulkeminen, ja se tapahtuu myöskin niillä alueilla, joissa muutoinkin valtionhallintoa on vähennetty.

Puolustustahto ei realisoitu tässä salissa kansan tahdon mukaisesti sellaiseksi määrärahasoksi, jolla voitaisiin pitää riittävää itsenäistä, kansallista puolustusta, jonka osalta on päästy hyviin tuloksiin ei vain täällä Suomessa, vaan myöskin kansainvälinen näyttö on siitä parhailaankin edessä olevissa Kosovo-operaatioissa ja monissa muissa. Erityisesti myös odotukset ovat Euroopan unionin kriisinhallinnan osalta asetettu Suomelle hyvin mittaviksi, ja Suomella on myös paljon niissä antaa.

On tietenkin todettava, että budjettiin sisältyy hyväkin. Merivoimien tilausvaltuus saadaan alkuun. Kun helposti puhumme vain huonoista puolista, kyllä siihen sisältyy myös paljon hyvää, ja se on tyydytyksellä todettava. Mutta erityisen huolen kannan siitä määrärahasosta, missä nyt mennään, sillä vuoteen 2004 mennessä on 6 000 miljoonan, 6 miljardin, vaje siitä suunnitellusta, minkä eduskunta on viitoittanut puolustushallinnon kehittämisen suuntaviivoiksi.

Keskustelun nopeatahtinen osa päättyy.

¹²³ **Tero Mölsä /kesk:** Arvoisa puhemies! Kun kuuntelee puheita tämän pääluokan kohdalla, tulee kyllä mieleen hiukan toinenkin asia. Kun olemme puhuneet liikenneministeriön pääluokasta, tuntuu kuin täällä olisi yksi ainoa puolue, joka tukee nimenomaan liikenne- ja väylärahoituksia. Myös puolustuksen osalla on sama äänenpaino, ja toivoisin vain, että nämä äänenpainot realisoituisivat, kun budjetista lopullisesti päätetään.

Kuten äsken todettiin, meillä on puolustuspoliittinen selonteko pohjana, johon näitä rahasummia verrataan, ja todettiin, että 600 miljoonaa markkaa on vajausta. Kun katsomme viime vuosien kehitystä Puolustusvoimien kohdalla, täytyy todeta, että murros on ollut todella merkittävä ja valtava. Sehän tarkoittaa tietysti silloin sitä, että jos rahoitustasosta ollaan näin paljon jäljessä, niin sanotusti ilmat ja tyhjat on vedetty pois. Tämä on merkinnyt sitä, että monet varuskunnat ovat joutuneet lakkauttamaan itsensä, ja myös hallinnollisia muutoksia.

En tiedä, johtuuko tästä vai mistä, mutta kuten täällä jo on sanottu, maanpuolustustahtohan on

ennätyskorkealla Suomessa. Ehkä rahoituksen vajuus on improvisoinut myös suomalaisia ihmisiä siihen, että nähdään se huoli, joka tätä kautta meillä on. Ehkä tämä sama huoli on heijastunut myös kansainväliseen julkaisuun, johon Puolustusvoimien komentaja viittasi ja jossa on todettu, että Suomessa on Euroopan parhaiten järjestetty puolustus. Hän tosin jatkoi, että se ei tietenkään perustu varustukseen ja materiaaliin, vaan hänen käsityksensä on, että nimenomaan maanpuolustustahtoon. Uskon, että hän on siinä myös sataprosenttisesti oikeassa.

Kun nykyistä rahoitustasoa verrataan ja katsotaan, mihin se johtaa, niin kyllä minusta kaikkien näitten murrosten jälkeen on todella hälyttävää se, että ammattinäkemyksistä asiasta on se, että aivan lähivuosina meiltä edelleen lakkaa kolme varuskuntaa minimissään. Tällainen, voisiko sanoa, jopa kauhuskenaario on se, että lähivuosien aikana myöskään kaikki varusmiehet eivät tule saamaan varusmieskoulutusta. Uskon, että tämä tieto sinänsä on jo joillekin uuttakin, mutta tällainen määrärahakehitys, johon nyt ollaan menossa, johtaa juuri tähän tulokseen. Kyllä täytyy sanoa, että siinä on historian siipien havinaa, jos tähän maamme ajautuu.

Toinen osa itsenäistä ja uskottavaa puolustusta on tietysti se, miten kansallinen ja suomalainen aseteollisuus pärjää. Siitä, jos oikein muistan, on vuosittain täällä kannettu huolta, mutta tämä huoli ei ole mitenkään näkynyt näissä määrärahoissa, joita tätä asiaa varten on varattu, vaan päinvastoin nytkin ensi vuoden budjetista edelleen leikataan juuri sitä määrärahaa, joka kohdentuu kotimaiseen aseteollisuuteen, vajaa 300 miljoonaa markkaa. Tässä on käymässä todennäköisesti samalla tavalla kuten varuskuntien kohdalla, että ennen tätä ei uskota ennen kuin nähdään, että aseteollisuus Suomesta häviää.

Toivoa jonkin verran tietysti lepää siinä, jota on myös vilauteltu, että aseteollisuudessa päästäisiin jonkinasteiseen eurooppalaiseen yhteistyöhön, joka toisi mahdollisesti myös avun sitten Suomelle siinä, että yhteistyö eurooppalaisten asevalmistajien kanssa turvaisi myös suomalaisia aseteollisuutta. Täytyy toivoa, kun Euroopassa yhteistyötä tehdään monilla muilla aloilla, että tässäkin päänavaus onnistuisi.

Joka tapauksessa aivan niin kuin tärkeää on se, että meillä on varusmiehet koulutettuja, varuskuntia riittävästi, korkea koulutustaso, myös aseteollisuus on sellainen, että itsenäinen Suomi ei

ilman sitä pärjää. Keskustan ehdotukset, joista toinen kohdistuu juuri puolustusmateriaalin hankintoihin ja toinen siihen, että voidaan säilyttää varuskunnat, jotka tänä päivänä meillä on, ovat täysin aiheellisia. Toivoisin, että eduskunta voi yhtyä puheisiin, joita tämän pääluokan kohdalla on käytetty.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

¹²⁴ **Timo Seppälä /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Suomen puolustusmäärärahat edustavat maailman mitassa minimitasoa: vain 1,17 prosenttia bruttokansantuotteesta. Suomen jäsenyys Euroopan unionissa ei tarkoita samaa kuin jäsenyys jossain sotilasliittoutumassa, vaan Suomen tulee jatkossakin pystyä itse vastaamaan omasta puolustuksestaan.

Vaikka ed. Mölsä kehui suomalaisten puolustustahtoa, se ei kuitenkaan onnistu ilman rahoja. Tämän johdosta puolustushallinnon määrärahataso tulisi pysyttää vuoden 1997 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa linjatulla tasolla. Nyt olemme noin 600 miljoonaa markkaa sen alapuolella. Samanaikaisesti kun muidenkin hallinnonalojen budjettiraameja hilataan lamaa edeltävälle tasolle, tulisi samoin menetellä myös puolustushallinnon osalla.

Toinen asia, josta tulee myös kantaa huolta, on kriisiajan omavaraisuus. Sen johdosta on välttämätöntä, että kotimaista puolustustarviketeollisuutta ei ajeta alas, vaan päinvastoin kaikin voimin pyrittäisiin sen ylläpitämiseen.

¹²⁵ **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kun nyt elämme pääluokan 27 keskusteluissa, näkyy selkeästi, että salissa on todennäköisesti eduskunnan vastuuntuntoisin joukko paikalla tätä keskustelua käymässä, eteenpäin viemässä.

Päivällä keskusteltiin voimakkaasti eduskunnassa lisärakennuksesta, sen merkityksestä ja tarpeesta. Käsittääkseni verrattuna pääluokkaan 27 se sai kohtuuttoman suuren julkisuuden ja näköalan, koska tämän pääluokan sisällä kuitenkin puolustusministeriön hallinnonalasta puhuttaes-

sa on kysymys maan tulevaisuudesta, tulevaisuuden turvaamisesta ja sen tulevaisuuden turvaamisen sellaisesta varmuudesta, että se on uskottavalla ja vahvalla pohjalla.

Viime viikolla käyty keskustelu ja äänestys siviilipalveluslaista ja sen vaikutuksista ja siviilipalvelusajan lyhentämisestä ovat yksi osa henkisen maanpuolustuksen rintamaa, missä voidaan vahvasti hengessä puhua ja nähdä. Mutta niin kuin täällä on todettu tänään useissa puheenvuoroissa, kun on mitattu Suomen kansan maanpuolustustahtoa ja se on korkeinta tasoa, mitä se on ollut vuosikymmeniin — oikeastaan talvisodan aikana se on ollut vakuuttuneempi ja varmempi kuin nyt — niin se tahto tarvitsee myöskin sellaista tukea, että on materiaaliset mahdollisuudet menestyä myöskin heikoimman tilanteen sattuessa kohdalle. Ei ole mahdollista, että silloin, kun kriisi iskee päälle, jostakin tyhjistä luotaisiin se materiaali ja toimintamahdollisuus siihen asiaan. On varauduttava kaiken varalta pahinta varten niin, että koskaan ei tarvitse sitä varautumista käyttää, riittää vain sen olemassaolo.

Itsenäinen maanpuolustus on suomalaisten sellainen perusominaisuus ja vahvuus, että sen kyseenalaistamista tai saattamista markkinapuheitten armoille ei ole syytä koskaan päästää eduskunnan käsistä, ei sellaisenaan, että tätä kävisi ohjaamaan joku muu kuin Suomen eduskunta itse.

Tuntuu pitkälti myöskin siltä, että valtiovarainvaliokunta ja sen puolustusjaosto eivät ole riittävän vakaasti ja vapaasti tätä asiaa nähneet. Vaikkakin on kirjoitettu, että olemme miljardin jäljessä, ja vaikkakin on todettu, ettemme pysy puolustuspoliittisen selonteon raameissa, niin ei kuitenkaan rahaa ole osoitettu eikä nähty. Jotenkin itselleni on muodostunut sellainen käsitys, että valtiovarainministeri Niinistö on tässäkin asiassa ollut sormeilemassa niin, että hän on nähnyt tämän asian ja maan tulevaisuuden sellaiseksi, että täällä pärjättäisiin jollakin lailla tyhjin käsin pelkän tahdon varassa. Ei voi olla välttämättä myöskään sitä tunnetta julkituomasta, että valtiovarainministeri ei ole ainakaan Suomen puolustusvoimiin suhtautunut missään sellaisessa muodossa, että rahaa löytyisi. Tahdostakaan en tiedä. Todennäköisesti ja toivottavasti kuitenkin tahtoa on olemassa enemmän kuin rahaa on osoitettu.

Useissa puheenvuoroissa on tuotu julki huoli kotimaisen puolustusvälineiteollisuuden mahdollisuuksista selviytyä ja jatkaa kiristyvässä kilpai-

lussa. Ellei ole toimintamahdollisuuksia, ellei ole rahaa ja erityisesti, ellei ole tilaajia, ei voi sellaista teollisuuden ja tuotannonalaa olla pystyssä ja toiminnassa. Tilaukset ovat yksinomaan siitä kiinni, mitä Puolustusvoimilla on määrärahoja olemassa, joiden puitteissa tässä asiassa voidaan tilauksia tehdä. Erityisesti ruudin osalta, jos ruudintuotanto lakkaa Suomen maassa, en usko, että sitä myöskään pystyyn saataisiin ainakaan normaalimidoissa ja -oloissa. (Ed. Kekkonen: Keksijöitä on olemassa!) — Ed. Kekkonen tietää, että keksijöitä on olemassa, ja myöskin muu ruuti syttyy, sellainenkin, mikä on tuotettu idässä taikka lännessä, mutta kysymys siitä, kun ruuti pannaan putkeen ja sytytetään, mihin ammus menee, meneekö se pitkäksi vai jääkö se lyhyeksi omien niskaan, on jo sellainen kysymys, jota ei ole ollenkaan mietitty eikä nähty, vaikka se Puolustusvoimien osalta erittäin hyvin tiedetään, (Ed. Kekkonen: Se on tulenjohtajan kysymys!) mutta eduskunnassa ei ole tästä tietoa. — En haluaisi olla sen tulenjohtajan asemassa, joka miettii tulenjohtopaikalla sitä, otanko vähän pitemmäksi tai lyhyemmiksi nämä arvot ja tulenjohtokomennon, jos ed. Kekkonen suurten sotajoukkojen johtajana on siellä sillä tasolla, että saattaisi tippua ed. Kekkonen komentopaikalle, mikä todennäköisesti olisi kuitenkin kauempana kuin varsinainen eturintama on olemassakaan. (Ed. Kekkonen: Joukkoja johdetaan edestä, ed. Lahtela!) — Näin on olemassa, ed. Kekkonen, mutta edestä johtaminenkin on sellainen kysymys, että tulenjohtajan pitää olla vakuuttavan varma siitä, mitä on olemassa, se, millä voimalla panos tulee. Tämä noin kansanomaisesti selvitetynä.

Jokainen ruutierä on oma yksilönsä. Tuotannon laatuisuus on oma teoriansa, ja tähän nähden, jos on kysymyksessä tilanne, että on kahdenlaista ruutia, on myöskin kahdenlaiset ampuja-arvot, ja tuntuisi siltä, vaikka en ole lukenut kuin talvisodan ja jatkosodan sotakirjallisuutta, ettei tulenjohdon tarkkuus ollut aina kuitenkaan riittävällä tasolla silloinkaan, vaikka olikin vain kotimaista ruutia olemassa. En haluaisi tätä asiaa vaarantaa myöskään tulevalta polvilta. Tämän voisin todeta, ed. Kekkonen: Kyllä Puolustusvoimien riveissä on katsottu, että meidän molempien tehtävänä on päättää mahdollisen sodan sytyessä Puolustusvoimien määrärahoista ja lähteä miettimään, mistä ruuti löytyy. Valitettavasti meitä ei varmasti hyväksytty eturintamalle, vaikka me kovin korvaamattomilta tällä kertaa tun-

nummekin tässä asiassa. (Ed. Kääriäinen: Ed. Kekkonen on kapteeni!) Tuntuu siltä, että eduskunnassa yleensä ottaen kannetaan tästä asiasta huolta, mutta ei olla valmiita näkemään syvällisesti tätä asiaa, mitä se on.

Mitä tulee käytyyn keskusteluun Puolustusvoimien toimintamenoista, selkeä näköala siinä asiassa on, että olemme selonteon asettamasta tavoitteesta selkeästi jäljessä, jäämme joka vuosi siitä miljardin jälkeen. Tällä menolla ei voi olla sitä mahdollisuutta, että Puolustusvoimat pystyisi sopeutumaan ja mukautumaan tähän asiaan. Tämä järjestelmä edellyttää toimintaa, niin että rahat riittävät, ja silloin, kun rahaa ei ole, tarvitaan toimintojen sopeuttamista. Niin kuin täällä on todettu, julkisuudessa kyselytunnilla pääministerin suusta todettu ja useassa muussa yhteydessä julkitullut, ellei rahaa löydy lisää, se tarkoittaa sitä, että toimintamenojen riittämisen takaamiseksi tarvitaan varuskuntien sulkemista. Uskon, että tämä siinä yhteydessä herättää erityistä maakuntahenkeä niillä paikkakunnilla, missä sulkeminen toteutuu. Mutta on kysymys sellaisenaan, että kun painoarvo ja voima ovat eduskunnassa jossain muualla kuin maakunnissa, se henki ei yksin silloin riitä, vaan on puolustettava tässä ja nyt tällä kohtaa.

Näen erittäin myönteisenä ed. Vihriälän näkemyksen siitä asiasta, jossa todetaan, että hallitus varaa ja valmistautuu vuoden 97 turvallisuuspoliittisen selonteon tarkistuksen linjaukseen sillä lailla, että tämä raha toteutuu ja riittää, kuten myös saman tyyppisestä talousarvioehdotuksesta, että 60 miljoonaa markkaa lisätään puolustusmateriaalihankintoihin. Nämä ovat vain hankintoja, mutta eivät vielä yksinomaan takaa olenkaan toiminnallista ylläpitämistä.

Tällaisenaan toivon, että tästä käytävissä keskusteluissa ja tulevista äänestyksissä syntyy sellainen mieliala, kansallistunne ja tahto, missä löytyvät rahat ja mahdollisuudet ylläpitää vähintään nykyisen tyyppinen, nykyisen tasoinen puolustusvalmius tässä tasavallassa. Uskon, että ed. Kekkonenkin on näiden asioiden takana ja on tätä asiaa puolustamassa, vaikkakin jollekin kuulijalle saattaa jäädä sellainen vaikutelma, että olimme ed. Kekkonen kanssa eri linjoilla. (Ed. Kääriäinen: Ed. Kekkonen on kapteeni!) Vakuutan ja varmistan, että molemmat edustamme kotimaista tasavallan puolustusvoimaa, Puolustusvoimien armeijaa tässä asiassa. Emme ole suoraan sanoen hyökkäyshaluisia, mutta valmistau-

dumme puolustamaan tätä maata tiukan paikan tullen, jos sellainen uhka esille tulee.

Rouva puhemies! Toivon, että tämä keskustelu avaa näköalat sellaiseen näkemykseen, että kotimainen puolustus saa kunnian ja rahat ja voimme luottaa tasavallan omaan itsenäiseen puolustukseen, jolla on myöskin toimintamahdollisuudet, kalusto, miehistö ja materiaali ja sellaiset määrärahat, että se tulee toimeen.

¹²⁶ **Juha Karpio /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Seppo Lahtelan puheenvuorosta voi todeta ensinnäkin sen, että se oli erittäin hyvä nimenomaan siltä osin, kun siinä käsiteltiin kotimaisen puolustusvälineiteollisuuden tilaa tällä hetkellä ja sen tulevaisuuden näkymiä. Eräässä asiassa kuitenkin olen jyrkästi eri mieltä hänen kanssaan. Itse olen eduskunnan valtiovarainvaliokunnan turvallisuus- ja puolustusjaoston jäsen, ja kun ed. Lahtela epäili, ettei siellä ole otettu tarpeeksi vakavasti tätä ongelmaa, niin siinä ed. Lahtelan kanssa varmasti olemme eri mieltä. Olemme kuulleet lukuisia asiantuntijoita. Materiaalihankinnoistahan supistetaan yli 500 miljoonaa markkaa. Asiantuntijat ovat edellyttäneet, että vähintään 290 miljoonaa markkaa tarvitaan, että kotimainen puolustusvälineiteollisuus voidaan tällä hetkellä turvata. Me esitimme 90:tä miljoonaa markkaa, mikä nyt valtiovarainvaliokunnassa putosi pois. On aivan selvää, että mikäli ensi keväänä ei lisäbudjeteissa myönnetä lisärahoitusta, niin kotimaisen puolustusvälineiteollisuuden, ennen kaikkea Vihtavuoren, tilanne ruudinalmistuksen suhteen on erittäin hankala. Se tietää lukuisia lomautuksia, työpaikkojen menetyksiä, mikäli asiaan ei puututa.

Arvoisa rouva puhemies! Mattsonin toimikunnan mietinnössähän todetaan, että vuoteen 2003 mennessä kotimaisen puolustusvälineiteollisuuden osuus hankinnoista pitäisi olla vähintään puolet. Näyttää siltä, että tähän mennessä mitkään toimenpiteet eivät vielä ole toteutuneet ja lähteneet siitä lähtökohdasta, että Mattsonin toimikunnan periaatteet tulisivat toteutumaan. Mikäli näin jatketaan, se tietää kotimaisen puolustusvälineiteollisuuden alasajoa, ja sitä tuskin eduskunta haluaa.

¹²⁷ **Antero Kekkonen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kun ed. Seppo Lahtela äsken osoitti merkittävää huomiota tykistöaselajille ja sille mitä kaikkea tykistö edellyttää — hyvää ruutia ja erin-

omaista tulenjohtoa — niin jos rouva puhemies sallii: Kenraali Nenonen, suomalaisen tykistön luoja, loi aselajin, joka oli niin jämäpti, että kun hän oli tykistön ammunnoissa tulenjohtopisteessä kuuntelemassa tulikomentoja ja kuuli koordinaatit — jotka olivat muuten hänen lakkinsa lipassa — hän ilmoitti takaisin tulenjohtopaikkaan sekä tykeille, että hyvät herrat, näillä lukemilla keskitys tulee meidän päällemme. Kun tarkistettiin asia, se olisi todellakin tullut tulenjohtopaikan päälle. Mihin se perustuu? Siihen, että hän paitsi tuns tykistömatematiikan myöskin uskoi ja luotti siihen ruutiin, joka antoi lentoradan ammuksille, joita piti ammuttaman.

Arvoisa rouva puhemies! Tällä esimerkillä vain halusin kansanedustaja Lahtelalle kertoa, että se problematiikka, johon hän puuttui, on hyvin olennaista ja tärkeää. Sillä säästetään parhaassa tapauksessa ihmishenkiä myös rauhan oloissa, että ruuti on tasalaatuista ja hyvää ja että sitä ovat käyttämässä ammatti-ihmiset. (Eduskunnasta: Kuivaa!) — Niin, kuivaahan sen pitää automaattisesti olla tietenkin.

Arvoisa puhemies! Kun ed. Akaan-Penttilä puhui kansan puolustustahdosta, että se on korkeimmillaan toisen maailmansodan jälkeen, se varmasti pitää paikkansa enkä halua kyseenalaistaa tätä. Olisi tietysti mielenkiintoista tietää, miten kysymys on asetettu, mihin yhteyteen, koska kyllähän tällaisissa asioissa kysymyksenasettelu ja kysymysyhteys myöskin jossain määrin johdattelee vastaukseen. Tällä en millään muotoa halua sanoa, ettei se pitäisi paikkaansa, että tahto on korkea, aivan varmasti näin on. Se, että vain 8 prosenttia vastustaa, osoittaa, että näissä asioissa 60-luvun nuorison hegemonia on murtunut tai sitten he ovat kääntäneet kelkkaansa. Suoraan sanoen pidän jälkimmäistä vaihtoehtoa todennäköisempänä.

Kotimaisesta puolustusvälineiteollisuudesta esitetty huoli on ihan aito ja todellinen. Siitä pitää olla huolissaan ei vain maanpuolustuksellisista syistä mutta myöskin työllisyysyistä. Huolissaan pitää olla myös siitä, että ammattitaito, jota kyseinen teollisuus pitää sisällään, säilyisi Suomessa. Se on elintärkeää meille kansakuntana. Sen tärkeyttä ei muuta se, että olemme liittyneet varsinaiseksi jäseneksi Weagiin, jossa teemme puolustuksellista puolustusvälineyhteistyötä. Se ei todellakaan sulje pois sitä tarvetta, mikä meillä on sille ammattitaidolle, mitä Suomessa tällä hetkelläkin edellytetään puolustusvälineiteollisu-

den paitsi valmistusprosessissa ennen kaikkea ylläpitoprosessissa, huoltoprosessissa. Me tiedämme, että meillä alkaa olla sotilastarvikkeita, jotka hiljalleen rapautuvat ja joiden kunnossapito edellyttää sitä, että on ihmisiä, jotka osaavat sitä työtä tehdä.

Sitten yksi näkökulma: Ne kansainväliset tehtävät, joita Suomi on ottanut ja saanut kontollensa — kriisinhallinta — edellyttävät ammattitaitoa myös puolustusvälineiteollisuuspuolella. Se on yksi osa sitä ja sellaisena perin tärkeä.

Ed. Nepponen lähti. Olisin mielelläni kuullut hänen näkemyksensä siitä, kun täällä on keskusteltu tilausvaltuuksista ja yleisesti pidetty erinomaisen hyvänä asiana sitä, että Puolustusvoimat, kenraalit, eivät niinkään enää halua tilata tavaroita sinänsä vaan haluavat itsellensä tilausvaltuuksia. Kun he tilausvaltuudet ovat saaneet, okei, asiat ovat sujuneet aika hyvin, koska he ovat ammatti-ihmisiä, jotka tietävät, mitä ja miten tilata.

Ilmeisesti ensimmäisen kerran historiassa noin laajamittaisemmin tämä tilausvaltuuskysymys on muodostanut pulman Hornetien kohdalla. Suomi tilasi Horneteja, korkeinta mahdollista tekniikkaa, mutta mihin olemme tilausvaltuuksien jälkeen tulleet? Siihen, että Horneteja ei oikein ole varaa käyttää. Kokonaisvaltaiseen tilausvaltuuspolitiikkaankin pitäisi kuulua sen seikan, että kun tavaraa tilataan, sitä myöskin käytetään ja on resursseja sen käyttöön. Hornetien kohdalla me ilmeisesti olemme lähestymässä hyvin hankalaa hetkeä ja hyvin hankalaa tilannetta. On tehty valtava investointi, joka ei tule käytetyksi parhaalla mahdollisella tavalla sen takia, että ei ole varaa käyttää näitä välineitä. (Ed. Kääriäinen: Liian ahtaat kehykset!) — Kysymys on, ed. Kääriäinen, kehyksistä, mutta lähtekö kehyksien ahtaus siitä, että asia mitoitettiin väärin alun perin, vai onko kyseessä rakenteellinen harhaisku niin sanoakseni eli tilattiin jotain sellaista, jonka jälkihoitoa ei osattu ennakoida? Voi olla, että tarkoitamme samaa asiaa ed. Kääriäisen kanssa, hänen sanavalintansa vain ei oikein mennyt minulle perille. (Ed. Akaan-Penttilä: Lento-tunteja vielä!) — Puhun nimenomaan, ed. Akaan-Penttilä, lentotunneista. Juuri sitä minä yritän sanoa, että kallis välineistö jää ikään kuin käytöttä sen takia, ettei ole varaa siihen.

Arvoisa rouva puhemies! Miksi tulini puhujakorokkeelle, oli ensisijaisesti kotimainen puolustusvälineiteollisuus. Se on kuitenkin yhä edelleen

monessa asiassa keskeinen perusta, keskeinen peruste, ja se vaatisi enemmän huolenpitoa kuin se nyt saa. Haluamatta kummemmin kritikoida ed. Vihriälän tällaista yleistasoista materiaalihankintoihin suunnattavaa rahasummaa sen enempää kuin sitä edellytystä, että turvataan kaikkien nykyisten joukko-osastojen toiminnan jatkuminen, näihin kumpaankaan en suovu, en tule äänestämään niiden puolesta, mutta uskon ja toivon, että näillä esityksillä on takanansa vilpittön tahto eikä vain kapulan heittäminen hallituksen rattaisiin kaikkein pienimmällä tavalla.

¹²⁸ **Reijo Laitinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Täytyy oikein kivuta puhujakorokkeelle puhumaan tästä asiasta. Tosin tässä on joutunut harrastamaan vähän itsetutkistelua, mikä se on, joka vie minut puhumaan tästä asiasta, nimenomaan asiasta, joka koskettaa puolustushallinnon pääluokkaa ja puolustusmateriaalihankintoja. Ehkä se tulee sieltä, että taidan olla niitä harvoja edustajia, jotka ovat saaneet leipänsä tekemällä työtä tuotantolaitoksessa, jossa valmistettiin puolustusmateriaaleja, 22 vuotta tuli tehtyä tällaisia tuotteita. Hyvä tai huono, mutta joka tapauksessa perheelleni sieltä elannon otin, ja samalla Suomen puolustusvoimat saivat myöskin varsin laadukkaita ja hyviä tuotteita meidän puolustusvaliutemme ylläpitämiseen.

On aluksi hivenen puututtava, samalla tavalla kuin ed. Karpio, ed. Seppo Lahtelan sinänsä ihan hyvään puheenvuoroon. Majuri, ed. Lahtela nyt on arvioinut tilanteen sillä tavalla väärin, ettei turvallisuus- ja puolustusjaosto olisi kotimaisen puolustustarviketeollisuuden tilanteeseen syventynyt, en kehtaa ihan sanoa, mitä ajattelen, mutta todella perusteellisesti ja syvällisesti puheenjohtajamme Timo Ihamäen johdolla.

Me tiedämme hyvin tarkoin, mitä supistukset puolustusmateriaalihankinnoille ovat merkinneet, mitä budjetin kautta on tapahtunut. Mehän olimme jo omassa esityksessämme sitä mieltä, että tässä akuutissa tilanteessa, kun meidän puolustusmateriaalituotantoamme on reippaasti ajettu alas ja se alasajo jatkuu, tarvittaisiin ensi-apuun noin 90 miljoonaa markkaa lisää määrärahaa. Valitettavasti vain kävi niin, että valtiovarainvaliokunnan hallituspuolueiden ryhmäpuheenjohtajien neuvotteluissa ei ollut riittävästi tietämystä eikä ymmärrystä siitä, miksi me tätä määrärahaa esitämme, vaikka me kuinka yritim-

me sitä niin henkilökohtaisella tasolla kuin laajemminkin perustella. Näin meidän esityksemme karsittiin näissä neuvotteluissa ensimmäisenä pois.

Minä olen todella pahoillani tästä, koska tilanne on erittäin ongelmallinen. Olemme itse asiassa sellaisessa tilanteessa, että nyt kellot soivat. Jos ei eduskunnalta viimeistään ensi kevään aikana, kun turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon tarkistusta täällä käsitellään, löydy yhteistä näkemystä, yhteistä tahtoa ja valmiutta, nostaa puolustushankintoihin varattuja määrärahoja, silloin lyödään monelle tuotantolaitokselle lappu luukulle.

Aivan oikein, niin kuin sekä edustajat Karpio että S. Lahtela mutta myös ed. Kekkonen puheenvuoroissaan totesivat, meidän ruudintuotantoamme on nyt tekoehditetty. Tietyin puolustushallinnon sisäisin määrärahajärjestelyin löydettiin sen verran määrärahoja, että Vihtavuoren ruutitehdasta voidaan vielä ylläpitää hetken aikaa, mutta ensi kevät on sellainen ajankohta, jolloin on päätettävä, jatkuuko ruudin valmistus Suomessa vai ei. Jokainen meistä ymmärtää sen, mitä se sitten merkitsee, jos me joudumme tämän tuotteen osalta tuonnin varaan.

Tämä ei koske pelkästään ruutia vaan myös muuta valmistustamme. Tällä hetkellä muuttaman vuoden sisällä, noin neljän vuoden sisällä, puolustustarviketeollisuudesta on vähentynyt lähes tuhat henkilöä. Ymmärtääkseni ne ovat aivan saman arvoisia työpaikkoja kuin mitkä tahansa muutkin työpaikat. Sen lisäksi siellä omaan erittäin korkea ammattitaito, erittäin korkea osaamista, jota osaamista häviää kaiken aikaa, jota ei takaisin hevin saada. Se maksaa siten erittäin paljon.

Tilausvaltuuksien osalta, mihin ed. Kekkonen puuttui, varmasti on sillä tavalla, että ehkä ei riittävästi ole pystytty ennakoimaan, mihin tilanteeseen ajaututaan sitten, kun tehdään näitä massiivisia hankintoja, kuten Hornetit, kuljetushelikopterit ja tulevat muut suuret hankinnat. Tässä pitäisi Hornet-hankintojen osalta meidän ottaa opiksi. Erityisesti tällä tarkoitan sitä, että puolustushallinnon kenraaleitten ja puolustusministeriön virkamiesten pitäisi tämä huomioida, jotta ei käy niin kuin tällä hetkellä on valitettavasti käynyt, että toimintamenot, kun niitäkin on supistettu, ovat riittämättömät ja sitten kalusto makaa ja sitä ei voida käyttää. Mitoitettakoon sitten kalustohankinnat sellaisiksi, että raamien puitteissa

toimintamäärärahat riittävät. Totta kai on niin, että on ennalta arvaamattomia menoeriä, kuten kurssivaihtelut ja polttonesteiden voimakkaat hinnankorotukset jnp., joita on aika vaikea ennalta arvioida.

Henkilökohtaisesti puolustan voimakkaasti tilausvaltuusjärjestelmän säilyttämistä, koska se mahdollistaa sen, että joustavasti turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjausten ja strategioitten mukaisesti toteutetaan hankintoja. Se on järkevää toimintapolitiikkaa. Missään tapauksessa eduskunnan ei pidä tehdä niin, että tilausvaltuudet pyyhkäistään yli. Silloin järjestelmä tulee niin kankeaksi ja itse asiassa paljon kalliimmaksi meille, että semmoiseen leikkiin ei pidä missään tapauksessa ryhtyä.

Arvoisa puhemies! Minulla on ollut mahdollisuus olla mts:n toiminnassa jonkin aikaa ja myös varapuheenjohtajana. Kyllä sen tutkimuksen pohjalta, mikä nyt julkistettiin tällä viikolla ja on ollut myös julkisuudessa, voidaan todeta se, että suomalaisten maanpuolustustahto on korkeimmillaan meidän itsenäisyyden aikana. Kyllä se kysymys on mielestäni sillä tavalla muotoiltu ja asetettu, että kansalaiset kyllä ovat voineet siihen oikein vastata sillä tavalla, että heidän oma mielipiteensä siitä julki tulee. Yhtä lailla samainen kysely tuo julki sen, että huomattava enemmistö suomalaisista on sitä mieltä, että puolustusmateriaalihankintoja kotimaiselle puolustus-tarviketeollisuudelle tulee lisätä ja määrärahoja kasvattaa. Minusta siinä on myös hyvä selvänoja eduskunnalle tehdä tarvittavia päätöksiä.

Arvoisa puhemies! On totta tietenkin se, että meillä on jonkin verran vanhentunutta kalustoa, niin kuin ed. Kekkonenkin totesi. Tästä johtuen on tavattoman tärkeätä, että uusien tuotteitten kehittämiseen varataan määrärahoja tutkimukseen, tuotekehitykseen ja sitten, totta kai, myös hankintoihin. Minä toivon nyt todella vakavasti — itse asiassa vetoan sekä eduskuntaan että ennen kaikkea valtiovarainministeriimme ja pääministeriimme — että nyt tilanteeseen paneuduttaisiin sillä vakavuudella, millä se avautuu meidän eteemme, ja turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä, kun se eduskunnalle annetaan, annetaan myöskin riittävät määrärahat niin, että meidän itsenäinen puolustuksemme olisi myöskin mahdollista tulevaisuudessa, mikä tarkoittaa sitä, että on varattava riittävästi määrärahoja materiaalihankintoihin kotimaiselle teollisuudelle.

¹²⁹ **Ilkka Kanerva /kok:** Arvoisa puhemies! Ajattelin ensin puhua paikaltani, mutta kuunneltuani varsin hyvin valmisteltuja ja myöskin poliittisesti asenteeltaan sellaisia puheenvuoroja, joihin on helppo yhtyä, päätin omalta osaltanikin tulla joitakin näkökantoja esittämään, lähteäkseen liikkeelle siitä, että ainakin useat tässä keskustelussa tänään esiintyneistä puhujista ovat olleet mukana valmistelemassa puolustus- ja turvallisuuspoliittista selontekoa, muistaakseni 97, jonka valmistelun filosofiaa on syytä ottaa tässä taas esille.

Ajatushan on ollut se, että arvioidaan kansainvälispoliittinen tilanne, siihen liittyvät mahdollisuudet, siinä piilevät riskit ja arvioidaan, miten Suomen tulisi oman itsenäisyytensä, riippumattomuutensa, alueellisen koskemattomuutensa nimissä tähän kansainväliseen uhakuvaan liittyen varautua toimimaan niin, että me kansallisesti linjaamme toimenpiteemme riittävällä ja realistisella tasolla.

Tämä on tehty sekä ikään kuin ulkopoliittisten silmälasien läpi että myöskin tietysti puolustuspoliittisten näkökantojen valossa arvioituna ja katsottu, mikä on kansallisesti sellainen riittävä puolustuskyky, joka on suomalainen vastaus kansainväliseen toimintaympäristön muutokseen. Tulimme vakavissamme tulokseen varsin hyvän ja varsin yksimielisenkin keskustelun saattelemana eduskunnassa siitä, mitä Suomen turvallisuuspolitiikan ja puolustuspolitiikan osalta on aihetta edellyttää.

On jollain tavalla tietysti masentavaa, että 97 laadittu selonteko tältä osin ei gällaa enää tänä päivänä käytännössä laisinkaan budjetin valmistelun perustana. Tähän huono selitys olisi tietysti vetoaminen taloudelliseen tilanteeseen yleisesti ottaen, mutta kun selonteko on valmisteltu vuonna 96—97, niin jokainen tässä salissa tietää, että taloudelliset edellytykset olivat silloin sen kaltaiset, että tänä päivänä ne ovat oikeastaan vain yleiseltä kannalta katsottuna paremmat kuin mitä ne olivat 97. Siitä huolimatta, että tämä perustelu suomalaiselle turvallisuus- ja puolustuspolitiikalle on katsottu välttämättömäksi mitoittaa sanotulla tavalla selonteossa, ei kuitenkaan ole katsottu olevan välttämätöntä pitää selonteon linjauksista kiinni.

Kun parhaillaan ollaan valmistelemassa vastaavan kaltaista arviota, itse asiassa aavistuksen verran vaativammassakin olosuhteissa vielä, koska uusia lisätekiäjiä on tullut kuvaan mukaan ta-

valla, joita ei 97 osattu edes nähdä, ei osattu ainaakaan sisään kirjoittaa selontekoon, jää tietysti kysymään, entäs nyt sitten. Olemmeko me taas juoksemassa sähköjäniksen perässä, joka toimii ikään kuin sellaisena poliittisena katseenvangitsijana, niin että eduskunta ottaa harrastuskerhonomaisesti kantaa näihin kysymyksiin omalla kapasiteetillaan hallituksen pohjatyöskentelyn jälkeen, ja sen jälkeen, kun asia on tässä talossa saanut hyväksymisleiman alleen omine kommentteineen, omine painotuksineen, sillä asiakirjalla ei ole mitään merkitystä.

Arvoisa puhemies! Tämä on masentavaa. Siis tämä on kaikilla tavoin kansanvaltaisen valmistelukoneiston kannalta demoralisoivaa toimintaa eikä mitenkään vakavissa kansallisissa peruskysymyksissä oltaessa sovi tietenkään mentaliteettiksi, jolla Suomessa tämän kaltaisia asioita valmisteltaisiin.

En rupea tässä nyt mitenkään hersyttelemään malli Cajanderista tai mitään muuta tämän kaltaista. Meille ei varmasti mikään välitön ulkoinen uhka ole käymässä päälle, mutta täällä on mielestäni aivan ansiokkaasti perusteltu sitä, miten jokainen itsenäinen Euroopan yhteisessä puolustusolottuvuudessa omasta turvallisuudestaan vastaava maa toimii ja tulee toimimaan. Ei Nizzan kokous, eivät kuluneen syksyn puolustusolottuvuuteen ja kriisinhallintajärjestelmän kehittämiseen liittyvät mitkään eurooppalaiset argumentit puhu sen puolesta, että yksikään maa ripustaisi omaa puolustustaan sellaiseen naulakoon, jonka kaltaisen naulakon varassa tänä päivänä Suomen omista kansallisista puolustus- ja turvallisuuspoliittisista asioista vastataan.

Sen vuoksi on aika tärkeää, että tässä asiassa käytetään vähän voimakkaampaakin kieltä, jotta se viesti menisi jossakin suhteessa myöskin perille. Se on sillä tavalla, että jos me haluamme, että kansallisesta puolustuskyvystä, sen turvaavasta linjasta, pidetään huolta, niin se edellyttää budjettipoliittisen linjan muuttamista. Jos budjettipoliittinen linja kulkee edellä meidän turvallisuus- ja puolustuspoliittisen ajattelumme, silloin se tarkoittaa sitä, että pidettäessä kiinni tästä budjettipoliittisesta linjasta on tietoisesti sitten laskettava meidän kansallista puolustuskykyämme, joka taas ulko- ja turvallisuuspoliittisista syistä on katsottava välttämättömäksi. Ei tämä yhtälö sen monimutkaisempi ole.

Näin ollen kysyn herra puolustusministeriltä ja kaikilta muilta asianosaisilta: Kummalla men-

taliteetilla mennään selonteon valmisteluun? Eduskunnankin on hyvä tietää se, kun me tammi-kuun jälkeen tänne kokoonnumme ja ryhdymme käsittelemään tätä kansallisen puolustus- ja turvallisuuspolitiikkamme kannalta olennaista asiakirjaa. Kummalla mentaliteetilla tässä mennään eteenpäin, vuosittaisella budjettiasiakirjalla vai sillä arviolla, jota tällä hetkellä tehdään maan parhaiden aivojen ja visionäärien toimesta ja jossa yhdistetään meidän eurooppalainen ja vähän laveampikin kansainvälinen asemamme, tehtävämme, vastuamme tuossa eurooppalaisessa konseptissa ja toisaalta meidän kansallinen puolustuskykymme, sen välttämättömät edellytykset tulla hoidetuksi niissä olosuhteissa, joihin kukaan ei tähtää, mutta joihin kaikkiin pitää näissäkin olosuhteissa olla valmis varautumaan? Sitten se on syytä tietää ja jättää selonteko myöskin sen perusargumentin varassa tehtäväksi.

Mutta luulen, että silloin selonteon koko luonne muuttuu, koska sen verran allekirjoittanutkin harrastaa näitä asioita, että on pyrkinyt selvittämään, mitä selonteon kansien sisälle on tarkoitus kirjoittaa, ja sen tavoite on kunnianhimoinen. Se lähtee siitä, että Suomen asia hoidetaan, Suomen asia hoidetaan Suomessa ja Suomen asia hoidetaan Euroopassa. Silloin ei ole mitään muuta vastausta kuin muuttaa budjettipoliittista linjaa. Tämä on kysymys, joka hallitukselle on asetettava ja johon eduskunnan täytyy tietoisesti tältä osin ottaa kantaa.

Tähän liittyvät täällä ansiokkaasti pidetyt, meidän puolustusmateriaaliteollisuutemme elinvoimaan liittyvät puheenvuorot. Äskeinen puheenvuoro ed. Laitisen esittämänä oli erinomaisen asiantunteva ja oikean kaltainen. Totta kai näissä on kerosiinien hinnan kallistumisesta ja dollarin arvon muutoksista johtuvia vaikutuksia jne.

Meillä on monia hankalia ja isoja investointeja edessämme. Meillä on edessämme saattohelikoptereitten hankintakysymys, joka on välttämättömästä sisällyttävä selontekoon. Olisi yksi kaikkien aikojen tyhmiimpiä päätöksiä tehdä helikopterihankinta ilman saattohelikopteriratkaisua. En ymmärtäisi tuon ratkaisun perusteita ollenkaan. Se olisi todellista valtion varojen hukkaan käyttämistä. Meillä on edessämme miinakysymysten ratkaiseminen. Luulen, että siinäkin periaatteellisen, selkeälinjaisen keskustelun käyminen on välttämättömästä ottaen huomioon sen, että määrätömästi me emme voi tietysti näitten määräraho-

jen kasvua pistää kehittymään, mutta kansallisen puolustuskäytön kannalta välttämätön kehitys pitää kyetä turvaamaan. Sekin antaa erään vastauksen siihen, millä tavoin pitää miinakysymykseen muun ohella olla valmis suhtautumaan.

Lopuksi, arvoisa puhemies, ihan lyhyesti viitataan vielä eräiden puhujien tangeeraamaan maanpuolustustahtokysymykseen. Luulen, että aika kaukana edellä aina on kulkenut Suomessa se, että näissä asioissa pyritään ulko- ja turvallisuuspolitiikasta puhuttaessa yhteiseen kansalliseen näkemykseen. Se on sodanjälkeisen ulkopoliittikkamme pitkän ajan perintö. Kaikki puhuu sen puolesta, että samaa perintöä on syytä viljellä tänäkin päivänä. Muutoin tuo yhteinen näkemys, yhteisen maanpuolustustahdon olemassaolo, ei ole mahdollista. Toivon, että tämä hyvin selkeästi puoluepoliittisten jakolinjojen ja hallitus—oppositio-jakolinjojen ulottumattomissa oleva yhteinen kansallinen näkemys olisi perusta, jolla tähän kansalliseen peruskysymykseen myöskin jatkossa suhtaudutaan, on sitten kysymys selonteon valmistelusta tahi budjetista päättämisestä.

¹³⁰ **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Puolustusvaliokunnan puheenjohtaja ed. Ilkka Kanerva piti hyvin syvälle luotaavan katsauksen puolustuspoliittiseen selontekoon vuodelta 97 ja tulevaan selontekoon. Iloitsen siitä, että myös puolustusministeri Enestam on tällä hetkellä salissa. Muutaman ajatuksen lausun ruutiin ja muuhunkin, vaikka en voi itseäni pitääkään minään ruudinkeksijänä. (Ed. Kekkonen: Potentiaalinen rauhantekijä!)

Ruotuväki-lehti kirjoitti otsikossaan numerosa 14 tänä vuonna: "Puolustusbudjetti laihtuu ensi vuonna. Toimintamenojen tasokorotus uhkaa hukkua palkkoihin ja polttoaineiden hintoihin." Näin näyttää nyt valitettavasti ihan käytännössä tapahtuvan. Oli sangen valitettavaa, että budjettiriihessä näitä muutamia satoja miljoonia siirrettiin, niin kuin niitä siirrettiin, ja aiheutettiin hyvin pitkälti se vakava tilanne, mikä tällä hetkellä meidän Puolustusvoimillamme on ajatellen erityisesti ensi ja sitä seuraavaa vuotta. Puolustusvaliokunta katsoi, "että nyt esitetyllä määrärahasolla ei pysyvänä ja useampia vuosina jatkuvana voida enää ylläpitää nykyistä kansallista puolustuskäytöä". Tähän kantaan on valtiovarainvaliokunta yhtynyt.

On erittäin miellyttävää ollut kuulla, että niin sosialidemokraattien kuin kokoomuksenkin taholta on tästä asiasta kannettu vakavaa huolta. Samassa hengenvedossa voisi tietenkin sitten kysyä, olisiko ollut mahdollista tehdä hieman toisenlainen veroratkaisu määrän ja ajan suhteen. Olisiko ollut mahdollista irrottaa esimerkiksi 1 miljardi kevennyksistä hyvinvointipalveluihin ja 1 miljardi välttämättömiin tieinvestointeihin, Puolustusvoimien välttämättömiin menoihin jne.? Jostainhan se raha on otettava. Siksi toivoisin, että hallituspuolueitten edustajat hyvin selvästi myös pyrkisivät siihen, että he osoittavat, mistä raha tulevaisuudessa otetaan, (Ed. Ala-Nissilä: Aivan!) ettei puheissa olisi ainoastaan toiveita, joihin on helppo yhtyä, vaan myös konkreettia, mistä otetaan näihin välttämättömiin kerta-luonteisiin menoihin ja sitten vähän kauaskantoisempiin kuluihin nimenomaan hoivapuolella meidän yhteiskunnassamme. (Ed. Kekkonen: Tämä pätee sekä oppositioon että hallituspuolueisiin!) — Kyllä, se pätee, ja sanoin juuri, ed. Kekkonen, että olisin ollut valmis pienempiin veronkevennyksiin, eli hyvin selvästi opposition taholta toin tämän esille. Toivon, että hallituksen kansanedustajien taholta myös vastaavasti reilusti sanottaisiin, mistä sitä rahaa voidaan ottaa tulevaisuudessa. (Ed. I. Kanerva: Eikö edustaja ole tehnyt aloitteenkin tästä?) — Kyllä, tein tämän suuntaisen aloitteen.

Täällä on todettu erittäin myönteisesti, että puolustustahto ja puolustushenki, jos tällaisista termiä voi käyttää, on tässä maassa erittäin korkealla. Tänä aikana myös arvostetaan niitten ihmisten panosta, jotka talvi- ja jatkosodan aikana tätä maata puolustivat. Osataan antaa arvoa näille rintamamiehille ja -naisille, jotka kamppailivat tämän maan itsenäisyyden puolesta siinä otelussa, jossa toisella puolella oli stalinistinen Neuvostoliitto ja toisella puolella natsi-Saksa, ja Suomi joutui siihen kamppailuun mukaan. (Ed. Ala-Nissilä: Pieni ja sisukas!) — Pieni ja sisukas Suomi, niin kuin ed. Ala-Nissilä totesi. (Ed. E. Lahtela: Mutta pääsi oikealle puolelle!)

Määrärahojen ja niitten riittävyyden kohdalla meidän tulee pohtia sen lisäksi, mitä on täällä aivan oikein pohdittu, riittääkö kotimainen ruuti, säilyykö kotimainen puolustustarviketeollisuus hengissä, myös sitä, miten Puolustusvoimien henkilökunta jaksaa. Miten saadaan tulevaisuudessa myös riittävästi päteviä henkilöitä maamme Puolustusvoimien palvelukseen?

Tähän kysymykseen vielä liittäisin määrärahojen kohdalla sen, että huolimatta siitä, että Nizassa päätettiin, mitä päätettiin, niin eurooppalainen kriisinhallinta etenee. Saattaa hyvinkin olla lähivuosien asia, että Eurooppaan ruvetaan hankkimaan uutta kuljetuskapasiteettia eli pyritään lähestymään sitä valmiutta, mitä Venäjällä ja USA:lla on ilmakuljetuksissa, nimenomaan kaluston kuljetuksissa. Se tuo mukanaan myös tietyn rahanmenon Suomen osalle, mikäli aiomme olla yhteisessä eurooppalaisessa kriisinhallinnassa mukana. Me emme voi olla siinä taloudellisesti pelkästään vapaamatkustajia. Tämäkin on iso kysymys, johon toivottavasti tulevassa puolustusselonteossa otetaan kantaa.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti ministeri on vielä kuulolla ja tulee jatkossa vastaamaan niihin erittäin perustavaa laatua oleviin kysymyksiin, jotka puolustusvaliokunnan puheenjohtaja ed. Ilkka Kanerva äskeisessä puheenvuorossaan esitti.

131 Puolustusministeri Jan-Erik Enestam: Fru talman! Ensiksi haluan lausua iloni siitä, että on käytetty erittäin asiantuntevia puheenvuoroja, mitä puolustushallinnon ja Puolustusvoimien tilaan tulee.

Yksi aivan ratkaiseva ongelma puolustushallinnon alalla on se, että meillä ei ole juurikaan lakisääteisiä menoja. Jotta saataisiin aikaan pitkäjänteisyyttä, on siihen pyritty eri konstein. Puolustuskomiteat pyrkivät siihen, selonteot pyrkivät myöskin siihen. Huolestuttavaa tietenkin on, että vuoden 97 selonteosta on jouduttu poikkeamaan. Nyt tekeillä oleva niin sanottu miniselonteko on aivan ratkaiseva.

Kuten useissa puheenvuoroissa on jo todettu, olemme noin 600 miljoonaa markkaa jäljessä vuoden 97 selonteon resurssiraamituksista. Jos otetaan vielä hinnanmuutokset ym. lukuun, ollaan jo miljardiluokassa. Jos mentäisiin valtiovarainministeriön kehysten mukaisesti, ollaan vuonna 2004 noin 6 miljardia markkaa jäljessä. On selvää, että sillä menolla ei uskottavaa puolustusta ylläpidetä.

Nyt miniselonteon valmisteluvaiheessa ollaan pisteessä, jolloin joudutaan ottamaan kantaa siihen, miltä pohjalta lähdetään puolustushallintoa rakentamaan. Tässä yhteydessä yhtyisin lämpimästi puolustusvaliokunnan arvoisaan puheenjohtajaan siinä, että pitää olla jokin annettu pohja, jonka mukaisesti Puolustusvoimia kehitetään.

Minusta ainoa järkevä pohja on selonteon luoma pitkän tähtäyksen ohjelma ja siihen liittyvä resurssiraamitus. (Ed. I. Kanerva: Oikein!) Muuten ollaan todella heikoilla.

Tässä on leikitty myöskin erilaisilla prosenttiluvuilla. Julkisessa keskustelussa viitataan myöskin siihen, että kun sekä Ruotsissa että Norjassa viedään läpi aika raju rakennemuutos puolustusvoimissa, niin meilläkin pitäisi. Siihen on helppo ensinnäkin todeta, että meillä on meneillään rakennemuutos. Vaikka Ruotsissa onkin tehty hyvin radikaaleja ja rajuja päätöksiä, niin Ruotsin puolustusmenojen bruttokansantuoteosuus on tästä huolimatta leikkaustenkin jälkeen 2 prosenttia. Jos meilläkin päästäisiin siihen pisteeseen, mihin asti Ruotsi on tullut alas, ei olisi suuria ongelmia. Sama pätee muuten Norjaan, ja millä mittarilla tahansa olemme pahasti jäljessä.

Totta kai jokainen maa harkitsee itsenäisesti, millä mitoituksella puolustukseensa satsaa, mutta ei Suomikaan tyhjiössä elä. Bkt:n prosenttiosuudet näkyvät ja antavat tietenkin eräänlaisen vertailupohjan. Pitäisin erittäin huonona sellaista signaalia, että tässä mennään roimasti alle sen, mitä on selonteossa edellytetty, olkoonkin, että bruttokansantuote meillä kasvaa hyvinkin ripeästi. Siksi minusta ainoa järkevä mittari voisi olla esimerkiksi viiden tai kymmenen vuoden keskiarvo, ettei katsottaisi pelkästään vuosittain.

Miniselonteko on ratkaiseva. Siinä määritellään Puolustusvoimien, puolustushallinnon, tulevaisuus. Siihen aion keskittää kaikki voimani.

132 Timo Ihamäki /kok: Arvoisa puhemies! Lähinnä puheenvuoron pyysin ed. S. Lahtelan puheenvuoron innostamana kertoakseni vielä keran väärinkäsitysten välttämiseksi, että turvallisuus- ja puolustusjaosto esitti 90 miljoonaa markkaa kotimaan puolustustarviketeollisuuteen, jonka summan meidän viisaat ryhmämme puheenjohtajat poistivat kokouksessaan, kun heidän mielestään budjetin loppusumma nousi liian suureksi. On aivan selvää, että jos rahaa ei anneta kotimaiseen puolustustarviketeollisuuteen, aiheutetaan tietotaidon ja osaamisen menetystä, työttömyyttä ja konkurssveja. Ruutiteollisuus on suurimman hädän tilassa. Se on tähän asti selvinnyt lähinnä tekohengityksen varassa. Varoja on käytetty muilta momenteilta, mutta näin ei voi jatkua, kun ne muut momentit alkavat olla tyhjiä. En ymmärrä, kokeillaanko, kuinka kauan Kollaa kestää. On kuin entinen hevonen, jota sil-

loinen isäntä kokeili, kuinka kauan pysyy syömättä hengissä: juuri kun oppi, kuoli. Tätäkö halutaan kokeilla kotimaisen puolustustarviketeollisuuden piirissä seuraamuksista välittämättä?

¹³³ **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Nyt on osaltaan jo toinen kierros tämän pääluokan keskustelussa alkanut. Täällä on mielestäni käyty hyvin ansiokasta keskustelua, jossa vallitsee vakava huoli puolustushallinnon pääluokan asioista ja yhteinen, vankka tahto, että ne taloudelliset voimavarat, mitä tänne tarvitaan, tullaan myös hankkimaan ja osoittamaan.

Tuon vielä eräitä näkökohtia esille. Puolustushallinnon rakennuslaitos, joka mielestäni on erityistehtävänsä erinomaisen hyvin osaavalla henkilöstöllä hoitanut, joutuu kokemaan tulevaisuudessa tiettyjä muutoksia ja tulee osaksi valtion kiinteistöhallintoa. Vaara, jota tässä suhteessa haluaisin olla eliminoimassa, on se, että puolustushallinnolle tulisi lisää kustannuksia, jos Valtion kiinteistölaitoksen pitäisi olla nettoperiaatteella toimiva tai jos se mahdollisesti vielä tavoittelisi voittoa. Tällöin on vaara, että Puolustusvoimien menot koulutustoiminnasta ja niistä toiminnoista, joita sillä on, saattaisivat laskennallisten vuokrien vuoksi tulla kohtuuttoman kalliiksi. Tämä saattaisi olla tulkijä, joka myös olisi ajamassa varuskuntien tukemiseen ja mielestäni aivan tarpeettoman takia.

Pitäisin oikeana, että kiinteistö- ja pääomamenojen osalta puolustushallinnon rakennukset ja maaomaisuus pitäisi nähdä kuolettuna omaisuutena, jolle ei pitäisi käydä laskennallisia pääomamenoja tekemään, ja pitäisi nähdä ne erityistarpeet, jotka puolustushallinnolla ja sen eri toiminnoilla aivan erityisesti tässä maassa on. Niitä vertailupohjia, jotka helposti tuodaan esiin Valtion kiinteistölaitoksen toimesta, ei puolustushallinnon kohteille, kiinteistöille ja rakennuksille, voida ajatella joissakin syrjäisissä varuskunnissa, linnakesaarilla tai jossakin muualla. Näillä on aivan omat tarkoituksensa, joita varten ne ovat olemassa.

Niin kuin täällä on viitattu korkeakoulujen yliopistojen osalta, että on tullut laskennallisia vuokramenoja, aivan sama vaara saattaa tulla Puolustushallinnon rakennuslaitoksen uuden kohtalon myötä. Samalla tulisi muistaa myöskin, että sillä on oma osaava ja ennen kaikkea luotettava henkilöstö, joka pystyy hoitamaan ne tehtävät, joita puolustushallinnon eri tehtävissä vaadi-

taan. Ei ole kysymys ihan siitä, että kuka tahansa nämä tehtävät hoitaa, vaan puolustushallinnolla on tehtäviä, joissa tarvitaan tietty luotettavuus ammattitaidon rinnalla.

Täällä viitattiin myös miinakysymykseen. Miinujen korvaaminen toisilla miinoilla, jotka täyttävät tietyt kansainväliset määräykset, tuntuu turhalta, koska jokainen tietää, että Suomessa näitä miinoja ei kylvetä sillä tavalla kuin joissakin kansainvälisissä kriiseissä on kylvetty, vaan ne ovat köyhän maan tehokas puolustautumiskeino niitä kohtaan, jotka pahoissa aikeissa tänne tulevat. On perin ikävää, että tuo kansainvälinen periaate ei haluakaan ymmärtää niitä näkökohtia, joita Suomella on.

Samoin pelkään, että jos me otamme ulkomailta mallia maanpuolustuksen suuntaviivoiksi, me löydämme sieltä sellaisia malleja, jotka eivät ole meille sopivia. Ruotsinssa ajetaan erittäin voimakkaasti alas varuskuntia, ja se ei missään tapauksessa saa tulla meille malliksi. Ruotsin tilanne on aivan täysin toinen. Tämä täytyy aina muistaa. Sama pätee myös Euroopan unionin useisiin muihin maihin. Meillä on täysin oma tarpeemme maanpuolustuksen hoitamiseksi. Meidän maa-alueemme mukaan lukien ilma- ja meri-alueemme ovat toisenlaiset kuin niissä maissa, joitten pinta-ala on pienempi ja joilta esimerkiksi meripuolustuksen tarve puuttuu tykkänään.

Arvoisa rouva puhemies! Toivon, että erityiskysymykset, jotka liittyvät Suomen puolustukseen, voidaan ottaa tulevissa ratkaisuisissa peruskysymysten rinnalla huomioon.

¹³⁴ **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Edustajat Ihamäki, Laitinen ym. oikaisivat allekirjoittaneen näkemystä siinä asiassa, että haukuin väärää puuta moittiessani valtiovarainvaliokunnan turvallisuus- ja puolustusjaostoa. En peruuta arvosteluani missään tapauksessa vaan kohdistan sen suoraan sinne, minne se kuuluukin, eli hallituspuolueiden ryhmänjohtajiin. On tullut selkeästi todettua se, että vastuunhan tässä asiassa kantaakin hallitus ja hallituspuolueitten ryhmien johto. Siellä ei nähdä tämän maan tulevaisuutta eikä varsinkaan kanneta vastuuta siitä, kuka tulevaisuutta hoitaa ja sitä puolustaa.

Perimmäinen asia, miksi pyysin puheenvuoron, on, että me olemme puhuneet erittäin paljon materiaaliasioista ja materiaalihankinnoista ja siihen varautumisesta, mutta toimintamäärärahoihin liittyvästä riittävästä koulutuksesta, va-

rusmiesten riittävästä maastokoulutuksesta, riittävistä maastovuorokausista ja erityisesti reserviläisten kouluttamisesta ja kouluttautumisesta tehtäviin, niin että taidot olisivat ajankohtaisia käytännön tasolla, ei ole juuri puhuttu. Mielestäni se on äärettömän tärkeä, välttämätön ja aivan ratkaiseva tekijä, jos meille tulee sellainen kriisi, että tätä hyvää kalustoa, jota nyt olemme hankkimassa, puhumassa sen puolesta, joudutaan käyttämään. Joukkojen tulee olla taisteluvälmiinä lähtemään ja niiden tulee tietää tehtävänsä ja olla sillä lailla koulutautuneita, että asia käy ja toimii emmekä menetä kalliita ja vaikeita aikoja ja hetkiä.

Rouva puhemies! Itsenäinen maanpuolustus, joka perustuu vahvaan, yleiseen asevelvollisuuteen ja koulutettuun reserviin, joka on hyvin aseistettu, on meidän turvamme myöskin tulevaisuudessa. Toivon, että siitä kantaa hyvää huolta jokainen.

¹³⁵ **Lasse Virén /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Kotimaisen puolustuksen turvaksi tarvitsemme hyvää kotimaista puolustustarviketeollisuutta, joka edustaa maailman huippulaatua. Tästä teollisuudenhaarasta on pidettävä hyvä huoli ei vain puolustusteollisuuden vaan siihen välttämättömästi liittyvän muunkin tuotannon vuoksi. Samaa teollisuudenalaa edustavat Sisu-akselistot, vetomestarit ja kuorma-autotuotanto, jotka välillisesti nojautuvat puolustustarviketeollisuuteen ja jotka tukevat toinen toisiaan. Jos puolustusvälinetuotanto loppuu tai vähenee, heijastuu se myös kuorma-auto- ja akselituotantoon, joita myös Puolustusvoimamme käyttävät ja tulevat toivottavasti myös jatkossa käyttämään.

Meidän on kaikin voimin toimittava sen varmistamiseksi ja ylläpitämiseksi, että puolustusvälineteollisuus kotimaassa säilyy.

¹³⁶ **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Puolustusvaliokunnan puheenjohtaja ed. Kanerva ja myöskin ed. Ihmäki ovat käyttäneet ihan oikeita puheenvuoroja siitä, että puolustuspoliittikan puolella poliittiset linjaukset ja budjettilinjaukset ovat ristiriidassa keskenään. Pohjaksi täytyy muistaa, että silloin, kun puolustuspoliittista selontekoa eduskunnassa käsiteltiin, valtiovarainvaliokunnassa kävi ilmi, että jo käsitteilyvaiheessa oli alennettu puolustuselonteon kehysiä mutta jätetty selonteon poliittinen sisältö kuitenkin entiselleen. Jo siinä vaiheessa rahoitus

ja linjaukset olivat toistensa kanssa ristiriidassa. Edelleen tämä ristiriita on vain pahentunut, kun edes selonteon alkuperäisissä kehysuunnitelmassa ei ole pysytty.

Minusta, arvoisa puhemies, edustajilla Ihmällä ja Kanervalla olisi valistustyötä tehtävänä myöskin omassa eduskuntaryhmässään, koska muistan taannoin kyselytunnilla esimerkiksi ministeri Niinistön tokaisseen, että puolustustarviketeollisuus voitaisiin vaikka lopettaa yhdeksi vuodeksi ja käyttää rahat johonkin muuhun kohteeseen. Eihän tällaisella pompottelevalla näkökulmalla voi asioita kehittää. Minusta on kyse myös siitä, että puolustusministeriön toimialaan pitäisi budjettineuvotteluissa saada vähän vahvempaa taustaa. Onhan erikoista, että silloin, kun taloustilanteemme oli todella huono, meille hankittiin Hornet-hävittäjät ja uusittiin kalusto, mutta nyt kun taloudellinen tilanne on paljon parempi, meillä ei ole rahaa siihen, että näitä hävittäjäkoneita käytettäisiin ja että niillä valvottaisiin ilmatilaa ja lentäjät voisivat harjoitella. Juuri sen takia lentäjät ovat turhautuneita, ettei lentotunteja ole ollut riittävästi.

¹³⁷ **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Tässä taloustilanteessa luulisi löytyvän tästä maasta varoja laman jälkien korjaamiseen, jotka kosketavat hyvin monia perheitä, köyhiä, työttömiä ja syrjäytyneitä. Samalla luulisi löytyvän varoja myös tiettyjen puutteiden ja jälkeensääneisyyksien korjaamiseen, jotka niin tieinvestoinneissa kuin Puolustusvoimienkin kohdalla ovat ilmeisiä. Puhutaan, että varuskuntia lakkautetaan. Sehän muodostaa sitten uhan yleisen asevelvollisuuden toteutumiselle ja sille, että Puolustusvoimamme tukeutuu yleiseen asevelvollisuuteen ja sitä kautta tulevaan reserviin ja siihen, että maassa on asevelvollisarmeija, varusmiesarmeija, joka on demokraattisen yhteiskunnan kontrolloitu, valvottu armeija, jonka ylipäällikkönä on tasavallan presidentti. Helposti sanotaan, että sillä selvittää, että lakkautetaan muutama varuskunta, mutta se sattaa muodostaa todellisen suuren uhan koko meidän puolustusjärjestelmällemme.

Henkilökohtaisesti en ainakaan ole viemässä kehitystä siihen suuntaan, että meille muodostuisi palkka-armeija.

¹³⁸ **Timo Ihmäki /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Aula sanoi, että olemme käyttäneet oikeita puheenvuoroja, vaikka käytäntö ja teoria olivat jo

puolustuspoliittisen selonteon aikaan ristiriidassa. Tunnustamme, että tässä budjetissa on näin käynyt, että rahaa ei näihin tarkoituksiin saatu, ei Puolustusvoimille eikä puolustustarviketeollisuuteen. Pidämme nyt vain ääntä tästä asiasta, että asia tulee tiedostetuksi ja oikean suuntaisia ratkaisuja tulee aikanaan. Luotamme ja luomme toivomme turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon tarkistukseen, joka tulee keväällä eduskunnan käsittelyyn.

¹³⁹ **Pertti Mäki-Hakola /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Me olemme todella vakavan asian kanssa tekemisissä silloin, kun keskustellaan kotimaisen puolustustarviketeollisuuden tulevaisuudesta. Turvallisuuspolitiikkamme lähtökohdahan on maantieteellinen sijainti ja turvallisuusympäristöön nähden uskottava itsenäinen puolustus. Sen yhtenä perustana on kotimainen teknisesti ja taloudellisesti kilpailukykyinen puolustustarviketeollisuus, joka liittyy kiinteästi perusvalmiuden ylläpitämiseen ja tukee välillisesti teollisuutta ja työllisyyspolitiikkaa.

Etelä-Pohjanmaalla on Nammo Lapua Oy. Siellä muutaman kerran vierailtuani olen voinut todeta, että siellä ollaan todella huolissaan tämän hetkisestä tilanteesta. Puolustusvoimien tilauskannasta vain pieni osa kohdentuu tällä hetkellä kotimaan puolustusvälineeteollisuuteen, ja tarkoitus varmasti tässäkin talossa, tässä salissa, on ollut toisenlainen. Jos kehitys jatkuu tämän tyyppisenä, se on alalle erittäin kohtalokasta. Siinä mielessä täytyy kyllä yhtyä niihin puheenvuoroihin, joita täällä on käytetty. Viimeistään kevään mitaan pitää löytyä selkeät ratkaisut siihen, miten tästä lähdetään eteenpäin.

Huolestuttavaa on myös se, että ampumatarvikkeiden hankintaan ja tuotekehittelyyn ei määrärahoja oikeastaan ole pitkälle aikavälille, vaan rahat ovat usein kertaluonteisia. Tällöin teollisuus ei pysty suunnittelemaan toimintaansa, investoimaan eikä kehittämään resurssejaan. Lisäksi hankintojen epätasaisuus aiheuttaa työvoiman kuormittavuusongelmia ja siten myös toistuvia lomautuksia alalla.

Pitää myöskin huomata se, että ampumatarviketeollisuus on aikoinaan investoinut kotimaisen huoltovarmuuden ylläpitämiseksi, ja tällä hetkellä nämä investoinnit esimerkiksi Nammo Lapua Oy:ssä ovat huomattavassa vajaakäytössä. Kapasiteettia olisi huomattavasti enemmän kuin tällä hetkellä on käytössä. Se tietenkin heikentää kan-

nattavuutta, joka jo nykyisellään on suhteellisen huono. Tämä johtaa siihen, että kun tilaukset jatkuvasti pienentyvät ja joiltakin osin kokonaan loppuvat, on henkilöstöä jouduttu supistamaan erittäin rajusti. Uuden henkilöstön rekrytointi on lähes minimaalista, eikä ala varmaankaan näin epävarmassa tilanteessa ole ollenkaan houkutteleva. Myöskään omistajille se ei varmasti ole kovin houkutteleva.

Ampumatarviketeollisuus ei kykene nykyisillä resursseilla osallistumaan alan kansainväliseen tuotekehitystoimintaan, mikä osaltaan saataisi turvata jatkuvuuden ja osatoimittajan roolin esimerkiksi eurooppalaisessa alan teollisuudessa. Meillä on Mattsonin toimikunnan mietintö ja sen suositukset. Kyllä kai lähtökohtana pitäisi olla sen, että niitä pitäisi pystyä toteuttamaan. Tiedossa on myöskin se, että on laadittu esitys puolustustarviketeollisuuden tulevaisuuden turvaavaksi rakennejärjestelyksi, joka paperi on hyvin vakavassa mielessä laadittu ja lähtee aika lailla realistiselta pohjalta tällä hetkellä. Sillä pystyttäisiin turvaamaan teknologiakeskuksen kautta tuotekehitys ja myöskin tilauskanta.

Budjetti varmaan tulee hyväksyttäväksi tässä muodossa kuin se tällä hetkellä on, mutta lähtökohtana täytyy olla, että kun keväällä käydään tästä asiasta keskustelua, että silloin myöskin selkeästi linjataan tilanne sillä tavalla, että puolustustarviketeollisuuden tulevaisuus turvataan, huoltovarmuus varmistetaan ja myöskin henkilöstön asema tulee sitä kautta vähän toiseen valoon kuin se tänä päivänä on. Hiukan kitkerin mielin ja sydän verta vuotaen joudun olemaan hyväksymässä tätä esitystä. Luotan siihen, että ed. Timo Ihamäen johtama joukko aikanaan huolehtii siitä, että meillä tilanne oleellisesti korjaantuu.

¹⁴⁰ **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Olemme hyvin voimakkaasti puolustaneet oman uskottavan ja itsenäisen puolustuksemme tarpeita. Ed. Seppo Lahtela toi esille hyvin tärkeän näkökohdan, josta myöskin minulla on talousarvioaloite, jossa olen tuonut esiin huolen kertausharjoitusten lisäämisestä. Meillä on monen vuoden ajan taloudellisen niukkuuden aikana ollut aivan minimaalisen vähän kertausharjoituksia, ja me tiedämme, miten paljon elämä menee eteenpäin kaikilla sektoreilla, myös sillä sektorilla, josta Puolustusvoimat vastaa. On suuri tarve pitää huolta siitä, että kun tehtäviä on uskottu

koulutetulle reserville, reservi on nimenomaan asianmukaisesti koulutettua. Sen takia huoli kertausharjoituksista on tärkeä. Meidän maanpuolustuksemme voi rakentua vain yleisen ja yhtäläisen asevelvollisuuden varaan. Sotaväki on koulu, jossa kansa kouluttaa itsensä puolustustaitoiseksi. Tahtoa meillä on, mutta myös taitoa on ylläpidettävä.

¹⁴¹ **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Täytyy sanoa, että oli miellyttävää kuulla ed. Mäki-Hakolan puheenvuoro. Vaikka ed. Mäki-Hakola asuikin Suomessa maantieteellisesti turvallisimmalla seudulla, mitä ei oikeastaan uhkaa mikään, korkeintaan halla, oli miellyttävää kuulla näköala tässä asiassa, että ed. Mäki-Hakolakin kantaa huolta maan turvallisuuspolitiikasta ja puolustusvalmiudesta ja erityisesti kotimaisen teollisuuden mahdollisuuksista tässä asiassa.

Kun ed. Mäki-Hakola edustaa hallituspuolueista keskeistä valtiovarainministerin puoluetta, katson, että ed. Mäki-Hakola on vastuullinen tässä asiassa järjestämään ja hoitamaan sellaiset riittävät määrärahat, että tällaista keskustelua ei tarvitse käydä. Asetankin kysymyksen: Olisiko ed. Mäki-Hakola valmis tinkimään veronalennuksista tai valtionvelan lyhennyksistä ja turvaamaan tämän maan puolustusvalmiuden ja kotimaisen puolustustarviketeollisuuden sillä lailla kuin eduskunnassa tänä iltana käyty keskustelu henkiä ja antaa ymmärtää?

¹⁴² **Ismo Seivästä /skl:** Arvoisa puhemies! Ajatuksenjuoksuni oli hieman samansuuntainen kuin ed. Seppo Lahtelalla. Täällä on nyt kuultu todella hyviä puheenvuoroja, ja toivoisin, että hallituspuolueidenkin, erityisesti kokoomuksen, taholta osoitettaisiin edes jonkinlaista osviittaa siihen, mistä nämä varat voitaisiin ottaa näihin perusasioihin ja niiden kuntoonsaattamiseen.

Ministeri Niinistöhan antoi välillisen lupauksen, että ensi vuosi on köyhien vuosi. Köyhyyttä ja syrjäytymistä hallituksen taholta tullaan ensi vuonna päättäväisesti torjumaan. Hän ei suoraanaisesti sanonut, mistä rahat siihen otetaan, mutta todennäköisesti, jos hän niin päättää, rahat myös löytyvät. (Ed. I. Kanerva: Vastaamme, että eduskunnan lisärakennuksesta!) — Niin, ehkä hän sen vuoksi äänesti, ed. Ilkka Kanerva, lisärakennuksesta niin kuin äänesti, että hän olisi halunnut siirtää ne rahat nimenomaan köyhyyden

torjuntaan. (Ed. I. Kanerva: Sitä epäilen!) Se on hyvinkin mahdollista, mutta kokoomuksen ryhmä ei lähtenyt siinä mukaan.

Konkretiaa nyt kaipaisin. Toivottavasti siinä miniselonteossa, mihin puolustusministeri viittasi, on voimakkaasti valmistelussa myös valtiovarainministeriö mukana, ettei se ole vain hurskaita toiveita vailla realismia.

¹⁴³ **Antero Kekkonen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kun ministeri Enestam tuokio sitten kävi ansiokkaasti puhumassa asiasta ja sanoi, että selontekomenettely on itse asiassa ainoa pohja, jolla pitkällä tähtäyksellä voidaan näitä suunnitella, voi vain todeta, että muuta vaihtoehtoa meillä syvän rauhan oloissa ei oikein ole.

Toivon, etten vaikuta kauhean tosikkomaiselta, mutta samalla kun olen ilolla pannut ed. S. Lahtelan, sanoisinko, päätöksen merkille näissä tärkeissä asioissa, toivoisin, että me tässä salissa emme rupeaisi käymään siinä virityksessä keskustelua, että Suomessa on osia, jotka ovat turvallisempia, ja joitakin muita osia, jotka ovat turvattomampia. Se on varmin tae, jolla tuhotaan se hyvä viritys, joka täällä ilmiselvästi tänä iltana on syntynyt. Minusta tämä asia on kumminkin kansalliselta merkitykseltään niin suuri, että sellainen, olkoonkin vaikkapa vähän leikkisä, puhe, että Pohjanmaalla ei ole muuta uhkaa kuin halla, saattaa naurattaa tämän salin ulkopuolella, mutta ehkä sen ei tarvitsisi naurattaa tässä salissa. Minusta tämä on kokonaisvaltainen kysymys, jossa Suomen eri osia ei pidä käsitellä siihen sävyyn kuin ed. Lahtela teki. Samalla vielä toistan, että annan kyllä arvoa ed. Lahtelan yleiselle viritykselle näitä kysymyksiä käsiteltäessä.

¹⁴⁴ **Pertti Mäki-Hakola /kok:** Arvoisa puhemies! Olen myöskin kuunnellut ed. S. Lahtelan puheenvuoroa työhuoneessani ja todennut, että miehän on suoraselkäinen, selvästi maanpuolustushenkinen ihminen. Siinä mielessä voin hänen puheenvuoroonsa yhtyä.

Kyllä minullakin jäi hiukan korvan taakse kaivertamaan puhe Pohjanmaasta. Pohjanmaa on varmasti isänmaallista aluetta. Pohjanmaalta on lähtenyt, silloin kun on tarvittu, miehiä itärajalle huolehtimaan siitä, että Lahtelan joukot eivät jää jalkoihin. Nurmon kunnan sankarihautausmaalla makaa erittäin suuri joukko ihmisiä, jotka kuolivat yhdessä ainoassa taistelussa Äyräpään kirkonmäellä ollen omalta osaltaan huolehtimassa

siitä, että asumme tällä hetkellä itsenäisessä maassa. Sanon, ed. Lahtela, ettei tarvitse pohja-laista maanpuolustustahtoa pätäkään epäillä.

Asiaan sinänsä: Veronalennukset ja valtionvelan hoitoon ovat peruspilareita meidän yhteiskuntaamme kehittämiseksi eteenpäin. Niihin ei missään tapauksessa tulla puuttumaan. Ne asiat hoidetaan. Edelleen turvaan siihen, että kun tulemme keväällä keskustelemaan asiasta ja saamme perusteellisen selonteon tilanteesta, tulemme tekemään korjauksia ja saattamaan asiat sille tolalle kuin ne tarpeen on laittaa.

Köyhien puolesta puhuttiin, sanon suoraan, pehmoisia eilispäivänä. Jos siihen linjaukseen lähdetään, tiedän, että suuri on itku ja hammas-ten kiristys, kun todetaan, että mihinkään muuhun rahaa ei voida sijoittaakaan. Lapset jäävät ilman päiväkotia, koululaiset ilman kouluja ja muuta vastaavaa. Luultavasti ensi vuonna järki voittaa, ja toivottavasti ensi vuonnakin tehdään tämän hallituksen toimesta hyvä budjetti.

Kaiken kaikkiaan kannan huolta asiasta, mutta luotan siihen, että tulemme tekemään päätöksiä, jotka turvaavat tämän meille tärkeän asian.

Yleiskeskustelu päättyy.

Ensimmäinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 28

Valtiovarainministeriön hallinnonala

Yleiskeskustelu:

¹⁴⁵ **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Valtion kiinteistölaitoksen toimintaan on tässä salissa kohdistunut paljon kritiikkiä. Viimeksi asiasta keskusteltiin, kun Kiinteistölaitoksen nimi muutettiin lailla Senaatti-kiinteistöiksi.

Tästä syystä, että kritiikkiä on ollut ilmassa, valiokunnan verojaosto otti valtiovarainministeriön osalta erikseen selvitettäväkseen Kiinteistölaitoksen toimintatapaa ja toimintaperiaatteita. Kritiikkihän on kohdentunut erityisesti siihen, että Kiinteistölaitoksen taloudellinen tuottotavoite on asetettu markkinoilla toimiviin muihin vastaaviin yksikköihin verrattuna varsin korkealle. Valiokunnan saaman tiedon mukaan Kiinteis-

tölaitoksen nykyinen keskimääräinen tuottotavoite on seitsemän prosenttia kiinteistöliiketoiminnassa. Todellakin, se on kyllä moniin vastaaviin kiinteistöjä ylläpitäviin liikelaitoksiin verrattuna kireä. Joissakin osissa maata onkin jopa käynyt niin viime aikoina, että valtion yksiköitä on siirtynyt muihin yksityisiltä vuokrattuihin tiloihin.

Eniten on arvosteltu yliopistoilta perittäviä vuokria. Yliopistothan ovat usein tiloissa, joille ei ole varsinaista vaihtoehtoja käyttöä, eivätkä yliopistot voi siirtää käytännössä toimintojaan muualle. Otetaan nyt esimerkiksi vaikka Helsingin yliopiston päärakennus täällä Helsingissä. Oikeastaan on kyse monopolitilanteesta Kiinteistölaitoksen osalta. Lisää tällaisia monopolitilanteita syntyy varmasti tulevaisuudessa, sillä ensi vuoden aikana valmistellaan puolustushallinnon kiinteistöjen siirtämistä Valtion kiinteistölaitoksen hoiviin. Samoin valtioneuvoston kanslian ja Tasavallan presidentin kanslian kiinteistöjen siirtoja Kiinteistölaitokselle tutkitaan.

Näissä yhteyksissä pitäisi miettiä, tulisiko tuottotavoitetta porrastaa myöskin kiinteistöjen käyttötarkoituksen mukaan. Kokonaisuudessaan Kiinteistölaitokseen liittyvä lainsäädäntö on valtiovarainministeriössä uudistuksen alla. On tärkeää muistaa se, että jos kyseessä on valtion liikelaitos eikä osakeyhtiö, silloin liikelaitoksella on muitakin tehtäviä kuin pelkästään voiton tulouttaminen valtion kassaan. Sillä on myös yhteiskunnallisia palvelutehtäviä. Juuri siitä syystä se on liikelaitos eikä osakeyhtiö.

Tämän takia minusta on hyvä, että valtiovarainvaliokunta tässä vaiheessa ehdottaa, että olisi perusteltua tehdä kokonaisvaltainen arviointi Kiinteistölaitoksen toiminnasta sekä taloudelliselta kannalta että yhteiskunnallisen palvelun kannalta. Sekin on syytä ottaa huomioon, että meillä on erikseen Kapiteeli Oy, jonka tarkoituksena on tehdä täysin puhtaasti kaupallista bisnestä tällä kiinteistöalalla.

Pulmat liittyvät paitsi Kiinteistölaitokseen myös vuokrien budjetointitapaan eli itse asiassa valtiovarainministeriön käytäntöön vuokrien ottamisessa huomioon eri virastojen, laitosten ja yliopistojen toimintamenoissa. Yliopistojen osalta vuokratkustannusten nousu tulee olemaan lähivuosina nopeaa myös sen takia, että opiskelijamäärien lisäykset edellyttävät uusia tiloja. Niinpä yliopistojen perusvoimavaroissa tulisi varautua huomattaviin vuokramäärärahojen koro-

tuksiin lähivuosina. Olisi itse asiassa perusteltua, että nämä olisivat sisällä yliopistojen kehittämisläinsäädännössä. Näinhän ei nyt ole.

Valtiovarainministeriöstä annettiin verojaostolle tietoa, että vuokratustannukset olisi budjetoitu täysimääräisesti, mutta yliopistoilla taas on asiasta toisenlaista käsitystä. Joka tapauksessa rahaa siirretään valtion taskusta toiseen. Mielestäni olisi itse asiassa eduskunnan valitsemille Valtiontilintarkastajille erittäin sopiva kohde selvittää kokonaisuutena Valtion kiinteistölaitoksen toimintaa ja toisaalta vuokramenojen budjetoitua ja sitä, miten rahavirratt oikein ovat kohdentuneet ja kohtaantuneet. Onko Kiinteistölaitoksen nykyinen toimintatapa ollut omiaan myös vaikeuttamaan erityisesti yliopistojen toimintaa, koska korkeiden vuokrien maksaminen, totta kai, vaikuttaa muihin toimintoihin käytettävissä olevaan rahoitukseen?

Arvoisa puhemies! Toinen asia, mistä aivan lyhyesti halusin todeta, on valtion verotulojen arviointi. Siitä on ollut paljon moitteita valtiovarainministeriötä kohtaan. Minusta on hyvä merkitä myös kiitoksella se, että tämän vuoden budjetissahan on paljon perusteellisemmin selostettu verotuloarviota ja verotuottojen taustoja kuin aikaisemmissa. Siinä mielessä kritiikki on myös tuottanut tulosta. Ylipäätään pitäisi muistaa se, kun eletään uuden talouden oloissa, että meillä on paljon sellaisia verotuloeria, joita on yksinkertaisesti paljon vaikeampi arvioida kuin aikaisemmin, eli erä, jotka liittyvät pääomatuloihin, kokonaisuudessaan yhteisöveroihin, niiden jäännösveroihin, varallisuusveroihin, luovutusvoittoihin. On varmaan ihan perusteltua, että verotuloarvioinnissa näiden osalta ollaan varovaisia ja pidetään eräänlaista varautumismarginaalia. Esimerkiksi yritysten maksamien verojen osuus valtion verotuloista on tällä hetkellä jo noin 10 prosenttia eli moninkertainen verrattuna siihen, mitä se esimerkiksi oli kymmenen vuotta sitten. Silloin varmasti verotulot kehittyivätkin paljon vakaammin ja ennustaminen tekniikkanakin oli paljon yksinkertaisempaa.

¹⁴⁶ **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainministeriön pääluokassa on aihetta yleisemminkin käsitellä valtiovarainministeriön ja -ministerin roolia budjetin rakentamisessa ja toisaalta eduskunnan ja hallituksen välistä suhdetta. Eilen yleiskeskustelussa esitet-

tiin eniten kritiikkiä siitä, että hallituksen ja eduskunnan roolit tahtovat mennä sekaisin. Yleensä hän lähdetään siitä, että hallitus esittää ja eduskunta päättää, mutta jos viittaamme nyt korkeakoulun rahoittamislain saamaan käsittelyyn tai valtion henkilöstön palkankorotuksiin, tilanne on tahtonut olla hieman toisella tavalla.

Tänään täällä käsiteltiin eduskunnan lisärakennusta, ja siinä ministeri Niinistö ed. Esa Lahtelan viitoittamalla tiellä äänesti lisärakennusta vastaan. Kun olin itse mukana hallinto- ja tarkastusjaostossa käsittelemässä tätä asiaa, haluan myöskin tätä hieman kommentoida. Olin myös sellaisissa neuvotteluissa, joissa olivat meidän jaostomme jäsenet ja ryhmien puheenjohtajat. Siellä kaksi eri kertaa kysyttäessä, onko myös valtiovarainministeri Niinistö budjettiesityksensä takana tältä osin, ed. Zyskiewicz vakuutti, että hän ei tule tätä äänestyksessä vastustamaan. Tässä voisin käyttää "kokoomus pettää aina" -lausetta. En niin kuitenkaan tee, mutta tällainen juolahiti tässä yhteydessä mieleen.

Arvoisa puhemies! Tämä, voisiko sanoa, Esa Lahtelan—Niinistön budjettilinja kyllä herättää kysymyksiä. Kun meillä on täällä valtiovarainministeriön budjettiesitys ja kun eduskunta vielä vähentääkin siitä määrärahaa, niin ensimmäisessä budjettiäänestyksessä ministeri itse luistaa budjettiesityksen takaa. Kuitenkin hän on täällä vaatimassa kovaa budjettikuria muilta. Mielestäni tämä ei ole loogista menettelytapaa, vaan tässä on tällaisia pöhlöpopulistisia piirteitä, millä kalastellaan äänestäjiä ja halveksitaan myös itse asiassa kansanvaltaa. Mielestäni se ei puolueen puheenjohtajalle lainkaan sovi.

Arvoisa puhemies! Tässä olen kuitenkin valtiovarainministeriön roolia käsittelemässä ja näen, että kyllä jatkossa on keskusteltava myös hallitusryhmien ja varmasti ministerien välillä, laajemminkin valtiovarainvaliokunnan ja valtiovarainministerin välillä, siitä, että tässä täytyy olla tietyt pelisäännöt. On lähdeittävä siitä kuitenkin, että eduskunta päättää ja hallitus esittää.

Kyllä korkeakoulujen rahoittamislakiesitys on onneton juttu, ja siitä tulee vielä paljon murhetta myöhemminkin, että tässä tällä tavalla pääsi käymään. Kun me valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaostossa käsitelimme palkankorotusasioita, niin kolme neljä kertaa niistä lausuttiin budjettimietinnössä, että ne pitää budjetoida, mutta tämä ei millään mennyt jakeluun valtiovarainministeriössä. Milloinkaan niitä ei kokonai-

suudessaan budjetoitu vuodelle 2000. Nyt on ensi vuodelle luvattu, että ne budjetoidaan, että valtiokin pitää, kun tekee tuporatkaisuja, oman sanansa siitä, mitä tuloneuvotteluissa sovitaan.

Arvoisa puhemies! Tätä, niin kuin sanoin, Esa Lahtelan—Niinistön budjettilinjaa tässä hieman muutamien sanojen tarkastelin.

Lopuksi yhdyn siihen, mitä ed. Aula totesi Valtion kiinteistölaitoksen roolista. Sitä on todella syytä nyt ensi vuonna tarkastella varmaan Kiinteistölaitoksen sisällä ja valtiovarainministeriössä, ehkä myös eduskunnassa, mikä on se rooli, mikä Kiinteistölaitoksella on, mitkä ovat tuototavoitteet esimerkiksi juuri yliopistorakennusten osalta. Tätä keskustelua on todella paikallaan käydä.

Toinen asia on veropolitiikka. Kyllä minua, arvoisa puhemies, se hieman häiritsee, että nyt nämä veroratkaisut ja myös veroratkaisut vuodelle 2002 ja 2003 on lyöty lukkoon tupopöydässä ja niitä pidetään nyt täysin annettuina. Kuitenkin on lähdettävä siitä, että Suomen eduskunta päättää myöskin verolaeista, että me voimme täällä myös tarkastella yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja verotuksen linjoja. Ei ole hyvä, että näin tiukkaan lyödään veropolitiikka kiinni tupopöydässä, koska siellä ei ole edustettuna kuin puolet suomalaisista. Siellähän eivät ole eläkeläiset, eivät yrittäjät, eivät viljelijät, eivät omaa työtään tekevät, eivät perheenäidit mukana. Toivon, että veropolitiikkaa ei näin yksivaiheisesti tupopöydässä linjata, vaan siirretään myöskin eduskunnalle rooli juuri oikeudenmukaisuusnäkökulmasta, työllisyysnäkökulmasta ja laajemminkin veropolitiikan aktiivisen kehittämisen näkökulmasta.

¹⁴⁷ **Pirjo-Riitta Antvuori /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan ed. Aulan ja ed. Ala-Nissilän puheenvuorojen johdosta: Valtion kiinteistölaitoksen korkeat tuottovaatimukset todellakin suhteessa esimerkiksi yliopistokiinteistöihin ovat todella ongelmalliset, ja niin kuin mietinnössäkini todetaan, on aivan välttämätöntä tehdä jonkinlainen kokonaisselvitys näistä asioista.

Arvoisa puhemies! Tulen opetusministeriön pääluokan kohdalla vielä erityisesti puuttumaan yliopistojen kiinteistöihin suhteessa Kiinteistölaitokseen.

¹⁴⁸ **Markku Laukkanen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän erittäin hyvin ed. Ala-Nissilän turhautumisen lisärakennusäänestämisen jälkeen. Hänhän erittäin taitavasti luotsasi hallinto- ja tarkastusjaoston puolelta yksimielisen kannan, joka syntyi myöskin valiokunnassa. Siellähän kaikki sitoutuivat, ja niin kuin ed. Antvuorikin muistaa, niin monin tavoin vakuuttelimme toisiamme, mitkä ovat reunaehdot, jolla tätä kysymystä voidaan viedä eteenpäin. Täytyy sanoa, että kyllä se tämänpäiväinen erityisesti valtiovarainministerin ja ministeri Sasin äänestyskäyttäytyminen oli meille järkytys. Tämä on juuri sellainen tapa, joka voimakasta sitoutumista jatkossa tulee varmasti kaikkien osalta heikentämään ja, mikä ikävintä, demoralisoi myös tietenkin eri ryhmien osalta jatkokäsittelyä. Kyllä tässä nyt varmasti kokoomuksella ennen muuta on aikamoinen itsetutkiskelun paikka.

Mitä tulee myös eräiden muiden edustajien käyttäytymiseen, jotka sitoutuivat kansliatoimikunnassa, hallinto- ja tarkastusjaostossa, valtiovarainvaliokunnassa ja sitten täällä käyttäytyvät toisin, (Puhemies koputtaa) kyllä se herättää kysymyksiä, ja kansalaisten silmissä nämä eivät ole kovin hyviä viestejä, hyvää poliittista käyttäytymistä.

¹⁴⁹ **Antero Kekkonen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Ala-Nissilä paheksui sitä, että tupopöydässä ratkotaan liikaa asioita, myöskin verotukseen liittyviä asioita, niin minusta kehitys kuitenkin on ollut poispain siitä kehityksestä, mitä ed. Ala-Nissilä kuvaili. Olen itse ollut toimittajana tässä talossa sellaisessa tilanteessa, jossa istunto on keskeytetty ja tärkeän valiokunnan puheenjohtaja on pysäyttänyt minut tuossa konkilla ja kysynyt, että kuule toimittaja, mitäs täällä tapahtuu, kun istunto keskeytettiin ja ympärillä on niin paljon mustia autoja. Toisin sanoen, silloin ei tehty vain veroratkaisuja vaan myös sosiaalipoliittiset ratkaisut tulopoliittisten kokonaisselvitysten yhteydessä. Siitä ajasta olemme onneksi päässeet. Minusta kehitys on kulkenut tässä suhteessa parempaan suuntaan; ei kai se nyt ihan parhaalla mahdollisella tolalla vieläkään ole.

¹⁵⁰ **Olavi Ala-Nissilä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen on oikeassa siinä, että kehitys on kulkenut oikeaan suuntaan tässä yhteydessä, mutta kyllä veropolitiikan

osalta mielestäni on ongelma se, että emme pääse riittävästi hallitusryhmissä ja eduskunnassa siitä keskustelemaan. Tiedämme kaikki, että siellä on ongelmia, joita pitäisi käsitellä, elintarvikkeiden arvonlisäverokysymys pitäisi nostaa pöydälle, polttoaineverotus on sellainen.

Toisaalta on eräitä yksityiskohtia, kuten yhden tulonsaajan perheiden aivan erityinen ongelma, verotuksen ja sosiaalipolitiikan kokonaisuudessa. On muitakin veropoliittisia painopistealueita, ja luulen, että kun tupopöydässä kuitenkin pelkästään käsitellään tuloverotusta, siellä ilmeisesti nämä painotukset, yhteiskunnalliset painotukset, eivät pääse riittävästi esille. Toivon, että tämä kehitys kehittyisi vielä siihen suuntaan, että sinällään tärkeä tulopoliittisten ja veroratkaisujen kokonaisuus tupopöydässä jättäisi eduskunnalle myöskin riittävän roolin tässä yhteydessä.

¹⁵¹ **Matti Saarinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Minun täytyy tunnustaa, että puheenvuoroni meni aika lailla uusiksi, kun täällä syntyi tällainen ed. Esa Lahtelan — ministeri Niinistön linja. Toivottavasti se ei heijastu laajemmin yhteiskuntaan suurina säästötoimenpiteinä tai leikkaustarpeina.

Todella tarkoitus oli kehua ja kannustaa ja onnitella niitä tahoja, jotka ovat saaneet hyvän budjettisovun aikaiseksi, mutta se murtui ja mureni aika lailla alkumetreillä melko olemattomin perustein. Sympatiaa niille edustajille, jotka ovat rohkeasti olleet valiokunnan mietinnön kannalla ja valmiit myös omaa näkemystään liikuttamaan asiassa. Katson erityisesti ed. Pirjo Antvuoren suuntaan, koska tiedän, että hän on ainakin henkilökohtaista näkemystään muuttanut ja korjannut sen hyväksi, että on saatu yksimielinen mietintö ja haettu konsensusta. Toivon vain voimia siihen surutyöhön, mikä varmasti harmittaa näissä olosuhteissa. Niin tämä harmittaa meitä kaikkia.

Arvoisa rouva puhemies! Kiinnittäisin tässä puheenvuorossa huomiota ennen kaikkea valtiovarainministeriön rooliin budjetin laadinnassa. Niin kuin me kaikki tiedämme, valtiovarainministeriö on jo monta vuotta arvioinut tulot kovin varovaisesti, ja silloin mittatikkuna on aina ollut vähintään miljardi, mieluummin monikossa, miljardeista on aina ollut kysymys. Tämä on saavuttanut sellaiset mittasuhteet, että harmaakantisesta kirjasta, joka kertoo Valtiontilintarkastajain

näkemyksiä eli on Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 99, sen sivulta 129 esimerkiksi voin lukea lyhyen kappaleen: "Tarkastusviraston näkemyksen mukaan hallituksen talousarvioesitykset eivät olleet tarjonneet toteutuneen tulokehityksen arvioinnissa ja siinä käytettyjen menettelytapojen puolesta eduskunnan päätösten toteuttamiseen tarvittava tietopohjaa odotettavissa olevasta tulokehityksestä."

Tämä on aika kovin sanottu. Me tiedämme, että käytäntö on jatkunut aika pitkään ja tämä on sellainen seikka, joka oleellisesti vaikuttaa eduskunnan budjettivaltaan ja sen käyttöön. Pitäisikö valtiovarainministeriön keskittyä todella oleelliseen eli näitten miljardien markkojen luokkaa olevien tulojen mahdollisimman tarkkaan arviointiin tehdessään talousarvioesitystä eduskunnalle?

Kun on ollut linjan mukaista, että miljardi-luokkaa olevat tulot on arvioitu alakanttiin, aika outoon valoon joutuvat vastaavasti eräät muut pienet tulokohdat. Valtiovarainministeriöltä on riittänyt energiaa ja harrastusta esimerkiksi arvioida viime vuosina erityisesti Veikkaus Oy:n tulokertymä yläkanttiin. Täysin poikkeavasti siitä, kuinka verotuottoarvioihin on suhtauduttu, on oltu supertoiveikkaita sen suhteen, mitä veikkausyhtiö voi tuottaa. Tässä on saatettu Veikkaus Oy hyvin vaikeaan asemaan, kun veikkausyhtiön oman hallituksen, joka on ulkoinen hallitus, esityksen päälle on ladattu esimerkiksi 100 miljoonaa markkaa vailla mitään perusteita. On vain kirjoitettu 100 miljoonaa markkaa suurempi luku. Se ei perustu mihinkään, eikä sitä voi hyväksyä, vaan siihen täytyy tulla korjaus. Ei ole VM:n rooli näihin puuttua. Se on eduskunnan rooli tai yhtiön hallituksen ja opetusministeriön rooli. Opetusministeriö käyttää Veikkaus Oy:n yhtiökokouksessa omistajan ääntä. Sitä ei käytä valtiovarainministeriö.

Voiko valtiovarainministeriö budjettivalmistelussaan olla toistuvasti ja jatkuvasti piittaamaton esimerkiksi eduskunnan tai Valtiontilintarkastajienkin kannanotoista ja päätöksistä? Tämä on sikäli ainutlaatuista, että tähän ikään mennessä olen saanut olla mukana kunnallishallinnossa, kuntayhtymissä ja joissakin osakeyhtiöissä. Valtavan herkällä korvalla reagoidaan esimerkiksi tilintarkastajien kertomukseen ja myös valtuustojen päätöksiin. Kuvitelkaa, että kunnan organisaatiossa ei noudatettaisi valtuuston päätöstä, ja eduskunta on kuitenkin valtakunnan valtuusto.

Valtiovarainministeriön suunnalta puhutaan myös jakopolitiikasta ja varsin halventavaan sävyyn. Totean vain lyhyesti, että eihän valtio ole firma, joka itsekkäästi maksimoi vain oman etunsa. (Puhemies koputtaa) Valtion vuotuinen budjetti on jakobudjetti. Kaikki siis jaetaan. Kysymys on vain siitä, kuka jakaa ja mille tahoille jaetaan.

Keskustelun nopeatahtinen osa päättyy.

¹⁵² **Timo Ihmäki /kok:** Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta on ottanut kantaa Valtion kiinteistölaitoksen korkeaan tuottovaatimukseen. Samaan asiaan kiinnitti huomiota ed. Aula puheenvuorossaan.

Ensin esimerkiksi opetusministeriöstä on siirretty vuoden 2000 aikana kiinteätä omaisuutta Valtion kiinteistölaitokselle. Kiinteistölaitos perii näistä tiloista niin korkeita vuokria, että yliopistot, korkeakoulut ja alemmatkin oppilaitokset, muun muassa Opetushallituksen koulutuskeskus, nikottelevat taloudellisissa vaikeuksissa. Omalaatuista on esimerkiksi se, että esimerkiksi Opetushallituksen koulutuskeskus aikaisemmin "omisti" rakennuksensa eikä niistä juuri itselleen vuokraa maksanut, mutta viime vuonna Valtion kiinteistölaitos alkoi "omistaa" näitä rakennuksia. Sen jälkeen Opetushallituksen koulutuskeskus maksaa melkoista vuokraa. Se vaikeuttaa laitoksen varsinaista omaa tehtävää. Asiaan on saatava muutos siten, että Kiinteistölaitoksen on otettava huomioon laitosten käyttötarkoitus ja kulturelliset periaatteet. Kuten täällä jo ehdotettiin, tuottotavoitetta voidaan porrastaa, eikä tämä koske ainoastaan opetusministeriötä vaan muitakin hallinnonaloja, esimerkiksi nyt sitten puolustusministeriötä.

¹⁵³ **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kiinnitän myöskin huomiota Valtion kiinteistölaitoksen rooliin ja siinä erityisesti juuri yliopistojen kiinteistöjen osalta. Nythän on niin, että Valtion kiinteistölaitoksella on markkinahintainen tuottotavoite valtion kiinteistöille, mutta yliopistojen kiinteistömenoihin valtion rahoitus määräytyy jakolaskulla niukkenevasta kehiksestä. Tämä on luonnollisesti kestävä linja yliopistojen kannalta. Ne eivät kykene selviytymään kiinteistövelvoitteista maksujen osalta.

Esimerkiksi tänä vuonna, jos ajatellaan yliopistojen budjettimenoja, ne alun perin kasvoi-

vat edelliseen vuoteen nähden 370 miljoonaa markkaa eli noin 6 prosenttia ja valiokunnassa saatiin vielä 38 miljoonaa markkaa. Lisäys sisältää erittäin runsaasti etukäteen sidottuja määrärahoja. Näistä juuri tilakustannusten kasvu on noin 58 miljoonaa markkaa. Kun palkankorotuksiin meni siitä korotetusta summasta 180 miljoonaa markkaa, ymmärtää, että suhteessa tilakustannusten osuus on yliopistojen kannalta kestävä. Tähän onneksi on puututtu nyt jaostossa. Kun täällä on jaoston puheenjohtajakin paikalla, niin annan tunnustusta hänelle. Erityisesti asia oli esillä, että tähän palataan ja asia selvitetään. Olen optimisti siinä, että me saamme jatkossa tähän korjausta. Näin tulee olla. Koko Kiinteistölaitoksen rooli selvitetään yliopistojen osalta, ja tähän varmasti nyt talven aikana — rohkenen näin toivoa — saamme selkoa.

Arvoisa rouva puhemies! Puutun samaan asiaan, johon ed. Ala-Nissilä puuttui, verotuksen kokonaisuuteen ja kokonaislinjaan. Nyt varmasti puuttuu selkeä kokonaisote siitä, miten verotuksellisin keinoin voidaan yhteiskunnan kehitykseen vaikuttaa. Hyvänä esimerkkinä on se, että tänään oli tuloloukku-uutinen, jossa todettiin, että yksinhuoltaja, joka oli mennyt töihin, suhteellisen pienipalkkainen, kahden lapsen yksinhuoltaja, siihen nähden, että oli kotona, sai 1 000 markkaa enemmän käteen rahaa. Mistä tämä johtuu? Tämä johtuu osittain verotuksesta, osittain päivähoitomaksuista, osittain asumistuesta ja muista tulonsiirroista, jotka eivät kerta kaikkiaan kannusta ihmisiä töihin tai työnteeseen. Nämä olisi tullut selvittää myös verotuksen kokonaisuudessa. Toivon, että näihin myös, kun sosiaalijaoston puheenjohtajakin on ilahduttavasti paikalla, voisimme puuttua valtiovaraisissa jatkossa. Meillähan oli viime kaudella yritystä kannustinongelmien ratkaisemiseksi, mutta silloin tuli ratkaistua vain yksi osio eli puututtiin päivähoitomaksuihin. Nyt on selkeästi osoitettu, että nämä eivät toimi. Ne toimivat siis ei-kannustavaan suuntaan.

Käteenjäävän osuuden täytyy olla suurempi kuin 1 000 markkaa, meni töihin millä tulotasolla tahansa, verrattuna siihen, että on kotona. Tässä on tietenkin monia eri tekijöitä. Tämä haasteltu yksinhuoltaja totesi, että se 1 000 markkaa menee esimerkiksi siihen, että joutuu pikaisesti ostamaan jotain ruokaa, kun ei pysty työssä ollessaan niin suunnittelemaan kuin kotona ollessaan. Nämä ovat sellaisia arkipäivän asioita, joi-

hin meidän kansanedustajien tulisi kiinnittää huomiota ja niin sanotusti mennä ihmisten iholle. Yksi tapa on tehdä valtiovarainvaliokunnassa linjauksia näitten osalta.

¹⁵⁴ **Antero Kekkonen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainministeriön yhteydessä on tärkeätä tietysti jonkun sanoa jotain sellaisestakin asiasta kuin valtion tilinpäätös. Jos nyt jonkin asian, niin juuri sen pitäisi kuulua tänne, jos minne.

Olen monesti miettinyt, kuinka mekaanisesti ja ikään kuin kepeästi se loppuasia, mikä ikään kuin on viivan alla, menee vain ja sitten taas siirtyään seuraaviin asioihin, jotka epäilemättä ovat tärkeitä. Kun tätä mietiskelin ja ajattelin ja samalla selailin Valtiontilintarkastajain kertomusta, havaitsin, että he ovat antaneet selkeän mallin, miten toimia. He nimittäin kirjoittavat: "Tällä hetkellä valtion tilinpäätöksen allekirjoittaa Valtiokonttorin pääjohtaja. Tilinpäätösasiakirja jaetaan kansanedustajille tiedoksi. Tätä menettelyä ei voi eduskunnan budjettivallan kannalta pidemmän päälle pitää riittävänä. Valtiontilintarkastajien mielestä tulisi luoda sellainen järjestelmä, että valtiovarainministeri allekirjoittaisi valtion tilinpäätöksen ja antaisi sen eduskunnan hyväksyttäväksi." Tämä saattaa kuulostaa ihan mekaniikalta, mutta tämä ei ole pelkästään sitä, koska tällaisella menettelyllä korostettaisiin tämän talon budjettivaltaa.

Mitä tulee valtiovarainministeriön ja valtiovarainministerin rooliin sinänsä, jo 30-luvulla eräs tunnettu sosialidemokraatti sanoi, että Suomen politiikassa on kieltämättä tärkeitä tekijöitä, joista ylivoimaisesti tärkein on valtiovarainministeri, sitten tulee aika pitkä matka, kun tulee pääministeri, ja sitten vielä pitempi matka, kun tulee presidentti. Kun täällä valitetaan harva se päivä, harva se hetki, valtiovarainministeriön ja eritoten valtiovarainministerin tietynlaista yksinvaltaisuutta — nyt en puhu henkilöistä vaan puhun ...

Ensimmäinen varapuhemies: Pyydän ed. Kekosta siirtymään puhujakorokkeelle, koska 2 minuuttia ylti.

Puhuja (korokkeelta): Arvoisa rouva puhemies! Pyydän anteeksi, en osannut arvioida sanojeni mittaa.

Täällä valitetaan harva se hetki valtiovarainministerin tietynlaista itsevaltaisuutta. Hetki sitten keskusteltiin siitä, mitä tarkoittaa sitoutuminen. Niin mekaaniselta kuin taas tämä saattaa kuulostaa, minkä nyt sanon, niin jos puolueilla, ryhmittymillä, eritoten hallitusryhmillä, on edellytyksiä, kyvykkyyttä sitoutua tehtäviin päätöksiin, se merkitsee sitä, että automaattisesti sektoriministerien valta kasvaa suhteessa valtiovarainministeriin.

Tässä voi olla osatekijänä suhteellisen laajat hallituspohjat, tässä voi olla osatekijänä poliittisen kulttuurin muuttuminen, tässä voi olla osatekijänä julkisuuden kasvaminen, julkisuuden luonteen muuttuminen, ja voi olla, että nämä kaikki muodostavat yhtälön, joka tekee ajatteluni täysin mahdottomaksi. Mutta olen sitä mieltä, että jos hallituksen sisällä olevien ryhmittymien sisäinen koheesio on tarpeeksi voimakas, tarpeeksi ehyt, se merkitsee sitä, että sektorihallinnonhaarojen tai muiden hallinnonalojen ikään kuin päätöksenteon merkitys kasvaa. Nyt me ajaudumme vuosi vuodelta siihen samaan tilanteeseen, että täällä kilvan käydään valittamassa, miten valtiovarainministeriö yleensä ja valtiovarainministeri erityisesti jyräävät kaikki mahdolliset hyvät hankkeet. Toistan, että nyt en puhu kenestäkään henkilöstä henkilönä vaan yksinkertaisesti siitä mekaniikasta, jolla budjetti muodostuu.

Niin kauan kuin tällaista, sanoisinko, koheesiota ei ole — tämä saattaa kuulostaa aika naiivilta, niin kuin tämä varmaan onkin — niin kauan me olemme vuosi vuoden jälkeen siinä tilanteessa, jossa valtiovarainministeri jyrää.

¹⁵⁵ **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Mitä tulee valtion tilinpäätöksen käsittelyyn eduskunnassa, olen aivan samaa mieltä kuin ed. Kekkonen ja olen myöskin pannut merkille tuon Valtiontilintarkastajien ehdotuksen. Varmaan valtiovarainvaliokunta aikanaan tilintarkastajien kertomuksesta antamassaan mietinnössä myöskin tuohon puuttuu.

Myös tämä toinen asia on minusta aivan relevantti. Minusta budjettineuvotteluissa ongelma on se, että ne perustuvat liikaa valtiovarainministeriön ja sektoriministeriön kahdenvälisiin neuvotteluihin. Hallituksen kollektiivinen poliittisen tahdon muodostuminen on vasta jäävuoren huipulla, jolloin oikeastaan kaikki olennaiset asiat on ratkaistu, on enää joitakin pieniä yksityiskohtia pohdittavana. Olen sitä mieltä, että

hallituksen pitäisi kokonaisuutena käydä enemmän poliittista arvokeskustelua ennen kehysriihitä, ennen budjettineuvottelujen ja kahdenvälisen neuvottelujen aloittamista, koska tällä menetelmällä on jatkuvasti tällainen kaikkien sektoreiden sota toisiaan vastaan tai kilpailutilanne, jota valtiovarainministeri suvereenisti hallitsee.

¹⁵⁶ **Antero Kekkonen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Olen perin samaa mieltä ed. Aulan kanssa. Laventaisin tätä jopa niin — jotta nyt jatkaisin naiivia linjaani — että arvokeskustelua pitäisi muuten voida käydä tässäkin salissa, siis niistä ihan sanan varsinaisessa merkityksessä arvoista, joista budjettikirja viime kädessä tulee muodostumaan. Sen lähtökeskustelun pitäisi olla hiukan syvempää, hiukan laveampaa eikä ehkä niin viirittyneissä tilanteissa kuin ovat nämä protokollaiset lähetekeskustelut ja palautekeskustelut. Sitten räjähtään viimeisinä öinä ja iltoina täällä joistakin sittenkin suhteellisen pienistä asioista.

¹⁵⁷ **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd:** Arvoisa puhemies! Meillä on muuttunut perustuslaki ja sen myötä on muuttunut myöskin aika paljon eduskunnan istuntokäytäntö ja myös käsittelyjärjestys. Tämän johdosta haluan todeta valtiovarainministeriön kohdalla, että meille on tulossa koulutusta muun muassa valtiovarainvaliokunnan eri jaostoille siitä käytännöstä, miten vielä paremmin voitaisiin vaikuttaa budjettikäsittelyyn ja myöskin käyttää sitä valtaa, mikä eduskunnalle kuuluu.

Yleiskeskustelu päättyy.

Ensimmäinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 29

Opetusministeriön hallinnonala

Yleiskeskustelu:

¹⁵⁸ **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd:** Arvoisa puhemies! Valtiovarain sivistys- ja tiedejaoston puheenjohtajana esittelen budjettia vähän. Yritän saada asiani mahdollisimman lyhyesti esiteltä.

Valiokunta pitää oikeina opetusministeriön hallinnonalan painopisteitä, joita on muun muassa peruspalvelujen rahoitus pohjan vahvistami-

nen, valtionosuuksia korottamalla tällä kertaa. Kansallista innovaatiojärjestelmää vahvistetaan siten, että huolehditaan koulutuksen, tutkimuksen ja kulttuurin perusrahoituksesta ja säilytetään tutkimusrahoitus korkealla tasolla. Tämän tavoitteen onnistumiseksi me tarvitsemme myöskin valtion myyntitulojen mahdollista käyttämistä opetuksen ja tutkimuksen rahoitukseen edelleenkin. Painopisteenä on myöskin koulutuksen, tieteen ja kulttuurin tietoyhteiskuntakehityksen edistäminen muun muassa sisältötuotantohankkeilla.

Yhtenä painopisteenä on nuorten elinolojen ja elämänhallinnan edellytyksien parantaminen yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa. Tähän liittyy myös huumeiden vastainen toiminta, josta on tänään käyty jo aika paljonkin keskustelua. Kouluissa ja nuorisotyössä huumeiden vastaisessa ennalta ehkäisevässä toiminnassa on otettava huomioon myöskin se, että saadaan rahoituksia riittävästi. Näin ollen henkilöstökoulutukseen on saatukin periaatepäätöksen mukaisesti 4 miljoonan markan lisäys, joka nyt ei tietenkään ole mikään riittävä mutta on jonkinlainen rahoitus, jolla voidaan saada aikaan koulutusta. Nuorisotyön ehkäisevään huumeiden vastaiseen toimintaan osoitetaan täydentävässä talousarvioehdotuksessa 2 miljoonaa markkaa.

Opetusministeriö on asettanut yliopistoille vuodelle 2001 seuraavia tavoitteita: Yliopistojen toiminnan tavoite on korkea laatu tutkimuksessa, opetuksessa ja taiteellisessa toiminnassa sekä vahvistunut yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja vuorovaikutus kulttuuri-, työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Yliopistot edistävät korkeakouluverkon sisäistä profiloitumista tehostamalla yhteistyötä ja erikoisesti työnjakoa. Yliopistoissa suoritetaan vuosina 2001—2003 keskimäärin 12 700 ylempää korkeakoulututkintoa ja 1 300 tohtorintutkintoa. Yliopistot kehittävät opintoja kaikilla aloilla siten, että koulutuksen läpäisy tehostuu ja tutkintojen suorittamisajat lyhenevät. Tulossopimuskaudelle 2001—2003 sovittujen tavoitteiden mukaan tutkintojen kasvu on yhteensä 26,8 prosenttia.

Yliopistoille asetetut tavoitteet ovat vaativia. Yliopistojen toiminnan rahoittaminen perustuu korkeakoululaitoksen kehittämiseen annettuun lakiin, mutta valitettavasti hallitus joutui peruuttamaan tämän lain. Tämä oli erikoista. Minä ajattelin ottaa tämän asian esille, kun itse jaostossa ihmettelin tätä lainsäädäntöä. Ihmettelen sitä,

että näitä rahoitusasioita ei minun tietooni ollut tullut. Tiesin kyllä, että tätä käsiteltiin sivistysvaliokunnassa. Toivoisin, että tämä lainsäädäntö voitaisiin kuitenkin toteuttaa. Se on kaikkien yhteinen etu ja myöskin yliopistojen etu. Uskon, kun täällä on sivistysvaliokunnan puheenjohtaja, että me yhdessä viemme tätä asiaa eteenpäin.

Valiokunta on lisännyt jaoston esityksen mukaisesti yliopistojen toimintamenoihin 38 miljoonaa markkaa, joka on pieni summa. Kuitenkin sitä voidaan käyttää johonkin sellaiseen ongelmaan, missä voidaan koulutuksen tasoa kehittää.

Opetusministeriön ilmoituksen mukaan perustamishankkeiden rahoitus suunnitellaan vuosille 2001–2004 kunnat ja muut koulutuksen järjestäjät ovat esittäneet hankkeita siten, että niiden valtionosuudet olivat syksyn 1999 kustannustasossa yhteensä yli 4 miljardia markkaa eli yhtä vuotta kohden valtionosuudet olivat yli miljardi markkaa. Talousarvioesityksessä määrärahaesitys oli 430 miljoonaa markkaa. Opetustoimen rakentamis- ja peruskorjaustarve on kuitenkin suuri. Olisin halunnut, että meillä olisi erillinen esitys ollut tästä, mutta valitettavasti me emme ole saaneet tähän esitystä. Valiokunta on lisännyt perustamiskustannusten valtionosuuksiin 30 miljoonaa markkaa. Tällä ei kovin suuria asioita toteuteta, mutta tämä on askel parempaan suuntaan.

Valiokunta on useissa yhteyksissä viime vuosina ollut huolestunut ammatilliseen lisäkoulutukseen osoitettujen määrärahojen voimakkaasta supistamisesta. Tässä haluaisin todeta lyhyesti, että lisäkoulutusasia tullaan käsittelemään, aivan oikein, lisäbudjetin yhteydessä, koska tämä liittyy tulopoliittiseen ratkaisuun. Siellä on varattu 8 miljoonaa markkaa. Uskon, että kun me kuuntelemme asiantuntijoita lisäbudjetin yhteydessä, voimme yhdessä sitten lisätä ehkä rahoituksia, jos tarvetta näin on. Lausumassa edellytetään, että hallitus seuraa omaehtoisen ammatillisen lisäkoulutuksen määrärahoja ja riittävyttä vuonna 2001 ja tuo tarvittaessa tähän liittyvät esitykset.

Valiokunta kiinnittää huomiota kansalaisopistojen valtionosuuden perustana olevasta asutusrakenneryhmittelystä aiheutuviin ongelmiin. Valtionosuuksien laskentamalli johtaa siihen, että edellytykset tarjota maan eri kansalaisopistoissa tasa-arvoisesti aikuiskoulutusta eivät toteudu. Kuntien jakaminen asutusrakenteen pe-

rusteella eri ryhmiin aiheuttaa hankaluutta erityisesti maaseudulla sijaitseville opistoille. Tässäkin meillä on lausuma, ja olemme voineet myöskin lisätä kansalaisopistoille rahoituksia, mikä on mielestäni hyvä.

Valiokunta on useana vuonna joutunut tarkistamaan naisjärjestöille myönnettäviä määrärahoja. Valiokunta kiinnittää jälleen huomiota naisjärjestöjen rahoituksessa oleviin ongelmiin. Naisjärjestöjen toimintamahdollisuuksia ei ole myöskään pysyvästi turvattu. Määrärahaa on lisätty 500 000 markkaa. Samalla valiokunta katsoo, että selvitys naisjärjestöjen tukemisesta tulee tehdä ennen vuoden 2002 talousarvioesityksen laatimista.

Veikkausvoittovarojen käytön osalta valiokunta viittaa eduskunnan syksyllä 1999 hyväksymään lausumaan, jossa eduskunta edellytti hallituksen laativan suunnitelman, jonka mukaan Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista rahoitettavat lakisääteiset valtionosuudet siirretään yleisistä budjettivaroista katettaviksi. Hallitus ei kuitenkaan valmistellut ensi vuoden talousarvioesitystä siten, että tämä eduskunnan lausuma olisi otettu huomioon.

Sivistysvaliokunta on mietinnössään hallituksen esityksestä laiksi kirjastolain 12 §:n muuttamisesta katsonut, että valtiovarainvaliokunnan tulisi talousarvioesitystä käsitellessään harkita yleisistä budjettivaroista osoitettavan kirjastojen valtionosuusmäärärahan lisäämistä vähintään 50 miljoonalla markalla. Vastaava määräraha vapautuisi veikkausvoittovaroista varsinaisten edunsaajien käytettäväksi. Olemme nyt voineet lisätä valtiovarainvaliokunnassa sivistys- ja tiedejaoston esityksen mukaisesti 20 miljoonaa markkaa yleisistä budjettivaroista katettaviin kirjastomäärärahoihin. Näin on vapautunut taiteen edistämiseen 8 miljoonaa markkaa, urheilun ja liikuntakasvatustyön tukemiseen 8 miljoonaa markkaa ja nuorisokasvatustyön tukemiseen 4 miljoonaa markkaa.

Teattereille ja orkestereille olemme myöskin voineet lisätä rahoituksia, jotka eivät ole riittävät, mutta olen iloinen, että nämä rahoitukset saatiin, eli 30 000 todellisia kustannuksia alhaisemmillä tasoilla nämä yksikköhinnat olivat. Näin ollen lisäykset on voitu hoitaa.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä kerrata, että olemme tehneet historiaa sivistys- ja tiedejaostossa, kun Joensuun yliopiston läntisen teologian

laitoksen kohdalla saimme aikaan virat vaihtoehtoisten teologioiden koulutuksen puolelle. Se tarkoittaa sitä, että vapaiden suuntien opiskelu Saksassa tulee ohjautumaan Joensuuhun. Lisäksi ortodoksisen puolen koulutuksen osalta on voitu lisätä yksi virka, mikä tarkoittaa sitä, että tästä laitoksesta tulee valtakunnallinen yksikkö. Tässä yhteydessä historian siivet ovat kahisseet, ja toivon, että ministeriö ja ministeri ymmärtää, että nämä rahoitukset tulevat turvattua myöskin seuraavan vuoden aikana, ettei meidän tarvitse taistella enää tämän yksikön puolesta.

Lyhyesti vielä totean, että jaosto lisäsi rahoituksia, joista taisteli täällä jaostomme jäsen, kokoomuksen valtiovarojen vastaava ed. Antvuori, jolle haluan esittää kiitokseni. Samalla haluan esittää kiitokseni valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajalle Aulalle ja myöskin valtiovarain sivistys- ja tiedejaoston jäsenille siitä, että me olemme yksimielisesti päässeet sopimukseen. Meillä oli varabudjetti, jonka kautta saimme vietyä yliopistojen rahoitukseen 38 miljoonaa markkaa, opetustoiminnan investointeihin, kuten homeongelmiin, 30 miljoonaa, taiteen perusopetukseen 2 miljoonaa, kansanopistoihin 1,5 miljoonaa, kirjastoihin 2 miljoonaa. Sitten oli 20 miljoonan siirto veikkausvoittovaroista yleisiin budjettivaroihin kirjastotoimeen. Tästä 20 miljoonasta ohjattiin liikuntaan siis 8 miljoonaa, taiteeseen 8 ja nuorisotyöhön 4 miljoonaa. Ruotsinkieliseen opetukseen tuli 500 000 markkaa, Heurekaan 900 000 markkaa, ortodoksisen kirkon hallintoon 500 000 markkaa ja pappiseminaarikoulutukseen 200 000 markkaa. Teattereiden valtionosuuksiin tuli 3 miljoonaa markkaa. Eli yhteensä ylityksiä tuli sivistys- ja tiedejaoston puolelta valtiovarainvaliokunnan esityksinä 99 miljoonaa markkaa.

Arvoisa puhemies! Tietenkään ei voi olla täysin tyytyväinen, mutta olemme menossa kuitenkin kohti oikeaa suuntaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

¹⁵⁹ **Pirjo-Riitta Antvuori /kok:** Arvoisa puhemies! Sivistys- ja tiedejaoston puheenjohtaja käsittelee puheenvuorossaan opetusministeriön pääluokkaa hyvin kattavasti, ja jo yleiskeskustelun aikana phuttiin paljon ja varmasti myöskin valiokunnan puheenjohtaja tulee käynnistämään hyvin perusteellisen keskustelun muun muassa yliopistojen perusrahoituksesta, mikä on suuri ongelma opetusministeriön pääluokassa. Tässä yhteydessä haluan vielä puuttua valtiovarainvaliokunnassakin ja hetki sitten täällä käytyyn keskusteluun yliopistojen vuokrasta eli siihen ristiriitaan, mikä vallitsee Valtion kiinteistölaitoksen tulostavoitteiden ja yliopistojen suurten vuokratulujen suhteen.

Laki kiinteistölaitoksestahan edellyttää, että Kiinteistölaitoksen on toimittava kannattavasti, mutta lain mukaan Kiinteistölaitoksen hallintaan voidaan ottaa myös erityistä omaisuutta, jolle ei aseteta tuottotavoitteita. Valtiovarainministeriössä ja Valtion kiinteistölaitoksessa on keskitytty yksipuolisesti Kiinteistölaitoksen voiton maksimointiin siinä määrin, että se on johtanut mielestäni kyseenalaisiin menettelytapoihin, kuten sijoitetun pääoman 3 prosentin tuoton perimiseen kuntien yliopistoille lahjoittamista tonteista. Laskennallinen arvo näille tonteille on saatu mielestäni kyseenalaisella tavalla.

Valtiovarainministeriössä ja Valtion kiinteistölaitoksen johdossa on liian yksipuolisesti tulokittu lakia valtion liikelaitoksista ja julkisista yrityksistä ja laissa mainittua liiketalousperusteista hinnoittelua. Lain mukaan tulostavoite on asetettava niin, että liikelaitos voi saavuttaa eduskunnan ja valtioneuvoston sille asettamat palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet. Yliopistojen on mahdotonta suoriutua niille annetuista tavoitteista ja koulutuksen tasosta ja kehittämisestä, jos suurin osa määrärahoista menee tilojen vuokrien maksamiseen.

Saman lain 7 §:ssä sanotaan: "Laitoskohtaisessa laissa voidaan säätää myös muista hinnoitteluperusteista. Hinnosta päätettäessä on otettava huomioon edellä mainitut palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet." Tärkein ja kiireellisin korjauksen aihe on yliopistojen vuokrissa perittävien ylisuurten poistojen eliminointi ja jo yliopistoilta perittyjen vuokrien palauttaminen yliopistoille. Valtion kiinteistölaitos on suorittanut vuosina 95—99 vuoden 95 lopussa yliopistojen käytössä olleista rakennuksista 4 prosentin tasapoistoja 244,9 miljoonaa markkaa vuodessa. Mi-

käli rakennusten poistot olisi suoritettu 2,5 prosentin mukaisesti, kuten 1.1.96 jälkeen valmistuneista opetus-, tutkimus- ja toimistorakennuksista, olisi vuosipoisto ollut 153 miljoonaa markkaa. Kiinteistölaitos on perinyt liikaa poistoja, ja sen pitäisi palauttaa rahat yliopistoille. Tämä helpottaisi jo yliopistojen asemaa välittömästi.

Pitkällä tähtäimellä yliopistojen vuokratkysymystä voisi tarkastella myös toisesta näkökulmasta. On mahdollista saada aikaan kestävä ratkaisu yliopistojen vuokratilanteen helpottamiseksi. Valtion kiinteistölaitoksesta säädetyn lain 5 §:ssä otsikon "Erityinen omaisuus" alla on säädetty sellaisesta valtion omaisuudesta, jolle historiallisen luonteensa tai erityisen käyttötarkoituksensa vuoksi ei voida asettaa taloudellisia tavoitteita. Yliopistot ja tieteelliset tutkimuslaitokset voidaan hyvin perustein nimittää erityiseksi omaisuudeksi, josta peritään vain kiinteistöjen juoksevat kulut, kuten hoito- ja kunnossapitokulut. On aika lailla hölmöläisten touhua, että yliopistot saavat kulkea hattu kourassa anomassa rahaa perusrahoitukseen vuosi toisensa jälkeen, kun Valtion kiinteistölaitos perii niiltä niin sanottuja käypiä vuokria.

Jos tarkastellaan yliopistoilta perittävien vuokrien kansantaloudellista merkitystä, on perusteltua väittää, että Suomen tulevaisuuden kannalta on varmasti tärkeämpää, että yliopistot tuottavat hyvää tulosta kuin että Valtion kiinteistölaitos tuottaa hyvin yliopistojen toimintamahdollisuuksien kustannuksella.

¹⁶⁰ **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Opetusministeriön budjettia koskevassa mietinnön osassa on keskustaryhmämme näkökulmasta monta tärkeää ja myönteistä korjausta. Yhtenä niistä haluan ottaa esille erityisesti teattereille osoitetut lisämäärärahat.

Opetusministeriön ehdotushan oli, että teattereiden yksikköhintoihin ei olisi tehty täysimääräistä indeksikorotusta. Yhdessä voimassa olevan henkilötöyvuosijärjestelmän kanssa tämä olisi johtanut huomattaviin leikkauksiin monen maakunnan pääkaupungin kaupunginteatterin toiminnassa. Erityisiä ongelmia olisi aiheutunut sellaisille alueteattereille, jotka vievät teatteriesityksiään ja kulttuuria koko toimialueelleen.

Valiokunta pelasti nyt pieneltä osaltaan alueellisen tasa-arvon tavoitetta myös kulttuuripalveluissa sitä kautta, että harkinnanvaraisiin avustuksiin lisättiin 1,5 miljoonaa markkaa osoitettu-

na nimenomaan alueteattereille ja lastenteattereille. Jatkossa opetusministeriön tulee luoda vakaampi perusta myös alueellisille kulttuuripalveluille. Teattereiden ohella myös monet museot ja orkesterit ovat suurissa vaikeuksissa. Monessa maakunnan pääkaupungissa kuntatalous on sen verran heikossa jamassa, että ne eivät kykene yksin kulttuuripalveluita ylläpitämään. Siihen tarvitaan valtion vastaantuloa. Viihtyvyys ja hyvät palvelut ovat olennaisia myös yritysten sijoittumisen ja muuttoliikkeen hillinnän kannalta.

Toinen hyvä asia on taiteen perusopetukseen osoitetut lisärahoitukset. Itse asiassa on eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston ansiota, että taiteen perusopetukseen ylipäätään on osoitettu opetustuntikohtaista valtionosuutta ensimmäisen kerran viime vuonna ja toisen kerran tänä vuonna.

Keskustan muutosehdotuksia on kolme. Ne kohdentuvat ensinnäkin koulujen peruskorjausmäärärahoihin, toivomme niitä lisättäväksi. Toiseksi parantaisimme peruskoulun ja lukion toimintaedellytyksiä, tekisimme valtionosuuksien indeksitarkistuksen täysimääräisesti ja kompensoisimme myös kunnille esiopetuksen kuljetuskustannukset. Kolmantena määrärahaehdotuksena on aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen määräraha, jota haluaisimme lisätä 80 miljoonalla markalla jo tässä budjettiesityksessä.

Arvoisa puhemies! Keskustan näkökulmasta ongelmallisin ja moitittavin asia budjettikokonaisuudessa opetusministeriön osalta on kuitenkin yliopistojen kehittämislain tulevaisuus. Ensi vuoden osaltahan asia ei ole varsinainen ongelma, mutta vuoden 2002 osalta on. Yliopistojen rahoituksen jatko on nyt tyhjän päällä.

Viimeksi vuosi sitten eduskunta budjettia käsitellessään viestitti hallitukselle, että yliopistojen perusvoimavarojen vaje on korjattava tällä vaalikaudella. Sivistysvaliokunnan esitys ei tästä näkökulmasta siis ollut mikään yllätys, vaan hyvin loogista jatkoa eduskunnan aiemmille kannanotoille. Jos yliopistoista halutaan enemmän maistereita ja tohtoreita, rahoitus ei voi polkea paikallaan, sillä halpatuotanto on harvoin laadukasta. Opinnot pitkittyvät siitä syystä, että kurssikirjoista, tiloista ja graduohjauksesta on pulaa. Myöskin uusien keksintöjen synty ehtyy, jos vapaaseen perustutkimukseen ei riitä varoja. Professoreiden aika menee projektirahojen perässä juoksemiseen, ja yritykset houkuttelevat yliopistojen parhaita leveämmälle leivälle. Kokonaisu-

dessaan Lipposen toisen hallituksen yliopisto- ja tiedepoliittinen linja on jäänyt heiveröiseksi. Julkilausumat Suomesta korkean osaamisen yhteiskuntana eivät ole realisoituneet tekoina.

Ensimmäinen virhe oli se, että viime kevään neuvotteluissa ei otettu huomioon yliopistojen kehittämislain osuutta. Keväällä odotettiin tulevaisuuspaketista yliopistoille rahoitusta. Se ei ratkaissut yliopistojen vapaan perusrahoituksen ja perusopetuksen ongelmia. Yliopistot kävivät tulosneuvottelunsa odottaen hyvässä uskossa uutta kehittämislakia. Opetusministeriön lupailema, kasvavia tutkintotavoitteita vastaava rahoitus ei toteutunut, vaan valtiovarainministeriö sai oman kantansa läpi budjettiriihessä. Eduskuntaan tuli tavallaan kehittämislain raakile tai jonkinlainen luuranko, joka oli päältä päin kaunis, mutta silkkoa sisältä: moneen vuoteen yliopistot eivät olisi saaneet lisärahoitustaan.

Ongelma on minusta myös se, että suomalaisen yliopistojen on tutkimus- ja opetusyhteisönä oltava kansainvälisessä sarjassa houkuttelevia. Tässä suhteessa Suomen kilpailutilanne on alkanut rapautua. Suomessahan lukukausimaksut ja yksityiset yliopistot on poissuljettu. Minusta tästä kannattaa pitää kiinni. Se kuitenkin edellyttää, että valtiovalta kantaa verovarojen kautta oman vastuunsa yliopisto-opetuksen rahoituksesta. Nyt ollaan huonoilla teillä ja valtiosta on tullut yliopistoille epävarma isäntä.

Tuleekin mieleen, pitääkö itse asiassa yliopistoille suositella, että ne jättäisivät allekirjoittamatta neuvotellut tulossopimustavoitteet ensi vuodelle, koska kohoavien tutkintomäärien rahoituksesta ei ole mitään takeita.

¹⁶¹ **Markku Markkula /kok** (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aula taas kerran otti esille yliopistojen kokonaisrahoituksen ja kehittämislain kohtalon.

Ehkä tässäkin yhteydessä on todella syytä osoittaa ja todeta se, että vaikka sen jälkeen kun sivistysvaliokunta oli ollut kehittämislain osalta yksimielinen ja jopa koko eduskunta lain sisällön kannalta ratkaisevassa ensimmäisessä käsittelyssä oli ollut yksimielinen, kävikin niin, että hallitus tuli väliin ja esti lain säätämisen, niin hallitus siinä yhteydessä totesi valtioneuvoston pöytäkirjaan yksikantaan, että hallitus tulee selvittämään, miten hallitusohjelman edellyttämä yliopistojen perusrahoituksen kehityksen turvaaminen lailla voidaan toteuttaa.

Edelleen pääministeri on useissa yhteyksissä todennut, että näin tullaan todella menettelemään. Siinä mielessä ehkä pitää korostaa jälleen kerran oppositiolle, että toimikaamme eduskuntana mahdollisimman yksituumaisesti siten, että kehittämislaki uudessa muodossa, (Puhemies ko-puttaa) uudessa vaiheessa, saadaan uudelleen ratkaistavaksi.

¹⁶² **Maria Kaisa Aula /kesk** (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Keskustahan ei esitä epäluottamuslausetta eduskunnalle vaan hallitukselle. Ongelmahan on juuri se, että hallituksen linja on ollut haparoiva. Missään vaiheessa ei ole otettu kunnollista otetta siihen, millä tavalla yliopistojen rahoitusvaje korjataan.

Kuten sanoin puheenvuorossani, ongelma lähti liikkeelle siitä, että kehysneuvotteluissa viime keväänä ei kehittämislaille määrätty rahoitustaan sen kehysten sisällä. Sen jälkeen, totta kai, opetusministeriönkin neuvottelutilanne oli aika hankala. Eduskunnassahan yliopistojen rahoituksen puutteet ovat olleet erittäin hyvin tiedossa. Sehän ei ole ongelma, vaan tämä sanoma ei jostakin syystä ole hallituksen johtavien ministereitten korviin kulkeutunut.

¹⁶³ **Petri Neittaanmäki /kesk**: Arvoisa herra puhemies! Ed. Aula toi omassa puheenvuorossaan jo hyvin esille opetusministeriön hallinnonalaan liittyvät epäkohdat budjetissa muun muassa yliopistojen osalta ja keskustan muutossuhteet siihen. Puutun kuitenkin tässä puheenvuorossani vielä opiskelijoiden osalta tähän budjettiesitykseen.

Useista opiskelijajärjestöjen toivomuksista ja vetoomuksista huolimatta tähän budjettiesitykseen ei sisälly esitystä opintotuen asumistukijärjestelmän ympärivuotistamisesta. Tämän järjestelmän tarpeellisuus on kuitenkin helppo perustella, sillä asumismenot on katettava vuoden jokaisena kuukautena riippumatta siitä, opiskeleeko vai ei.

Asumiskustannuksiin voi nykyisin saada tukea vain niinä kuukausina, jolloin opiskelee päätoimisesti, vaikka monissa oppiaineissa ympärivuotinen opiskelu ei ole edes mahdollista. Kiistattomasta asunnontarpeesta huolimatta moni opiskelija joutuu asumislisän maksamisen keskeydyttyä luopumaan asunnostaan kesän ajaksi ja järjestämään kodittomana, usein myös rahattomana, asumisensa erilaisin tilapäisratkaisuin.

Syksyllä on taas edessä liittyminen asuntoa etsivien loputtoman jonon jatkoksi.

Myös asiantuntijat ovat päätyneet esittämään opintotuen asumislisän ympärivuotistamista. Opetusministeriön asettaman, professori Reijo Raivolan johtaman työryhmän raportissa todetaan, että ympärivuotinen asumisen tuki helpottaisi kevään ja kesän aikana taloudellista ahdingkoa ja vähentäisi jossain määrin opiskelijoiden tarvetta turvautua toimeentulotukeen. Kysymys on myös kansalaisten yhdenvertaisesta kohtelusta. Kaikilla muilla pienituloisilla kansalaisilla on jo mahdollisuus saada tarvittaessa asumiseensa tukea ympärivuotisesti.

Edellä olevan perusteella tulen esittämään yksityiskohtaisessa käsittelyssä, että momentille 29.70.55 osoitettaisiin talousarvioaloitteen TA 708/2000 mukaisesti 140 miljoonan markan lisämääräraha ympärivuotisen opintotuen asumislisän budjettiperusteiseen maksamiseen.

Arvoisa puhemies! Tämä esitetty muutos koski noin 75 000:ta opiskelijaa.

¹⁶⁴ **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa puhemies! Puutun myöskin tähän yliopistojen tilanteeseen, koska koen sen olevan kaikkein akuutein nyt käsiteltävänä olevan pääluokan osalta, joskin muitakin kipupisteitä löytyy. Ed. Aula kävi ne hyvin jo lävitse, ja keskustan ehdotukset tulevat aikaan. Tulemme äänestytämään muutamista kohdista, mainittakoon vaikka esiopetuksen kuljetukset.

Yliopistoilla, toisin kuin muilla koulutusasteilla, valtion tukea ei ole sidottu yksikkökohtaisesti oppilas- tai tutkintomääriin. Viime vuosina yliopistojen tutkintojen tavoitemäärät ja niistä maksettavat korvaukset ovat kehittyneet eri suuntiin, jolloin yksikkökohtaiset korvaukset ovat pudonneet. Toisaalta valtion rahoitusta ei ole selkeästi sidottu koulutuksen laatuun. Tämä on tuonut tilanteen, jossa yliopiston kustannukset on sidottu markkinahintaisiin tekijöihin, mutta tulot on sidottu laskennallisiin tuottoihin. Yliopiston talous riippuu enemmänkin valtion budjettitilanteesta kuin tuotantomääristä näköjään, ja vielä enemmän näistä tekijöistä kuin yhteiskunnallisesta kysynnästä tai tuotteiden laadusta. Tällainen epätasapaino rapauttaa tulosohjauksen ja johtaa väijäämättä laskevan laadun kierteseen.

Täällä jo käsitelty vuokrat tarjoavat mielestäni tästä hyvän, joskin kärjistetyn esimerkin, kun

Valtion kiinteistölaitoksella on markkinahintainen tuottotavoite valtion kiinteistöille, mutta yliopistojen kiinteistömenoihin valtion rahoitus määrätty jakolaskulla tästä niukkenevasta kehyksestä.

Näin ollen, kun tilanne on huolestuttava eli kun 90-luvun alusta tutkintomääriä kohti yliopistojen perusrahat ovat pudonneet noin 30 prosenttia ja ovat puolet Oecd-maiden tasosta, niin tämän tien päässä on todella koulutuksellinen epätasa-arvo. Varakkaat pystyvät maksamaan lapsensa koulutettaviksi ulkomaille, tai saattaa käydä niin, että Suomeen perustetaan yksityisiä, todella kalliita ja laadukkaita yliopistoja, joista sitten kyllä pääsee hyviin työpaikkoihin. Tavallisille kansalaisille on sitten tarjolla kansainvälisestä tasosta pudonnut julkinen yliopisto. Tämän kehityksen näen väijäämättömänä tässä tilanteessa.

Nyt kun yliopistot ovat saaneet hiukan lisärahaa tässä budjetissa alkuperäiseen verrattuna, täytyy todeta, että nämä lisäykset ovat runsaasti etukäteen sidottuja määrärahoja, jotka eivät liioin nosta yliopistojen perusrahoituksen tasoa. Yliopistot todellakin keväällä tulosneuvotteluissa olivat siinä vakaassa uskossa, että tulevaisuuspaketista ja kehittämislaista ja sen muutoksesta tulee lisää rahaa yliopistoille, ja näin ne sitoutuivat sitten tutkintotavoitteisiin, jotka nyt ovat paperilla. Aivan kummallisilla tässä valossa tuntuvat ministeri Maija Raskin puheet täällä, viitataan eilisiin puheisiin, joissa hän ihmetteli jotenkin tähän tapaan, että sille ei sitten voi mitään, että yliopistot ovat näin luulleet, ei sitten voi tälle tilanteelle mitään, että yliopistot ovat näin kuvitelleet. Tämä antaa kyllä aika kummallisen kuvan sekä opetusministeriöstä, valtiosta, neuvottelukumppanina että siitä tilanteesta.

Kun sivistysvaliokunnan puheenjohtajakin on salissa, varmasti saamme lisäselkoa siihen, miten tässä itse asiassa näin pääsi käymään. Onko kysymys siitä, että tieto eduskunnasta ei ministeriöön kulje, tai onko vika kuullun ymmärtämisessä, vai eikö ministeri halua puolustaa omaa ministeriötään, omaa pääluokkaansa, vai onko hänet joittenkin muitten toimesta vedetty niin sanotusti kölin alta? Tämä olisi hyvä tietää. En kysy tässä, kuka on näytelmän konna, kysyn sitä, milloin yliopistot voivat katsoa tulevaisuuteen siten, että toimintaedellytykset määrärahojen avulla on turvattu ja toiminta voi vakaasti jatkua.

¹⁶⁵ **Kaarina Dromberg /kok:** Herra puhemies! Tässä tuli oikeastaan jo haaste suoraan keskustelun pohjaksi, kun ed. Hyssälä kysyi, kuinka oikein tässä on toimittu ja mitä on tapahtunut.

Eilenhän täällä oli opetusministeri Rask paikalla ja hän ilmoitti seuraavasti: "Haluan tässä yhteydessä todeta sen, että kehittämislain käsittelyssä eduskunnassa on ollut kertaakaan kuultavana sivistysvaliokunnassa, kun tätä asiaa käsiteltiin." Näin todellakin oli. Mutta kun sivistysvaliokunta kutsuu asiantuntijat kuultaviksi, lähdetään tietenkin aina liikkeelle siitä, että paikalle kutsutaan opetusministeriön edustaja, joka selvittää lain sisällön, mitkä ovat tavoitteet, ja ottaa myös kysymykset vastaan, mitkä valiokunnan jäsenillä on. Hänellä olisi ollut täysi mahdollisuus juuri tässä kohtaa olla myös valiokunnassa meidän kanssamme keskustelemassa tästä asiasta, eli väittämä, että häntä ei olisi kutsuttu sinne, ei pidä paikkaansa. Sieltä olivat paikalla virkamiehet, jotka minun mielestäni edustavat silloin myös ministeriä.

Haluankin siitä kohusta johtuen, joka julkisuudessa on ollut, vielä tuoda selväksi ja haluan, että kirjataan pöytäkirjaan, mitä oikein tapahtui, kun puhuttiin, että me salasimme tämän käsittelyn. Meillä oli oma tiedotustilaisuus myös sivistysvaliokunnassa, ja annoimme siitä seuraavan tiedotteen. Haluan todellakin, että tämä tiedote tulee kirjatuksi myös eduskunnan pöytäkirjaan. Se kuuluu seuraavasti:

"Opetusministeriön ylijohtaja Markku Linna oli perjantaina 17.11.2000 sivistysvaliokunnan hallitusryhmien neuvottelussa. Näin voidaan katsoa, että tällöin asia tuli myös ministerin/ministeriön tietoon. Tuolloin ministeriöltä pyydettiin myös sen sisältöistä pykälämuotoilua, joka sittemmin tuli valiokunnan päätökseksi. Ministeriöstä saatiin pykäläteksti 21.11.2000 aamulla. Asia oli samana päivänä valiokunnan ensimmäisessä käsittelyssä. Valiokunnan sosialidemokraatteja edustavat jäsenet tapasivat ministeri Raskin keskiviikkona 22.11.2000, jolloin he keskustelivat ministerin kanssa myös kehittämislaita. Valiokunnan mietintö valmistui torstaina 23.11.2000."

Lain ensimmäinen käsittely oli täysistunnossa tiistaina 28.11.2000. Näin ollen hallituksella ja eduskuntaryhmien johdolla oli viisi vuorokautta aikaa mahdollisiin toimenpiteisiin. Asia ei siten voinut mennä vahingossa läpi. Lakiehdotus hyväksyttiin ensimmäisessä käsittelyssä yksimielisesti

valiokunnan mietinnön mukaisena. Tosin noin kahden tunnin keskustelun aikana paikalla ei ollut yhtään ministeriä. Ministeri Sasi kuulemma piipahti, mutta häntä eivät kaikki ehkä huomanneet. Eduskuntakäsittelyssä on usein toistuva ongelma, että ministerit eivät ole paikalla silloin, kun asioita käsitellään, ja se on todella valitettavaa. Ainakin siinä vaiheessa olisi jo pitänyt tietää, missä mennään. Mielestämme me todella avoimesti teimme tätä työtä, missään tapauksessa meitä ei voi salailemisesta syyttää.

Lakiesitys vedettiin sitten pois, ja mielestäni oli todella yllättävää, että valiokunnan jäseniin ja puheenjohtajaan ei otettu minkäänlaista yhteyttä silloin, kun tämä tapahtui ja tehtiin tietyt päätökset. Tiedotusvälineiden edustajat sen tiesivät sinä päivänä, kun lakiesityksen kohtaloa oli jo alustavasti käsitelty, mutta valiokunta ei tiennyt, mitä oli tekeillä, eli minkään tyyppisiä neuvotteluja asiasta ei käyty.

Täytyy sanoa, että asia etenee mielestäni kuitenkin positiivisella tavalla sikäli, että pääministeri otti vastuun ja on käynyt myöskin hallituspuolueiden edustajien kanssa neuvotteluja, joissa oli ministeri Rask mukana. Niissä keskusteluissa sovittiin tietyistä asioista. Meille kerrottiin, että kehittämislaki on etenemässä uudelta pohjalta ministeriössä ja kun maaliskuussa käydään kehyskeskustelu eduskunnassa, niin siihen mennessä saamme myöskin määrärahaesitykset. Näiden keskustelujen ja neuvottelujen pohjalta (Puhemies koputtaa) mielestäni laki kuitenkin tulee olemaan ehdottomasti parempi kuin se lakiesitys, joka eduskuntaan tuotiin.

¹⁶⁶ **Liisa Hyssälä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä oli hyvä selvitys, mutta tekee mieli ottaa kyllä takaisin, kun sanoin, että en etsi näytelmän konnana. Nyt tekee mieli jo etsiä. Nimittäin tässä on aivan selkeästi osoitettavissa, että opetusministeriön edustus, korkein johto, ministeriä lukuun ottamatta on ollut valiokunnassa, on ollut tietoinen siitä, mitä valiokunta on tekemässä, ja kun tieto ei kulje, pääministeri ottaa vastuun. Missä on opetusministeriön vastuu ja ministerin vastuu? Nyt meillä ei ole kehittämislakia ja kuulemme, että sellainen on uudelta pohjalta tulossa. Mikähän se uusi pohja nyt sitten mahtaa olla vanhaan verrattuna?

¹⁶⁷ **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Talousarvioehdotuksen mukaan painopisteenä on

nuorten elinolojen ja elämänhallinnan edellytyksien parantaminen yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa. Näin sanotaan valiokunnan mietinnössä opetusministeriön hallinnonalan kohdalla. Tähän liittyy myös huumeiden vastainen toiminta. On todella merkittävää, että kouluissa ja nuorisotyössä huumeiden vastaisessa työssä pyritään ennen kaikkea ennalta ehkäisevään toimintaan.

Jaosto on voimakkaasti ottanut kantaa huumeityön puolesta ja ennen kaikkea ennalta ehkäisevän huumeityön puolesta. On tärkeää kiinnittää huomiota nuorten opiskelijoiden terveyteen, sillä on perusteltu syy olettaa, että terveisiin ihmisiin oppi parhaiten lankeaa. On huomionarvoista, että opetusministeriön hallinnonalan asioissa otetaan agendaan laajalti nuorison hyvinvointiin vaikuttavia asioita. Tosiasiahan on, ettei huumeiden käyttö yhteiskunnallisena ongelmana poistu hoitamalla, poliisilla tai vankiloilla, avainsana on ennaltaehkäisy. Pelottelun ja kauhukuvien maalailun sijaan huumekasvatus pitäisi saada osaksi muuta kouluissa annettavaa opetusta sisältäen asiantietoa eri huumeaineista, niiden vaikutuksesta psyykeen ja kehoon sekä huumeiden käyttöön liittyvistä riskeistä. Terveystieto oppiaineena tuleekin paikkaamaan nykyisiä puutteita, mutta ehtii hätiin vasta kotvan kuluttua.

Toinen asia, johon haluan kiinnittää huomiota, on yliopistojen toiminnan rahoitus. Yliopiston toiminnan rahoittaminen perustuu korkeakoululaitoksen kehittämistä annettuun lakiin, jonka rahoitusta koskevan säännöksen jatkamista koskevasta hallituksen esityksestä sivistysvaliokunta antoi mietintönsä, mutta hallitus peruutti sitten esityksensä. Siitähän me kuulumme ed. Drombergin äsken kertovan. Toivottavasti jatko sujuu hyvin ja tässä edistytään pikaisesti yhteisymmärryksessä hallituksen kanssa niin, että korkeakoulujen kehittämistyö etenee.

Minua on ällistyttänyt seikka, että yliopistojen voimavarojen määräytymiseen vaikuttavat keskeisesti ainoastaan ylempien korkeakoulututkintojen ja tohtorintutkintojen määrät. Jos määrä on peruste saada lisää rahaa, laatuvaatimukset ja taso hyvin herkästi laskevat. Siksi on yhdyttävä valiokunnan kantaan, että tulosohtausjärjestelmän uudelleenarviointi on suoritettava niin, että opetuksen ja tutkimuksen laadulliset kriteerit huomioidaan nykyistä voimakkaammin.

Haluan myös kiinnittää huomiota siihen, että yliopistojen perusvoimavaroja kuluttavat

kohtalaisen paljon kiinteistökustannukset — käytn siitä äsken valtiovarainministeriön pääluokan kohdalla puheenvuoron — lähtien siitä, että Valtion kiinteistölaitokselle on asetettu liian korkeat tuottovaatimukset silloinkin, kun käyttö tarkoitus on sivistyksellinen. Tämä on ongelma, kun valtio panee rahaa taskusta toiseen, vaikka varsinainen yliopistojen toiminta kärsii.

Kolmantena kohtana haluan vielä mainita seikan, johon jaosto ja valiokunta ovat ottaneet kantaa. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota koulu- ja nuorten iltapäivätoimintaan ja on vaatinut, että lasten ja nuorten iltapäivätoimintarahoitusta tulee saattaa pysyvästi sellaiselle tasolle, että iltapäivätoimintaa voidaan kehittää pitkäjänteisesti. Täällä on monissa keskusteluissa todettu tämä erittäin tärkeäksi työmuodoksi.

¹⁶⁸ **Lasse Virén /kok:** Arvoisa puhemies! Haluan tässä yhteydessä puuttua asiaan, jonka nostin esille jo budjetin lähetekeskustelussa syyskuussa, eli kysymykseen veikkauvoittovarojen jaosta. Asiaa on väännetty koko tämä syyskuu monella eri taholla. Sivistysvaliokunta on hionut uutta arpajaislakia kuukausikaupalla, ja eilen sen antamassa lausunnossa seisookin lopulta selvin numeroin se, mitä olen monien muiden tavoin odottanut jo pitkään. Veikkauksen edunsaajien väliset jakosuhteet aiotaan nyt kirjata lain tasolle. Veikkauvoittovaroista määritellään maksettavaksi liikunnalle 25, nuorisolle 9, tieteelle 17,5 ja taiteelle 38,5 prosenttia. Nämä prosentit tulevat uuteen lakiin, joka astuu voimaan aikanaan, toivottavasti. Prosentteja ei tietenkään vielä sovelleta ensi vuoden budjetissa. On siis pelkkää ajatusleikkiä miettiä, mitä esimerkiksi liikuntasektori tekisi ensi vuonna niillä 100 miljoonalla — toistan: 100 miljoonalla markalla — jotka sille kuuluisivat, jos näistä prosentiosuuksista pidettäisiin jo nyt kiinni. 100 miljoonaa on iso lisä urheilu- ja liikuntasektorille, joka on ensi vuoden budjetissa saamassa veikkauvoittovaroista kaikkiaan 480 miljoonaa markkaa.

Haluaisin korostaa tässä yhteydessä sitä näkökulmaa, joka on uskoakseni ollut olennainen jo Veikkauksen tuoton alkuperäisiä edunsaajia mietittäessä. Urheilu- ja liikuntasektori sekä nuorisotyö saavat uuden arpajaislain mukaisten prosenttien mukaan 31 prosenttia veikkauvoittovaroista. Mitä näillä sektoreilla tehdään näillä rahoilla?

Nostan esille kaksi asiaa, joiden kansantaloudellinen merkitys ei suinkaan ole vähäinen. Toi-

saalta niissä on kyse sellaisesta toiminnasta, joka koituu paitsi lasten ja nuorten myös yleisen terveyden ja hyvinvoinnin parhaaksi, olipa sitten kyse lasten ja nuorten perusliikuntaharrastuksista, kilpaurheiluun tähtäävästä seuratoiminnasta taikka vaikkapa koululaisten iltapäivätoiminnasta. Tämän kaltainen toiminta on sitä ennalta ehkäisevää toimintaa, jossa tarjotaan lapsille ja nuorille hyviä virikkeitä ja ehkäistään ongelmia ja syrjäytymistä.

Lapsuusiässä omaksuttu liikuntaharrastus on usein kipinä jatkaa liikunnan harrastamista myös myöhempinä ikävuosina. Tämän näkökulman korostaminen on mielestäni tänä aikana erityisen tärkeää, niin paljon puhutaan lasten ja nuorten sekä varusmiesten huonosta fyysisestä kunnosta. Meiltä on päässyt pahasti unohtumaan jotain yksinkertaista elämän perusasioissa, kun jo lääkäritkin joutuvat määräämään potilailleen lääkkeksi liikuntaa. Sitä voi mielestäni harrastaa ilman määräystäkin. Toisaalta urheilu- ja liikuntasektorilla sekä nuorisotyössä on useimmiten kysymys sellaisesta toiminnasta, jossa ulkopuolelta saatava markka poikii monin verroin itsensä arvoista toimintaa. Toisin sanoen: talkootyön ja vapaaehtoisten toimijoiden panos nostaa tällaisen seuratyön yhteiskunnallista ja taloudellista arvoa huomattavasti. Valitettavasti vain on niin, ettei tällaista vapaaehtoistyötä, järjestötyötä, osata arvostaa yhteiskunnassamme läheskään riittävästi. Meidän on pidettävä huolta siitä, että edes veikkausvoittovarojen jaossa tämän työn arvo tunnustetaan.

Jo budjetin lähetekeskustelussa syyskuussa ihmettelin, kuinka eduskunnan kannasta huolimatta kirjastojen rahoituksesta suurin osa yhä edelleen otetaan veikkausvoittovaroista. Myös valtiontilintarkastajat ovat kiinnittäneet asiaan huomiota. Kirjastoille ensi vuodelle osoitettava määräraha oli hallituksen esityksen mukaan veikkausvoittovaroista 457 miljoonaa ja yleisistä budjettivaroista vain 53 miljoonaa. Tämä jakosuhte on onneksi muuttumassa piirun verran parempaan suuntaan, kun valtiovarainvaliokuntakin esittää 20 miljoonan markan siirtoa. Kirjastojen yleisistä budjettivaroista tapahtuvaa rahoitusta nostetaan 20 miljoonalla markalla. Näin vapautuvat veikkausvoittovarot käytetään siten, että 8 miljoonaa markkaa käytetään taiteen edistämiseen, 8 miljoonaa markkaa urheilun ja liikuntakasvatustyön tukemiseen ja 4 miljoonaa markkaa nuorisokasvatustyöhön. Tämä suunta

on ehdottomasti oikea, mutta vauhti valitettavasti kovin hidas.

Arvoisa puhemies! Haluaisinkin lopuksi viitata vielä tulevien vuosien budjettivalmisteluihin ja kehityssuunnitelmiin, joista jo eilenkin yleiskeskustelun yhteydessä puhuttiin. Kirjastot tulee palauttaa takaisin yleisistä budjettivaroista rahoitettaviksi tulevina vuosina ensi vuoden budjettia nopeammassa tahdissa. (Puhemies koputtaa) Sivistysvaliokunta on ehdottanut, että kirjastojen valtionosuuksia siirretään yleisiin budjettivaroihin vuosittain lisää noin 50 miljoonaa markkaa. Toivon, että vähintään tästä pidetään kiinni jo budjetin valmisteluvaiheessa.

¹⁶⁹ **Matti Saarinen /sd:** Arvoisa herra puhemies! Lähdän liikkeelle niin sanotuista homekouluista. Pidän erinomaisen hyvänä sitä, että eduskunta jatkaa sillä linjalla, jonka jo viime vuonna valitsi, eli on asiantuntijakuulemisen jälkeen päätyntä lisäämään koulurakentamisen valtionosuuksia. Hyvänä pidän myös sitä, että mie-tinnössä todetaan vähän laajemmalla näkökulmalla koko asia, avainsana ei pelkästään ole home vaan ylipäänsä peruskorjaustarve, ilmastointiongelmat, tekniset ongelmat. Tämä pitää nähdä laajempaan kuin ainoastaan siltä kannalta, löytyykö jostakin koulusta hometta. Se on liian suppea määritelmä tälle asialle. Olisi toivottavaa ja suotavaa, että valtiovarainministeriö ja maan hallitus budjettiriihessään ottaisi huomioon eduskunnan tahdon sillä tavalla, että lisäykset tulisivat pohjiin mukaan, eikä niin, että eduskunnan pitää sitten joka vuosi näitä erikseen korjailla.

Toinen kipupiste, joka tässä yhteydessä ei tule hoidetuksi, liittyy aikuiskoulutusmäärärahoihin. Siinä meidän on annettu ymmärtää, että tupo omalta osaltaan ratkaisee ongelmia, mutta se ei vielä riitä, vaan kyllä tässä yhteydessä on lausuttava ääneen myöskin se, että meillä täytyy voida olla mahdollisuus ensi kevään lisäbudjettimenetelyjen yhteydessä lisätä aikuiskoulutuksen resurssija tilanteen vaatimalla tavalla. Olen ymmärtänyt, että tästä on myöskin ikään kuin sovittu ja luvattu myös hallituksen suunnalta, että tämä huomioidaan kevään kuluessa.

Kolmas aihepiiri, jota lyhyesti vielä käsitte-len, liittyy liikunnan rahoitukseen ja ylipäänsä Veikkaus Oy:n voitonjakoon. Täällä on moneen kertaan todettu se, että yhtiö ei selviydy niistä tuottovaatimuksista, joita valtiovarainministeriö on viisaudessaan sille asettanut. On perin outoa,

kerta kaikkiaan outoa, se, että jokin auktoriteetti-ministeriö voi perustelematta runtata 100 miljoonaa markkaa Veikkaus Oy:n voitonjaon arvioitun voittomäärän päälle, vaikka Veikkaus Oy:llä on käytettävissään oma historiaan perustuva asiantuntemuksensa, oma ulkoinen asiantunteva hallituksensa ja vaikka Veikkaus Oy on päätnyt tähän tuottoarvioon omistajan ääntä kuunnellen. Se omistaja on opetusministeriö, joka yhtiökokouksessa käyttää omistajan ääntä. Se ei ole valtiovarainministeriö.

Mihin perustuu se ylivertainen asiantuntemus, että valtiovarainministeriö voi, niin kuin sanoin, runtata noin vaan lonkalta 100 miljoonaa Veikkaukselle lisätuottotarpeita? Pahimmoillaan tämä johtaa siihen, että voidakseen tyydyttää ja toteuttaa omistajansa tuottovaatimuksen yhtiön pitäisi ottaa markkinoilta velkaa voidakseen maksaa omistajalle sen vaatimat tuotot. Näin hassuun järjestelmään ei varmaankaan mennä, vaan tähän täytyy ensi vuoden aikana hakea jokin toimivampi ja järkevä ratkaisu.

Outona pidän myös sitä ja arvostelen voimakkaasti sitä, miten hallitus on Veikkauksen voittovarojen jakoesitystä tehdessään menetellyt. Kun eduskunta viime vuonna näihin samoihin aikoihin ensinnäkin päätti lisätä veikkausvoittovarojen osuutta perinteisten edunsaajien suuntaan, siis liikuntaan, kasvatukselle, nuorisotyölle, tieteelle ja taiteelle, ja lausui myöskin siinä yhteydessä saatesanat, että tällä tiellä tulee jatkaa ja että kirjastojen valtionosuusrakennetta tulee sillä tavalla korjata, että veikkausvoittovarojen osuutta siellä pienennetään ja verovarojen osuutta lisätään, niin mitä hallitus teki ensi vuoden budjettiesitystä laatiessaan? Se toimi juuri päinvastoin. Se lisäsi Veikkauksen tuottoa kirjastojen rahoituksessa. On ainutlaatuista, että näin voidaan toimia.

Erinomaisena pidän sitä, että eduskunta osoittaa urheilumieltä kohdistamalla 8 miljoonaa liikunnalle, 8 tieteelle ja taiteelle ja 4 nuorisotyölle. Eduskunnan urheiluhenki on kehumisen arvoinen.

¹⁷⁰ **Kaarina Dromberg /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nythän arpajaislaista on annettu lausunto, niin kuin varmaan ed. Saarinen tietää, ja se tulee hallintovaliokunnalle. Siinähan me olemme nostaneet nämä prosentit lain tasolle ja tehneet siirtymäsäännöksen, jolla kirjastojen määrärahat noin kymmenen vuoden ai-

kana siirretään, 50 miljoonaa per vuosi, valtion budjettiin takaisin. Ne kuuluvat sinne, te olette aivan oikeassa siinä. Toivottavasti nyt hallintovaliokunta ottaa lausuntonne huomioon, kun se jatkotyöstää asiaa.

¹⁷¹ **Matti Saarinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä on loistava läpimurto, jos asiat kulkevat niin kuin sivistysvaliokunnan puheenjohtaja ed. Dromberg totesi. (Ed. Markkula: Ainahan ne kulkevat niin kuin sivistysvaliokunta linjaa!) Se on erinomaisen hyvä esitys. Kannatan sitä lämpimästi. Meidän pitää nyt vain päivystää, että niin todella tulee tapahtumaan ja että eduskunnan urheiluhenki konkretisoituu myös tällä upealla tavalla, jota on vuosikaudet yritetty. Siitä, mikä on siirtymäkauden pituus tai jokin yksittäinen prosenttiluku, meidän ei kannata riidellä. Pääperiaate on toteutumassa, ja onnitelen sivistysvaliokuntaa ja suorastaan suomalaisen urheiluväen puolesta rohkenen kiittää, jos ja kun niin tapahtuu. Uskotaan yhdessä ja vaikutetaan siihen, että niin tapahtuu.

¹⁷² **Inkeri Kerola /kesk**: Arvoisa puhemies! Opetusministeriön pääluokka on ollut kiivaimmin keskustelua herättänyt puheenaihe viime viikkojen aikana, ja onneksi näin on.

Kun puhumme kansantalouden kasvusta, eduskunta varmimmin on voinut vaikuttaa siihen nimenomaan vuosien kuluessa vahvalla suunnitelmallisella panostuksella koulutukseen. Muut valtion toimet ovat olleet vaikutuksiltaan enemmän tai vähemmän kyseenalaisia. Mieluis-ta on sivistysvaliokunnan mietinnön sisällön ohella lukea valtiovarainvaliokunnan yhdenmu-kaisia linjauksia määrärahojen lisäämiseksi, vaikka aivan liian minimaalisia lisäykset ovat eri koulutusasteille. Huoleni on erityisesti välinpitämättömästi suhtautuminen keskustan esittämiin talousarviomäärärahalisäyksiin.

Usein tarkastelemme liian pieniä budjetoituja summia, mutta kuinka usein ajattelemme sitä, ovatko yksikköhintojen tasot tänä päivänä enää kohdallaan? Onko vuosittain tarkistettu yksikköhintojen jälkeenjääneisyys indekseillä? Olen varma, että yksikköhinnat ja niiden määrittelytaso ovat auttamattomasti vanhentuneet. Sen totesin tänään neuvottelussa erään koulurakennuksen tilatarpeita selvitetäessä. Yksikköhintataso ei vastaa opetuksen kehittämisen tarpeita, ei tiloiltaan eikä hintatasoltaan, mikä johtaa usein epäkäytän-

nölliseen suunnitteluun käytännön työtä ajatellen. Tämä ajaa myös siihen, että parin kolmen vuoden päästä koulutilojen valmistumisesta huomataan tilojen olevan puutteelliset ja epäkäytännölliset suunnitelmia tehtäessä vain tuntikehykseen ja oppilasennusteisiin perustuvien laskelmien perusteella. Lisäksi ongelmallisessa tilanteessa ovat varsinkin ne kunnat, joiden oppilasmäärät poikkeavat kaikista ennusteista suuntaan taikka toiseen. Kun virkamiehistö hankkeita hylätessään tai hyväksyessään tuijottaa ainoastaan oppilas- tai opiskelijaennusteita, liikutaan haurailia jäillä.

Koulutuskenttää ympäröivän yhteiskunnan ja elinkeinoelämän äärettömän dynaaminen liike on omiaan lisäämään tarvetta kouluhankkeittemme entistä tarkempaan suunnitteluun. Esitänkin ministeriöön ennakoluulotonta yhteistyötä hallinnollisen ja opetuksen sisältöjen kehittämistyön välillä. Vain tätä kautta todellinen yksikköhintataso saadaan vastaamaan tämän päivän tarpeita koulutusasteista riippumatta.

Tässä yhteydessä puutun myös erittäin kriittisesti yliopistojen tilakustannusmenoihin, jotka alkavat jo tuntua kyseenalaisilta verrattaessa kuluja varsinaisen opetuksen menoerään. Tästä aiheesta olemme tänä iltana kuulleet useimmissa puheenvuoroissa, emmekä suotta. Huimaavalta tuntuu jopa 30 prosentin tilakustannusosuus yliopiston perusrahoituksesta. En näe myöskään tarkoituksenmukaisena Valtion kiinteistölaitoksen tuottotavoitteen asettamista korkeammalle tasolle, kuin kiinteistönhuolto toimillaan voi vastata. Tarkastella sopii erityisesti esimerkiksi yliopiston tiedekuntia, jotka tarvitsevat isoja laboratoriotiloja opetustaan varten.

Seurauksia keräämme tulevan vuoden budjetinkin kautta suuntaamalla rippeitä esimerkiksi homevaurioiden korjaamiseen. Eikö olisi järkevämpää kiinteistöpuolella samoin kuin elämänhallinnassa yleensä keskittyä viimeinkin ennaltaehkäisyyn mieluummin kuin korjaavien toimenpiteiden ylläpitämiseen ja niiden ruokkimiseen? Tälläkin hetkellä ministeriön rahoituslistoilla odottelee kymmeniä korjaushankkeita, joihin suhtaudutaan suoraan kielteisesti.

Lopuksi, arvoisa puhemies, puutun vielä läpikaluttuun kehittämislakiin. Eilisen budjettiyleiskeskustelun ja tämännäpäiväisten farssien seurauksena en voi olla vakuuttunut lain tuomisesta eduskuntaan täydellisenä, realistisena, sekä tutkintotavoitteiltaan että määrärahoiltaan. Siksi

toivon, että yliopistojen työrauhan kannalta asetetaan tutkintotavoitteet realistisesti ottaen huomioon eri tiedekuntien ja eri tieteenalojen eroavaisuudet. Esimerkiksi haluan ottaa Teknillisen korkeakoulun. Siellä rahoitusongelmat näkyvät sisäänoton kasvaessa huimaa vauhtia samalla, kun rahoitus polkee lähestulkoon paikallaan. Vuodesta 94 vuoteen 99 on sisäänotto kasvanut 47 prosenttia samalla, kun opetushenkilökunnan määrä on laskenut yli 10 prosenttia. Muutos opiskelijan arjessa on siis kouriintuntuva. Ennen pienryhmäopetuksena hoidetulla kursilla voi nyt luokassa olla sataakin opiskelijaa tai koko kurssi järjestetään rahoituksen puutteessa vain joka toinen vuosi.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitukseen. Se on jäänyt järjestelmäkeskustelujen jalkoihin. Ydinkysymys on kuitenkin, löytyykö tahtoa panostaa jälleen suunnitelmien toteuttamiseen vai ovatko kansalliset ja (Puhemies koputtaa) eurooppalaiset linjaukset esimerkiksi elinikäisestä oppimisesta vain paperitavaraa.

Keskustelun nopeatahtinen osa päättyy.

¹⁷³ **Markku Markkula /kok:** Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta on tehnyt, sanoin sanoi, kohtuullisen hyvää työtä opetusministeriön hallinnonalan osalta. Se on mietinnössään käsitellyt ja korjannut monta tärkeää kohtaa, mutta valitettavasti vain nuo kohdat ovat vaikutuksiltaan aika pieniä. Se, mitä toivoisin seuraavalla kerralla vastaavassa tilanteessa valiokunnan tekevän, olisi, että valiokunta todella arvioisi ja osoittaisi myös konkreettisin luvuin, mikä merkitys koko koulutussektorilla ja aivan erityisesti yliopistolaitoksella on kansallisesti tuloa tuottavana instituutina. On tietenkin vaikea esittää pitkän aikavälin selkeinä lukuina sitä, kuinka paljon todella opetusministeriön hallinnonala oikein suunnatuilla toimenpiteillä ja oikeilla painotuksilla kykenee tuottamaan, mutta kyllä se on sekä eduskunnan että ministeriön hallinnonalan välttämätön velvoite.

Totean tähän vain yhden keskeisen esimerkin, aihepiirin, eli innovaatiot, uudet teknologiaan perustuvat tuotteet ja palvelut. Innovaatiohan syntyvät ennen kaikkea tieteellisen ja soveltavan tutkimuksen tuloksista, joita käytetään hyväksi tuotekehityksessä. Suomessa valtio ja yritykset ovat 80-luvun puolivälistä alkaen sijoittaneet jatku-

vasti lisää varoja tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Tämä on ollut hyvin suunnitelmallista, ja myös tulokset ovat selkeästi nähtävissä. Tämän ansiosta huipputekniikan osuus viennistä on kasvanut 90-luvulla 6 prosentista 20 prosenttiin, ja kun samanaikaisesti koko vienti on kaksinkertaistunut, on suhteellisen osuuden näin suuri kasvu todella merkittävä kehitys.

Jos tätä analysoidaan syvällisemmin, silloin törmätään myös niihin jatkon esteisiin, joihin esimerkiksi ed. Kerola Teknillisen korkeakoulun resurssien ja opiskelijamäärien erittäin huonon kohtaamisen osalta puheenvuorossaan puuttui. Olisi tärkeää todella, että mielellään jokainen kansanedustaja puuttuisi siihen, mikä on tämän hetken teknillisen korkeakouluopetuksen tilanne ja miten keskeinen tuo ala on Suomen tulevan kehityksen kannalta. Toki ongelmia löytyy kaikilta muiltakin aloilta, mutta nimenomaan nyt tarvitaan niitä perusteluita, joilla kaikki asianomaiset tahot niin opetusministeriössä ja valtiovarainministeriössä kuin muualla uskovat, että tuo miljardin markan tasokorotus yliopistolaitoksen osalta kaiken kaikkiaan on tehtävä. Ehkä me tarvitsemme siihen hyvin syvällisen, perusteellisen, kansainvälisen arvioinnin siitä, mihin kohtiin tulisi nyt panostaa, jotta toivottu kasvu ja kehitys Suomessa jatkuisi.

Korostan sitä, että pienen maan osalta on useilla tieteen osa-alueilla tarve edetä kansainväliseen kärkeen tai ainakin kärjen tuntumaan. Paineita ovat myös muun muassa käytännöllisyyden lisäämisen vaade, tehokkuuden nostaminen, opiskelun ja tutkintojen suorittamisen ajallinen lyhentäminen ja samalla tietenkin todellisen laadun varmistaminen. Lisäksi yliopistolaitoksen tehtävä on aina ollut ja mielestäni sen tulee jatkossakin olla laaja yhteiskunnallisten kysymysten analysointi. Tämä taas edellyttää monitieteistä lähestymistapaa.

Kansainvälisen tason saavuttaminen ja säilyttäminen edellyttävät yliopistoilta painopistealueiden valitsemista, valtakunnallista työnjakoa ja verkostoyhteistyötä useiden osapuolten kanssa. Tähän on mielestäni hyvät mahdollisuudet yliopistoilla, kunhan teemme sen eduskunnan jo kertaalleen edellyttämän noin miljardin markan tasokorotuksen yliopistojen perusvoimavaroissa.

Kun täällä selkeästi eri yhteyksissä pääministeri on luvannut, että nyt käynnistetään ja vieetään eteenpäin kolmikantaneuvottelut sivistysvaliokunnan, hallituksen ja yliopistojen välillä, ja

kun hän on edelleen todennut, että resurssiongelmat tullaan perusteellisesti läpikäymään ja ratkaisemaan kehysarvion yhteydessä, niin hyvä tämä tietenkin näin on. Korostan, että ratkaisun on löydettävä.

Osa-alue, jota ei riittävästi todella ole resursoitu, on koko kansallisen koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategian täytäntöönpano. Ne voimavarat, joita tällä hetkellä budjetin kautta tähän kenttään ohjataan, ovat todella vaatimattomat, kun tarve olisi kiistatta vähintään kymmenkertainen panostus. Tuo panostus todella tuottaisi sitä osaamista ja niitä oivalluksia koko kansakunnan kannalta, joita me tarvitsemme menestyäksemme. Tällöin tietostrategia pitää sisällään sekä kansalaisten perustietoyhteiskuntataidot, koulujen opetuksen ja oppimisen uudistamisen tekemällä ja tutkimalla oppimiseksi, tietoverkkojen monipuolisen käyttöönoton kaikilla tasoilla sekä sisältötuotannon laajentamisen ja monipuolistamisen myös uusiksi kansainvälisiksi menestystuotteiksi. Tässä työssä todella tarvitaan paljon asianmukaisia toimenpiteitä.

Täällä on paljon puhuttu kirjastoista yleensäkin, mutta yhtä asiaa ei ole tarkasteltu eli kirjastojen roolia ja osuutta yliopistolaitoksen yhteydessä. Haluan tällä esimerkillä nostaa esille myös sen resurssikurjuuden, joka yliopistoissa on 90-luvulla syntynyt. Yliopistokirjastojen kirjallisuusmäärärahojen reaaliarvo on 90-luvulla laskenut 40 prosenttia. Kausijulkaisujen keskihintojen nousut ovat olleet viiden viime vuoden aikana 45–60 prosenttia, mikä on ajanut kirjastoja karsimaan kokoelmiaan ja osittain myös ajamaan alas palveluita. Kirjastojen vaikeuksiin, aivan oikein, yritetään löytää ratkaisua kehittämällä yliopistokirjastoja rakenteellisesti, arvioimalla eri kirjastojen työnjakoa, perinteisiä palveluja, uusia palveluja sekä ottamalla huomioon tietoteknisen kehityksen tarjoamat mahdollisuudet.

Kirjastojen rakenteellinen kehittäminen on kuitenkin vain osa ratkaisua. Kansallisella sähköisen kirjaston konsortioilla on saatu jonkin verran paikatiksi jo menetettyjä kokoelmia. Esitetyt arviot verkottumisen ja elektronisen aineiston vaikutuksista kustannusten alentamiseen eivät perustu kuitenkaan tässä vaiheessa todelliseen tilanteeseen, sillä panostukset ovat olleet liian vähäiset, jotta merkittäviä kustannussäästöjä olisi kirjastojen osalta ehditty saada. Lisäpanostuksella tulisivatkin nyt pikaisesti ajantasaistaa yliopistojen kirjastomateriaali. Samalla on hoi-

dettava tavoitetulla tasolla materiaalin ja palvelujen digitalisointi, joka mahdollistaisi nykyistä huomattavasti laajemman ja syvällisemmän yhteistyön yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden tahojen kirjastojen välillä.

Merkittävä lisäpanostus tarvitaan myös, jotta suomalainen kirjastolaitos saavuttaisi pikaisesti tason EU:n tietoyhteiskuntakehityksen hyvänä käytäntönä ja digitaalisen teknologian hyväksikäytön edelläkävijänä.

Arvoisa puhemies! Korostan vielä sitä, että koko koulutuksen, meidän koulujärjestelmämme, läpikäyvänä pitäisi korostaa tekniikan ja kulttuurin yhteistyötä. Tätä yhteistyötä ei riittävästi resursoida. Esimerkiksi Suomi voi olla muutaman vuoden kuluttua sähköisen oppimisen tuotteistamisessa, siis myös yritystoiminnassa, USA:n rinnalla maailman johtava maa. Tämä kehitys edellyttää kuitenkin niin opetusministeriön hallinnonalan kuin Teknologian tutkimuskeskuksen Tekesin ja yritysten mittavia investointeja niin sanottuun e-learning-toimintaan. Tavoitteiden saavuttamiseksi meidän on Suomessa synnyttävä kriittistä massaa valituilla ja valittavilla painopistealueilla. Tämä kehitys todella helpottaisi opettajien työtä kaikilla tasoilla ja ja Suomen kaikissa osissa.

Opetusministeriön hallinnonalan arvioinnissa haluan myös korostaa vielä lopuksi sitä, että työelämä on viime vuosikymmenien aikana muuttunut hyvin nopeasti yksin tekemisestä tiimityöksi ja verkostomaiseksi toiminnaksi, siis yhdessä tekemiseksi. Työyhteisöjen ilmapiiriin, työkuultuuriin ja työmenetelmien toivottu kehitys edellyttää uudenlaisia arvoja, asenteita ja toimenpiteitä kaikkialla. Opettajat ovat tältä osin ratkaisevassa roolissa tulevien vuosikymmenten kansallisen osaamisen tason sekä kansalaisten työtaitojen ja asenteiden kannalta. Opettajien tulisi uudistaa myös omaa opetustaan monipuoliseksi ja innostavaksi oppimaan oppimisen sekä tekemällä ja tutkimalla oppimisen tueksi. Tähän todella tarvitaan myös koko opettajankoulutuksen kehittämistä, suorastaan jopa uudistamista, ja mittavia lisäresursseja.

¹⁷⁴ **Inkeri Kerola /kesk** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Markkula toteaisi tähän viimeksi mainittuun, että opettajan työn houkuttelevuus on yksi tärkeimpiä haastealueitamme tulevaisuudessa, eikä siihen suinkaan vähiten vaikuta palkkataso, jolla opettajat tällä hetkellä

työskentelevät, puhumatta mistään tasosta erikseen koulutusjärjestelmässämme.

Toinen asia, johon haluan puuttua, on sama, mihin ed. Markkula viittasi, että meillä ei ole ministeriössä tarkkoja laskelmia monestakaan asiasta, mitkä viittaavat siihen, millaista tulosta koulutusjärjestelmämme tuottaa, ei edes laskelmia siitä, kuinka monta vuotta kestää, kun henkilö opiskeltuaan tietyn määrän voi tuottaa sen panoksenaan yhteiskunnalle.

¹⁷⁵ **Kaarina Dromberg /kok**: Arvoisa puhemies! Ed. Markkula oikeastaan päätti puheenvuoronsa siihen aiheeseen, johon haluan vielä palata: opettajakoulutukseen.

On erittäin tärkeää, että meillä on pätevät ja innostavat opettajat. Kun ajatellaan, kuinka paljon tänä päivänä tarvitaan uusia taitoja, tietotekniikan taitoja, mediataitoja jne., niin täydennys- ja lisäkoulutus on oikeastaan kaikille opettajille erittäin tärkeää. Sivistysvaliokunta onkin juuri käsittelemässä opettajankoulutusta ja tulevaisuuden tarpeita. Siinä mielessä toivoisi, että myöskin seuraavan vuoden talousarviossa otettaisiin paremmin huomioon opettajien lisääntyvä tarve, koska suuri joukko opettajia siirtyy myöskin eläkkeelle. Eli myöskin tämä asia täytyisi ottaa ennakoivasti huomioon. Tulemme sivistysvaliokuntana tähän vielä tulevana vuonna erittäin syvällisesti paneutumaan ja myöskin omalta kantaltamme ottamaan kantaa niihin kysymyksiin.

Pidän erittäin hyvänä sitä, että valtiovarainvaliokunta on ottanut huomioon sivistysvaliokunnan lausunnot ja monessa kohtaa on päästy eteenpäin ja tehty sivistysvaliokunnan lausunnon pohjalta rahoituksellisia lisäyksiä.

Yksi huolenaiheemme on ollut investoinnit, kun ajattelemme, kuinka Suomessa kasvu kehittyy eri alueilla hyvin epätasapainoisesti. Pääkaupunkiseudulle ja kasvukeskuksiin keskittyy paljon väestöä, kun taas maaseutumaiset ympäristöt menettävät hyvin paljon myöskin väestöä. Nämä muutokset täytyisi paremmin huomioida, kun investoidaan, ja siinä mielessä, paljonko valtio tulee mukaan investointeihin.

Homekoulukysymys on ollut polttava aihe kunnissa ja kuntapäätäjien käsittelyssä, ja siihen tällä nyt on pieni lisäys, mutta se ei todellakaan ole vielä riittävä, jos ajatellaan tarpeita, joita tänä päivänä on.

Sivistysvaliokunnassahan me teimme ammatillisesta lisäkoulutuksesta juuri lain ja siinä pää-

dyimme yhdistelmämalliin, jonka osa on valtionosuuteen oikeutetut oppilaitokset. Omaehtoinen ammatillinen lisäkoulutus saatiin jäämään vanhan mallin mukaisesti lakiin. Mutta määrärahat, mitkä sinne tällä hetkellä on ohjattu, eivät alkuunkaan vastaa kentällä olevaa kysyntää. Toisin sanoen varmasti sivistysvaliokuntana olemme yhtä mieltä siitä, että asia tulee ottaa uudelleen käsittelyyn lisärahoituksen muodossa ensi vuoden talousarviossa ja ohjata siihen enemmän määrärahoja.

Kahteen asiaan vielä haluan omassa puheessani puuttua. Ensin yleiset kirjastot. Ed. Markkula toi erittäin hyvin esille perusteet sille, miksi nimenomaan kirjastoihin täytyisi ohjata määrärahoja. Kun ajatellaan, että ne ovat tiedollisia keskuksia tulevaisuudessa, niin niissä on kirjojen lisäksi huomattavasti enemmän tekniikkaa ja nämä varusteet tarvitsevat myöskin rahoitusta. Nythän valtionosuusjärjestelmässä kävi niin, että kun kuntapäätäjät, en tiedä tietämättömyyttäänkö, olivat kiristäneet yleisten kirjastojen resursseja ja kun laskettiin keskimääräinen valtionosuus kirjastoille, kirjastomäärärahoja jouduttiin leikkaamaan tietyllä tavalla valtionosuusprosentin mukaisesti. Kun kirjastot olivat odottaneet 6 prosenttia lisäkasvua omiin määrärahoihinsa, tapahtuikin niin, että yleisille kirjastoille tuli miinususta 0,6.

Sivistysvaliokunta puuttui asiaan sikäli, että omassa lausunnossamme esitimme, että yleisten kirjastojen määrärahat tulisi saattaa ainakin tämän vuoden tasolle. Sieltä puuttui 3 miljoonaa markkaa. Nyt valtiovarainvaliokunta on lisännyt sinne 2 miljoonaa markkaa. Se ei ollut ihan se taso, mitä tavoittelimme, mutta olemme kuitenkin tyytyväisiä siihen, että lisäys tuli.

Vielä haluaisin puuttua naisjärjestöjen rahoitukseen. Kun arpajaislaki oli valiokunnan käsittelyssä, tuli hyvin vahvaan keskusteluun se, että naisjärjestöjen rahoitus olisi tullut järjestää arpajaislain kautta. Valiokunta kuitenkin päätyi siihen, että edunsaajien joukkoa ei lisätä, mutta sanomme myös hyvin vahvasti lausunnossamme, että asia tulee järjestää kuntoon. Olen erittäin ilahtunut siitä, että valtiovarainvaliokunta on nyt selkeästi omassa mietinnössään lausunut asiasta ja siellä on 650 000 markkaa Naisjärjestöjen Keskusliitolle ja lisätynä Nytkikselle 500 000 markkaa. Tilanne on tällä hetkellä vielä sikäli epävarma, että niitä ei ole vakinaistettu budjetin puolelle. Toivon, että vuoteen 2002 mennessä ni-

menomaan saataisiin asia järjestettyä niin, että määrärahat saisivat vakinaisen muodon, mutta mielestäni valtiovarainvaliokunta on toiminut erittäin hyvin tässä asiassa.

¹⁷⁶ **Jari Koskinen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Puutun vain yhteen asiaan opetusministeriön pääluokasta, veikkausvoittovaroihin. Budjettiesityksessä veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja arvioidaan kertyvän ensi vuonna reilut 2,3 miljardia markkaa. Ainakin veikkauksen osalta tuottotavoitetta voidaan pitää melko haasteellisenä, ja joka tapauksessa se on enemmän kuin Veikkaus itse on arvioinut saavansa kasaan. Tältä osin arvio ei ole terveellä pohjalla.

Voittovarojen jakaminen aiheuttaa aina mielenkiintoa. Aikoinaan asetuksella säädettiin, että liikunnan osuus olisi 36,6 prosenttia voittovaroista. Historia on ollut aivan toisenlaista. Liikunnan osuus on laskenut kuin se kuuluisa lehmän häntä. Ensi vuonna liikunnan osuus on vain noin 20 prosenttia, joten kaukana ollaan alkupe-raisistä esityksistä. Toivottavasti arpajaislain käsittelyn yhteydessä saadaan aikaan toivottavia muutoksia. Tärkein näistä muutoksista olisi, että kirjastotoimen rahoittaminen siirrettäisiin takaisin normaaliin budjettirahoitukseen. Se ei käy tietenkään käden käänteessä, mutta pikkuhiljaa siihen suuntaan on mentävä. Se on tärkeää myös siksi, että Veikkaus on Internet-aikakaudella aivan uudenlaisen kilpailutilanteen edessä. Kilpailu on niin kovaa, että väistämättä osa pelien tuotoista katoaa ulkomaille.

Herra puhemies! Mihin rahaa tarvitaan lisää? Hyviä kohteita on helppo luetella. Urheiluseurat ja muut liikuntajärjestöt tekevät arvokasta työtä suomalaisen liikuntakulttuurin hyväksi. Peruskiivenä on edelleen vapaaehtoinen talkootyö, mutta kaikkea ei voi talkoillakaan tehdä. Tarvitaan myös ammattitaitoisia palkattuja työntekijöitä moniin eri tehtäviin.

Tänä päivänä on syytä olla huolissaan myös lasten yksinäisistä iltapäivähetkidä koulujen jälkeen. Nuori Suomi on tehnyt hyvää työtä viedessään eteenpäin ohjattua iltapäivätoimintaa. Läheskään kaikki lapset eivät vielä pääse mukaan tähän toimintaan. Tarvitaan lisää rahaa vetäjien palkkaamiseen ja toiminnan organisointiin. Viime talvena Lasten Liikunnan Tuki ry Hämeenlinnasta teki selvityksen Hämeen maakuntaliiton alueella iltapäivätoiminnasta. Karkeasti ottaen selvityksen tulos oli se, että vain puolet alle 12-

vuotiaista lapsista oli mukana ohjatussa iltapäivätoiminnassa. Tässäkään kohtaa panostus lapsiin ei varmasti mene hukkaan.

Valtion liikuntaneuvosto käsitteli tänään liikuntapaikkojen perustamishankkeiden rahoitussuunnitelmaa vuosille 2001–2004. Liikuntapaikkarakentamiseen on käytettävissä ensi vuonna reilut 80 miljoonaa markkaa. Summa on aivan liian vähäinen suhteessa niihin moniin hankkeisiin, joita on vireillä pitkin Suomea. Edelleen monet uimahallit kaipaavat kunnostusta. Muutkin vanhat liikuntapaikat kaipaavat korjauksia ja myös energiataloudellisia parannuksia.

Ulkona oleva säätila vesisateineen kertoo siitä, että jääurheilu on ainakin Etelä-Suomessa nykyään täysin sisäliikuntalaji. Harrastajamäärät ovat sitä luokkaa, että uusia jäähallejakin tarvitaan. Liikuntaneuvostossa oleminen on aika tuskasta, kun rahaa ei ole läheskään tarpeeksi käytettävissä liikuntapaikkarakentamiseen. Muitakin perusteltuja tarpeita löytyy liikunnan sektorilta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan kiittää valtiovarainvaliokuntaa, erityisesti sivistys- ja tie-dejaostoa, siitä, että eduskunnassa budjettilakikäsittelyn yhteydessä myös liikunta sai vähän lisää käyttövaroja. Nekin menevät kaikki hyvään tarkoitukseen.

¹⁷⁷ **Lasse Virén /kok:** Arvoisa puhemies! Kun aiemmin illalla pitämässäni puheessa en vielä ottanut kantaa Veikkauksen tuotto-odotuksiin, kiinnittäisin huomiota myös siihen, mikä on Veikkauksen toiminnan todellinen tuotto. Tänä vuonna on törmätty siihen, että ministeriössä on merkitty veikkausvoittovaroja vastaavia menoja huomattavasti enemmän kuin Veikkauksen todellinen tuotto on.

Valtiovarainvaliokunta toteaa mietinnössään, että se "odottaa nykyistä parempaa yhteistyötä tulevien talousarvioiden valmistelussa". Eduskunta voi mielestäni tehdä muutakin kuin odottaa. Eduskunnan tehtävänä on vaatia nykyistä parempaa budjetin valmistelua.

¹⁷⁸ **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Vielä aivan lyhyesti yliopistoasiasta.

Minusta oli mielenkiintoista kuulla ed. Drombergin selostus siitä, millä tavalla yliopistojen kehittämislain vaiheet menivät. Käsitykseni asiasta on juuri samanlainen kuin hän selosti. Täytyyhän ottaa huomioon se, että tosiaan noin viisi

päivää ennen, kuin hallitus kehittämislakiasiaan puuttui peruuttamalla sen, mietintö oli täällä jo pöydille jaettuna ja Internetistä saatavilla. Muistan, kun itsekin sen viikon maanantaina, kun tämä episodi tapahtui, olin Lapin yliopiston neuvottelukunnassa ja esittelin asian yliopiston rehtorille, joka oli kovin tyytyväinen. Siinä mielessä voidaan sanoa, ettei Internetkään kaikkea avoimuutta ratkaise. Jos ei ole kuulevia korvia, joilla kuulee ja ymmärtää sen, mitä sanotaan, eivät asiat etene.

Arvoisa puhemies! Myöskään minusta kehittämislain lopputulos sivistysvaliokunnassa ei ollut yllätys niille, jotka olivat seuranneet ajatuksella niitä kannanottoja, joita eduskunta oli johdonmukaisesti tehnyt. Koska eduskunta oli edellyttänyt, että perusvoimavarojen vaje korjataan, minusta oli tavallaan sen budjetin yhteydessä otetun kannan johdonmukaista jatkoa, että sivistysvaliokunta teki ne muutokset kehittämislakiin.

Arvoisa puhemies! Halusin vielä yliopistojen puolelta ottaa esille eräitä laajempia kehittämis-kohteita, joita opetusministeriön pitäisi miettiä tehdenemme suomalaisista yliopistoista menestyksekkäämpiä kansainvälisessä kilpailussa parhaista tutkijoista, opettajista ja opiskelijoista. On muitakin keinoja kuin pelkästään rahamäärärysymys. Esimerkiksi verotuksessa meillä voitaisiin suosia vähennyksin yksityisten tahojen yleisiä, hankkeisiin sitomattomia lahjoituksia yliopistoille. Nythän yksityinen rahoitus on hyvin tiukasti johonkin hankkeeseen tai projektiin sidottua, mikä myöskin rajaa yliopiston toimintavapautta. Yleisiä lahjoituksia meillä tehdään hyvin vähän.

Yliopistojen pitäisi myös voida tarjota ulkomaisille opiskelijoille maksullisia koulutusohjelmia. Aasian tietotekniikahuippujen soisi hakeutuvan Saksan sijasta Suomen yliopistoihin. Se myös parantaisi meidän työvoimapulaamme huipputekniikan aloilla.

Euroopassa keskustellaan parhaillaan vilkaasti yliopistojen taloudellisen autonomian vahvistamisesta. Itävallassa ollaan tekemässä yliopistoista itsenäisiä julkisoikeudellisia yksiköitä, Hollannissa vastaava muutos on tehty jo aiemmin. Suomessa yliopistot ovat valtion tilivirastoja, joiden vuotuisia siirtomäärärahojakin ministeriö valvoo tiukasti. Palkkausjärjestelmät ovat jäykkiä, eikä esimerkiksi palkkaneuvottelujen käyminen ole millään tavalla yliopistojen toi-

mipiirissä, vaan opetusministeriö käy ne yliopistojen puolesta. Pitkäjänteinen toiminnan suunnittelu ei ole siis helppoa.

Itse asiassa ammattikorkeakouluilla on jo nyt näissä suhteissa yliopistoja joustavammat taloudelliset toimintamahdollisuudet. Ammattikorkeakouluthan voivat olla tällä hetkellä muodoltaan myös esimerkiksi säätiöitä tai jopa osakeyhtiöitä. Opetusministeriön olisi syytä ryhtyä yhdessä yliopistorehtoreiden kanssa selvittämään yliopistojen taloudellisen autonomian vahvistamisen keinoja. Kun valtiovarainvaliokunnassa on tästä asiasta ministeriön edustajilta kysytty, he ovat suhtautuneet hyvin nihkeästi. He ovat perustelleet sitä sillä, että yliopistoja ei haluta yksityistää. Mutta tässähän on kyse ihan eri asiasta. Ei pidä vetää yhtäläisyysmerkkejä taloudellisen autonomian vahvistamisen, taloudellisen toimintamallin, organisaation dynamisoimisen ja yksityistämisen välille. Myöskin julkisina yksikköinä yliopistot voisivat saada paljon enemmän toimivaltaa, valtuuksia tehdä sopimuksia, käyttää omien innovaatioittensa tuomia taloudellisia hyötyjä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Jo pelkästään käyty tulossopimusneuvottelukierros osoittaa sen, että yliopistot eivät niin sanotusti valtion torppareina pysty pärjäämään tulevaisuudessa. Lapin yliopiston rehtori Esko Rieppola on käyttänyt tätä sanaa, että yliopistot ovat valtion torppareita. Yliopistot kävivät tulosneuvottelut aivan toisenlaisissa odotuksissa. Nyt rahoituksesta pitkällä tähtäimellä ei ole tietoaakaan. Ministeri Rask täällä eilen sanoi, että ei hän voi valtion puolesta muuta kuin pahoitella sitä, että tässä tilanteessa ollaan. Eihän tämän tyyppinen tulosneuvottelu ole mitään todellista tulosneuvottelua.

¹⁷⁹ **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa puhemies! Minusta ed. Aula edellä tarkasteli hyvin mielenkiintoista ja tärkeää asiaa, millä tavalla yliopistojen asema voi vahvistua myös taloudellisesti, millä tavalla löydetään parempi autonominen asema, jossa todella valtion rahoituksen ja yksityisiltä tulevien voimavarojen yhdistyminen toimisi nykyistä paljon paremmin.

Minä ajattelen, että tämä vääjäämättä nousee aika merkittäväksi kysymykseksi jo lähivuosina. Kun ajatellaan nyt tämänkin käsittelyssä olevan budjetin osalta, tässä koulutuksen arvoketjussa joka tasolla on niukkuutta määrärahoista. Jos

ajattelemme sitä, että kuitenkin koulutuksen määrä ja merkitys tulevat kokonaisuutena nimenomaan elinikäisen oppimisen pohjalta vahvistumaan, niin jos me emme löydä uudenlaisia mekanismeja tämän rahoituksen hoitamiseen, on erittäin vaikea nähdä sitä, että riittävän korkeatasoinen koulutus meillä voidaan turvata ja säilyttää.

Tämän vuoksi minusta meidän pitäisi päästä laajempaan keskusteluun. Sen vuoksi, arvoisa puhemies, minä oikeastaan tartunkin siihen, että minusta budjettiesityksessä ja sen taustalla olevissa lähtökohdissa koulutusjärjestelmämme uudistamistahto ei ole riittävä. Olemme edelleen kaikesta huolimatta aika pitkälle lukkiutuneet nyt resurssitarkasteluun. Otan tästä yhden alueen esimerkkinä, joka minusta on nousemassa koulutusjärjestelmämme näkökulmasta hyvin suureksi ongelmaksi, ja se on peruskoulun päättävien nuorten aito integroituminen jatkokoulutukseen. Meillä on aivan liian paljon nuoria, jotka eivät todella tiedä sitä eivätkä pysty hahmottamaan erittäin nopean työelämän muutoksen keskellä sitä, mihin he suuntautuvat, mille he isona alkavat. On erittäin paljon nuoria, jotka aloittavat lukion, keskeyttävät lukion. Voisi sanoa, että ensimmäinen lukiovuosi on enemmänkin ihmettelyä, mihin ihan oikeasti suuntaudutaan.

Tämän vuoksi otan yhden esimerkin uutta luovasta kokeilusta. Nostaisin käsitteen "ammattivalintaopisto". Panen käsitteen sitaatteihin sen vuoksi, että meillä puhutaan paljon nyt ammattikorkeakoulun roolista, puhutaan toisen asteen koulutuksen roolista. Mutta silti on peruskysymys, millä tavalla löytyy käytännön ratkaisuja, jotka vastaavat paremmin siihen, että meillä nuorille hahmotetaan se, että ei ole kysymys siitä, että elinikäinen oppiminen tarkoittaa sitä, että missään vaiheessa opiskelusta ei siirrytä aitoon työelämään, vaan koko meidän koulutusjärjestelmämme yksi keskeisimpiä vaatimuksia on se, miten me tuomme nopeammin käytännön työelämän nuoren tavoitettavaksi ja tätä kautta lyhenämme koulutuksen arvoketjujen kokonaispituutta.

Minusta tämä näkökulma ei ole budjettiperusteluissa riittävästi esillä. Otan vielä toista kautta esille sen, millä tavalla nyt koulutuksesta on vääryllä tavalla rakentumassa meidän yhteiskunnassamme itseisarvo. Jos ajatellaan yliopistojen resursointia, josta aika paljon on puhuttu ja josta lähdin puheessanikin liikkeelle, edelleen seitsemän opiskeluvuoden jälkeen lähes 50 prosenttia

nuorista on vailla loppututkintoa, 13 opiskeluvuoden jälkeen noin kolmannes opiskelijoista on vailla loppututkintoa. Minusta tällaisten tosiasioiden pitäisi pysäyttää myös kysymään sitä, mitä on pielessä siinä perusjärjestelmässä, jota me nyt ylläpidämme. Sen vuoksi minä toivon, arvoisa puhemies, että ensi vuoden budjetti ei vain jäisi siihen keskusteluun, jossa me puhumme resursseista, vaan pääsisimme syvällisemmin puhumaan myös koulutusjärjestelmän arvoketjujen uudistamisesta.

Vielä lopuksi, arvoisa puhemies, haluan puuttua yhteen minusta opiskelijoiden kannalta erittäin merkittävään epäkohtaan, joka on asumistukikysymys. Minusta on äärimmäisen valitettavaa, että me olemme jääneet siinä tilanteeseen, jossa kirjaimellisesti opiskelijoita simputetaan. Olen tainnut joskus aikaisemminkin käyttää sitä vertausta, että opiskelijapaikkakunnille löytyy uusi bisnes aktiivisille yrittäjille: He rakentavat kesäaikaisia teltoja, johon opiskelijat voivat todella viedä omat kampeensa ja siirtyä minne siirtyvätkin sitten kesäajan asumiseen ja elämiseen. Minusta tällä tasolla pitäisi löytyä meiltä päätöksentekijöinä elämän ymmärtämistä ja opiskeluajan elämän ymmärtämistä sillä tavalla, että kesäkuukausinakin opiskelijoiden on asuttava. Siinä mielessä ei ole suinkaan perusteetonta, että luodaan ratkaisu, jolla ympärivuotinen asumistukijärjestelmä on opiskelijoiden käytettävissä.

Arvoisa puhemies! Näen jopa sillä tavalla, että se olisi yksi käytännön ratkaisu, jolla me aidosti auttaisimme myös opiskelijoita siinäkin mielessä, että lisäisimme käytännön mahdollisuutta opiskeluun.

¹⁸⁰ **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa herra puhemies! Varsin voimakkaasti poliittinen oikeisto on nyt esiintynyt opetusministeriön pääluokan 29 kohdalla ja hyvä niin, etenkin kun kysymyksessä on ehdoton osa hyvinvointiyhteiskunnan kokonaisuudesta, ei vain tämän hetken hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitämisestä, vaan myös siitä, mikä täällä on tullut monta kertaa esille: myös tulevaisuudesta huolehtimisesta ja siitä, että Suomessa ei ole juuri muuta mahdollisuutta kuin investoida opetukseen ja koulutukseen sen kaikilla tasoilla. Miksi on hyvä, että poliittinen oikeisto puhuu? Sen takia, että poliittisen oikeiston puolelta on haluttu julkista sektoria jatkuvasti leika-

ta ja viime aikoina olemme kuulleet ikään kuin tällaista ideologista missiota entistä enemmän.

Ed. Aula täällä otti esiin yliopistojen ikään kuin yksityistämisen tai liikelaitostamisen, bisneksen tuomisen mukaan. Toteaisin tähän sen, että historiallinen niin sanottu opetuksen ja oppimisen vapaus, myös tieteen vapaus, riippumattomuus rahasta ja myös tietysti muusta vaikuttamisesta, olisi asia, joka sietäisi meidän pitää aina mielessä ja sitä suojella.

Puhemies! Suomessa on kuitenkin todella hyvin bruttokansantuotteesta opetukseen, tieteen ja sen kehittämiseen laitettu, mutta erään yksityiskohdan haluan mainita. Tekesin kautta on mennyt erilaisille medipoolille melkoisia miljardeja, siis lääketieteelliseen tutkimukseen, mutta sisällön miettimiseen, mihin se johtaa, minkä tyypistä tutkimusta tulevaisuudessa tulee esiin genetiikan ja muun biotekniikan kautta, siihen ei ole juuri paljon aikaa käytetty.

¹⁸¹ **Markku Markkula /kok:** Arvoisa puhemies! Kohtuullisen pitkä keskustan oppositio-kausi on osoittautunut hyvin hedelmälliseksi, koska täällä on nyt tullut kaksi merkittävää puheenvuoroa syvällisesti uutta luovasta ajattelusta, nimittäin ensinnäkin ed. Karjulan esille ottamat koulutuksen ja oppimisen arvoketjut. Niihin todella pitäisi myös eduskuntatasolla asianomaisen valiokunnan tai valiokuntien mennä hyvin syvälle, koska näyttää, että opetusministeriö ei siihen riittävästi kykene tai halua mennä.

Vastaava asia on valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajan ed. Aulan esille ottama yliopistojen todellisen autonomian, siis myös taloudellisen autonomian, vahvistaminen. Se on kiistatta suorastaan välttämätön. Samalla kun resursseja lisätään, asetetaan opiskeluajan tutkintotavoitteita ja yhteiskunnallisen uudistamisen velvoitteita, yliopistoilla pitää olla käytössään sellaiset välineet, jotka ne itse näkevät taroituksenmukaisiksi ja joissa on myös taloudellista liikkumavaraa, koska muuten tämä ei onnistu. Tällä hetkellä palkat vievät liki kaikki yliopistojen rahat ja lopustakin valtaosa menee Kiinteistölaitoksen kustannuksiin. Millä rahalla yliopistot tekevät tätä yhteiskunnallista uudistavaa työtä, joka niille kiistatta jo yliopistolain perusteella kuuluu?

Arvoisa puhemies! Haluan lisäksi todeta parista asiasta, jotka keskustelussa ovat esillä olleet.

Ensinnäkin on hyvä, että valtiovarainvaliokunta todella sivistysvaliokunnankin esille ottamalla tavalla on nostanut esiin ammattikorkeakoulujen tilojen rakentamisen ja antanut lisää valtuutuksia käynnistää valmisteltuja hankkeita. Todella toivon, että tämä toteutuu siinä hengessä, mikä mietinnössäkkin todetaan, eli nimenomaan nopeasti kasvavien uusien alojen tilantarpeet tällä hoidetaan ainakin osittain.

Toinen asia vielä, ammatillinen lisäkoulutus. On tärkeää, että resursseja tulee jatkossa lisää, ja tähänhän myös tupon yhteydessä on kiinnitetty huomiota, että lisäbudjetissa tähän palataan.

¹⁸² **Marja Tiura /kok:** Arvoisa puhemies! Olen pettynyt siitä, että hallituksen esitys yliopistojen kehittämislainsiksi peruutettiin, vaikka eduskunnassa vallitsi asiasta suuri yksimielisyys. Yliopistojen toiminnan rahoittaminen on suurissa ongelmassa, kun voimavarojen määrätymiseen vaikuttavat vain ylempien korkeakoulututkintojen ja tohtorintutkintojen määrät, tulohajautusjärjestelmässä kun ei huomioida lainkaan opetuksen ja tutkimuksen tasoa. Mielestäni tämä on erittäin valitettavaa, sillä korkeatasoinen yliopisto-opetus on maallemme tärkeä kilpailuvaltti yhä globalisoituvammassa maailmassa.

Hallituksen ratkaisu yliopistojen kehittämislain poisvetämisestä eduskunnasta uhkaa yliopistojen perustehtävää. Toivon, että tässä asiassa otetaan järki käteen ja tunnustetaan, mikä merkitys korkeatasoisella yliopisto-opetuksella maallemme on. Yliopistot tekevät samanaikaisesti kansainvälistä huipputiedettä, kouluttavat akateemisia osaajia ja toimivat alueidensa kiistattomina kehittäjinä, vetureina. Yliopistojen kehittämislaki tulee ottaa ensi tilassa uudelleen käsitteelyyn. Yliopistojen uuden kehittämislain valmistelussa ja ratkaisun etsimisessä perusrahoitusvajeen korjaamiseksi onkin tehtävä tiivistä yhteistyötä sekä hallituksen, sivistysvaliokunnan, opetusministeriön että yliopistojen henkilöstöliittojen ja Suomen ylioppilaskuntien liiton kanssa.

Lopuksi, arvoisa puhemies: Suomen kansalliset strategiat nojautuvat pitkälle koulutukseen ja osaamisen panostamiseen. Sekä hallitusohjelmassa että viime vuonna hyväksytyssä Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1999–2004 todetaan, että yliopistojen perusrahoituksen kehitys turvataan lainsäädännöllä. Valtiovarainvaliokunta esittää mietinnös-

sään yliopistoille 38 miljoonan markan lisäystä. Tulevaisuuspaketin kautta yliopistojen perusrahoitukseen ohjataan ensi vuonna lisää 100 miljoonaa markkaa. Toimenpiteet ovat kyllä oikean suuntaisia mutta riittämättömiä. Myös sivistys- ja tiedejaosto esitti huomattavasti suurempaa lisäystä. Yliopistojen lisärahoitustarve on tulevaisuuspaketti huomioidenkin noin 950 miljoonaa markkaa. Yliopistojen perusrahoitus on turvattava, ettei opiskelijoiden vuosittaisia sisäänottoja tarvitse pienentää eikä opetuksen laatua heikentää.

¹⁸³ **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Täällä on käyty erittäin ansiokasta keskustelua yliopistoista. Palaisin aivan perusopetukseen, joka on kuntien vastuulla. Meillä on se ongelma perusopetuksen toteutuksessa nimenomaan kunnissa, että rahat eivät tahdo riittää ja joudutaan vastoin kaikkia pedagogisia periaatteita suurentamaan opetusryhmiä ja sulkemaan kyläkouluja. Kun on suuremmat opetusryhmät, silloin tapahtuu häiriöitä kouluissa, edellytykset koulukiisaamiselle lisääntyvät ja oppimistuloksetkin ovat vaarassa heikentyä.

Elikkään on perusasia, että meidän täytyisi muistaa myös se tuska, joka on työn käytännön toteutusvaiheessa nimenomaan peruskouluissa ja lukioissa. Tämä on vaikea tilanne, joka ei ole ottanut korjaantuakseen, vaan on kuntia, joissa taloudellisista syistä paineet yhä vain jatkuvat.

¹⁸⁴ **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa todella korostetaan osaamista ja oppimista, nimenomaan elinikäisen oppimisen merkitystä. Me tiedämme, että tänä päivänä todella eräillä aloilla on kasvavia ongelmia työvoiman saannissa ja erittäin suuria vaikeuksia siinä, miten oppilaitoksista valmistuvat opiskelijat kohtaavat työelämän. Eli työelämän ja oppilaitosten yhteistyötä tarvitaan. Paljon syvemmälle täytyy yhteistyötä viedä ja kehittää. Nimenomaan elinikäisen oppimisen edellytyksiä tulee luoda, jolloin on kysymys ei vain rahallisista resursseista vaan koko opetus- ja koulutusjärjestelmän toimivuudesta ja sisällöistä siten, että nuoret todella löytävät oikean kanavan. Tätä ajatusta ed. Karjula todella ansiokkaasti tarkasteli omassa puheenvuorossaan ja vei pidemmälle nimenomaan sitä, että opiskelijoiden ja työelämän yhteensovittamisen tulee olla todellinen haaste, jota ei ole riittävästi tässä mietinnössä tarkasteltu.

Yhdyn niihin ajatuksiin, joita tässä todella nostettiin esille ja joihin vielä ed. Markkula viittasi, että me tarvitsemme todella koulutuksen ja oppimisen arvoketjun, keskustelua siitä, ja nimenomaan arviointia ja analyysia siitä, mitä toimenpiteitä se edellyttää, joko lainsäädännöllisiä tai resurssitoimenpiteitä muutenkin.

Tietysti silloin, kun puhumme osaamisesta ja elinikäisestä oppimisesta sekä työelämän ja koulutuksen yhteensovittamisesta, on ennen kaikkea kysymys myöskin opettajien valmiuksista ja osaamisesta. Koska työelämä kehittyy ja muuttuu nopeasti, erityisesti tähän tulee satsata. Sitten myös huomattakoon se, että opiskelijoiden ohjaukseen satsataan riittävästi ja luodaan sinne valmiuksia. On kysymys opettajien koulutuksesta ja ohjaajien tehtävien lisäämisestä.

Vielä erityisesti haluaisin todeta sen, että on erittäin hyvä, että mietinnössä on lausumaehdotus omaehtoisen ammatillisen lisäkoulutuksen määrärahojen riittävydestä ja siitä, miten siitä huolehditaan. Mielestäni niitä rahoja ei ole riittävästi ja tulee tarkkailla, mitä toimenpiteitä siinä edellytetään.

¹⁸⁵ **Juha Korkea-*o*ja /kesk:** Herra puhemies! Hallituksen päätös vetää korkeakoulujen kehittämislaki kesken käsittelyn pois eduskunnasta oli suuri virhe, ei välttämättä sen takia, että se totaalisesti muuttaisi asian sisällön, sen etenemisen, vaan sen takia, että se koettiin korkeakouluyhteisössä, yliopistoyhteisössä, niin opettajien kuin opiskelijoidenkin keskuudessa viestinä siitä, että eduskunta ja hallitus eivät kanna huolta korkeakoululaitoksen pitkäjänteisistä kehittämisestä. Tällaista viestiä tämä talo ei olisi saanut antaa korkeakouluyhteisölle. Sellaista viestiä hallitus ei olisi saanut antaa korkeakouluyhteisölle.

Olen pahoillani siitä, että hallitusryhmät tässä talossa hyväksyivät menettelyn. On nimittäin niin, sen me kaikki tiedämme, että jos parlamentin hallitusryhmät yhtenä miehenä ilmoittavat hallitukselle, että tämä ei käy, se ei sitten käy. Toki aina viimeinen sana on tässä talossa. Se on nähty aikaisemmin ja tiedetään kokemuksesta, että isojakin asioita on pysäytetty, kun tämä talo on ollut päättäväinen. Sen takia olen pahoillani, että hallitusryhmien eduskuntaryhmissä ei ryhtyä ja voimaa ollut tässä kysymyksessä toimia vahvasti.

Korkeakoulujen tilanne on murheellinen. Paradoksaalista on se, että esimerkiksi kurssikirjo-

jen saannin osalta on tultu tilanteeseen, josta siirryttiin uuteen tai parempaan aikaan 30 vuotta sitten. Olin itse Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan hallituksen jäsen 70-luvun alussa, jolloin ylioppilaskunta luovutti kurssikirjaston Helsingin yliopiston kirjastolle. Yliopistolle siirrettiin opiskelijoiden hoidosta yliopistolle kuuluvia tehtäviä. Nyt 30 vuotta myöhemmin, kun Suomi on monin verroin rikkaampi ja vauraampi maa, ollaan tilanteessa, jossa ylioppilaskunta joutuu miettimään, pitäisikö käynnistää kurssikirjojen hankinta ja lainaaminen, jotta opiskelijoiden opiskeluedellytykset olisivat sellaisia kuin niiden pitäisi olla. Tämä on häpeällistä sivistysvaltio Suomelle.

Ei ehkä ole aivan riittävästi oivallettu sitä, että kysymyksessä on asia, jolla on hyvin laajakantoiset ja kauaskantoiset vaikutukset. Me usein lyömme rintoihimme tänä päivänä, että Suomi on menestynyt uuden teknologian soveltamisessa, meillä on syntynyt kansainvälisesti menestyneitä firmoja jne. Ei huomata sitä, että sen osaamisen perusta, jonka hedelmistä nyt nautimme, on luotu 10—15 vuotta sitten. Taas sen hedelmiä, mitä nyt kylvämme, nautitaan 10—15 vuoden päästä.

On tietenkin helppoa säästää tänään. Vaikutukset eivät ole välittömiä, mutta meidän tulee nähdä, että tällä tavalla ei Suomen tulevaisuutta rakenneta. Toivonkin, että hallitus ja myös eduskunta tekevät kaiken, että se viesti, se pettymys, mikä nyt on korkeakouluyhteisölle aiheutettu, että se virhe korjattaisiin ja mahdollisimman pian talvella luotaisiin uudenlainen raami, jonka varassa korkeakoulujen tulevaisuutta voidaan rakentaa.

Herra puhemies! Muutama sana kulttuurin puolelta. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on ilahduttavasti maininta lastenteattereiden toiminnan turvaamisen tarpeesta. Valtionapu teattereille on jäänyt jälkeen lamavuosina ja niiden jälkeenkin sillä tavalla, että yksikköhinnat eivät ole kehittyneet kustannusten nousua vastaavasti. Opetuksen puolella sentään jo jonkin verran yksikköhintoja viimeksi nostettiin, mutta teatterin puolella näin ei ole tapahtunut ja se on kurjistanut teattereita. Erityisen paljon ongelmia on syntynyt lastenteattereiden puolella, joiden pitäisi toimia saman rahoituskehiksen puitteissa kuin aikuisten teatterit. On kuitenkin selvää, että lastenteattereiden lipputulot ei voi olla samaa tasoa

kuin aikuisten teatterin, ja näin lastenteatterit ovat erityisen suurissa vaikeuksissa.

Helsinkiläinen teatteri Pieni Suomi on loppumassa. Se ollaan liittämässä Helsingin Kaupunginteatteriin, ja toinen varsinainen lastenteatteri, Teatteri 2000 Tampereella, on hätää kärsimässä. Sillä on suuret velat ja sen toiminta uhkaa myös keskeytyä, ellei apua tule. Onkin ilahduttavaa, että valtiovarainvaliokunta on kiinnittänyt asiaan huomiota, mutta pelkkä huomion kiinnittäminen asiaan ei paljoa lämmitä, jos ei myöskin rahaa tule toiminnan turvaamiseen. Toivoisinkin, että tähän asiaan viimeistään seuraavan vuoden budjetissa kiinnitettäisiin huomiota sillä tavalla, että teattereiden ja erityisesti lastenteattereiden tulevaisuus voitaisiin turvata.

¹⁸⁶ **Inkeri Kerola /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Itsekin tervehdin ilolla tätä keskustelua, johon ed. Markkula päätti puheenvuoronsa, yliopistojen taloudellisesta autonomiasta. Pelkään sitä puolta tässä keskustelussa, että kun Suomessa on tapana löytää asioista vain on- ja off-asento, ettei kävisi niin kuin esimerkiksi rintamaveteraanien kuntoutuksessa, että heidän kuntoutusmäärärahasa haettiin Raha-automaattiyhdistyksen varoista, jolloin he itsekin ihmettelivät, kuka heidät on itse asiassa sotaan aikansa lähettänyt. Toivoisi, että tätä keskustelua käytäisiin ilmassa hengessä eikä niin, että julkinen rahoitus eli valtion rahoitus eliminoidaisiin tykään yliopistorahoituksesta pois. Sitä meidän on varottava.

¹⁸⁷ **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa puhemies! Ed. Markkulan puheenvuoron innostamana hie-man jatkaisin, koska hän toi vahvasti esille uutta luovan otteen osaamisyhteiskunnan kehittämisessä.

En malta olla kysymättä, kenen ehdoilla itse asiassa osaamispolitiikkaa Suomessa toteutetaan. Kokoomus on tällä hetkellä hallituksessa, mutta opetusministeri on sosialidemokraatti, kauppa- ja teollisuusministeri on sosialidemokraatti. Nämä ovat kaksi keskeistä ministeriötä, jos ajatellaan sitä, millä alueella meidän pitäisi pysyä yhteiskunnalliseen uudistumiseen, toimintatapojen ja toimintakäytäntöjen uudistamiseen. Teillä on valtiovarainministeri, mutta hän ei ole mielestäni ottanut sitä vastuuta, mikä hänen olisi pitänyt ottaa voimavarojen ja resurssien jakamisessa. Tämän vuoksi oikeastaan vielä täydennän

tätä näkökulmaa, että vaikka me keskustelemme uusista ratkaisuista, ei valtio voi paeta perusvas-tuuta rahoituksen hoitamisessa.

Olenkin erityisen huolestunut myös siitä, miten koulurakentaminen tullaan jatkossa hoitamaan, jos käy todella niin, että päävastuu siirtyy kunnille, tiettyssä mielessä kunnille ja jopa yksityisille, että ei kävisi niin, että valtio vetäytyy omasta roolistaan, vaan myös se alue meidän on turvattava.

¹⁸⁸ **Matti Väistö /kesk:** Herra puhemies! Opetusministeriön pääluokassa korostuu mielestäni sekä yliopistokoulutuksen ja tutkimuksen että ammatillisen koulutuksen osuus. Me tarvitsemme tänään ja myös tulevaisuudessa Suomessa sellaista korkeatasoista koulutusta ja tutkimusta, innovatiivista tutkimusta, joka tukee ja vahvistaa niitä osaamisaloja, joiden varassa me jatkossa myös tulemme menestymään maailmanmarkkinoilla.

Toisaalta, herra puhemies, me tarvitsemme myös ammatilliseen koulutukseen panostusta. Tässä mielessä on ollut erittäin huonoa, väärää politiikkaa se leikkauslinja, jota hallitus on nyt toteuttanut ammatillisen lisäkoulutuksen ja vapaan sivistystyön rahoituksen osalta. Nythän nämä määrärahat ovat muutamassa vuodessa puolittuneet. Ammatillinen lisäkoulutus on ollut erittäin tärkeää aikuisten koulutuksen kannalta. Se on ollut tärkeää myös yrittäjäkoulutuksen kannalta. Me tarvitsemme sellaisia sekä maaseudun ammatteihin suuntautuvia yrittäjiä että myös muihin yrityselämän ammatteihin suuntautuvia, jotka tarvitsevat onnistuakseen ja menestyäkseen korkeatasoista ammatillista lisäkoulutusta. Nyt on käymässä, herra puhemies, niin, että tämä koulutus monilta osin maata on loppumassa eikä enää säily riittävän monipuolisena, riittävän laaja-alaisena ja riittävän saavutettavana kautta maan.

Arvoisa puhemies! Perusta koulutuspolitiikalle ja sivistykselle luodaan kuitenkin peruskouluissa. Tässä suhteessa on erittäin huolestuttavaa se suuntaus, jota nyt on tapahtumassa perustamishankkeiden valtionosuuksien myöntövaltuuksien osalta. Nythän on käymässä niin, että rahoitus on niin niukkaa, että esimerkiksi Pohjois-Karjalan läänissä voidaan toteuttaa vain muutama perustamishanke vuodessa, kenties ammatillisen koulutuksen osalta ei yhtään hanketta valtion rahoituksen turvin. Jos ajatellemme

tasa-arvoisen koulutuspolitiikan kannalta, tämä kysymys, jos mikä, on erittäin tärkeä.

On syytä olla huolissaan oppilaitosten kunnosta ja niiden kunnostamiseen varatun valtionosuuden pienuudesta. Jatkossa on todella käymässä niin, että koulujen kunnan osalta palataan merkittävästi taaksepäin. Huolestuttavinta tässä, herra puhemies, on myös se, että meillä on kovin paljon myös niin sanottuja homekouluja, joiden rahoitusta toki hieman ollaan lisäämässä, mutta aivan riittämättömästi. Jos ja kun tulevaisuuspaketteja rakennetaan jatkossakin, mielestäni olisi erittäin tärkeää, että Pohjois-Karjalan ja muun itäisen Suomen osalta tulevaisuuspaketeissa kohdennettaisiin rahoitusta myös peruskoulujen kunnostukseen, ammatillisten oppilaitosten kunnostukseen ja ajan tasalle saattamiseen ja näin varmistettaisiin se, että niissä annettava koulutus ja myös toimintaympäristö ovat tämän ajan vaatimusten mukaiset.

Arvoisa puhemies! Kun puhutaan osaamisyhteiskunnasta, on tärkeää, että luodaan todella edellytykset elinikäisen oppimisen ja sen edellyttämien infrastruktuuri-investointien, mukaan luettuina tietoliikenneinvestoinnit ja laajakais-tainvestoinnit, luomiselle kautta maan. Tästä syystä on, arvoisa puhemies, todella tärkeää, että osaamiseen panostetaan peruskoulusta ja ammatillisesta koulutuksesta yliopistokoulutukseen saakka, ammattikorkeakouluja unohtamatta, ja että tälle pohjalle meidän tuleva kehityksemme voisi kautta maan rakentua ja että samalla luodaan edellytykset myös korkeatasoiselle tutkimukselle ja myös sille tuotekehitykselle, joka on pohjana uusille innovatiivisille tuotannoille ja menestymisellemme maailmanmarkkinoilla.

¹⁸⁹ **Lasse Virén /kok:** Arvoisa puhemies! Tämän keskustelun aikana on monessa puheenvuorossa otettu keskusteluun myös homeongelmat etenkin koulujen rakentamisessa. Virhe on todellisuudessa tapahtunut, ja nyt siitä kärsivät monen koulun oppilaat ja opettajat. Puheenvuoroissa on vaadittu lisää rahaa koulujen korjaamiseen, eikä syyttä. Lasten terveydestähän näissä tapauksissa miltei aina on kyse. Rahaa korjaamiseen täytyy löytyä, mutta ei opetuksen kustannuksella. Koulujen ja oppilaiden pitää kyllä olla kunnossa joka hetki. Virheet on todettu. Toivotavasti selvitetään, missä vaiheessa ne ovat syntyneet ja kuka ne on tehnyt. Onko vika suunnittelussa, rakentamisessa vai ohjeistuksessa?

¹⁹⁰ **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa puhemies! Suomi haluaa kehittyä tietoyhteiskuntana ja koulutusyhteiskuntana. Opetusministeriön pääluokassa huomiota kiinnittyy yleissivistävän koulutuksen erääseen ongelmakohtaan, perustamishankkeitten rahoitukseen. Täällä todetaan, että vuosille 2001—2004 kunnat ovat esittäneet hankkeita yli 4 miljardin markan määrän elikkä yli miljardin verran vuotta kohden. Nyt hallitus on esittänyt vain noin 430 miljoonan markan resursseja varattavaksi. Valtiovarainvaliokunta on nostanut sitä 30 miljoonalla.

Arvoisa puhemies! Nyt kun opetusministeriölä on työryhmä valmistelemassa niitä perusteita, millä tulevaisuudessa perustamishankkeitten rahoitus tulee hoidettavaksi, kiinnitän tässä ministeriön huomiota siihen, että tämä on erittäin vakava ja suuri ongelma, ja mikäli perustamishankkeitten rahoitus ei jatkossa tule olemaan riittävä, myöskään fyysiset puitteet koulutuksen toteuttamiselle eivät tule olemaan kunnolliset. Siinä mielessä tätä määrärahaa tulisi merkittävästi kyetä nostamaan.

¹⁹¹ **Markku Markkula /kok:** Arvoisa puhemies! Opposition kansanedustajien muutamiin linjauksiin haluaisin nostaa esille eräitä vastauksia erityisesti parlamentin itsensä roolista. Nyt nimenomaan, kun linjataan uusia asioita, miten selvittää tulevaisuuteen, siinä mielessä on aika, että eduskunta nostaa omaa profiiliaan ja ottaa selkeämmät linjat, mitä me edellyttämme. Yliopistojen kohtalo on selkeä, hyvä osoitus siitä, että ei riitä, että maan hallitus on vahvistanut koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman esimerkiksi siltä osin, että "uudet tehtävät sekä koulutuksen ja tutkimuksen laajentaminen kasvattavat vastaavasti budjettirahoitusta". Eduskuntahan tietenkin toimii tämän mukaisesti. Tämä on hyvä linja, ja nyt meidän pitää edellyttää, että ainakin sen version, joka kehittämislaista täällä oli, mukainen taloudellinen taso tullaan aikanaan lailla säätämään.

Toinen vastaava asia on ammatillinen lisäkoulutus ja yleensä huoli aikuisten koulutuksesta ja kouluttautumisesta kaiken kaikkiaan. Samaisessa koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa on nostettu esille hyviä asioita, mutta niitä ei ole ollenkaan vastaavalla painoarvolla pantu täytäntöön. Toteanpa täältä vain aikuistenkin osalta, että selvitetään kokeilu- ja opintosetelien käyttömahdollisuudet, näyttötutkintojärjes-

telmää laajennetaan kattamaan kaikki koulutusalat, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen edellytyksiä järjestää muuntokoulutusta kesken jääneiden opintojen loppuun saattamiseksi muun muassa niin sanottujen maisterihautomoiden avulla lisätään jne. Täällä on paljon isoja asioita, ja nyt myös eduskuntatason, parlamentaarisen tason, pitää pitää huoli, että ne viedään täytäntöön. Tätä varten eduskunta ammatillisen lisäkoulutuksen lain yhteydessä muun muassa hyväksyi lausuman, jossa edellytettiin parlamentaarisen toimikunnan asettamista pikaisesti hoitamaan nimenomaan keskeisiä linjauksia aikuisten koko koulutuksen osalta.

¹⁹² **Martti Tiuri /kok:** Arvoisa puhemies! Olen aikoinaan pyrkinyt eduskuntaan sitä varten, että voisın kansanedustajille selvittää, kuinka hyödyllistä on investoida korkeakouluihin ja tutkimukseen. Minua ilahduttaa nyt, että eduskunta vähitellen ymmärtää sen merkityksen. Kun hallituksen esitystä korkeakoululaiksi valiokunnassa tutkittiin, sitä muutettiin, ja eduskunta yksimielisesti sen hyväksyi. Tämä on hyvä merkki. Mutta vieläkin epäilen, ettei ihan kuitenkaan olla varmoja, kuinka paljon korkeakouluihin kannattaa sijoittaa, tuleeko sijoitus takaisin.

Oikeastaan valtion budjetissa pitäisi päästä siihen, että meillä on erikseen sijoitusmenot, investoinnit, ja erikseen jokapäiväiseen käyttöön tarvittavat menot. Tietenkin niistäkin voi sanoa, että ne ovat tuottavia, mutta kyllä varsinaiset investoinnit voi kuitenkin erottaa. Tällä hetkellähän Suomessa on se tilanne, että esimerkiksi sähkö-, elektroniikka- ja tietotekniikka-alueilla on valtava kysyntä koulutetusta väestä. Sama tulee koskemaan ja koskee varmaan jo nyt biotieteiden ja biotekniikan alueita ja joitakin muita aloja, joissa Suomella on hyvät mahdollisuudet kasvaa. Korkeakoulut eivät siis ainoastaan pidä yllä kulttuuria, kehitä sivistyneitä suomalaisia ja pidä ajan tasalla Suomenkin tiedettä ja kulttuuria, vaan korkeakoulut myöskin suoraan tuottavat, kun niihin sijoitetaan. Olisi järkevää jakaa budjetti niin, että investoinnit selvitetäisiin erikseen ja arvioitaisiin, kuinka paljon siitä saadaan tuottoja takaisin, kuinka hyvä korko sijoitettavalle pääomalle saadaan. Silloin huomattaisiin heti, että korkeakoulut ovat positiivinen sijoituskohde. Sama koskee myöskin esimerkiksi määrättyjä infrastruktuureja, tienrakennusta ja vastaavia,

joissa investoinnit tuottavat nopeasti takaisin. Siellä sitä on ehkä vähän vaikeampi laskea.

Jos otetaan sähkö- ja elektroniikkateollisuus esimerkiksi, niin voidaan nähdä, että sijoittamalla korkeakouluihin, niin että pystymme valmistaamaan riittävästi uusia ihmisiä alalle, tuotannon kasvu voi edelleen olla parikymmentä prosenttia vuodessa. Tämä 20 prosenttia alkaa olla jo monta prosenttia kansantulosta, niin että se on todella merkittävä tuotto ja kohtuullisen lyhyessä ajassa. Tällä hetkellä korkeakouluihin otetaan opiskelemaan tätä alaa teknillisissä korkeakouluissa ja tiedekunnissa parituhatta uutta opiskelijaa. Se määrä suurin piirtein tarvittaisiinkin jo teollisuuden ja tietoliikenteen ja muilla tietotekniikan aloilla uusia ihmisiä vuodessa. Jos heitä ei pystytä kouluttamaan, niin kuin nyt näyttää, kun ei ole varoja riittävästi ensi vuoden budjetissa, niin kyllä se on aika huono ratkaisu, että siinä kohdassa säästetään.

Tietenkin meillä on varaa myös parantaa korkeakoulujen toimintakykyä. Siihen ehkä, että se ei ole kovin hyvä tällä hetkellä, on jonkin verran eduskuntakin syylistynyt, kun aikoinaan on korkeakoulujen hallinnosta säädetty niin, ettei se oikein nykyaikaiseen korkeakoulujärjestelmään sovi. Kannattaisi varmaan miettiä, miten korkeakoulujen autonomiaa voidaan parantaa ja että korkeakoulut ovat muuta kuin valtion tilivirasto, joka vain kirjaa menoja ja tuloja, mutta ei pysty muuten kovin paljon vaikuttamaan asioihin. Ongelma on myöskin se, että monet opiskelijat joutuvat pari kolme vuottakin yrittämään aloille, joille haluavat päästä opiskelemaan. Tuo aika ei ehkä ole kovin hyvin käytettyä aikaa. Osa on varmaan töissä, mutta osa lukee kirjoja päästäkseen seuraavissa pääsykokeissa paremmin sisälle. Siinä minusta olisi syytä miettiä, olisiko järkevää ottaa korkeakouluihin hieman enemmän ensimmäiselle vuodelle opiskelijoita, ja sitten vähitellen sieltä karsiutuisivat pois ne, jotka eivät ole riittävän ahkeria tai päteviä tai motivoituneita. Se aika ei kuitenkaan menisi hukkaan, niin kuin se usein nyt menee, kun ei oikein mitään järkevää järjestelmällisesti opiskele.

Toinen asia on sitten, että opiskeluajat ovat pitkiä. Ihmettelen vieläkin, että korkeakoulut eivät tiedä, kuinka paljon on kokopäiväopiskelijoita ja kuinka paljon opiskelijoista on työssä, koska sehän selvittäisi tilannetta. Nähtäisiin, mikä on reaalin opiskelu aika. Se ei luultavasti ole kovinkaan paljon ohi virallisen ajan. Tarvittai-

siin varmaan uusi järkevämpi kirjanpitojärjestelmä korkeakouluihin, niin että saisi vastauksen, kun kysyy, kuinka paljon on täysipäiväisiä opiskelijoita. Heidän mukaansa pitäisi sitten resurssinkin määrätä.

Vielä on eräs asia, jonka eduskunta myöskin hyväntahtoisessa ajattelussaan on määrännyt, eli se, että opiskelu on ilmaista. Opiskelu voi olla ilmaista, mutta lukukausimaksu olisi hyvin hyödyllinen, koska se osoittaisi, että opiskelu kuitenkin maksaa. Valtiovaltahan voisi lisätä lukukausimaksun suoraan opintotukeen, jolloin voitaisiin lähteä siitä, että tukea on käytettävissä määrätty vuodet ja sen jälkeen, jos vielä haluaa hitaammin opiskella, saa itse maksaa. Tämäkin olisi kannustin, joka auttaisi opiskeluun. Jokainen tietää kokemuksesta, että jos ei ole kannustusta tai pakkoa joissakin tapauksissa, niin helposti on paljon laiskempi kuin voisi olla. Siinä mielessä tämän tyyppisiä uusia kannustimia kannataisi miettiä.

Joka tapauksessa olen varma, että Suomen korkeakoululaitos tarvitsisi kunnan ohjelman, jossa nämä kaikki asiat mietittäisiin ja pantaisiin järjestykseen. Perusasia on tietysti se, että rahaa tarvitaan huomattavasti lisää ja että yliopistot ovat tuottava sijoitus.

¹⁹³ **Pentti Tiisanen /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Tiurin puheenvuorosta haluaisin todeta, että kyllä yliopistot ja korkeakoulut ovat muutakin kuin valtion tilivirastoja, vaikka tiedän kansanedustaja, professori Tiurin tässä hiukan kärjistävän.

Lääketieteen opiskelijapaikkoja vähennettiin 90-luvun alussa valtavasti, ja siitä on paljon muitakin ongelmia kuin pitkät muun tiedekunnan opiskeluodotusajat, joihin ed. Tiuri viittasi.

Pyysin puheenvuoron ed. Markkulan puheenvuoron pohjalta ja se liittyy taloudelliseen autonomiaan. Olen vahvasti sitä mieltä, että tässä pitää todella, vähän niin kuin ed. Kerola totesi, katsoa sellaista linjausta, ettei korkeakouluista tulisi Pfizerin, Del Monten tai Novartisin tai jonkun muun tällaisen suuren bioteknologiayhtiön tutkimusyksiköitä, myöskään näistä bioteknologian, lääketieteen, tekniikan osasista, vaan niiden pitää olla autonomiaa. Autonomia merkitsee riippumattomuutta. Taloudellinen autonomia merkitsee sitä, että pitää olla riippumattomuutta myös yksityisestä rahoitajasta.

¹⁹⁴ **Martti Tiuri /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ammattiyhdistysliikkeet ovat tietenkin vaarallisia. Ilmeisesti Lääkäriliitto oli sitä mieltä, että koulutetaan liikaa lääkäreitä, ja sitten niitä karsittiin.

Korkeakoulujen hallinnon ja käytännön uudistaminen juuri auttaisi siinä, etteivät korkeakoulut olisi lähes ilmaiseksi tai melko halvalla tuotekehitystä joillekin yrityksille tekeviä, niin kuin nykyään helposti käy, kun on niin monimutkainen se asia, miten voidaan esimerkiksi ulkopuolisille töitä tehdä ja miten korkeakoulu voi niistä hyötyä. Kaikki tämä pitäisi miettiä, niin että saataisiin mahdollisimman tehokas systeemi.

¹⁹⁵ **Markku Markkula /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiisanen voi olla huoletta. Ei kokoomus ole muuttamassa yliopistoja jonkin yrityksen tutkimuslaitoksiksi. Meillä on perusteeltaan erinomaisen hyvä yliopistolaki, joka korostaa nimenomaan yliopistojen sivistystehtävää. Se edellyttää toimiakseen käytännössä, että yliopistot todella kykenevät toimimaan riippumattomasti, olemaan kriittisiä ja luomaan itselleen sellaisen pohjan, josta ne todella luovat ja synnyttävät uutta, luovaa, tutkimukseen perustuvaa tietoa.

Niin kuin resursseista käyty keskustelu ja väittely ja kehittämislain kohtalo ovat osoittaneet, ne eivät ole riippumattomia, jos opetusministeriö nyt nähdyllä tavalla yhdessä valtiovarainministeriön kanssa ohjaa ja pakottaa yliopistot toimimaan tietyillä niiden itsensä kannalta (Puhemies koputtaa) epätarkoituksenmukaisella tavalla. Siinä mielessä tarvitaan nimenomaan taloudellista autonomiaa.

¹⁹⁶ **Tanja Karpela /kesk:** Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta on mietinnössään todennut, että hallituksen esitys koulujen investointiavustuksiksi ei riitä kuin reiluun viidennekseen kuntien hakemuksista rahoitussuunnitelmassa vuosille 2001–2004. Eli vuosikausiksi kunnat tietävät, että ne voivat saada vain pienen osan koulujen korjaus- tai laajennushankkeistaan tai uusien koulujen rakentamisesta valtionavun piiriin. Esimerkiksi Uudellamaalla on kuntia, joiden lähivuosien jopa kymmenkunnasta rakennushankkeesta vain pari saa rakennuskustannuksiinsa valtionapua.

Sivistysvaliokunta lausui oman huolensa tilanteesta. Määrärahan on jatkuvasti supistu-

nut, vaikka yleisesti on korostettu, että hallitus ei enää leikkaa lisää. Valtiovarainvaliokunta on mietinnössään yhtynyt sivistysvaliokunnan huoleen ja korostaa, että rakentamis- ja korjaustarvetta aiheutuu monista eri syistä. Näihin syihin vedoten valiokunta esittääkin korjauksena 30 miljoonaa markkaa. Tämäkään ei ole määrärahalisäys, vaan tämän korjauksen jälkeen saavutetaan vasta kuluvan vuoden määrärahataso ilman inflaatiotarkistusta. Muutos ei poista viime vuosien leikkauksia. Näin määrärahataso on 2000-luvun alkuvuosina tuntuvasti alempi kuin mihin 90-luvun loppuvuosina totuttiin, mutta tarpeet kunnissa eivät suinkaan ole vähentyneet.

Sivistysvaliokunta alleviivasi lausunnossaan sitä, että erityisesti homevauriot lisäävät hankkeiden toteutuksen kiireellisyyttä. Uusien tilojen tarvetta tuo erityisesti muuttoliike monille paikkakunnille. Ammattikorkeakouluissa oppilaspaikkojen kasvua lisää sekä koulutusaikojen pidentyminen että elinkeinoelämän tarpeiden huomioon ottaminen. Sivistysvaliokunta korostikin lausunnossaan, että erityisen voimakkaasti kasvavien tietoteollisuusalojen edellyttämien uusien tilojen rakentamista tulee nopeuttaa.

Erityisesti kosteus- ja homevaurioiden korjaustilanteet vaativat nopeaa reagointia. Monesti nämä viat ovat piileviä ja lapset saattavat kärsiä pitkäänkin ennen vaurioiden havaitsemista. Lisäksi on muodostunut kuva siitä, että rahojen puutteen takia kuntien virkamiehet mielellään ensin vähättelevät vaurioiden laatua pelätessään sitä, että kuitenkin kunnalla ei olisi varoja korjata vaurioita. Näissä kysymyksissä pitää kuitenkin olla avoin. Homekysymyksissä kannattaa käydä korjaustöihin heti ja korjata ennemmin turhaankin kuin jäädä odottamaan varmistuksen varmistusta vaurioiden laadusta.

Vanhemmilla on täysi peruste odottaa, vaatia ja edellyttää, että huoneilma, jossa lapset viettävät päivän, on puhdasta eikä vaaranna terveyttä. Sama koskee päiväkoteja ja myös työntekijöitä kouluissa, päiväkodeissa, sairaaloissa, vanhustentaloissa jne.

Puutun myös keskustan vastalauseen tavoin ammatillisen lisäkoulutuksen kohteluun. Ammatillisen lisäkoulutuksen määrärahat ovat puolittuneet vuodesta 97. Tämä on outo kehitys maassa, jonka työelämä muuttuu nopeassa tahdissa ja jossa korostetaan elinikäisen oppimisen merkitystä. Esiopetukseen siirtymisen aiheuttamiin lasten kuljetustarpeisiin valtio ei varaudu. Vaikka kul-

jetuksen puuttuminen tiedetään varmuudella jopa esteeksi joidenkin lasten esiopetukseen pääsulle, siitäkään huolimatta tätä noin 40 miljoonan markan erää tasa-arvon takaamiseksi ei ole esitetty. Tämä on valitettavaa.

Arvoisa puhemies! Sinällään opetusministeriön hallinnonalan menot kasvavat tuntuvasti, noin 8 prosentilla. Se on paljon nykyisen inflaation oloissa, mutta merkittävä osahan tästä selittyy lakisääteisten kuntien valtionapujen indeksitarkistuksesta. Nousun olisi pitänyt olla esitettyäkin suurempi, koska indeksitarkistuksia ei ole tehty täysimääräisesti.

¹⁹⁷ **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Pitäisikö tehdä kysymys, nauttiiko eduskunta hallituksen luottamusta, koska hallitus on vetänyt pois antamansa esityksen yliopistojen kehittämislainsäädännön. Eduskunta hyväntahtoisesti yritti parannella hallituksen esitystä. Se ei kuitenkaan sopinut hallitukselle, vaan hallitus näytti eduskunnalle kaapin paikan ja peruutti koko esityksen.

Yhtenä ongelmana yliopistomaailmassa on kiinteistöjen luovuttaminen Kiinteistölaitokselle, joka markkinaehtoisesti rahastaa kertaalleen opetusministeriön pääluokasta tulevia rahoja. Kiinteistölaitosjärjestelmässä ei otettu riittävästi huomioon sitä nettovaikutusta, joka valtiontalouteen pitäisi muodostua. Tässähän Valtion kiinteistölaitos pyrkii voitolliseen toimintaan ja tulottamaan valtiovarainministeriölle tuloja, eli syntyy varsin erikoinen tilanne. Valtiovarainministeriö osoittaa varoja, kierrättää ne eri laitosten kautta ja taas palauttaa ne omaan kassansa. Tässä jos missä on selkeästi myös tutkiskelun paikka.

Yleiskeskustelu päättyy.

Toinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 30

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

Yleiskeskustelu:

¹⁹⁸ **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Maa- ja metsätalousministeriön hallin-

nonalalla huomio kiinnittyy muutamiin asioihin ensi vuoden talousarviossa, ensinnäkin maa- ja puutarhatalouden tulotukeen.

Valiokunta oivallisesti toteaa, että maatalouden tuotantopanosten hintojen nousu on nopeutunut tänä vuonna. Hintojen vuosimuutos on ollut yli 8 prosenttia. Kustannuksia ovat lisänneet polttonesteiden hintojen nousut ja lisäksi monet muut tekijät, kuten ostorehut, rakennuskustannukset, vakuutukset ja monet muut kysymykset. Kuitenkaan valiokunta ei ole esittänyt talousarvioon korotuksia asianomaiselle momentille, vaan esittää lausuman siitä, että hallitus tekee tarvittavat muutosesitykset maa- ja puutarhatalouden kansalliseen tukeen vuoden 2001 lisätalousarvion yhteydessä.

On periaatteessa hyvä, että maa- ja metsätaloudella ja puutarhataloudella on odotettavissa aikanaan tulonlisää. Ennakkotieto, joka meille on tullut maatalouden tupesta, kertoo siitä, että hallitus on periaatteessa hyväksynyt 100 miljoonan markan lisäyksen kansalliseen tukeen, että lomituspäiviin on tulossa yhden päivän lisäys, että sosiaaliturva on paranemassa nollapäivärahan osalta sairausvakuutuksen kohdalla ja että pääomatuloverotus on muuttumassa valinnaiseksi ja rinnasteiseksi lähinnä ansiotuloverotuksen kanssa. Keskeistä on, että me säilytämme elintarviketalouden ja perusmaatalouden kilpailukykyisenä ja sitä kautta turvaamme Suomessa puhtaasti elintarvikkeet ja koko elintarvikeketjun toimivuuden. Siinä mielessä hallituksen näkökulma kansallisen tuen korotuksesta on täysin riittämätön, ja korotuksen tulisi olla vähintään 270 miljoonaa.

Lisäksi Itä- ja Pohjois-Suomea ajatellen maatalouden asioiden korjaamiseen jää yksi paha puute. Luopumistukijärjestelmää muutettiin vähän aikaa sitten. Tällöin poistettiin luopumistuen perusteena viljelemättömyys ja vuokraus ja vain ostovaihtoehto jäi toimivaksi luopumistuen edellytykseksi. Tässä tilanteessa olisi ollut myös oikein ja kohtuullista, että luopumistukijärjestelmä palautettaisiin aikaisempaan muotoon, jolloin myös viljelemättömyys- ja vuokrausvaihtoehto olisivat luopumistuen saamisen edellytyksiä. Tämä takaisi erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa maatalouden rakennemuutoksen onnistumisen ja nuorille viljelijöille mahdollisuuden kehittää tilaansa eurotilanteessa kilpailukykyisenä.

Arvoisa puhemies! Toinen kysymys, johon haluan kiinnittää huomion, on maatilatalouden

rakenteen ja maaseudun kehittäminen. Täällä todetaan, että meillä on tällä ohjelmakaudella Leader-hakemuksia ja Pomo-hakemuksia kaiken kaikkiaan 57 kappaletta. Niistä rahoituskelpoisia olisi noin 50 kappaletta, mutta rahoitus riittää vain 20–25 ohjelmaryhmän toimintaan. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että näiden ohjelmaryhmien rahoitus tulisi turvata.

Nyt on kulunut vuosi ohjelmakautta, eivätkä nämä ohjelmaryhmät ole päässeet toimimaan. Alueellisessa kehityksessä ja ennen kaikkea maaseudun pienyritystoiminnassa on jäänyt erittäin paha aukko siitä, että tällaisia kehittämissankkeita ei ole voitu saattaa vireille. Yhtä kaikki maaseudun pienyritystoiminnan rahoitushankkeet ovat seisonneet te-keskuksissa koko vuoden ja nyt vasta rahoituspäätöksiä voidaan tehdä. Investoinnit eivät ole käynnistyneet ja maaseudun yritystoiminnan kehitys on viivästynyt. Tähän tulisi saada erittäin pikaisesti korjaus. Toisaalta tulisi kyetä näiden ohjelmaryhmien rahoitus turvaamaan tavalla tai toisella ja siten, että niitä ei tulla rahoittamaan normaaleista tavoiteohjelmien mukaisista rakennerahasto-ohjelmista, koska niille on käyttö omalla tavallaan jo olemassa.

¹⁹⁹ **Eero Lämsä /kesk:** Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että maatalouspääluokka on yleensä käyty läpi näin yön tunteina, ei varmaan tarkoituksellisesti, mutta se vain sattuu tähän järjestykseen näin, että aika on tämä, mikä se nyt on. Joka tapauksessa menen näihin asioihin. Muutamia asiakohtia haluan tuoda esille.

Viljelijäväestön ja muiden väestöryhmien tulokehitys on Suomen EU-jäsenyyden aikana eriytynyt aika voimakkaastikin. Tämä näkemys perustuu tilastoihin, joihin on aina pohjaututtava. Vuosina 1990–2000 tuloeroja on kärjistänyt maatalouden kustannusten voimakas nousu ja erityisesti kansallisen tuen leikkaus, jota Lipposen molemmat hallitukset ovat toteuttaneet. Tilaston mukaan vuosina 1994–2000 palkansaajien ansiotasoindeksi on kohonnut 23 prosenttia, mutta maataloustulo on pudonnut lähes vastavalla määrällä.

Mielestäni suurin yksittäinen syy maatalouden tulokehitykseen on ollut kansallisen tuen leikkaus, jota on toteutettu EU-jäsenyyden aikana. Tämän vuoden budjettiriihessä ministeri Hemilä yritti oikaista tätä negatiivista kehitystä vetoamalla oikeudenmukaisuuteen eli siihen, että viljelijöittenkin on saatava vastaava tulokorotus,

mikä palkkaratkaisussa on tullut muille väestöryhmille. Hän esittikin lisättäväksi muistaakseni 133 miljoonaa kansallista tukea maatalousmomentille. Niin kuin tiedämme, hänet jyrättiin kaikkien hallituksen ministerien toimesta. Tulokseksi jäi edelleen kansallisen tuen leikkaus ja ympäristötuen rahoituksen järjestäminen niin, että tuleville vuosille jäi miljardiluokan rahoitusaukko.

Arvoisa puhemies! Kun Suomesta tuli Euroopan unionin jäsen, samalla haudattiin niin sanottu vanha maataloustulolakijärjestelmä, joka edellytti, että hallituksen ja viljelijöiden etujärjestön kanssa on päästävä yhteiseen neuvottelutulokseen viljelijöitä koskevasta tulosopimuksesta. Nyt EU-jäsenyyden myötä vallassa oleva hallitus voi tehdä yksipuolisen päätöksen esimerkiksi kansallisen tuen tasosta ja sosiaalisista eduista ym. tämän tyyppisistä asioista, jos vain hallitus näin haluaa.

Kun sitten tarkastellaan kuluneita vuosia EU-jäsenyyden aikana, niin tätä valtaansa Lipposen hallitus on käyttänyt jääräpäisesti maataloustuloratkaisujen suhteen. Vuodesta 95 lähtien hallituksen ja viljelijöiden etujärjestön MTK:n kanssa käydyt yhteiset neuvonpidot näkemykseni mukaan eivät ole johtaneet yhteenkään yhteiseen neuvottelutulokseen, vaan lopputuloksena on ollut aina Lipposen hallituksen sanelu. Samanaikaisesti hallituspuolueet ovat korostaneet kyllä niin sanotun sopimussyhteiskunnan tärkeyttä. Hallitusohjelmassahan sanotaan hallituksen toimivan niin, että yhteistyö ja luottamus vahvistuvat edelleen koko yhteiskunnassa, erityisesti työmarkkinaosapuolten ja etujärjestöjen kanssa. Minä kyllä kannatan tällaista sopimussyhteiskuntaa, kun se vain toimii demokratian pelisääntöjen mukaan ja eri kansalaisryhmät ja etujärjestöt pidetään samantarvoisina. Itse koen, että nyt tilanne ei ole näin, vaan yksi etujärjestö on jätetty aivan sivuun ja kokonaan toiseen osaan.

Keskustaoppositio on vaatinut viljelijöiden tulokehityksen oikaisua ensi vuoden varsinaiseen budjettiin. Tähän hallitus ei kuitenkaan ole suostunut, vaan on pitänyt tiukasti kiinni budjettiriihessä päättämästään kansallisen tuen leikkauksesta, eli 50 miljoonan markan leikkaus siihen on tulossa. Ensi vuodelle on luvattu lisäbudjetin kautta 100 miljoonaa markkaa kansalliseen tukeen, eli tässä on nyt sitten käymässä tällainen silmänkääntötempu ja lopputulos on 50 miljoonan markan lisäys. Tähän niin sanottuun

viljelijöiden tupoon (Puhemies koputtaa) on liittynyt muita asioita eli yksi lomapäivä lisää ja korjaukset verotukseen ja sosiaaliturvaan. Ne ovat tietysti tärkeitä asioita viljelijöille, mutta mikä tässä keskeisintä on, (Puhemies koputtaa) ne eivät kuitenkaan millään tavalla oikaise viinoutunutta tulokehitystä.

Maa- ja metsätalousvaliokunta kiinnitti huomiota viljelijöitten viinoutuneeseen tulokehitykseen ja lausunnossaan esitti, (Puhemies koputtaa) että valtiovarainvaliokunta esittää mietinnössään maa- ja puutarhatalouden kansalliseen tukeen määrärahaa lisättäväksi.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Lämsä, 5 minuuttia on täynnä. Nopeatahtisessa keskustelussa on rajoitettu puheenvuorojen pituus 5 minuuttiin.

Puhuja: Arvoisa puhemies! Ihan loppukaneetti tähän.

Tähän liittyy tärkeänä se, että on valitettavaa, että sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto eivät voineet tähän maatalousvaliokunnan näkemykseen yhtyä ja jättivät eriävän mielipiteen, jossa ei esitetä kansallisen tuen määrärahaa korotettavaksi.

²⁰⁰ **Matti Väistö /kesk:** Herra puhemies! Viime viikot ovat jälleen osoittaneet, miten arvokas on kansallinen, puhdas elintarviketuotantomme ja miten tärkeää on turvata kotimaisen tuotannon jatkuvuus. Tässä suhteessa olennainen kysymys on, miten huolehdimme maaseudun ihmisten toimeentulon riittävydestä, miten huolehdimme siitä, että he saavat myös oikeutetun tuporatkaisun muiden väestöryhmien tapaan. Kuluvan vuoden aikana maatalouden tuotantokustannukset ovat nousseet todella merkittävästi. Keskeinen syy tähän on ollut öljyn hinnan nousu ja sen tuomat kustannusnousut. Polttoaineen hintojen aiheuttamat kustannuslisät tulisi mielestäni korvata viljelijöille täysimääräisinä.

Olennaista, herra puhemies, on se, että kykenemme talousarvioratkaisuin ja kansallisen tuen ratkaisuin osoittamaan maaseudun ihmiselle ja eritoten viljelijäväestölle, että Suomessa kannetaan huolta kansallisen, puhtaan elintarviketuotannon jatkuvuudesta ja että tätä tarkoittavin toimin huolehditaan myös tämän väestöosan oikeutetusta toimeentulosta ja myös sosiaaliturvas-
ta.

Lipposen ensimmäisen hallituksen aikana leikattiin monin osin sosiaaliturvaa. Tuolloin leikkaukset ulottuivat paitsi sairausvakuutuksen päivärahoihin myös maatalouden lomitukseen rahoitukseen. Tässä tilanteessa on välttämätöntä, että lomituspalveluiden saatavuus ja riittävyys turvataan viljelijöille nykyistä paremmin. Viljelijät tarvitsevat lisää lomaa. Sidonnainen työ, entistä raskaampi ja kuluttavampi työ ja myös henkisesti raskas maatalousyrittäjän ammatti, edellyttää sitä, että on riittävät sekä vuosiloman että tarvittavan sijaisavun palvelut. Tässä mielessä hallituksen linja on jäänyt liian heiveröiseksi. Luvassa kenties on, että lomituspalveluja ja lomapäiviä ollaan lisäämässä. Mielestäni tässä suhteessa pitäisi edetä ripeämmin askelin. Tilakoko on kasvanut, sidonnaisuus on lisääntynyt, työn vaatimus on kaiken aikaa kasvanut.

Samalla, herra puhemies, on huolehdittava myös luopumistukijärjestelmän jatkosta. On välttämätöntä, että seuraavassa vaiheessa toteutetaan sellainen luopumistukijärjestelmä, joka varmistaa sekä viljelemättömyyssopimuksen että vuokraamisvaihtoehdon luopumistuen toteutumisessa. On välttämätöntä, että arvokasta työtä tehneet viljelijät saavat kunniallisen mahdollisuuden päästä raskaasta työstä eläkkeelle.

Herra puhemies! Kiinnitän huomiota vielä kalavesien hoitoon ja kalastuskorttivarojen tasoon. Kalastuksenhoitomaksut ovat voimassa olevan viehekorttilain aikana vähentyneet dramaattisesti eli 12 miljoonalla markalla vuodessa. Mielestäni ne tulee palauttaa sille tasolle, jolla ne olivat, eli 42 miljoonaan markkaan. On todettava, että puhtaat, tuottavat kalavedet tarjoavat kalastuselämyksiä ja kalansaalista kaikille (Puhemies koputtaa) kansalaisille ja ne ovat arvokas osa myös maaseudun matkailuelinkeinon kehittämistä.

²⁰¹ **Aulis Ranta-Muotio /kesk:** Arvoisa puhemies! Suomen maatalouden vakavin ongelma tällä hetkellä on huono kannattavuus. Vuonna 1999 maataloustulo, mikä tarkoittaa kaikkien maatalousyrittäjien yhteenlaskettua palkkaa, oli 8,4 miljardia markkaa. Liikevaihto oli tuolloin maataloilla yhteensä 25,3 miljardia markkaa, eli tarvikelut, joilla maatalous työllisti tarviketeollisuutta, olivat 16,9 miljardia markkaa. Viime vuonna maatalouden liikevaihto tukineen oli 20,8 miljardia markkaa ja maataloustulo vain 5,6

miljardia markkaa, eli EU-aikana maataloustulo on laskenut yhden kolmanneksen. Aktiiviloja on nyt runsaat 80 000 kappaletta. Työpaikkoja lasketaan maataloudessa olevan noin 120 000.

Lipposen ensimmäinen hallitus leikkasi EU-sopeutuspaketiksi sovittua kansallista tukea 750 miljoonaa markkaa vuodessa, eli tämä merkitsi maataloustulon alennusta noin 12 prosenttia. Tästä leikkauksesta pieni osa on palautettu. Lipposen toisen hallituksen ohjelmassa todettiin, että leikkauksia maatalouden kansallisesta tuesta ei enää jatketa. Kuitenkin tänä vuonna leikkaus on 67 miljoonaa markkaa. Ensi vuodelle alkupeäinen esitys oli 50 miljoonaa markkaa. Nyt hallitus on esittänyt, että näistä palautetaan 100 miljoonaa markkaa, eli nettoleikkauksiksi kahden vuoden ajalta jää 17 miljoonaa markkaa.

Yhteiskunnassamme on juuri päästy tuposopimukseen. Palkkoja korotetaan ensi vuonna keskimäärin 3,1 prosenttia. Runsaan 300 miljardin markan palkkojen yhteismäärästä tämä on lähes 10 miljardia markkaa eli lähes kaksinkertaisesti Suomen maataloustulo. Tietysti palkansaajien lukumäärä on toki suurempi kuin maatalousyri-tysten, mutta halusin vain tämän luvun esittää esittääkseni mittasuhteita. Maatalouden kansallista tukea olisi korotettava 100 miljoonan sijasta vähintään 287 miljoonaa markkaa. Tällöin olisi toimittu hallitusohjelman mukaan eli palautettu tämän vuoden leikkaus ja ensi vuodelle aiottu sekä annettu noin 170 miljoonan markan palkan korotus maatalousyrittäjille. Tällöinkään ei päästä samalle tasolle, minkä Ahon hallitus neuvotteli EU:n kanssa vuonna 94. Kaiken lisäksi laskelman sekoittaa kustannusten arvioitua suurempi nousu lähes miljardilla markalla. Ministeri Hemiläkin on todennut, että yksimielisiä ollaan 800 miljoonan markan ylimääräisestä maatalouden kustannusten noususta. (Ed. Ala-Nissilä: Ei olla, ed. Ranta-Muotio!) Se on todettu, mutta sitä ei nyt kuitenkaan tässä hyvitetä. 800 miljoonasta markasta hyvitetään vain 100 miljoonaa markkaa.

Suomalaiset kuluttajat haluavat kotimaista puhdasta ruokaa. Euroopan ruokaskandaalit ovat lisänneet kotimaisen tuotannon arvostusta. Nyt on vain vaara, että huonon kannattavuuden vuoksi kotimainen tuotanto pikkuhiljaa hiipuu, niin kuin on jo joillakin tuotannon aloilla tapahtunut. Hallitukselle ja sen maatalousministerille on toki annettava tunnustus Agenda-neuvottelujen hyvästä hoidosta, mutta se ei riitä. Siinä vain saa-

tiin tietynlainen torjuntavoitto siihen, mitä EU:n maatalouspolitiikassa oltiin muuten tekemässä.

Itälaajeneminen on aikamoinen kysymysmerkki Suomen maataloudelle.

Voisin sanoa, että kotitekoinen, joskaan sitä ei ole tunnustettu, on nitraattiasetus. Suomen ympäristöaktivistit ovat tilanneet Brysselistä meille huomautuksen, että me joudumme tällaisia mieltömiä nitraattiasetuksia toteuttamaan. Suomen pelloista suurin osa on 10 prosenttia kaltevia. Mielenkiinnolla odotan, kun Maanmittauslaitos ryhtyy kaltevuuksia mittaamaan peltorekisteriin. Esimerkiksi karjanlannan pintalevitys kalteville pelloille on kielletty. Varsinkin korkealle arvostetussa luonnonmukaisessa viljelyssä on aika mahdollon tilanne, kun ei voida käyttää tätä kotiperäistä lannoitetta.

²⁰² **Olavi Ala-Nissilä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ranta-Muotio käytti sinällään hyvän puheenvuoron, mutta haluaisin vielä täydentää hänen puheenvuoroaan koskien kansallista tukea, jota maa- ja metsätalousvaliokunta esitti korotettavaksi. Valtiovarainvaliokunnan jaosto esitti tältä osin ponnen, että ensimmäisessä lisätalousarviossa pitäisi lisätä määrärahat tältä osin. Siinä viitataan kustannusten nousuun, joka on 8,2 prosenttia, jos verrataan tämän vuoden syyskuuta edellisvuoden syyskuuhun. Kuitenkin me tiedämme, että talouspoliittinen ministerivaliokunta on käsitellyt asiaa ja puhunut 100 miljoonan markan summasta. Kun toisaalta tiedämme, että tämän lisäksi on puhuttu yhdestä lomapäivästä ja eräistä verotarkistuksista, päästään ehkä 200–250 miljoonaan markkaan, (Puhemies koputtaa) kun todellinen tarve on 800 miljoonaa.

Arvoisa puhemies! Kysymys on siitä, että kansallista tukea pitäisi korottaa vähintään 300 miljoonaa. Toivottavasti hallitus lisätalousarviossaan tämän toteuttaa.

²⁰³ **Aulis Ranta-Muotio /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilmeisesti ed. Ala-Nissilä ei kuunnellut puheenvuoroni alkuosaa. Totesin kustannusten nousun ja tämän tarpeen, noin 300 miljoonaa markkaa. Sinänsä oli aivan hyvä, että se tuli kerrattua, mutta kyllä tämä puheenvuorooni sisältyi.

²⁰⁴ **Mauri Salo /kesk**: Arvoisa herra puhemies! Kannattavuus on tuotannon ja toiminnan edelly-

tys. Maa- ja puutarhataloudessa kannattavuus on jälkeenjäänyt yhteiskunnallisessa kehityksessä selkeästi. Siksi siellä ollaan myös todella huolissaan nykyisestä tilanteesta, eikä syyttä.

Kustannukset ovat nousseet viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana 8,2 prosenttia, ja kun eduskunta ja maa- ja metsätaloustuottajat ovat edellyttäneet hallitukselta tuponeuvotteluja, niissä on ollut vähän matkaa hyvää tahtoa, mutta rahat ovat loppuneet jo alkumetreillä.

Maatalouden tulon jälkeenjääneisyys on noin 800 miljoonaa markkaa, ja kun siihen lisätään vielä tukipakettien leikkaus 400 miljoonaa markkaa, ollaan 1,2 miljardin markan tasossa. On selvää, että tätä hallitus ei missään tapauksessa halua kokonaisuutena hyvittääkään, mutta nyt luvattu 100 miljoonaa on täysin alamittainen, koska kysymyksessä on nimenomaan jatkuvuuden turvaaminen ja kansallinen etu.

Suomalaiset kuluttajat haluavat kotimaista, puhdasta ruokaa, ja tämä korostuu erityisesti nyt, kun Keski-Euroopassa unionin alueella skandaa-li toisensa jälkeen tulee näkyviin. Viimeinen, joka on puhuttanut jo pitkään, on niin sanottu hullun lehmän tauti, ja Ranskassa taas löydettiin pari nautaa, jotka olivat saastuneita. Se ongelma on todellinen, ja siksi myös Suomessa pitäisi nähdä vähän eteenpäin tulevaisuuteen ja pyrkiä turvaamaan myös oma naudanlihatuotanto.

Elintarvikevalvonta on yksi avainkysymys. Maa- ja metsätalousministeriön toimesta elintarvikevalvontaa on selvitelty ja todettu, että meillä on valvonnan osalta puutteita, nimenomaan resurssipuutteita. Lääninhallitukset ovat alimitoitettuja, rahat puuttuvat, samoin kunnissa. Tässä on yksi iso haaste uuden valvontaviraston syntyessä, että myös läänit resursoidaan riittävän hyvin, jotta elintarvikevalvonta voidaan tehdä niin, että kuluttajat voivat olla turvallisin mielin syödessään elintarvikkeita. Joka kymmenes tarkastettu tuontielintarvike-erä on osoittautunut huonolaatuiseksi, ja tämä on tietynlainen kansanterveydellinen riski.

Arvoisa puhemies! Maatalousväestön jakaminen on myös yksi hyvin suuri kysymys. Tänä päivänä maatalousväestö uupuu työstä, ja se on vakava merkki. Kun ihminen uupuu työstä, siinä tarvitaan selkeästi apuvoimia ja myös lomapäiviä. Nyt käsillä olevassa esityksessä on yksi lomapäivä lisää. Se on hyvä asia, mutta sitä voisi edelleen lisätä.

Kokonaisuutena meidän on mietittävä sitä, kuinka vauhditetaan sukupolvenvaihdoksia tiloilla, koska nyt vauhti on aivan liian hidas. Isännät alkavat olla jo 80-vuotiaita ja pojat 50-vuotiaita. Tulee sukupolvi väliin, joka ei toimi laisinkaan isäntänä, ja kuka sitten jatkossa tilan töitä tulee tekemään?

Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousministeriön tavoite, että vuonna 2010 Suomessa olisi 40 000 tilaa, on epärealistinen suomalaisen luontoon ja ilmastoon suhteutettuna. Siksi on pidettävä huoli siitä, että sukupolvenvaihdoksia tapahtuu nykyistä huomattavasti enemmän.

Keskustelun nopeatahtinen osa päättyy.

²⁰⁵ **Ola Rosendahl /r:** Värderade talman, arvoisa puhemies! Reformen av EU:s jordbrukspolitik genom Agenda 2000 inträffade samtidigt som vår femåriga övergångsperiod var till ända. Stödssystemet förändrades därför kraftigt under det innevarande året i kombination med lägre interventionspris. Genom reformen vill man anpassa EU för utvidgning österut som väntas ske i mitten av decenniet samt för Wto-rundan som inleds 1999.

Finlands regering lyckades i förhandlingarna få full kompensation till lantbruket för de särskostnader som klimatet förorsakar oss. För ändamålet utformades ett vallstöd och en torkningersättning för spannmål och oljeväxter. Dessutom utvidgades lfa-stödet att omfatta hela landet, ett betydande framsteg jämfört med det ursprungliga anslutningsfördraget. I år trädde också en förlängning av det nationella stödet för södra Finland i kraft enligt artikel 141 i anslutningsavtalet.

Finland har rätt att erlagga ett långvarigt stöd till växtodlingen, likaså stöd för husdjursproduktion och växtodling till utgången av 2003. Också det förhöjda investeringsstödet är tillåtet av kommissionen för samma tidsperiod som ett övergångsstöd. Detta innebär att husdjursproduktionen i södra Finland kommer att eftersträva ett permanent direkt inkomststöd såsom är fallet i de nordliga stödområdena, eftersom man inte längre tillämpar det här förhöjda investeringsstödet efter 1999.

Förändringarna innebär en ökad tilldelning av EU-medel inom lantbruket, men också ett betydande tillägg från nationella medel. Utbetalningarna ökade med en miljard mark för innevarande år och stiger ytterligare med en halv miljard för

nästa år till 10 miljarder mark jämfört med 8,5 miljarder mark i budgeterade stöd till lantbruket 1991.

EU:s andel av stöden stiger samtidigt från 36 procent till 41 procent.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta ja maa- ja metsätalousvaliokunta kiinnittävät mielenkiintoisissaan huomiota maatalouden tuotantopainosten hintojen nopeaan nousuun varsinkin tämän vuoden aikana. Tähän ovat vaikuttaneet öljyn hinta, palkankorotus ja monet muut tekijät, esimerkiksi ostorehujen hinnat, rakennuskustannukset ja korkotason nousu. Öljyn hinta voi tietenkin liikkua alaspäin kuten korotkin.

Valiokunta ei ole tässä vaiheessa lisännyt maa- ja metsätalousministeriön pääluokkaan määrärahoja varsinaiseen budjettiin vaan ehdottaa lausumaa, jossa eduskunta edellyttää, että hallitus tekee tarvittavat muutosesitykset kansalliseen tukeen vuoden 2001 lisätalousarvioiden yhteydessä. Kustannusnousua on lähes mahdotonta nykyisessä hintajärjestelmässä siirtää kuluttajahintoihin, elleivät maailmanmarkkinahinnat nouse. Koska tukineuvottelut ovat käynnissä osapuolen välillä, olisi ollut ennen aikaista yrittää ottaa näitä varoja tähän mietintöön.

Koska EU-sopimus antaa erittäin ahtaat rajat kansalliselle tuelle, pitää elinkeinolle samankaltaisesti antaa sellaiset vero- ja sosiaalipoliittiset ehdot, että se tulee toimeen avoimilla markkinoilla. Tähän liittyy pakkopääomatuloverotuksen purku, josta eduskunta on lausunut tuloverolain yhteydessä. Lisäksi hallitus on päättänyt korjata tasausvarausjärjestelmää niin, että maksimivaraus nousee 40 000 markasta 28 000 markkaan vuodessa, sekä korjata sairauspäivärahan perusteita, lomituserjestelmää ja luopumiserjestelmää.

²⁰⁶ **Jari Koskinen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Muutama sana maatalouspolitiikkaan näin yön hiljaisina tunteina.

Kansallisesta tuesta on paljon puhuttu, ja se on tietysti aiheellista. Valiokunnan lausuma on ihan hyvä siinäkin mielessä, että maatalouspoliittista keskustelua voidaan jälleen kerran käydä, kun aikanaan ensimmäinen lisätalousarvio ensi vuodelle eduskuntaan saapuu.

Engelmallista kansallisessa tuessa on tietysti paitsi, mikä on taso, myös se, että tällä hetkellä jo monella tuotantosuunnalla EU:n määrittelemä

maksukatto on vastassa. Tämä on varsinkin Etelä-Suomessa kotieläintuotannossa lähes kaikilla tuottajilla ja tuoteryhmillä. Periaatteessa meillä on maksuvaltuutta olemassa. Jos Suomi käyttäisi kaiken sen valtuuden, mitä EU on meille antanut kansallisessa tuessa, voisimme käyttää siihen rahaa noin reippaat 5 miljardia, ehkä noin 5,2 miljardia markkaa, kun tällä hetkellä siis budjetissa on rahaa noin 3,5 miljardia. Se, missä on tilaa, on kasvinviljely. Esimerkiksi rehuviljelijälle voitaisiin Etelä-Suomessa maksaa jopa 1 000 markkaa hehtaarilta tukea. Olisiko se ihan oikein tai menisikö se koko valtakunnan kannalta oikein? Voi olla, ettei menisi.

On tärkeää myös, että kun kansallisen tuen korottamisesta puhutaan, samalla pidetään myös huolta siitä, että kaikilla tuotantosunnilla ja eri puolilla Suomea on samanlaiset edellytykset toimia. Sitä taustaa vasten voi tietysti miettiä, onko oikein, että esimerkiksi tällä hetkellä B-alueella ja C1-alueella on 14 penniä eroa tuessa maitolitralla. Se on ehkä vähän liian paljon.

Mutta koska maksukatot ovat vastassa, tärkeää on se, että kun aikanaan 141 artikla kohtaa uudestaan EU:n kanssa neuvotellaan, silloin pitäisi pystyä tekemään kaksi ratkaisua. Ensimmäinen on se, että myös Etelä-Suomeen saataisiin pysyvä ratkaisu ja välitarkastelusta päästäisiin eroon, saataisiin samanlainen artikla kuin Pohjois-Suomella tällä hetkellä on. Toinen tärkeä asia on se, että samassa yhteydessä voitaisiin sopia myös tukien maksukattojen korottamisesta koko maassa. Se antaisi silloin meille väljyyttä toimia Suomessa vähän paremmin.

Kuten äsken kerroin, tuet ovat siis melkein maksukatossa. Kun kustannukset nousevat, ainoa tapa, millä maatalouden tulonmuodostus olisi parempi, olisi se, että maataloustuotteista pitäisi saada parempi hinta. Tuottajien pitäisi saada vähän enemmän palkkaa tehdystä työstä ja tuotteista tuotteista. Tämän vastaavasti silloin tietysti pitäisi siirtyä jollain tavalla kaupan hintoihin, tai toisaalta siinä tuotantoketjussa jonkun muun pitäisi tinkiä omista katteistaan. Tässä kohtaa katseet ehkä kohdistuvat kauppaan, joka tuntuu ainakin pitäneen oman puolensa tässä elintarviketaloudessa.

Arvoisa puhemies! Tietysti täytyy muistaa, että jos puhutaan pelkästään kansallisesta tuesta, niin samaan hengenvetoon täytyy todeta se, että on tietysti hyvää budjetissa se, että lfa-tuki on nyt koko Suomessa olemassa. Se tukisumma on ihan

hyvä markkamäärä. Toisaalta tiedetään myös se, että ympäristötukijärjestelmän, joka hiljattain uusittiin, rahoitus on myös turvattu. Sekin tuo vähän lisää tuloa maatalouteen, jos toki se tuo myös kustannuksia tiettyjen toimenpiteiden ansiosta.

Herra puhemies! Vielä lopuksi muutama sana toisesta asiasta. Valtiovarainvaliokunnassa lisättiin vähän rahoja yhdyskuntien vesihuoltoon. Vesi on erittäin tärkeä elementti, ollaan maalla tai kaupungissa. Suomessa on edelleen liian paljon niitä alueita, jotka eivät ole järjestetyn vesihuollon piirissä. Suomesta löytyy sellaisiakin jopa maakuntia tai seutukuntia, joissa vain puolet asukkaista on järjestetyn vesihuollon piirissä. Tiedämme, että on erittäin paljon suunnitelmia olemassa erilaisten vesilinjojen vetämiseksi. Voin olla varma, että tulevinakin vuosina valtiovarainvaliokunta varmaan — tai toivottavasti myös jo ministeriö ja hallitus teoriassa saa esityksen eduskuntaan — kiinnittää tähän asiaan huomiota. Puhdas vesi on elinehto sekä maataloudelle että kaikelle muullekin inhimilliselle toiminnalle.

²⁰⁷ **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa puhemies! Maatalous on tässä maassa aika tärkeä osa turvallisuutta ja ruokahuoltoa. Meillä on malliesimerkkejä siitä, että nyt voidaan tulla siihen tilanteeseen, jossa turvallisuuskysymys käy hyvin kyseenalaiseksi laajalla alalla Eurooppaa. Tähän saakka on pidetty aina mahdollisena, että jos ei omasta maasta saada, voidaan tuoda muualta, niin kuin varmasti on ollutkin. Mutta skandaalit, joita meillä on ollut pari kolme kappaletta hyvin lähiaikoina, asettavat minusta kyseenalaiseksi myöskin kotimaisen maatalouspolitiikan ja sen pysyvyyden. Mielestäni tässäkin budjetissa ei vastata oikealla mittakaavalla siihen, mitä koko tärkeän elintarvikealan pitäisi saada yhteiskunnan potista.

Positiivista on, että nyt nähdään tärkeänä kehittää myöskin viljelijöitten sosiaalipolitiikkaa, lomitusta ja myöskin eläkejärjestelmää eikä sinne lähdetä enää leikkauksia tekemään niillä ajatuksilla ja mittakaavoilla, joista Lipposen ensimmäinen hallitus aikoinaan haaveili. Siinä mielessä voi kiitoksen esittää, että järki on tullut vastaan karuun todellisuuteen. Tässäkin järjestelmässä pitää pystyä menemään eteenpäin. Suomalaisen maatalouden pitää pystyä kehittymään, mutta sille pitäisi antaa myöskin taloudelliset kehittymisen mahdollisuudet.

Valitettavaa on, että luopumistukijärjestelmä tässä tuporatkaisussa jouduttiin vetämään pois eli se ei ole tässä neuvotteluprosessissa mukana. Täällä joku ilmoitti, että se on, mutta se ei ole. Siitä täytyy pystyä neuvottelemaan erikseen, jotta sitä voidaan jatkaa. Toisaalta tupopakettissa annettiin verohelpotuksia ja tulonkorotusta kaikille muille. Tämä 100 miljoonaa näyttää näillä eväillä jäävän tulonkorotukseksi, todellisuudessa vain 50 miljoonaa, kun siitä otetaan leikkausuhka pois, eikä se ole mielestäni riittävä summaksi, jolla tämä korotus tulee hoidettua. Mielestäni tässä on hyviä tulonkorotusesityksiä, muutosesityksiä budjettiin. Toivottavasti tämä sali yhtyy niihin ja korjaa budjettia. Raha, jota maatalouteen menee, varmasti tulee takaisin tälle yhteiskunnalle. Se antaa varmuutta viljelijöille, meille kaikille, jotka saamme toimeentulon siitä. Se antaa myöskin uskoa nuorille, että tähän ammattiin voivat ryhtyä nuoremmatkin ja sitä todella yrittäjänä jatkaa.

Minusta nämä lähtökohdat ovat monesti tunnustettuja puheissa, mutta käytännön teot, työt, vain tahtovat jäädä alimitoitetuiksi. Toivon, että tähän ajatukseen maatalouden tulevaisuudesta, ruoan puhtauteen ja sen pitämiseen sellaisena, otetaan todella oikea ote ja asenne. Tämä skandaali on hullun lehmän taudin mukana myöskin Suomessa, eivätkä nämä tuporahat, jotka tällä hetkellä on jaettu, millään tavalla riitä tämän asian korjaamiseen. Jos aiomme pitää naudanlihan tuotannon ja yleensä lihantuotannon Suomessa ja kotimaassa, tämä sali joutuu varmasti ottamaan tähän asiaan kantaa ja palaamaan siihen erikseen omalla rahalla, ellei EU:sta saada riittävää rahoitusta tämän asian korjaamiseen, mitä henkilökohtaisesti epäilen. Siinä mielessä uskon ja toivon, että tähän asiaan perehdytään kunnolla, ja jos tämä asia tulee, niin kuin varmaan tulee, käsittelyymme, silloin voisimme palata siihen oikeassa mittakaavassa ja oikealla tavalla ja sillä tavalla, että todella lähdemme yhdessä toimiin elintarviketalouden ja maatalouden pelastamiseksi tästä kurjuudesta, jossa se näyttää tällä hetkellä olevan.

²⁰⁸ **Jari Koskinen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Hannu Aho ja myös aikaisemmin ed. Nousiainen kiinnittivät huomiota luopumistukijärjestelmään. Siitä on vuosi, kun se päätettiin eduskunnassa. Silloin todettiin, että rahat eivät kaikkeen riitä. Päätettiin, että on tär-

keää hoitaa lfa-tuki. Silloin viljelemättömyys- ja vuokrausvaihtoehto jäivät pois. Jos nyt edelleen haikaillaan sen perään, olen sitä mieltä, että se on epärealistista. Sitä uudistusta ei varmaankaan tehdä. Ymmärrän hyvin ne paineet, joita tulee eri puolilta Suomea, että sitä pitää jatkaa, mutta se maksaa reippaat 200 miljoonaa. Luulen, että rahareikiä on vähän muuallakin maataloussektorilla.

²⁰⁹ **Hannu Aho /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tästä lutun jatkamisesta käytiin neuvotteluja nytkin ja jatkokysymys jäi auki, jatketaanko sitä tässä muodossa vai saadaanko parannuksia. Uhkatekijä on, ettei edes tässä muodossa. Ihmettelen sitä, ettei hallitukselta löydy sitä selkänöjää, jossa lähdetäisiin jatkamaan edes tässä muodossa tämä asia, mitä lutu tällä hetkellä on. Jos ei tätä pystytäkään tekemään, silloin on täysin selkärangatonta politiikkaa. Toivon, että löytyy oikeita miehiä ja naisia tätä puolustamaan.

²¹⁰ **Jaana Ylä-Mononen /kesk**: Arvoisa herra puhemies! Valtion talousarvio on käsissämme. Pääluokassa 30 maa- ja metsätalousministeriön linjaukset ovat vähintään yhtä tiukat kuin kaikkina aikaisempina kuttupuhekertoina. Näin totesin vuosi sitten; näin totean tänäänkin. Kutuista ei ole enää senkään vertaa puhuttavaa kuin vuosi sitten, eikä siihen ole aikaakaan kaiken maailman puheaikarajoitusten kanssa. (Ed. Vihriälä: Uusi puheenvuoro, että ehditte kaiken sanoa!)

Antaako budjetti 2001 elämisen mahdollisuuden maatalousyrittäjille? Täällä on jälleen käytetty vahvoja puheenvuoroja niin kuin viimekin vuonna. Viime vuonna vain annettiin erityisen vahvaa tukea ministeri Hemilälle neuvotteluasioiden ja myöskin Fischler oli osoittanut myötätuntoa Suomelle jne.

Palautan mieleen kuttupuheen aikaisempia taustoja. Tässä on lähes vuosittain palattu samaan teemaan, niin kuin aina. Katsoin vanhoja puheita, niin kuin kaikki muutkin, ja siteeraan niitä, niin kuin kaikki muutkin. Muutos on todella valtava, ja jatkuessaan se vaarantaa koko maatalouden, koko maaseudun tulevaisuuden. Jää vain miettimään, mitä on vuoden kuluttua jäljellä.

Todellakin eräs puhujista otti äsken esiin isäntien ja emäntien väsymisen. Se on todellista, vaikka sen näin kuttupuheessa sanonkin, niin se

on tullut todellisenä uupumisena, väsymisenä ja masentuneisuutena kentällä vastaan. Eri vapaaehtoistahot ovat heränneet ottamaan vastuuta ja kuormaa isäntien ja emäntien harteilta ja tukemaan heitä. Voi sanoa, että muutakin apua tarvitaan. Työtä on valtavasti. Eduskuntahan nyt on aivan hiljattain jälleen supistanut lomapäiviä käyttäen taannoin verukkeena sitä, että lomittajien turvallisuus on vaarassa, ja lyhentänyt sillä perusteella maatalousyrittäjien lomapäiviä jne. Aina kuttupuheen pitäjä ei logiikassa ole pysynyt kärryillä.

Tietokoneaikaa ja tietoverkkojen hyödyntämistä haluan vielä tuoda kovasti esiin puheessani. Meille selvisi eräällä asiantuntijavierailulla se, missä tietokonepäätteitä on eniten tässä maassa suhteessa väestöön, mikä ammattiryhmä käyttää tietoverkkoja ja on tässä huomattavasti edellä muita. Yllätys yllätys, se onkin todella maatalousyrittäjät. He ovat enemmän tässä päivässä kuin nokialaiset konsaan.

Viime vuonna puhuttiin erityisesti artiklasta 141 ja tänään joistain toisista asioista. Kiinnitin myöskin vuosi sitten tässä puheenvuorossani huomiota siihen, että meillä on uusia edustajia, joilla on kovasti tuntemusta ja kokemusta, ja esimerkiksi ed. Forsius on kunnostautunut yhä edelleen luomuviljelyn piirissä, vaikka onkin nyt jo kohta kaksi vuotta ollut edustajana.

Tämä on 18. kerta, kun kutuista puhutaan. Ed. Timo Roos Vammalasta puhui omaan, aivan erityiseen tapaansa. Viime vuonna kuulin, että oma puheeni oli ollut sinänsä hyvä, mutta rituaalit olivat olleet vain puolittaiset, elikkä en ollut ymmärtänyt käydä saunassa eikä puhettakaan, että saunassa kutun kanssa. Enkä sitä ehtinyt tehdä tälläkään kertaa, koska keskustan eduskuntaryhmällä on pikkujoulut nyt samana iltana. (Ed. Väistö: Ei ole saunassa!) — Eivätkä nekään ole saunassa, eli tämä on nyt kaikin puolin huono asia. Katsotaan ensi vuonna.

Edelleen, niin kuin viimekin vuonna totesin, toivon, että puheenvuoro lähentäisi minua tuleviin äänestäjiini Vammalan seudulla, mistä Timo Rooskin on kotoisin, koska ne äänestäjät ovat nyt siirtyneet Pirkanmaan vaalipiiriin.

Lähestyn kuttuaihepiiriä kuitenkin perinteiseen tapaan, jotta se tulisi kaikille tutuksi. Kuten viime vuonna totesin, eläimellä on todellakin kaksi rintaa eikä niillä ole mitään tekemistä sikonin kanssa. Niitä sanotaan siis vetimiksi myöskin. Palaan myöskin vuoden takaiseen kertaa-

malla eläimen tuoksun. Luonnehtisin todellakin, että se on, sanoisinko, ammoniakkinsekainen, hie-man hikeä muistuttava, vähän siihen tapaan kuin ohjelman aikana pikkujouluissa, kun tuli kuuma, se jälkituoksu. Sellainen se on. Joku sanoo, että se olisi hiukan poron tuoksua lähellä, erittäin eksoottinen kylläkin. Meillä siellä, mistä itse tulen, sitä sanotaan tumpun hajuksi. Meillä on perhekokemusta kutuista, ja sanotaan nyt näin, että lypsäminenkin on merkittävä asia tänä päivänä. En puhu nyt Itälylypsystä. Eläintä lypsetään joko takaa tai sivulta. Molemmat vaihtoehdot käyvät. (Ed. Vihriälä: Eikö edestä?) — Ei käy edestä. Täällä ed. Vihriälä yrittää viisastella, mutta se ei käy. Tiedän sen kokemuksesta. (Naurua)

Se on todellakin mielenkiintoinen eläin. Jos on lukenut sadun "Seitsemän pientä kiliä", joka kertoo seitsemästä kiliästä ja pahasta sudesta, siitä pääsee jo aika pitkälle selville siitä, että se ei ole mikään aivoviihas eläin kylläkään. Paha susi sen kerrasta voittaa, mutta ... Jaha, ed. Hyssälä tuli saliin. Onkohan hän muistanut poistaa lisävarusteensa, toivottavasti?

Viime vuonna puhuin myöskin kuttujen kohdalla eläinlääketieteellisen tiedekunnan vaikeuksista ja suurelänpäivystyksestä. Nyt siihen ei ole erityistä tarvetta, vaikka liekö asiat sen paremmin.

Mainitsen vielä kutuista, ihan kuin viime vuonnakin, että ne hyppelevät seinille ja traktorin katolle edelleenkin. Se on hyvin itsepäinen eläin, vähän niin kuin poliitikot tuntuvat olevan tänäänkin. Se on selviytyjäeläin, ihan niin kuin me kaikki selviydymme juuri sillä ominaisuudella, joka kutullakin on. Olemme omaperäisiä. On kysymys sitten hajusta tai muusta, omaperäisyys auttaa, ihan niin kuin Nokian toimitusjohtaja Ol-lila on sanonut.

Todellakin maatalous kehittyä hurjaa vauhtia, mutta tosiasia, että kuttu lypsää vain 4—5 litraa päivässä ja huono kuttu todella vain litran, on kauhea asia. Onneksi on lehmät. Geenimanipulaatioasioista puhutaan. Jos olisin kutunlypsäjä ja kuttuyrittäjä, niin kyllä kävisi mielessä, että geenimanipulaatiotakin pitäisi yrittää käyttää, jos saisi kerralla lypsettävän maitomäärän edes kaksinkertaistumaan.

Aivan kuin viime vuonnakin, pidän erittäin tärkeänä, että eduskunta ei mene puuttumaan sellaisiin asioihin, mihin lainsäädännöllä ei yleensä-
kään pidä puuttua. Siihen, että vohlan, kilin, kan-

toaika on 135—160 vuorokautta, älköön nyt eduskunta menkö lailla puuttumaan.

Se on, edelleenkin, selkärankainen ja nisäkäs, lahko todellakin sorkkaeläin, heimo ontosarviset ja laji Capra hircus, niin kuin sanoin. Lisääntymiskykyään ei ole ihmeempi, vain yksi syntyy kerrallaan. Vanhempana sitten, kun on vähän kypsempi kuttu, saattaapi useampi jälkeläinen tulla kerralla.

Tässä on syytä todeta, että kuttu on todellakin köyhän lehmä. Samalla, kun hallitusohjelmassa todetaan, että köyhyyttä ja syrjäytymistä ei pidä tässä maassa sallia, niin jos hallitus siinä tavoitteessaan onnistuu, niin sehän tarkoittaa kuttujen kannalta todella huonoa tulevaisuutta: ne häviävät tästä maasta, jos köyhyys häviää! (Ed. Väistö: Se lisääntyy!) Mutta toivotaan, ettei nyt kuitenkaan niin ykskantaan käy. — Niin, sitten kuttukin lisääntyvät. — Minuutti jäljellä, sanotaan. Tässä ei kuttupuheesta tule yhtään mitään, tämänöisessä meiningissä.

Minä haluan sanoa, että kuttupuhe on oma traditionsa ja se kertoo siitä, mitä meillä tapahtuu. Minä haluan sanoa kuitenkin, että meillä, arvoisa puhemies, uusi maaseutu syntyy koko ajan. Minä en ole toivoani menettänyt sen suhteen eikä kukaan mukaan kansanedustajista toivon mukaan. Eläköön kuttu ja suomalainen puhdas ruoka ja kuolkoon hullu lehmä!

²¹¹ **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa puhemies! On ikävä palauttaa eduskunta ansiokkaan kuttupuheen jälkeen todelliseen arkeen ja näihin maa- ja metsätalouden peruskysymyksiin, mutta ehkä tässä lyhyessä puheenvuorossa on joitakin yhtymäkohtia kuttupuheenvuoroon, nimittäin geeniteknologia ja geenimanipulaatio.

Ajattelin muutamalla sanalla tarkastella vain maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa Metsäntutkimuslaitoksen roolia. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä niin kuin hallituksen esityksessäkin todetaan, että Metsäntutkimuslaitoksen Vantaan tutkimuskeskus ollaan siirtämässä Joensuuhun ja sitä tarkoittusta varten Metsäntutkimuslaitos oli esittänyt 5 miljoonan markan määrärahan, josta hallitus oli karsinut 4 miljoonaa markkaa, ja valtiovarainvaliokunta on palauttamassa jälleen tuon 4 miljoonaa markkaa. Tarkoitus on, että Joensuun tutkimusasemasta kehitetään tutkimuskeskus.

Periaatteessa tämä on erinomaisen hyvä ja kannatettava asia ja kaikin puolin edustaa sitä po-

litiikkaa, mitä hallitus on halunnut toteuttaa kahdeksankohtaisessa aluepoliittisessa tavoiteohjelmassaan, eli valtion toimintojen uudelleen sijoittamista. Ennen kaikkea se tukee Itä- ja Pohjois-Suomen kehitystä. Siinä mielessä asia on erittäin perusteltu ja ansiokas, mutta haluaisin nostaa yhden itäsuomalaisen Metsäntutkimuslaitoksen tutkimusaseman kehittämisen tässä myöskin esille, nimittäin Punkaharjun tutkimusaseman kehittämisen, joka on erikoistunut metsänjalostukseen ja ennen kaikkea geeniteknologiaan, geenipohjaiseen jalostukseen ja puiden kestävyysjalostukseen.

Siinä mielessä näen, että kun Metsäntutkimuslaitoksen toimintoja edelleen selvitetään, tutkitaan ja kehitetään, niin näen, että Joensuun rinnalla tultaisiin myös kehittämään Punkaharjun tutkimusasemaa, joka sinällään on jo erittäin vahva tiedeyhteisö ja jolla on ansiokkaat tutkimusperinteet ja tämänpäiväinen tutkimushistoria, mutta ennen kaikkea tämä sopisi erittäin hyvin työnjakoon itäsuomalaisessa metsäntutkimuksen kentässä siten, että jalostus keskittyisi koko Metsäntutkimuslaitoksen osalta Punkaharjulle ja toisaalta Joensuussa keskittyttäisiin metsätalouden suunnitteluun, yritysten taloustieteen, metsäteknologiaan ja kansainväliseen metsätalouteen, kun siellä myöskin on kansainvälinen Metsäinstituutti.

Arvoisa puhemies! Toivon, että tämä näkökulma on kantava periaate myöskin jatkossa Metsäntutkimuslaitoksen toimintoja uudelleen suunniteltaessa.

²¹² **Jukka Vihriälä /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Kello on nyt tänä keskiviikkoiltana 23.20 ja me käsittelemme täällä maa- ja metsätalousministeriön pääluokkaa jo perinteisen tavan mukaan niin sanotussa yöistunnossa. Täytyy ihmetellä sitä, että puhemiesneuvosto, joka päättää eduskunnan työjärjestyksestä, miten täällä meneillään, jo monta kertaa aikaisemminkin, mutta myös tämän budjettikäsittelyn yhteydessä on menetellyt siten, että budjetin palautekeskustelu jätetään yöaikaan tai iltamyöhäiseen ja aikaan, jolle on säädetty, tai ei ole säädetty laissa vaan on todettu jo syksyllä hyvin aikaisin, että joulukuun 13. päivänä sekä hallitus että oppositiopuolueet järjestävät omat pikkujoulunsa. Miksi täällä jatketaan silloin täysistuntoa kello 18:n jälkeen, kun ei äänestetäkään?

Täällä ovat nyt paikalla arvoisat puhemiesneuvoston jäsenet. Minusta olisi paikallaan perusteluja esittää sille, miksi näin menetellään. Haluan sen takia painokkaasti puhujakorokkeelta todeta sen, että ennen kaikkea maa- ja metsätalousministeriön pääluokka on jo monena vuonna aivan samoin kokenut saman kohtalon. Täällä ei ole ainuttakaan valtioneuvoston jäsentä, ei ole hallituspuolueiden jäseniä. Ed. Kähkönen ja ed. Vehkaoja ovat paikalla, muita ei taida tällä hetkellä olla. (Ed. Korkeaoja: Ministeri on pikkujoulussa!) Kuitenkin meidän pitää muistaa se, että käsittelemme ei vain maa- ja metsätalousministeriön pääluokkaa vaan kaikkia pääluokkia. Olemme syyskuun puolivälistä kolme kuukautta kullekin asiantuntijoita, ja budjettikirjan pitäisi olla, näin olen ymmärtänyt, yksi tärkeimmistä kohokohdista eduskunnan työssä, valtion tulo- ja menoarvion käsittely. Tämä menettely ei minusta kestä päivänvaloa, jos tätä lähdetään oikein penkomaan.

Täällä pitäisi voida käydä nyt joka pääluokasta keskustelua. Ministerit ovat vastaamassa siitä, mitä on tehty. Voin todeta maa- ja metsätalousjaoon kohdalta, että olemme kuunnelleet asiantuntijoita, löytäneet yksimielisyyttä ja tehneet muutoksia pääluokan sisällä emmekä ole ylittäneet markallakaan budjetin loppusummaa meidän pääluokkamme kohdalta. Minusta sillekin työlle pitäisi jokin arvo antaa, mutta näyttää siltä, että meillä puhemiesneuvosto, joka menettelyistä päättää yhdessä hallituksen kanssa — näin on itselleni kerrottu, että viestit tulevat myöskin siltä puolelta — vähät välittää siitä, miten eduskunnan työjärjestyksiä ja asioita todella hoidetaan. Minusta on masentavaa se, että vaikka totta kai maatalouselinkeino on väistyvä elinkeino suomalaisessa yhteiskunnassa, sekin saatetaan vuodesta toiseen saman menettelyn piiriin. Toivonkin sitä, että kun puhemiesneuvostossa seuraavan kerran — ei tätä budjettia enää puhemiesneuvostossa käsitellä, vaikka täällä oma näytelmänsä tänä päivänä erään eduskunnan pääluokan kohdalla jo näyteltiin — aikatauluja mietitään, siellä myöskin ajateltaisiin kokonaisuutta. Eihän näillä keskusteluilla suurta merkitystä ole, mutta ne ovat edes tuleville sukupolville merkki siitä, että on ollut kiinnostusta esimerkiksi maatalouspääluokkaa kohtaan.

Arvoisa puhemies! Haluan todeta tässä puheenvuorossa tällä hetkellä sen, että maatalous-

jaosto käsitteli, sanoisin, suuren yksimielisyyden vallitessa maatalouspääluokkaa. Ainoa suuri erimielisyys meillä oli ja on toki kansallisesta tukikysymyksestä. Siinähan me tiedämme, että hallitus on pahasti pettänyt suomalaiset talonpojat. Ei voi mitään muuta sanaa käyttää kuin pettänyt. Kaikki lausumat, mitä on kirjoitettu tältäkin osin budjettimietintöön, ovat hurskaita toiveita; eivät viljelijät tarvitse mitään lausumia, vaan he tarvitsevat tällä hetkellä rahaa. Kansallista tukea on leikattu tänä vuonna 67 miljoonaa, budjetti leikkaa 50 miljoonaa ja siellä on jo pitkä sakka vuodelta 94 alkaen. Silloin aikanaan sovittiin EU:hun liittyttäessä siitä, mikä pitäisi kansallisen tuen tason olla tänä päivänä. Siitä ollaan monta sataa miljoonaa jäljessä. Tämä on vaikuttanut suoraan viljelijäväestön tulotasoon. Siksi keskusta esittää vastalauseessaan, että kansallista tukea korotetaan 287 miljoonalla markalla. Minusta se on täysin kohtuullinen vaatimus, jota olemme esittäneet.

Arvoisa puhemies! Täällä on monta asiaa, joihin on jo edellä puututtu, esimerkiksi ed. Nousiainen otti esiin Metsäntutkimuslaitoksen. Voin todeta tähän, että valiokunta löysi hyvin helposti yksimielisyyden siitä, että Joensuun tutkimusasetmaa pitää nyt kehittää ja juuri se, mitä ministeri oli esittänyt, eli 5 miljoonaa markkaa tulee löytää tällä hetkellä Joensuulle. Se katsottiin sekä metsäpoliittisesti tutkimuksen kannalta että myöskin aluepoliittisesti tärkeäksi päätökseksi, ja sen takia jaosto oli tässä aivan yksimielinen. Olen kiittolinen myöskin siitä, että valtiovarainvaliokunta tämän päätöksen toteutti juuri sen kaltaisena.

Toinen pieni asia, josta löytyi yksimielisyys, oli 4H-toiminta, tosin vain 200 000 markkaa, mutta haluttiin osoittaa huomiota nimenomaan sille työlle, mitä 4H-järjestö tekee meidän nuortemme hyväksi. Ennen kaikkea siihen, että 4H-toiminta vahvistuisi taajamissa ja kaupungeissa, haluttiin tämä korvamerkitä. Tästäkin löytyi yksimielisyys. Nämä ovat pieniä asioita valtion koko budjetissa, mutta näiden kohderyhmien kannalta, tarkoitan metsätalouden tutkimuksen sekä Joensuun kannalta ja sitten 4H-työn kannalta, tärkeitä seikkoja, joihin kiinnitimme huomiota.

Herra puhemies! Ehkä on syytä, kun aika rientää ja viisi minuuttia saa puhua, poistua tältä erää puhujakorokkeelta ja palata tänne uudelleen.

²¹³ **Marjatta Vehkaoja /sd** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vihriälä ikään kuin pyysi puhemiesneuvoston läsnä olevia jäseniä vähän perustelemaan tätä työjärjestystä. En halua ottaa tätä moitepuhetta pelkästään omille harteilteni, kannan siitä lastista vain itselleni kuuluvan osuuden. Haluan kuitenkin selvittää muutamalla sanalla ja todeta, että esimerkiksi eilen aloitettu budjetin yleiskeskustelu meni huomattavan paljon nopeammin kuin puhemiesneuvostossa oli ennakoitu. Tämän päivän työjärjestys on ollut tavallaan meille kaikille yllätys. Siinä mielessä se ei ole ollut syyskuussa tiedossa, että tänään mennään pääluokkakohista keskustelua. Tästä syystä kiistan täysin sen, että maa- ja metsätalousministeriön alaa tässä erityisesti sorrettaisiin; aivan hiukan ennen tätä tärkeää sektoria täällä samoissa olosuhteissa keskusteltiin myös suuri opetuksen pääluokka. Itse olen täällä päivystänyt lähinnä siltä varalta, että sosiaali- ja terveyden pääluokka vielä olisi tullut keskusteluun näinä yön hetkinä. Sortamisesta ei tietenkään ole kysymys, vaan muista syistä johtuvista yllätyksistä.

²¹⁴ **Pentti Tiusanen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella eilen käytiin nopeasti läpi tämä niin sanottu nopeatahtinen keskustelu ja loppuosaltaan se meni erityisen nopeasti läpi. Syynkin siihen tiedämme. Olen samaa mieltä kuin puhemiesneuvoston jäsen ed. Vehkaoja, ettei ole yhden pääluokan huonosta kohtelusta kyse lainkaan. Mielestäni kansanedustajien pitäisi valita itse, itsehän he tekevät valinnan, menevätkö pikkujouluihin vai ovatko täällä täysistunnossa. En näe itse henkilökohtaisesti oikeaksi, että täysistuntoa ei pidettäisi pikkujoulujen takia. Se on henkilökohtainen valinta, ja valinta on näin tehty.

²¹⁵ **Jukka Vihriälä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minä edelleen muistuttaisin, että jokainen tekee henkilökohtaisen valintansa, mutta tiedossa ovat olleet nämä pikkujoulujen järjestämiset. Se näkyy aivan selvästi tässä salissakin nyt, että sellaiset ovat olemassa. Kyllä minusta, jos sellaisia järjestetään, ei pitäisi sitten myöskään enempää pitää istuntoja. Missä ovat esimerkiksi ministerit täältä tänä päivänä? Ovatko he kaikki pikkujoulussa? Heidän pitäisi olla täällä puolustamassa omaa budjettisytystä. Minusta tämä menettely ei ole oikein.

Toivon, että tästä edes vuoden kuluttua päästään pois.

Toinen varapuhemies: Selvyyn vuoksi totean, että niin sanottu nopeatahtinen keskustelu tarkoittaa aina vain niitä puheenvuoroja, jotka on niin sanotusti etukäteen pyydetty.

²¹⁶ **Matti Väistö /kesk:** Herra puhemies! Ed. Vihriälä maa- ja metsätalousjaoston puheenjohtajana puhui tärkeää asiaa omassa puheenvuorossaan. On ongelmallinen asia, että tämä tärkeä pääluokka keskustellaan taas illan myöhäisinä tunteina. Ongelmallinen asia on myös se, että valtioneuvoston asianomainen jäsen ei ole taaskaan paikalla. Olisi tärkeää, että ministeri Hemilä osallistuisi eduskunnan keskusteluihin ja etenkin näihin keskusteluihin, joissa käsitellään sekä budjettitalouden kannalta että kyseisen elinkeinon kannalta hyvin tärkeitä ja keskeisiä ensi vuoden ratkaisuja.

Ed. Vihriälä kiinnitti huomiota kansallisen tuen leikkauksiin. Tässä voi yhtyä hänen toteamaansa, että hallitus on pahoin pettänyt viljelijät. Kaikki luottivat siihen, että kansallisen tuen taso säilyy ja että tukea tarkistetaan kustannusten nousujen edellyttämällä tavalla. Näin ei ole käynyt. Hallituksen linja on tässä suhteessa hyvin tyly maataloutta ja kansallista elintarviketuotantoa kohtaan. Tämä on mielestäni lyhytnäköistä politiikkaa. Viime ajat ovat osoittaneet selkeästi, että me tarvitsemme kansallista omaa elintarviketuotantoamme. Nyt pitäisi kantaa huolta tämän elinkeinon jatkuvuudesta ja tulevaisuudesta. Tässä suhteessa nyt tarvittaisiin todella sellaisia ratkaisuja, joilla varmistetaan sukupolvenvaihdojen toteutuminen, varmistetaan nuorten alalle hakeutuminen ja varmistetaan myös jo elinkeinoja harjoittavien ammattitaidon, tilansa kehittämisen ja tarvittavan koulutuksen edellytykset. Myös lomituksen kehittämiseen tulee kiinnittää erityisesti karjaloustilojen osalta entistä enemmän huomiota.

Arvoisa puhemies! Maaseudun kannalta on tärkeää myös muiden kuin maataloutta harjoittavien, perinteistä tuotantoa harjoittavien, tilojen toiminta ja tulevaisuus. Me tarvitsemme myös jalostusta. On paneuduttava entistä enemmän elintarvikkeiden pienimuotoiseen jalostukseen. Se tukee osaltaan myös matkailuelinkeinoja. On tuettava tarvittavaa tuotekehitystyötä. On edistettävä markkinoille pääsyä ja markkinoinnin jär-

jestämistä. Ongelmallisin kysymys pienillä elintarvikejalostajilla näyttää olevan juuri markkinoille pääsy.

Edelleen, arvoisa puhemies, haluan kiinnittää huomiota myös niihin toimenpiteisiin, joilla metsätaloutta tässä maassa edistetään. Suuri huoli on nuorten metsien kunnostuksesta. Metsänomistajat eivät koe riittävän suurta kiinnostusta metsiensä hoitoon. Tähän pitäisi paneutua entistä enemmän. Metsät ovat meille tärkeä luonnonvara. Ne ovat sitä koko maalle, mutta ne ovat erityäin keskeisessä asemassa esimerkiksi Pohjois-Karjalan kannalta. Pohjois-Karjala on selkeästi metsämaakunta. Siellä on tähdenntävä paitsi perinteisen metsätalouden, sen puuntuotannon myös energiatuotannon merkitystä. On korostettava myös metsien moninaiskäyttöä, niiden merkitystä myös matkailun kehittämisen kannalta. Tässä mielessä on tarpeen vahvistaa myös sitä tutkimusta, jota Metsäntutkimuslaitos omalta osaltaan tekee.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan mietintöön kyseisen jaoston esittämänä sisältyy lisärahaa Joensuun tutkimusasemalle. Metsäntutkimuslaitoksen Joensuun tutkimusasemasta on muodostumassa vahva tutkimuskeskus. Tämä tukee merkittäväällä tavalla sitä metsäosaamista, jota Joensuuhun on nyt eri tavoin kertynyt. Yliopiston antama korkea metsäopetus ja myös Euroopan metsäinstituutin olemassaolo liittyvät tähän kokonaisuuteen. Mielestäni myös Euroopan metsäinstituutin rahoitukseen tulisi panostaa nykyistä enemmän. Se tekee hyvin tärkeää työtä paitsi Suomea ajatellen, myös lähialueitamme ajatellen ja koko Eurooppaa ajatellen.

Maatalousyrittäjien koulutuksen osalta on korostettava myös riittävän rahoituksen järjestämistä niin, että yrittäjät voivat todella irtaantua tilaltaan koulutuksen ajaksi. Tähän liittyy myös lomituspalvelujen järjestäminen.

Kuten edellä on todettu, maataloilla on todella hyvä osaaminen tietoverkkojen käytön osalta. Mielestäni on hyvin tärkeää, että valtiovalta omalta osaltaan vastaa siitä, että riittävät tietoyhteydet, laajakaistaverkot, ulottuvat kautta maan kaikkiin osiin ja kaikkiin kyliin. On myös pidettävä huoli siitä, että niiden käytön kustannukset eivät kohtuuttomasti rasita käyttäjiä. Tätä kautta, niin uskon, pidemmällä aikavälillä on mahdollista saada myös tarvittavaa lisätyötä.

Arvoisa puhemies! Kaikkienensa on tärkeää, että sekä maatalouden, elintarviketalouden että

meille keskeisen metsätalouden ja koko maaseudun elinkeinojen kehityksestä huolehditaan ja että tässä suhteessa nähdään pidemmälle tulevaisuuteen. Jos maaseutemme tyhjenee, jos yrittäjät sieltä kaikkooavat, niin on hyvin vaikea palauttaa tilannetta enää tulevina vuosina sellaiseksi, että ylipäättensä kyettäisiin asutus- ja tarvittavat toiminnot ja palvelut säilyttämään.

217 Juha Korkea-jo /kesk: Arvoisa puhemies! Minäkin aloitan puheenvuoroni kiinnittämällä huomiota siihen tosiseikkaan, että hallituksen arvostus parlamentaarista keskustelua kohtaan, budjetin käsittelyä kohtaan, on sillä tasolla, että ministeri ei suvaitse saapua aitiioon silloin, kun hänen ministeriönsä pääluokkaa keskustellaan. Maatalousministeri ei ole paikalla, ja edellä opetusministeriön kohdalla tilanne oli samanlainen. Minusta tämä on tilanne, johon pääministerin pitäisi puuttua ja määrätä ministerinsä olemaan läsnä silloin, kun asianomaista pääluokkaa käsitellään. Se osoittaisi sitä kunnioitusta ja arvostusta kansanvaltaista järjestelmäämme kohtaan, mitä on haluttu ainakin aikaisemmin ylläpitää, kunnioittaa demokratian pelisääntöjä. Paheksun jyrkästi sitä, että ministeri Hemilä ei osallistu maatalouspääluokan käsittelyyn.

Tämä on senkin takia erityisen huono asia, että hallitus ei ole tuonut parlamentaariseen keskusteluun maatalouspolitiikan peruslähtökohtia EU-jäsenyyden aikana kertaakaan, vaikka maatalouspolitiikka on joutunut sopeutumaan aivan uusiin toimintaolosuhteisiin ja on koko ajan edelleenkin sopeutumisprosessissa. Parlamentaarista keskustelua pitkän tähtäyksen tavoitteista ei ole käyty, ja eduskunta ei tosiasiallisesti ole asettanut ja arvioinut maatalouspolitiikan perusteita kertaakaan EU-jäsenyyden aikana. Maatalousministeri on todennut, että on riittävää, että hallitusohjelman hyväksymisen yhteydessä on maatalouspolitiikan perusteita käsitelty. Minusta näin ei ole asianlaista. Me tarvitsisimme todella syyvällekkäpää ja pitkän tähtäyksen maatalouspolitiikkaa koskevaa keskustelua, ja toivoisin, että vihdoin seuraavan vuoden aikana hallitus toisi maatalouspoliittisen selonteon eduskuntaan, jonka yhteydessä voitaisiin näistä pitkän tähtäyksen tavoitteista keskustella. En tiedä, johtuuko tämä siitä, että meillä on ministeri, joka ei kannaa poliittista vastuuta teoistaan, minkä myötä näyttää siltä, että koko muukaan hallitus ei kannaa poliittisesti vastuuta maataloussektorista. Johtuuko

siitä, että myöskään tätä parlamentaarista keskustelua ei täällä haluta käydä? Toivottavasti ensi vuonna näin tapahtuu.

Muutama sana maatalouden perustilanteesta ja budjetin lähtökohdista.

Maatalouspolitiikkaa on hoidettu hyvin teknokraattisesti EU-jäsenyyden ajan. Maatalouspolitiikan peruslähtökohtana näyttää olleen se, että on tavoiteltu maatilojen kilpailukyyn parantamista maatilojen kokoa kasvattamalla. Tämä on ollut punainen lanka, tämä on ollut johtava periaate maatalouspolitiikassa. Se on merkinnyt nopeaa maatilojen määrän vähenemistä, jolle ei näytä loppua olevan.

Tässä yhteydessä ei ole käyty riittävää keskustelua siitä, mitä seuraa tällaisesta maatalouspolitiikasta. Ei ole arvioitu sitä, minkälaisia seurauksia tilakoon kasvattamisesta tulee yrittäjäperheelle. Kuitenkin nyt jo on näkyvissä kasvava paine nuorten yrittäjien terveyden, sekä henkisen että fyysisen terveyden, osalta. Kysymys siitä, minkä kokoiset ja millä tavalla hoidettavat yritykset olisivat sellaisia, että niissä myöskin pitkän työrupeaman yrittäjäperhe jaksaa tehdä, on jäänyt sivuun, kun on yksisilmäisesti tähdätty yrityskoon kasvuun.

Olemme myös törmäämässä ympäristörajoitteeseen. Maatilojen koon kasvattaminen merkitsee sitä, että ympäristöpaineet kasvavat, ja kerta kaikkiaan sitä kautta erityisesti kotieläintilojen koon kasvattamisen rajat on monessa kohdassa jo saavutettu. Joka tapauksessa tilanne on niin, että tätä linjaa ei pitkälle voida jatkaa.

Ruokakeskustelu on myöskin tuonut esille eettiset kysymykset, tässä suhteessa erityisesti eläinten hyvinvointiin liittyvät kysymykset. Suomalainen tuotanto on perinteisesti ollut hyvin pitkälle eettiset normit täyttävää ja sillä tavalla hyväksyttävää, mutta rakennepolitiikan tavoitteita asetettaessa tämäkin seikka on jäänyt vähemmälle huomiolle muiden tekijöiden ohittaessa myös tämän näkökohdan.

Tarvittaisiin siis sellaista rakennepoliittista arviointia, jossa otettaisiin huomioon ei vain tehokkuuden kasvattaminen, vaan myöskin yrittäjien jaksaminen, ympäristökysymykset, eläinsuojelukysymykset. Tavallaan ollaan tienhaarassa Suomessakin, haluammeko me jatkaa maatalouspolitiikan kehittämistä sillä tiellä, että voimme olla varmoja siitä, että meillä edelleenkin tulevaisuudessa on turvallinen ja terveellinen ruoka omasta takaa, vai painotammeko tehotuotannon tavoit-

teita ja mahdollisesti päädyimme siihen tilanteeseen, missä Keski-Euroopassa ollaan hullun lehmän taudin ja muiden eläinsairauksien ja muiden ruokaskandaalien kanssa. Tästä meidän pitäisi käydä täällä keskustelua ja tästä meidän pitäisi tehdä päätökset.

Maatalouden suurin ongelma on tällä hetkellä heikko kannattavuus, eikä budjettiesitys tilannetta miksikään oleellisesti korjaa. En käy tässä yhteydessä tarkemmin analysoimaan kannattavuuskehitystä. Totean vain, että maatalouden kannattavuus on joka vuosi alentunut vuoden 95 jälkeen, mikä on käytännössä johtanut muun muassa siihen, että nuoria viljelijöitä ei tule alalle. Sellainen ammatti, jossa toimeentulo kehittyy heikommin kuin muissa elinkeinoissa, ei houkuttele nuoria. Tietenkin kaikki ymmärrämme sen, että jos tätä jatkuu, koko elinkeinon tulevaisuus on vaarassa. Tärkein tehtävä, millä nuoria saadaan kiinnostumaan maataloudesta, olisi se, että maatalouden kannattavuuden edellytykset turvataan niin, että myös maatalouden harjoittajat voivat saada tasavertaisen tulokehityksen muihin väestöryhmiin verrattuna. Se voidaan tehdä ainoastaan budjetin keinoin, mutta näyttää siltä, että ainakaan Lipposen hallituksella ja ministereillä Hemilällä ja Niinistöllä ei ole halua turvata maatalouden harjoittajille yhdenvertaista tulokehitystä.

²¹⁸ **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Metsähallituksen kohdalla valiokunta on lisännyt lausumaehdotuksen, että Metsähallituksen tulostavoitetta määritettäessä tulisi varmistaa, ettei jouduta käyttämään lainarahoitusta. Puutun puheenvuorossani virkistyspalvelujen nykyhinnoitteluun ja uusiin uhkakuviin.

Jo muutaman vuoden ajan Metsähallituksen virkistyspalveluita on hoidettu Villi Pohjola -tuotemerkkin alla. Noin kuukausi sitten tuli julki, että maa- ja metsätalousministeriö on valmisteellut metsästyslain muutosesitystä, jolla on tarkoitus kumota lain 6 §. Siinähan etusijalle metsästysvuokrasopimusta tehtäessä on nykyisin asetettava yhdistys, jonka jäsenillä ei muutoin olisi kohtuullista metsästysmahdollisuutta. Jos valtion alueella on tarpeen rajoittaa lupien määrää, niin lupia myönnettäessä etusijalle on asetettava metsästäjät, joilla ei muutoin olisi kohtuullista metsästysmahdollisuutta. Jos lainmuutos toteutuu, ohjausta ei enää olisi ja Villi Pohjola saisi silloin

itse päättää, miten ja mihin hintaan se tarjoaa asiakkailleen metsästysmahdollisuuksia.

Metsästäjät pelkäävät metsästyksen muuttuvan tätä myötä paljon kalliimmaksi ja sitä myötä ehkä varakkaiden etuoikeudeksi, jos metsästyslain muutos tekee lupien myöntämisestä aiempaa selvemmin liiketoimintaa, jota valtio harjoittaa, niin kuin äsken totesin, Villi Pohjola -tuotemerkin alla. Toisaalta väitetään, että tämän lainkohdan poistaminen ei kuulemma aiheuta mitään lakiin perustuvaa muutosta nykytilanteeseen. Olen kuitenkin sitä mieltä, että jos tämä kohta laista poistuu, tätä pykälää muutetaan, häviää samalla viimeinenkin moraalinen ja eettinen tarve rajoittaa metsästyslupien myyntiä kenelle vain. Jo nyt on esimerkkejä, joissa maa on ollut vuokrattuna metsästysseuralle, joka on suorittanut riistanhoitoa, rajoittanut metsästystä kiintiöiden avulla ja pyytänyt pois pienpetoja, ja samaan aikaan on myyty lupakortteja tällä alueella ulkopuolisille. Ei ihme, jos seurat tällaisessa tapauksessa ovat hieman katkeria.

Jos tilanne menee siihen, että lupakortteja myönnetään kenelle vain, tulee seuroilla varmasti kyseeseen toiminnan lopettaminen. Miksi maksaa jäsenmaksua, tehdä riistanhoitotyötä ilmaiseksi tai jopa maksaa siitä, kun vaihtoehtona on maksaa lupakortti ja pelkästään metsästää? Varsin lyhytnäköistä politiikkaa tämä on mielestäni valtiolta, jos kerran tähän mennään. Lisäksi eri puolilla Suomea on jo seuroja purkautunut, koska valtion maat on otettu puhtaasti lupakortti-alueiksi.

Metsähallitus on toteuttanut käytäntöä, joka on ollut paljolti rahastuksen lisäämistä. Totean ja myönnän toki, että tähän lienee eduskuntakin osasyylinen jatkuvilla tuloksetulojen korotuksilla; toisin sanoen eduskunnan olisi syytä myös tarkistaa Metsähallitukselle asetettuja tulostavoitteita alaspäin.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi: Päättäntävaltaa vuokrausasioissa on siirretty jatkuvasti muun muassa omassa maakunnassani Pohjois-Karjalassa sen osalta Kuopioon tai Vantaalle. Tällöin paikallisuus asiantuntemuksessa ja olojen huomioimisessa häviää täysin ja raaka rahastuspolitiikka valtaa alaa. 6 §:n mahdollinen muutos omalta osaltaan vie virtaa enemmän edellä mainittuun suuntaan, kun ajatellaan pitemmällä tähtäimellä asiaa.

Mielestäni tämä kehityssuunta olisi ehdottomasti pysäytettävä. Vielä kerran: Alennettakoon

tulostavoitteita Metsähallituksen osalta. Uskon, että sillä on heijastuksensa myös virkistyslupien hinnoitteluun. Säilytettäköön 6 §:n nykyinen muoto.

²¹⁹ **Katri Komi /kesk:** Arvoisa puhemies! "Vain se on köyhä, joka ei mitään voi antaa." Max Jakobson on todennut näin. Tarkoittiko hän maanviljelijöitä, jotka odottelevat kansallisen tuen korotusta tai investointitukipäätösten tuloa?

Kotimaisen elintarviketuotannon jatkuvuudesta kannattaa olla huolissaan. Kun on siitä huolissaan, on oltava samalla huolissaan maatalouden kannattavuudesta sekä viljelijöiden ja viljelijäperheiden jaksamisesta.

Arvoisa puhemies! Maatalousyrittäjien jaksamisesta ei koskaan puhuta liikaa. Samaan hengenvetoon onkin puhuttava karjalousvaltaisilla alueilla lomituksesta, sen järjestämisestä, osaan työvoiman saannista, lomapäivien määrästä ja mahdollisuudesta sijaisapuun sairaustapausten kohdatessa.

Viljelijän jaksamiseen vaikuttavat toki monet asiat, mutta tilan taloudellista kestävyyttä ja sosiaalisten verkostojen häviämistä ei voi olla nostamatta esille. Toki fyysinenkin jaksaminen on tärkeätä varsinkin pienemmillä ja erikoisviljelytiloilla, mutta henkinen jaksaminen ja sen kautta tulevat ongelmat ovat tällä hetkellä kasautumassa maaseudulla. Ymmärrän toki, että kaikkialla työelämässä on tänä päivänä ongelmana työn ja perheen yhteensovittaminen. Maatalousyrittäjän pieneksi jäävää palkkaa sanotaan kompensoivan sen elämänlaadun ja yrittäjän vapauden, joita maalla on. Mutta mitä sanon sille viljelijälle, joka soittaa minulle kesällä ja kertoo, että eipä ole nähnyt lapsiaan hereillä kuukauteen? Entäs sille, joka sanoo, että vaimo on lähtenyt lätkimään työtaakan alle kaatuessaan, kun koskaan ei tullut sitä meidän yhteistä aikaa, aina vain oli työtä ja työtä ja työtä ja työtä?

En usko, että meidän nuoret viljelijämme jatkossa pysyttelevät hiljaa ja tyytyvät osaansa valtakunnanpolitiikan heittopusseina. He vaativat työnsä palkkaa, vapaa-aikaa, aikaa perheelle, turvallisia työoloja, kohtuullisia palveluita ja sairaspäivärahoja. He saattavat kestää autioituvilla kylillä, mutta eivät ilman peruspalveluja. Samalla maaseudulla toimivien järjestöjen ja tukipalvelujen resursseista on pidettävä huolta, jotta edes joitakin verkostoitumismahdollisuuksia on sielläkin olemassa.

Myös luopumistukijärjestelmän muutoksesta on ollut saamani palautteen mukaan selvästi vahinkoa ainakin Itä-Suomessa. Nyt odotellaan virallisia selvityksiä asiasta.

Arvoisa puhemies! Luomuala on vahvassa kasvussa. Kansainvälinen menestyminen edellyttää kuitenkin tutkimuksen, rahoituksen ja laadunvalvonnan järjestämistä vähintäänkin eurooppalaiselle tasolle. Suomessa ei nimittäin vielä suunnata riittävästi rahoitusta luomututkimukseen sen tarpeeseen nähden. Panostaa pitäisi sekä tutkimukseen että tutkimustiedon jakamiseen niin hallinnon kuin käytännönkin tasoille. Alueelliset luomuhankerahastot, kotieläintuotannon ja luomusiementen tutkimus, suurkeittiöihin ja teollisuuteen soveltuvien lajikkeiden sekä laaduntutkimus ovatkin ensisijaisia luomututkimuksen kohteita. Niinpä tulenkin esittämään joidenkin eduskunnan luomuryhmäläistenkin allekirjoittaman talousarvioaloitteen mukaisesti, että lisäyksenä otettaisiin 5 miljoonaa markkaa momentille 30.21.21 erityisesti luonnonmukaisen tuotannon tutkimukseen ja kokonaislaadun parantamiseen.

Olisi myös tärkeätä osoittaa määräraha Luonnonmukaisen viljelyn liitto ry:n toimintaan ja luomuverkkosivujen perustamiseen. Myös luomutuotteiden jatkojalostukseen ja luomukuluttajietouden edistämiseen tarvitaan varoja. Tätä työtä tekee muun muassa Maa- ja kotitalousnaiset niin maaseudulla kuin taajamissakin.

On hyvä, että myös 4H-työtä rohkaistaan kaupungeissa 200 000 markalla, vaikkei sillä itsessään kauhean paljon tehdä.

Arvoisa puhemies! Vesihuoltotyöt ovat sekä maa- ja metsätalousministeriön että ympäristöministeriön toimialaa, joten tässä yhteydessä muutama sana tästäkin asiasta. Käytännön töiden tavoitteena on monesti sekä vesiensuojelun, viemäroinnin että vedenhankinnan edistäminen. Nämä työt soveltuvat hyvin myös työllisyysperustein rahoitettaviksi. Työllisyysvarojen merkitys onkin ollut hankkeiden rahoituksessa suuri erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa. Nyt nämä

määrärahat ovat kuitenkin laskeneet, mikä on tietysti valitettavaa.

Lopuksi näin puoliyön lähestyessä: Maassamme on panostettava heti uuden bse-seurantaohjelman alussa sen osoittamiseen, että maamme on todellakin tautivapaa. Näin vahvistuu kuluttajienkin usko kotimaisen tuotannon turvallisuuteen. Laskua ei kuitenkaan saa jättää maatalousyrittäjien maksettavaksi. Myös kunnallisen elintarvikevalvonnan voimavaroihin on kiinnitettävä jatkossa yhä enenevää huomiota.

Toinen varapuhemies: Pääluokan 30 ja asian käsittely keskeytetään.

2) Hallituksen esitys työsopimuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Mietintöjen pöydällepano

Hallituksen esitys HE 157/2000 vp

Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 13/2000 vp

Lakialoite LA 79, 84, 99/1999 vp, 47, 77, 161/2000 vp

Toimenpidealoite TPA 94/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna torstaina kello 10.

Täysistunto lopetetaan kello 23.59.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen